

Názov stratégie CLLD:

Stratégia CLLD Stredný Gemer 2016 - 2023

Názov VSP/MAS: VSP Stredný Gemer

Verzia 2.3

V znení dodatku č.1 a opravy zo 6.9.2017

Milan Pavko
predseda VSP Stredný Gemer

Názov stratégie CLLD:

Stratégia CLLD Stredný Gemer 2016 - 2023

Verzia 2.3 platná od 15.05.2019

Názov VSP:

VSP Stredný Gemer

Abstrakt

CLLD stratégia Stredný Gemer je integrovanou stratégiou komunitou vedeného miestneho rozvoja pre územie Stredný Gemer - prevažná časť leží v okrese Revúca. Stratégia je pokračovaním aktivít partnerstva VSP Stredný Gemer. Okresy Revúca a Rimavská Sobota patria k najviac sociálne a ekonomicky deprivovaným regiónom nielen na Slovensku ale aj v rámci celej EÚ. Napriek takmer minimálnej podpore z národnej úrovne sa miestni aktéri pokúšajú aspoň spomaliť rastúci trend zaostávania regiónu. Žiaľ vlastné zdroje (či ekonomické, alebo ľudské) sú v území minimálne a v tomto stave je jediným riešením pre postupné oživenie regiónu získanie podpory externých zdrojov.

Stratégia sa pokúša aspoň naštartovať riešenie najvážnejších problémov, ktoré kvária územie - vysoká miera apatie obyvateľstva, vysoká miera nezamestnanosti, veľmi vysoký podiel skupín dlhodobo nezamestnaných a nezamestnaných s nízkym vzdelaním, alebo bez ukončeného vzdelania a vysoký podiel marginalizovaných skupín obyvateľstva, najmä Rómskej menšiny. Stav regiónu odráža aj veľmi slabo rozvinutý súkromný sektor, najmä mikro a malé podnikanie. Čiastočne udržujú región nad hladinou úplnej depresie iba dvaja väčší súkromní zamestnávatelia a miestne samosprávy. Na základe analýz uvedených problémov, ale aj ďalších potrieb boli v stratégii zadefinované 4 priority orientované do oblastí podpory:

- rozbehnutia súkromného sektora a zamestnávania cez poľnohospodárstvo, malé podnikanie a cestovný ruch
- obnovy rozvoja obcí a služieb
- budovanie ľudských kapacít územia.

Na základe rozhodnutia všetkých zapojených aktérov a partnerov boli zadefinované opatrenia a alokácia finančných prostriedkov. Vzhľadom na stav jednotlivých skupín potenciálnych prijímateľov, na ich absorpčné kapacity, sa partneri dohodli, že je nevyhnutné v tejto etape a stave regiónu nasmerovať financie tam, kde je predpoklad, že sa dosiahne požadovaného cieľa. Z tohto dôvodu je väčšia časť externých zdrojov nasmerovaná do miestnych samospráv ako v súčasnosti jediného partnera, ktorý je schopný realizovať rozvojové projekty.

Získanie prostriedkov na integrovanú podporu endogénneho rozvoja je jedným z mála posledných príležitostí ako pomôcť tomuto regiónu.

1. Základné informácie o VSP	7
1.1. Identifikačné údaje VSP	7
1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje	7
2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD.....	9
2.1. Vznik a história partnerstva	9
2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD	12
3. Analytický rámec.....	17
3.1. Analýza zdrojov územia	17
3.2. SWOT analýza.....	74
3.3. Identifikácia potrieb.....	77
4. Strategický rámec.....	82
4.1. Definovanie vízie a strategického.....	82
4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení	83
4.3. Súhrnná tabuľka strategického rámca	103
4.4. Integrované znaky stratégie CLLD.....	105
4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD.....	110
5. Implementačný rámec.....	114
5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu	114
5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra VSP	114
5.1.2. Implementačný proces	117
5.2. Akčný plán.....	123
5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD	158
5.3.1. Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD	158
5.3.2. Monitorovacie ukazovatele.....	164
6. Finančný rámec	168
6.1. Financovanie stratégie CLLD.....	168
6.2. Finančný plán pre opatrenia	169
7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť.....	174
7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia.....	174
7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV	176
7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP.....	179
7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD	180
7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, respektíve plánujú realizovať.....	180
7.4.2. Synergie a komplementarity	182
7.5. Popis multiplikačných efektov	184

Zoznam tabuliek

Povinné tabuľky

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje VSP	7
Tabuľka č. 2: SWOT analýza	74
Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca	103
Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD	123
Tabuľka č. 4.B Opatrenie stratégie CLLD	125
Tabuľka č. 4.C Opatrenie stratégie CLLD	127
Tabuľka č. 4.D Opatrenie stratégie CLLD	129
Tabuľka č. 4.E Opatrenie stratégie CLLD	131
Tabuľka č. 4.F Opatrenie stratégie CLLD	132
Tabuľka č. 4.G Opatrenie stratégie CLLD	135
Tabuľka č. 4.H Opatrenie stratégie CLLD	137
Tabuľka č. 4.I Opatrenie stratégie CLLD	139
Tabuľka č. 4.J Opatrenie stratégie CLLD	141
Tabuľka č. 4.K Opatrenie stratégie CLLD	143
Tabuľka č. 4.L Opatrenie stratégie CLLD	144
Tabuľka č. 4.M Opatrenie stratégie CLLD	146
Tabuľka č. 4.N Opatrenie stratégie CLLD	148
Tabuľka č. 4.O Opatrenie stratégie CLLD	150
Tabuľka č. 4.P Opatrenie stratégie CLLD	151
Tabuľka č. 4.R Opatrenie stratégie CLLD	152
Tabuľka č. 4.S Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu	154
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020	164
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020	165
Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020	165
Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP	168
Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov	168
Tabuľka č 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov v rámci príslušných programov	169
Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu	169
Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu	172
Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov	172

Vlastné tabuľky

Tab. SG 01. Prírodné rezervácie.....	24
Tab. SG 02 Prehľad území Natura 2000	25
Tab. SG 03: Kvalita povrchových vôd	27
Tab. SG 04: Využitie lesných a vodných zdrojov, využitie poľnohospodárskej pôdy	28
Tab. SG 05 Zastúpenie jednotlivých typov lesa	31
Tab. SG 06: Nerastné suroviny.....	33
Tab. SG 07: Štruktúra obyvateľstva SG.	34
Tab. SG 08:Štruktúra obyvateľstva podľa produktívnych vekových skupín a porovnanie	36
Tab. SG 09: Vývoj štruktúry obyvateľstva podľa produktívnych skupín v %.....	36
Tab. SG 10: Zloženie obyvateľstva podľa národnosti (SODB 2011)	38
Tab. SG 11: Rómske obyvateľstvo v území SG podľa Atlasu rómskych komunít.....	39
Tab. SG 12: Náboženské vyznanie.....	40
Tab. SG 13: Zloženie obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného stupňa vzdelania na úrovni mikroregiónov a miest.....	40
Tab. SG 14: Štruktúra vzdelanosti obyvateľstva	41
Tab. SG 15: Služby a počet subjektov v území SG.....	50
Tab. SG 16: Prehľad subjektov zameraných na poľnohospodársku produkciu	52
Tab. SG 17: Finančné inštitúcie	53
Tab. SG 18: Ubytovacie zariadenia a ich kapacity.....	53
Tab. SG 19: Stravovacie zariadenia a zariadenia poskytujúce občerstvenie.....	54
Tab. SG 20: Vývoj nezamestnanosti v území SG za posledných 10 rokov	57
Tab. SG 21: Znevýhodnení evidovaní uchádzači o zamestnanie (UoZ) v okrese Revúca k 31.12.2014.....	58
Tab. SG 22: Štruktúra zamestnávateľov podľa počtu zamestnancov	59
Tab. SG 23: Štruktúra súkromného sektora podľa formy podnikania.....	60
Tab. SG 24: Štruktúra podnikateľského sektora podľa zamerania činnosti	60
Tab. SG 25: Vývoj počtu subjektov súkromného sektora 2004 - 2014.....	61
Tab. SG 26: Súhrnný prehľad infraštruktúrnej vybavenosti	63
Tab. SG 27: Vybavenosť územia miestnymi službami	64
Tab. SG 28: Budovy v majetku obcí	65
Tab. SG 29: Vzdelávacie zariadenia v území SG.....	66
Tab. SG 30: Opatrovateľská služba terénnou formou	68
Tab. SG 31: Obce zapojené do národného projektu TSP (1. - 6. výzva)	68

Tab. SG 32: Rozpočty a majetok obcí k 31.12.2014.....	69
Tab. SG 33: Vývoj kapitálových výdavkoch v obciach	71
Tab. SG 34: Požiadavky na personálne obsadenie Kancelárie MAS	115
Tab. SG 35: povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV,	165
Tab. SG 36: Vlastné ukazovatele na úrovni Stratégie CLLD.....	167
Tab. SG 37: Vlastné ukazovatele na úrovni špecifických cieľov stratégie CLLD.....	167

Zoznam použitých skratiek

ATSP - asistent terénneho sociálneho pracovníka

BBSK - Banskobystrický samosprávny kraj

CLLD - komunitou vedený miestny rozvoj

CR - cestovný ruch

ČOV - čistička odpadových vôd

EFRR - Európsky fond regionálneho rozvoja

EK - Európska komisia

EPFRV - Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka

EŠIF - európske štrukturálne a investičné fondy

EÚ - Európska únia

FB - facebook

FSR - Fond sociálneho rozvoja

FTE – full time equivalent (rozsah plného pracovného úväzku)

CHKO - chránená krajinná oblasť

IROP - Integrovaný regionálny operačný program

LEADER - spájanie aktivít, ktoré podporujú hospodársky rozvoj vidieka, program (iniciatíva)

Európskej únie

LHP - lesný hospodársky plán

IT - informačné technológie

ITMS - integrovaný monitorovací systém

JPRL - jednotky priestorového rozdelenia lesa

KCr - komunitné centrum

LPSI - lokálne partnerstvo sociálnej inklúzie

MAS - miestna akčná skupina

MR – mikroregión / v strategickej časti = menej rozvinutý región

MRK - marginalizované rómske komunity
MSP - malé a stredné podnikanie
MŠ - materská škola
NFP - nenávratný finančný príspevok
NKP – národná kultúrna pamiatka
NP - národný park
OP ĽZ - Operačný program Ľudské zdroje
PD - poľnohospodárske družstvo
PHSR - program hospodárskeho a sociálneho rozvoja
PPA - Poľnohospodárska platobná agentúra
PR - prírodná rezervácia
PRV - Program rozvoja vidieka
ReS – realizátor stratégie
r.k. - rímsko-katolícky
SAŽP - Slovenská agentúra životného prostredia
SG - Stredný Gemer
SHR - súkromne hospodáriaci roľník
SMZ - Slovenské magnezitové závody
SODB - sčítanie obyvateľov, domov a bytov
SR - Slovenská republika
SZČO - samostatne zárobkovo činná osoba
ŠOP SR - Štátna ochrana prírody slovenskej republiky
ŠR - štátny rozpočet
ŠÚ - štatistický úrad
TSP - terénna sociálna práca
TTP - trvalé trávne porasty
UoZ - uchádzači o zamestnanie
UNESCO - Organizácia Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru
ViP BB – Vidiecke partnerstvo banskobystrického kraja
VSP SG - Verejno súkromné partnerstvo Stredný Gemer
ZŠ - základná škola
Z.z. - Zbierka zákonov
ŽoPr – žiadosť o príspevok
ŽoNFP - žiadosť o nenávratný finančný príspevok

1. Základné informácie o VSP

1.1. Identifikačné údaje VSP

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje VSP

Údaje o VSP	Názov VSP	VSP Stredný Gemer
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	09.05.2009
	Sídlo	049 18 Lubeník 222
	IČO	45021457
	DIČ (ak relevantné)	2022623977
Údaje o banke	Názov banky	VÚB, a.s.
	Číslo účtu	3539151156 / 0200
	IBAN	SK65 0200 0000 0035 3915 1156
	SWIFT	SUBASKBX
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Milan Pavko
	E-mail	strednygemer@gmail.com
	Telefón	0902 480 783
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Milan Pavko
	E-mail	strednygemer@gmail.com
	Telefón	0902 480 783

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Celé územie VSP Stredný Gemer leží v Banskobystrickom samosprávnom kraji na jeho východnej hranici. Na severe susedí s okresom Brezno, na západe s okresom Rimavská Sobota, na východe s okresom Rožňava (Košický kraj). Je tvorené katastrami 32 obcí okresu Revúca a 3 obcí okresu Rimavská Sobota. Centrom je okresné mesto Revúca s 12 600 obyvateľmi, druhým centrom je mestečko Jelšava s 3 200 obyvateľmi. Ostatné obce sú malé s počtom do 600 obyvateľov (27 obcí). Okrem miest iba 2 obce majú viac ako 1000 obyvateľov (Lubeník - 1310 a Sirk 1170).

VSP SG je tvorené väčšou časťou štyroch mikroregiónov (až na pár obcí), jedná sa o mikroregióny Magnezit, Turiec v Gemi, mikroregión Ratková a okolie a Pod Mútnom. Obyvateľstvo je zmiešané, najmä v južnej časti je vyšší podiel občanov maďarskej národnosti. V území žije aj početná Rómska menšina - podľa údajov Atlasu rómskych komunít v roku 2013 tvorilo rómske obyvateľstvo 1/3 všetkých obyvateľov územia VSP SG. Okresy Revúca a Rimavská Sobota patria dlhodobo k okresom s najvyššou mierou deprivácie a zaostávania na Slovensku.

Mapa č. 1 - Poloha VSP Stredný Gemer v rámci banskobystrického kraja

Príloha č.1 - Vymedzenie územia a obyvateľstva VSP Stredný Gemer

Príloha č.2 - Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti VSP Stredný Gemer

Príloha č.3 - Mapy územia VSP Stredný Gemer

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

História a aktivity partnerstva

Vznik spolupráce verejných a súkromných organizácií v Strednom Gemeri je spojené so vznikom Lokálneho partnerstva sociálnej inklúzie Stredného Gemera (LPSI SG) v roku 2004. Na základe aktivít a požiadaviek starostov a primátorov obcí a miest okresu Revúca, združených v Združení miest a obcí Stredného Gemera a troch obcí okresu Rimavská Sobota (Krokava, Ratkovská Lehota a Ratkovská Suchá) spadajúcich do MR Ratková a okolie sa v závere roka 2005 začali prvé kroky k vytvoreniu spoločného verejno-súkromného partnerstva. V období rokov 2005-2006 pôsobilo partnerstvo Stredného Gemera na neinštitucionalizovanej báze, pričom využívalo pre svoje zámery kapacity LPSI SG. Po útlme aktivít spôsobenom ukončením podpory lokálnych partnerstiev sociálnej inklúzie v roku 2006 sa v druhej polovici roka 2007 sformovala požiadavka vytvorenia inštitucionalizovanej formy verejno-súkromného partnerstva. Začiatkom roka 2008 sa MR Magnezit, Pod Mútnom, Ratková a okolie a Turiec v Gemeri dohodli na založení občianskeho združenia VSP – Stredný Gemer. **23.4.2008 sa v Chyžnom stretli zástupcovia partnerov a schválili založenie občianskeho združenia, ktoré bolo zaregistrované 09.05.2008.** Následne v druhej polovici roka 2008 sa obce združené v MR Pod Mútnom rozhodli z VSP vystúpiť. Po založení v roku 2008 bolo vo VSP SG evidovaných 20 členov, z toho boli 4 zástupcovia verejného sektora, 4 zástupcovia občianskeho sektora a 12 zástupcov súkromného sektora.

V rokoch 2008 - 2009 prebiehal proces transformovania partnerstva na partnerstvo fungujúce na princípoch LEADER. Tento proces bol zavŕšený vypracovaním Integrovannej stratégie rozvoja územia Verejno-súkromného partnerstva Stredný Gemer na roky 2009-2015. Rozvoj územia a budovanie partnerstva sa v rokoch 2008-2009 realizovalo s podporou Úradu BBSK. Tieto prostriedky boli využité najmä na aktivity spojené s budovaním partnerstva, tvorbu spoločnej stratégie a zabezpečenie informovanosti obyvateľstva (web stránka, informačné a propagačné materiály), uskutočnilo sa viacero verejných stretnutí.

V roku 2010 predložilo VSP SG žiadosť o podporu integrovanej stratégie do výzvy PRV os 4 LEADER, ale žiadosť nebola podporená, čo spôsobilo značné rozčarovanie členov partnerstva.

V rokoch 2011 - 2012 fungoval manažment partnerstva na dobrovoľnej báze, aktivity partnerstva spočívali hlavne v oblasti koordinácie aktivít členov partnerstva a spolupráce s partnerstvami na úrovni banskobystričského kraja.

V rokoch 2012 - 2014 nastalo obmedzenie aktivít partnerstva spôsobené najmä veľmi zlou sociálno-ekonomickou situáciou v regióne a najmä minimom podporných stimulov z národnej a krajskej úrovne. Tento región nedokáže vygenerovať dostatok vlastných zdrojov na budovanie spoločného partnerstva, prioritne členovia partnerstva vrátane samospráv riešia existenčné problémy.

Začiatkom **roka 2015** predsedovia štyroch mikroregiónov pôsobiacich na území Stredného Gemera vyvinuli iniciatívu na oživenie aktivít partnerstva. V apríli 2015 sa stretli predsedovia mikroregiónov a bývalí členovia Správnej rady VSP SG. Na stretnutí sa dohodli na zvolaní obnovujúceho Valného zhromaždenia, ktoré sa uskutočnilo 5. mája 2015. Partnerstvo na svojom nasledujúcom Valnom zhromaždení (25. júna 2015) schválilo zmenu stanov, zvolilo orgány Partnerstva a plán oživenia činnosti VSP SG.

Bola vypracovaná a podaná Žiadosť o NFP do výzvy PRV na podopatrenie 19.1 Prípravná podpora a od 1. augusta 2015 sa začalo s prípravou územia na program CLLD/LEADER a s aktivitami pre vypracovanie spoločnej stratégie územia.

V rokoch 2015 - 2017 sa partnerstvo prioritne venovalo procesom spojeným s prípravou územia a obhajobou záujmov pri získaní finančnej podpory na implementáciu stratégie CLLD. V druhom pol roku 2015 sa tvorila stratégia CLLD (podrobnejšie v kapitole 2.2). Veľa zbytočnej energie bolo žiaľ venovanej odvolaniam a sťažnostiam voči rozhodnutiam príslušných orgánov vo veci podpory či už ŽoNFP z opatrenia 19.1, alebo 19.2 PRV. Bola spracovaná ŽoNFP na opatrenie 19.2 – realizácia stratégie CLLD, napriek chybné vydanéj negatívnej hodnotiacej správe. Bola spracovaná a podaná žiadosť na BBSK zameraná na propagáciu územia. VSP SG začalo aktívnu spoluprácu s partnermi na regionálnej úrovni – vstup za člena ViP BB (2016) a národnej úrovni – vstup za člena NSS MAS (2017).

Okrem toho sa partnerstvo a jeho členovia spolupodieľali na príprave Akčného plánu okresu Revúca, pričom boli využité viaceré vstupy a výstupy z o stratégie CLLD.

VSP SG v roku 2016 schválilo zapojenie územia do značky „Regionálny produkt Gemer – Malohont“, Sprevádzkovala sa web stránka aj FB stránka a realizoval sa informačný servis pre členov a občanov územia.

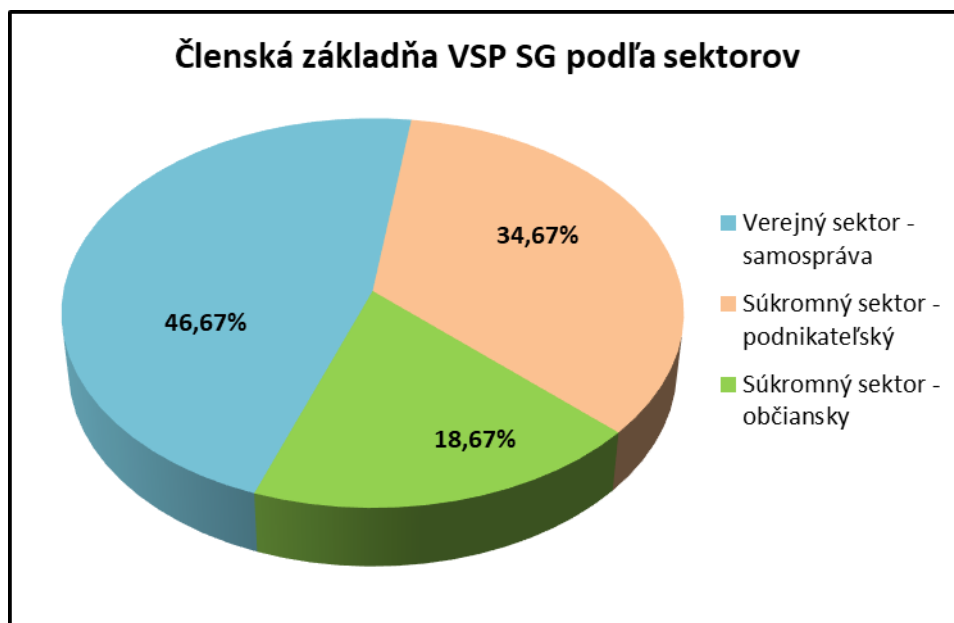
V roku 2017 sa na základe nových podmienok programu CLLD začala aktívna práca na aktualizácii stratégie CLLD.

Členská základňa a spôsob výberu členov

Partnerstvo je od svojho založenia otvoreným partnerstvom pre všetkých záujemcov o členstvo. Výber členov sa realizuje najmä oslovením potenciálnych partnerov, na základe návrhu Správnej rady. Oslovením partnerov boli a sú poverení predsedovia mikroregiónov. V prípade záujmu oslovený partner, ale aj iný záujemca predloží vyplnenú prihlášku, ktorú prerokuje na svojom najbližšom zasadaní Správna rada. Až na základe jej schválenia a po úhrade členského príspevku pre daný kalendárny rok sa stáva záujemca plnoprávnym členom VSP SG. Žiadateľom môže byť iba osoba s trvalým alebo prechodným bydliskom na území niektorej z obcí, ktoré sú členmi VSP SG, alebo subjekt ktorý má sídlo, alebo prevádzku v niektorej z obcí, ktoré sú členmi VSP SG. Územie VSP SG je tvorené výlučne územím katastrov tých obcí, ktoré sa stali členmi VSP SG. Pri navrhovaní potenciálnych členov kladie Správna rada dôraz na vyvážené zloženie partnerstva z geografického hľadiska tak, aby v členskej základni boli zastúpené všetky mikroregióny, zo sektorového hľadiska, inštitucionálneho a sociálno-ekonomického hľadiska. Vzhľadom na zaostávajúci vývoj regiónu je však v území slabo rozvinutý súkromný a občiansky sektor.

Členská základňa je k 13.6.2017 tvorená 75 členmi z toho 35 sú miestne samosprávy 46,67%, ostatní členovia sú zástupcovia súkromnej oblasti - 26 podnikateľských subjektov a 14 zástupcov občianskej sféry (neziskové mimovládne organizácie, cirkvi, občania)

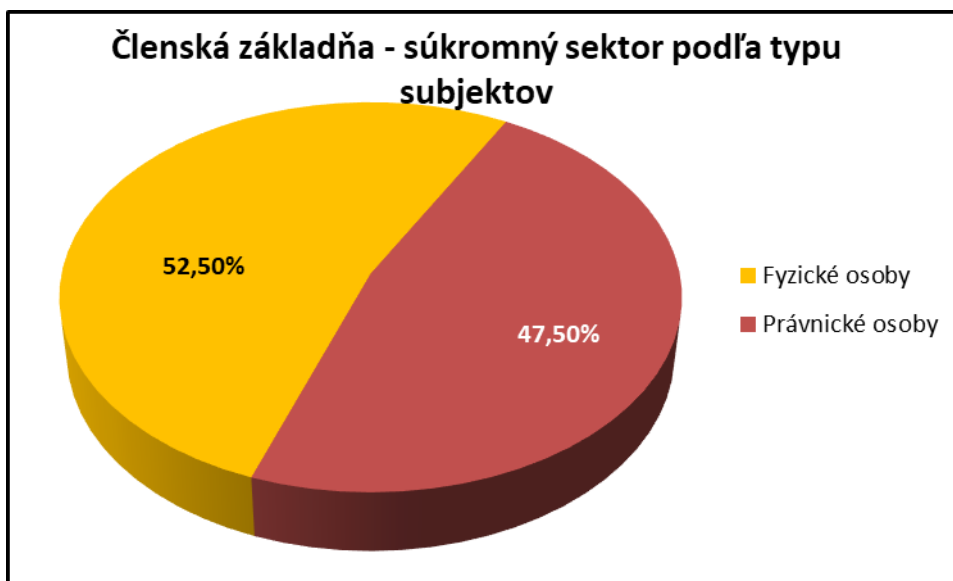
Graf č. 01: Štruktúra členskej základne VSP SG podľa sektorov

Súkromný sektor (občiansky a podnikateľský) je tvorený právnickými osobami (19) a fyzickými osobami (21). Súkromný sektor je primerane diferencovaný, sú v ňom zastúpení

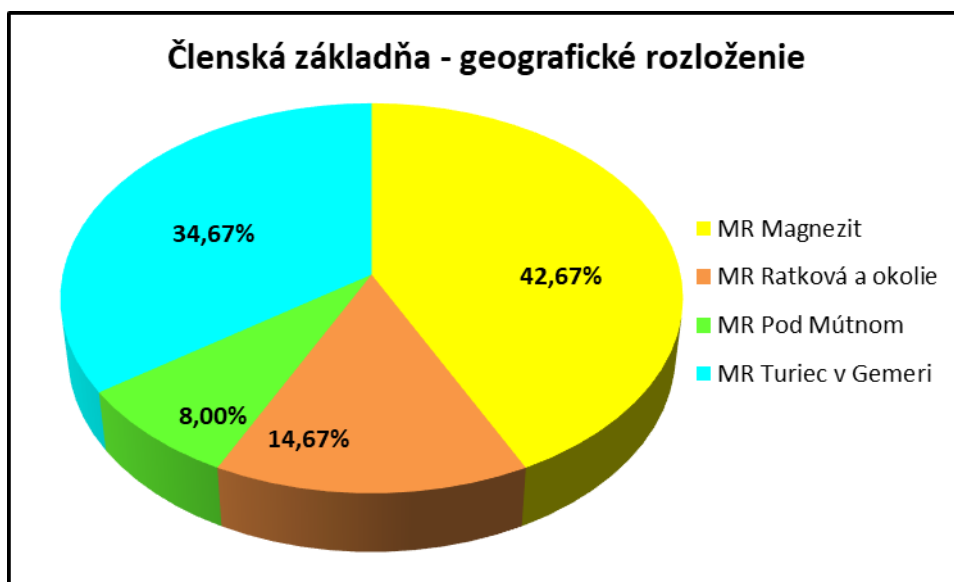
poľnohospodári (8), lesníctvo a poľovníctvo (3), služby (obchodné, IT, poradenské, občianske...,23) aj výrobcovia a spracovatelia (5).

Graf č. 02: Členská základňa - členenie súkromného sektora podľa typu subjektu

Z hľadiska geografického vyváženia členskej základne sú v nej zastúpené územia všetkých štyroch mikroregiónov,

Graf č. 03: Členská základňa - geografické rozloženie podľa mikroregiónov

Príloha č.4 – Zoznam členov VSP podľa sektorov

Príloha č.5 - Dokumentácia dokladujúca vznik a budovanie VS PSG

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Stratégia CLLD VSP Stredný Gemer bola pripravovaná a spracovávaná v troch etapách:

- prípravná etapa

- etapa tvorby stratégie v spolupráci s verejnosťou
- etapa pripomienkovania a finalizácie dokumentu

Prvá - prípravná etapa sa realizovala v období od Valného zhromaždenia 25.6.2015 do predloženia ŽoNFP do výzvy na podopatrenie 19-1 PRV - Prípravná podpora 27.7.2015. Počas tejto etapy sa spracovala ŽoNFP pre opatrenie 19.1, pričom súčasťou procesu spracovania žiadosti bola aktívna komunikácia najmä so zástupcami miestnych samospráv, obnovenie a rozširovanie členskej základne. Prostredníctvom miestnych samospráv bola realizovaná v jednotlivých obciach informačná kampaň zameraná na informáciu verejnosti o tom, že VSP SG sa pripravuje na spracovanie spoločnej CLLD stratégie a na získanie nových členov. Kampaň bola realizovaná v obciach prostredníctvom obecných zastupiteľstiev ako aj s využitím miestnych obecných rozhlasov.

Druhá etapa tvorby stratégie sa realizovala od 1.8.2015 do 12.11.2015. Cieľom procesu v tejto etape bolo oslovenie a zapojenie čo najširšej verejnosti, zástupcov všetkých oblastí života v území. Počas tejto etapy sa realizovali nasledovné aktivity:

- verejné informačné a pracovné stretnutia pri analýzach územia
- pracovné skupiny k vytvoreniu strategického a finančného rámca
- dotazníkový prieskum
- formulárový prieskum projektových zámerov
- formulárový prieskum zrealizovaných projektov
- prezentácie a informácie o programe CLLD/LEADER
- zriadenie stránky na facebooku a informovanie verejnosti 20.8.2015
- zriadenie web stránky VSP SG

V tretej etape bola realizovaná postupná kompletizácia dokumentu stratégie CLLD a priebežné pripomienkovanie verejnosťou. Táto etapa sa čiastočne prekrýva s predchádzajúcou, nakoľko jednotlivé časti stratégie boli spracovávané samostatne a na pripomienkovanie boli predkladané priebežne. V tejto etape boli realizované nasledovné aktivity:

- spracovanie a verejné pripomienkovanie Analytickej časti stratégie od 12.10.2015 do 23.10.2015
- spracovanie a verejné pripomienkovanie Strategického rámca od 23.10.2015 do 5.11.2015
- spracovanie a verejné pripomienkovanie Finančného rámca stratégie od 5.11.2015 do 12.11.2015

- spracovanie a pripomienkovanie Implementačného rámca stratégie od 9.11.2015 do 16.11.2015
- kompletizácia CLLD stratégie VSP SG do 22.11.2015
- verejná prezentácia a schválenie CLLD stratégie na Valnom zhromaždení 30.11.2015
- aktualizácia CLLD stratégie od apríla 2017 do 13.6.2017
- verejná prezentácia a schválenie Dodatku č. 1 CLLD stratégie na Valnom zhromaždení 13.6.2017

Celkovo sa zrealizovalo 16 pracovných stretnutí, vrátane informačných, z toho 14 bolo prístupných širokej verejnosti. Na každom stretnutí bolo 10 a viac účastníkov, celkovo bolo na stretnutiach viac ako 200 účastníkov.

Bol a vytvorená jedna Pracovná skupina pre spracovanie stratégie (Príloha 5-1) a vytvorené 3 podskupiny skupiny

- pre súkromný sektor
- pre verejný sektor
- pre strategický, finančný a implementačný rámec

Verejné stretnutia boli realizované na úrovni jednotlivých mikroregiónov + mesto Revúca tak, aby boli stretnutia dostupné pre všetkých obyvateľov a záujemcov. Následne ďalšie stretnutia boli realizované na úrovni celého územia v delení na sektory, prípadne na konkrétne výstupy stratégie.

Počas stretnutí boli realizované nasledovné výstupy

- SWOT analýzy územia, stretnutia 6.8.2015, 11.8.2015, 13.8.2015, 18.8.2015 a 24.8.2015
- analýzy potrieb a možností rozvoja, 18.8.2015, 20.8.2015, 26.8.2015, 8.9.2015
- stanovenie priorít, cieľov, opatrení a aktivít, 3.9.2015, 8.9.2015, 17.9.2015, 14.10.2015
- stanovenie rozpočtu stratégie a ukazovateľov 14.10.2015, 16.11.2015

Okrem toho boli zrealizované 4 informačné stretnutia, spojené so zasadaním Valného zhromaždenia VSP Stredný Gemer, a to 25.6.2015, 25.11.2015, 19.9.2016 a 13.6.2017

V rámci **dotazníkového prieskumu** bolo získaných 196 ks dotazníkov pre CLLD stratégiu + boli využité aj výstupy dotazníkových prieskumov, ktorý prebiehali paralelne v - Mikroregióne Magnezit 68 dotazníkov, Mikroregión Turiec v Gemeri - 62 dotazníkov a v meste Jelšava 176 dotazníkov, celkovo 502 dotazníkov.

Verejnosť bola zapájaná do navrhovania a tvorby stratégie CLLD od začiatku prípravnej etapy, vo všetkých nasledujúcich fázach:

- pri určovaní silných stránok, slabých stránok, príležitostí a hrozieb - 4 verejné pracovné stretnutia + 4 dotazníkové prieskumy
- pri ich premene na hlavné potreby a možnosti rozvoja – na ďalších 4 verejných stretnutiach + dotazníkové prieskumy + verejné pripomienkovanie elektronickou formou
- pri výbere hlavných cieľov, konkrétnych cieľov, požadovaných výsledkov a priorít, ktoré im boli priradené – riešili sa na 7-mich verejných pracovných stretnutiach verejné pripomienkovanie elektronickou formou
- pri výbere typov činností, ktoré môžu viesť k týmto výsledkom – 2 pracovné stretnutia otvorené verejnosti, formulárové prieskumy projektových zámerov pre súkromný sektor a zvlášť pre samosprávy
- a pri návrhu rozdelenia rozpočtu – 3 pracovné stretnutia a verejné pripomienkovanie elektronickou formou

Marginalizované skupiny obyvateľstva regiónu boli zastupované na stretnutiach hlavne Partnerstvom sociálnej inklúzie Stredného Gemera (PSI SG), ktoré bolo jedným z aktívnych účastníkov na celom procese tvorby stratégie. Cieľovými skupinami PSI SG sú najmä skupiny sociálne vylúčené a ohrozené sociálnym vylúčením a hlavne pracuje s marginalizovanými rómskymi komunitami v regióne Stredný Gemer. Marginalizované skupiny boli zastupované aj napríklad pracovníkmi TSP, ale aj priamo členovia cieľových skupín sa zúčastňovali stretnutí a dotazníkového prieskumu.

Verejnosť bola zapájaná do navrhovania a tvorby stratégie CLLD od začiatku prípravnej etapy, vo všetkých nasledujúcich fázach:

- pri určovaní silných stránok, slabých stránok, príležitostí a hrozieb - 4 verejné pracovné stretnutia + 2 dotazníkové prieskumy
- pri ich premene na hlavné potreby a možnosti rozvoja – na ďalších 4 verejných stretnutiach + dotazníkové prieskumy + verejné pripomienkovanie elektronickou formou
- pri výbere hlavných cieľov, konkrétnych cieľov, požadovaných výsledkov a priorít, ktoré im boli priradené – riešili sa na 6-tich verejných pracovných stretnutiach verejné pripomienkovanie elektronickou formou)
- pri výbere typov činností, ktoré môžu viesť k týmto výsledkom – 2 pracovné stretnutia otvorené verejnosti, formulárové prieskumy projektových zámerov pre súkromný sektor a zvlášť pre samosprávy

- pri návrhu rozdelenia rozpočtu – 3 pracovné stretnutia a verejné pripomienkovanie elektronickou formou
- pri schvaľovaní stratégie – členovia VSP Stredný Gemer – 2 verejné stretnutia

Informačné aktivity - v procese prípravy stratégie CLLD boli zrealizované nasledovné informačné aktivity:

- informačná kampaň o začatí procesu spracovania stratégie – web stránka, obecné noviny,
- dotazníkový prieskum – web stránka, anketári
- informačný materiál CLLD VSP SG
- informačný servis s využitím web stránky a najmä FB stránky
- verejné informačné a pracovné stretnutia
- odborné pracovné stretnutia
- prezentačné a verejné stretnutia
- formulárový prieskum projektových zámerov
- formulárový prieskum zrealizovaných projektov
- spracované elektronické prezentácie a informácie o programe CLLD/LEADER
- zriadenie stránky na facebooku a informovanie verejnosti 20.8.2015
- zriadenie web stránky VSP SG

Príloha č. 5-1 - Dokumentácia preukazujúca proces tvorby stratégie CLLD

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

Charakteristika územia

Stredný Gemer leží v Banskobystrickom samosprávnom kraji na jeho východnej hranici. Na severe susedí s okresom Brezno, na západe s okresom Rimavská Sobota, na východe s okresom Rožňava (Košický kraj). Viac ako 95% územia leží v okrese Revúca. Tri malé obce sú súčasťou okresu Rimavská Sobota.

Ťažiskovými sídlami tohto územia sú Revúca a Jelšava, v blízkosti ktorých je rozvinutá hlavná hospodárska základňa okresu. Revúca je administratívnym centrom najmä pre strednú a severnú časť územia, pre južnú časť územia zabezpečuje niektoré administratívne služby mesto Tornaľa, ktoré nie je súčasťou územia Stredný Gemer, ale patrí do okresu Revúca. Pre obce z okresu Rimavská Sobota je spádovým centrom mesto Hnúšťa.

Magnezitový priemysel je kľúčovým priemyselným odvetvím v území, ale spôsobil vážne narušenie životného prostredia územia okresu.

V súčasnosti nízka úroveň celej hospodárskej základne spôsobuje negatívny vývoj v oblasti nezamestnanosti. Okres Revúca a územie Stredného Gemera patrí medzi tie okresy, ktoré charakterizuje najvyššie percento nezamestnanosti a ekonomickej a sociálnej deprivácie. Ťažisko sociálnej infraštruktúry okresu regionálneho významu je sústredené do miest Revúca a Jelšava, kde sa prejavujú výrazné nedostatky v priestorovom rozložení i kapacitách v oblasti sociálnej starostlivosti a čiastočne aj v úrovni zdravotníckych zariadení.

Historicky patrí celé územie do regiónu Gemer.

Výhody z hľadiska polohy a lokalizácie územia:

- v území sa nachádza okresné mesto Revúca, ktoré poskytuje komplexné zázemie služieb pre obyvateľov aj návštevníkov
- poloha na severo-južnom ťahu (Miškolec–Poprad / Maďarsko-Poľsko)
- príslušnosť k historickému regiónu Gemer
- územím prechádza historická Gotická cesta (súčasť Spišsko-Gemerského okruhu)
- vhodné klimatické podmienky na lesníctvo a poľnohospodárstvo
- blízkosť NP Muránska planina, Slovenský kras a Slovenský raj
- krajinný potenciál pre rozvoj vidieckej turisticky a agroturistiky, služieb

- veľmi dobré klimatické podmienky pre letnú aj zimnú turistiku
- veľmi dobré podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva
- vysoká miera lesnatosti územia

Nevýhody:

- územie partnerstva leží v dvoch okresoch
- zlá dostupnosť územia a veľká vzdialenosť centier (Banská Bystrica, Bratislava, Košice)
- územie partnerstva leží v regióne s najväčšími sociálno-ekonomickými problémami na Slovensku – dlhodobo najvyššia nezamestnanosť a miera sociálnej exklúzie
- keďže okres Revúca patril kedysi do Východoslovenského kraja mnohé infraštruktúrne siete spadajú pod riadenie Košického samosprávneho kraja (zásobovanie elektrinou, plynom, telefónny uzol a pod.)
- vysoká miera zaťaženia životného prostredia v okolí Jelšavy – ťažba a spracovanie magnezitu
- územie SG patrí do okresov a regiónov s najvyššou mierou ekonomickej a sociálnej deprivácie

Geografická charakteristika

Všetky obce ležia v podhorskom prostredí. Na prevažnej časti územia sa rozkladá hornatý reliéf Slovenského Rudohoria a to časti Revúcka vrchovina, Stolické vrchy a Spišsko - Gemerský kras, z juhu a juhovýchodu zasahuje do Juhoslovenskej kotliny a Bodvianskej pahorkatiny, na západe zasahuje do NP Muránska planina, na severe a severovýchode je ohraničená Stolickými vrchmi. Priemerná nadmorská výška je približne 350 m.n.m. Geografická os územia je tvorená údolnou nivou rieky Muráň. Územie patrí do mierne chladnej klimatickej oblasti.

Historický vývoj

História územia VSP Stredný Gemer je neoddeliteľne spojená s históriou celého Gemera a Gemerskej stolice. Prvá písomná zmienka o Gemerskej stolici pochádza z roku 1209. Strediskom župy bol kráľovský hrad Gemer. Gemer má bohaté dejiny spojené so silnými šľachtickými rodmi Bebekovcov, Andrassyovcov a neskoršie Coburgovcov.

V 13. storočí sa kvôli tatárskemu vpádu začali stavať na území župy kamenné hrady. Hrady Gemer, Jelšava, Rákoš boli v ďalších vojnách zničené. Zlatý vek regiónu nastal v polovici 14. storočia a trval až do začiatku 16. storočia. V mestách a vo vidieckych sídlach sa stavali gotické chrámy s nádhernou výzdobou, z ktorých sa viaceré zachovali dodnes a sú súčasťou

Gotickej cesty. 16. a 17. storočie bolo poznačené tureckými vojnami a stavovskými povstaniami. V 18. storočí sa Gemer stal baštou reformácie. V tomto tvrdom období vznikali významné evanjelické stredné školy, v ktorých získali vzdelanie mnohé osobnosti slovenskej kultúry a národného obrodzenia. V roku 1786 vznikla prvá a v roku 1803 druhá Gemersko-Malohontská stolica, ktorá pretrvala až do roku 1922. Administratívnym strediskom župy bola Rimavská Sobota.

Tunajšie obyvateľstvo, zložené prevažne zo Slovákov a Maďarov, bolo vystavené pustošivým nájazdom Turkov, ktorí ovládali toto územie viac ako 150 rokov a to v 16. a 17. storočí. Nikdy tu nebolo veľkých miest. Boli iba mestečká založené na mieste prastarých baníckych osád s trhovými námestiami, prosperujúcim obchodom a školstvom. Latinské školy a gymnáziá v Revúcej, Jelšave, či Gemi, vchovali desiatky významných osobností európskej vedy, umenia a kultúry. Prosperitu územia odjakživa zabezpečovalo rozvinuté baníctvo a hutníctvo. Bohaté náleziská drahých a úžitkových kovov vo vrchoch Spišsko-gemerského rudohoria a ich následné spracovávanie na dlhé stáročia vtlačili ráz tomuto regiónu. Obyvatelia pracovali v baniach, hutách a hámroch hlavne v meste Jelšava a v obciach Licince, Lubeník, Magnezitovce, Mokrú Lúku, Rákoš, Ratkovské Bystré, Sirk a Turčok.

Niektoré obce boli pripojené k Maďarsku a to od novembra 1938 do marca 1939 patrila obec Nandraž k Maďarsku. V rokoch 1938-1944 to bola obec Polina a v rokoch 1938 – 1945 obce Držkovce, Gemer, Gemerská Ves, Gemerské Teplice, Gemerský Sad, Hucín, mesto Jelšava, Levkuška, Licince, Otročok, Prihradzany, Rašice, Skerešovo, Šivetice a Višňové pripojené k Maďarsku.

Vzácnym produktom priemyselnej konjunktúry územia v stredoveku sú nástenné maľby talianskej proveniencie zachované v románskych a gotických vidieckych kostoloch, zobrazujúce biblické výjavy, podobenstvá, starozákonné a starouhorské legendy. Z nich najvýznamnejšie sú maliarske cykly na stenách kostolov v Chyžnom alebo Rákoši. V každom z týchto katolíckych a evanjelických kostolov sa zachovali krásne, umelecky hodnotné rezbárske diela - renesančné a barokové oltáre, kazateľnice, krstiteľnice a organy s množstvom sôch a obrazov. Unikátnym dokladom miestnej ľudovej tvorivosti sú kostolné lavice, emporia a stropy s pestrou maľovanou ornamentikou.

Unikátnymi pamiatkami železiarskej výroby v 19. storočí je zachované vysoká pec v Sirku-Červeňanoch. V mnohých obciach dodnes prežívajú tradičné remeslá - výroba šindľov, tkanie pokrovcov, zvonkárstvo, čipkárstvo a hrnčiarstvo.

V minulosti bolo na území VSP SG rozšírené hlavne poľnohospodárstvo a to na území obcí: Držkovce, Gemerské Teplice, Gemerský Sad, Hucín, Chyžné, Levkuška, Licince, Magnezit, Mokrá Lúka, Muránska Zdychava, Nandraž, Otročok, Polina, Prihradzany, Rašice, Ratková, Ratkovská Lehota, Revúca, Revúcka Lehota, Sása, Skerešovo, Šivetice, Žiar a Višňové. S poľnohospodárstvom súvisel chov oviec a dobytky – (Chyžné, Krokava, Magnezitovce, Muránska Zdychava, Polina, Ratkovská Suchá, Turčok), a taktiež pastierstvo – Chyžné, Krokava, Magnezitovce, Muránska Zdychava, Revúcka Lehota.

Doterajší rozvoj územia

Z pohľadu integrovaného prístupu sa v území zatiaľ realizovalo iba minimum projektov a rozvojových aktivít. Najvýznamnejším integračným projektom bolo určite vybudovanie a činnosť Partnerstva sociálnej inklúzie Stredného Gemera, ktoré tu pôsobí od roku 2004. Partnerstvo bolo budované za podpory Fondu sociálneho rozvoja. Okrem vlastných realizovaných projektov toto partnerstvo realizovalo implementáciu zdrojov ESF a národných zdrojov v území okresu Revúca. Jednalo sa o menšie investičné a neinvestičné projekty v obciach. V tomto procese boli realizované projekty v celkovej hodnote približne 1,5 mil. EUR. Po ukončení podpory prostredníctvom partnerstiev sociálnej inklúzie sa naštartovaný rozvoj územia zastavil a postupne degradoval. Rozvojové aktivity sa realizujú takmer výhradne v meste Revúca a v jeho najbližšom okolí.

Hlavnú hospodársku základňu územia reprezentujú odvetvia priemyslu: ťažobno-spracovateľský, priemysel, lesníctvo a poľnohospodárstvo. Najsilnejším je magnezitový priemysel, ktorý ale spôsobil vážne narušenie životného prostredia územia okresu. Postupne dochádza k realizácii nápravných opatrení z hľadiska životného prostredia.

V súčasnosti nízka úroveň celej hospodárskej základne spôsobuje negatívny vývoj v oblasti nezamestnanosti. Región je v štádiu hlbokkej depresie, slabo rozvinutej podnikateľskej základne a minimálne úrovni občianskych aktivít.

Najvýznamnejšie zaujímavosti a zvláštnosti územia

Prírodné:

- Ochtinská aragonitová jaskyňa, jedinečná svojho druhu v Európe, zaradená do svetového prírodného dedičstva **UNESCO** (tri na svete)
- NP Muránska planina
- jedny z najväčších zdrojov megnezitu na svete a svetové zásoby uránu
- zdroje kvalitnej vody a minerálnych prameňov
- vhodné podmienky na rybolov a poľovníctvo

Historické:

- Gotická cesta (Revúca, Chyžné, Jelšava)
- Gemerské kostoly (napr. rotunda v Šiveticiach kostolíky v Chyžnom a Rákoši) sú vďaka nástenným maľbám zaradené do predbežného zoznamu **UNESCO**
- zachovalá vysoká pec v Červeňanoch
- prvé slovenské gymnázium v Revúcej, bola to prvá úplná slovenská stredná škola v celej histórii Slovákov (až do roku 1918), na ktorej sa vo všetkých predmetoch vyučovalo a od roku 1868 aj maturovalo v materinskom jazyku.
- Revúca bola jedným z centier slovenského národného a kultúrneho života (pôsobili tu dejatelia ako Štefan Marko Daxner, Ján Francisci, Matej Nándrássy, Július Botto, Jozef Kvetoslav Holub, Rudolf Homola, Mieroslav Kovalevský, Gustáv Lojko, Samuel Ormis, Andrej Sokolík, August Horislav Škultéty, PhDr. Ivan Branislav Zoch)
- bohatá -história územia spojená s Muránskym a Jelšavským panstvom
- tradičné ľudové domy na Zdychavských lazoch – Muránska Zdychava – laz Kokavka
- zachovalý ráz vidieckej stredohorskej krajiny najmä v lokalite Ratková a okolie

Vysoká pec v Červeňanoch z r.1871

Prvé slovenské Gymnázium Revúca

Ochťinská aragonitová jaskyňa

Kostolík v Chyžnom s oltárom
majstra Pavla z Levoče

- viadukt Magnezitovce a Koprášsky tunel na nedostavanej železničnej spojk

- tradície ťažby a spracovania rúd
 - o Slovenská banská cesta (www.slovenskabanskacesta.sk)

Rotunda Šivetice 13.st.

Coburgovský kaštieľ v Jelšave 16.st

Viadukt a tunel v Magnezitovciach

Lazy na Muránskej Zdychave

Prírodné zdroje

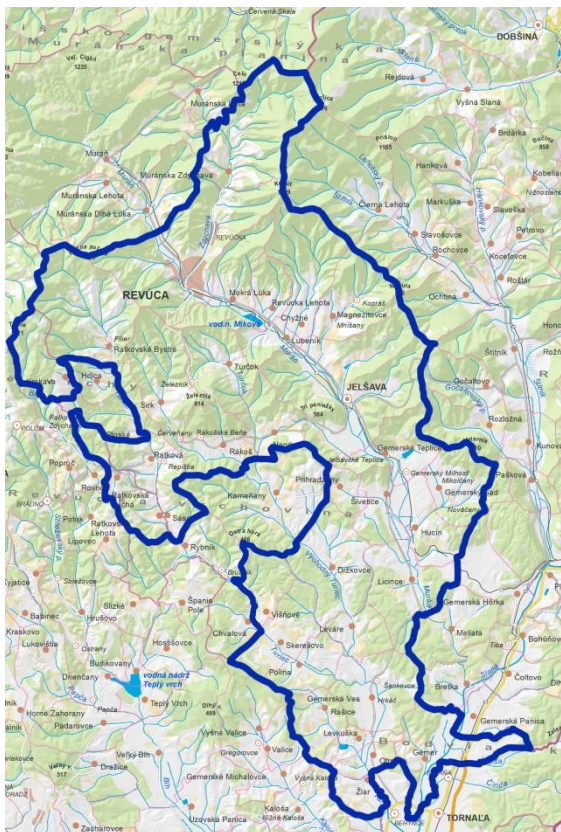
Územie VSP Stredný Gemer je silne vidiecke územie s vrchárskym reliéfom krajiny. Veľká časť územia je tvorená Revúckou vrchovinou. V južnej časti zasahuje do územia Juhoslovenská kotlina. Do severnej časti okresu zasahuje Národný park Muránska planina s mnohými atrakciami (Muránsky hrad, Cigánka, Hrdzavá dolina, Javorníková dolina, rôzne krasové javy, výskyt endemitu Lykovca Muránskeho a pod.).

Geografický reliéf

Do juhovýchodnej časti zasahuje ochranné pásmo Národného parku Slovenský kras /prístup do svetovo chránenej Ochtinskej aragonitovej jaskyne cez kataster mesta Jelšava/.

Územie okresu je značne výškovo členité – najnižšie miesto má cca 200 m n. m., najvyšším vrchom je Stolica (1 476 m n. m.). Územie nížin na juhovýchode územia s výškou do 300 m

n. m. predstavuje asi 10 % plochy okresu, vysočiny od 300 – 700 m n. m. vytvárajú súvislé plochy severne od nížin a zaberajú asi 65 % plochy v strednej časti okresu, stredné vysočiny až po vysočinový podhôrny reliéf s výškou od 700 – 1500 m n. m. zaberajú 25 %.

Územím prechádzajú cesty spájajúce Maďarskú republiku /Miškovecká oblasť/, Nízke a Vysoké Tatry s Poľskom

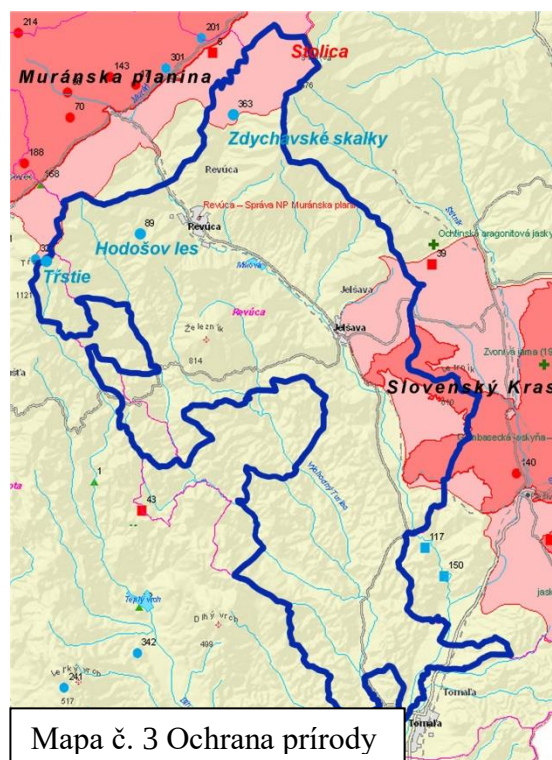
Dolinou Slanej siaha po Revúcu teplá, mierne vlhká oblasť s chladnou zimou, s priemernou januárovou teplotou -3 až -5 °C; od čiar Rákoš – Nandráž – Jelšava – Hronce na severe po Muráň, Revúčku – Hankovú je mierne teplá vrchovinná oblasť. Južnou časťou územia prechádza rieka Slaná.

Mapa č. 2 Geografická poloha územia VSP SG

Ochrana prírody a životné prostredie

Chránené územia

Územie VSP SG spadá do pôsobnosti Správy NP Muránska planina so sídlom v Revúcej a Správy CHKO Cerová vrchovina so sídlom v Rimavskej Sobote. Do územia zasahuje NP Muránska planina svojim ochranným pásmom a ochranné pásmo NP Slovenský kras. Významnou lokalitou navrhovanou za CHKO je Drienčanský kras, ktorý taktiež zasahuje do územia SG. Ďalšími navrhovanými územiami na ochranu sú Drienok a Hradište. Čiastočne do územia zasahuje aj Národná prírodná pamiatka – jaskynný komplex Podbanište v Drienčanskom krase.

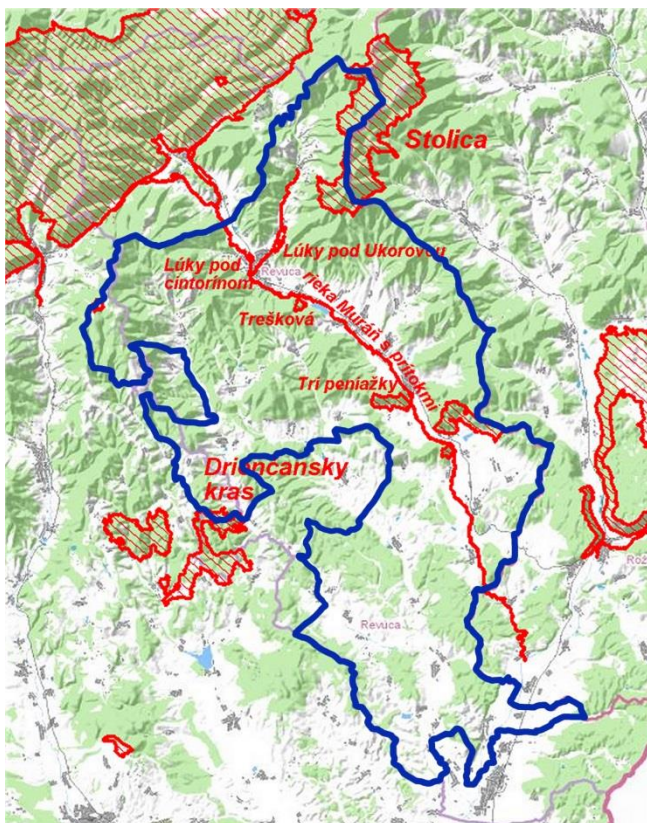
Mapa č. 3 Ochrana prírody

Tab. SG 01. Prírodné rezervácie

Názov lokality	Kataster	Stupeň ochrany	Rozloha v ha	Rok vyhlásenia	Opis
Zdychavské skalky	Muránska Zdychava	4	2,54	1988	PR je vyhlásené na ochranu rastlinného spoločenstva s rozchodníkom ročným (<i>Sedum album</i> L.) v Stolických vrchoch
Hodošov les	Revúca	5	21,98	1998	Územie predstavuje posledný zachovalý fragment starého bukového lesa v širšom okolí. Lesné porasty tvoria enklávu vyznačujúcu sa vysokým stupňom zachovania pôvodnosťou, ako aj pestrým drevinovým zložením v okolí intenzívne obhospodarovateľných lesov.
Tŕstie	Krokava	4	28,71	1980	PR je vyhlásená na ochranu zachovalých prirodzených slatinno-rašelinných biocenóz Revúckej vrchoviny s výskytom zriedkavých spoločenstiev a druhov rastlín (napr. rosička okrúhlolistá), súčasne aj pamätné miesta na učiteľa a významného botanika Václava Vraného (1851-1929).

Natura 2000

Mapa č. 4 Európska sústava chránených území NATURA 2000

Sústavu NATURA 2000 tvoria chránené vtáčie územia vyhlasované s cieľom ochrany vtáctva a územia európskeho významu s cieľom ochrany ostatných vzácnych a ohrozených rastlinných a živočíšnych druhov a ich biotopov. Približne 2400 ha. je zaradených do území európskeho významu, t.j. približne 4,9% z celkovej rozlohy územia Stredného Gemera. Z nich polovica (cca. 1200 ha.) je zaradená do vtáčích území. Do regiónu Stredný Gemer zasahujú územia európskeho významu - Stolica, Drienčanský kras a aluvium rieky Muráň s prítokmi

Tab. SG 02 Prehľad území Natura 2000

Názov lokality	Kataster	Výmera v ha	
		v území SG	celková
Územia európskeho významu			
Tri peniažky	Jelšava	141,95	141,95
Stolica www.sopsr.sk/natura/doc/inf_brozury/Stolica.pdf	Muránska Zdychava, Revúca, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota	1200*	2933,52
Drienčanský kras www.sopsr.sk/natura/doc/inf_brozury/Drien_kras.pdf	Ratkovská Lehota, Rybník	900	1719,76
Trešková	Mokrá Lúka	26,28	26,28
Lúka pod cintorínom	Revúca	4,68	4,68
Lúky pod Ukorovou	Revúca	12,43	12,43
Bradlo	Nandraž	0,01	0,01
Trstie www.sopsr.sk/natura/doc/inf_brozury/Trstie.pdf	Krokava	9*	28,66
Rieka Muráň s prítokmi		100*	204,29
Vtáčie územia			
Stolica	Mur. Zdychava, Revúca, Mokrá Lúka	1200*	2933,52

*odhadovaná výmera

Zdroj: ŠOP SR 2015

Znečistenie prostredia

Identifikované územia, na ktorých sa prekrýva najviac negatívnych antropogénnych vplyvov na životné prostredie a to v podobe tzv. ohrozených oblastí životného prostredia, ktorých je v SR celkovo 9. Jednou z nich je **Strednogemerská ohrozená oblasť s rozlohou 401 km² a počtom obyvateľov 56 000**. Pozostáva z dvoch izolovaných území Hačava-Hnúšťa a **Jelšava-Lubeník**, kde sú zdrojom výrazného poškodzovania životného prostredia a kvality života obyvateľov prevádzky na ťažbu a spracovanie magnezitu. Pri tejto činnosti so sprievodnou tvorbou značného množstva prашných a plyných emisií dochádza k evidentnému poškodzovaniu poľnohospodárskeho pôdneho fondu, lesov a lesného pôdneho fondu. Najpodstatnejším negatívnym činiteľom sú tuhé emisie horčika, ktoré v konkrétnych terénnych podmienkach pôsobia ako imisie a v závislosti na klimatických podmienkach kontaminujú bližšiu alebo širšiu oblasť. Veľké množstvá prachových úletov (najmä v 70-tych a začiatkom 80-tych rokov 20. storočia) radikálne zmenili chemické a fyzikálne vlastnosti pôd zaťažených plôch. V postihnutej oblasti, ktorá zahŕňa katastrálne územia obcí Revúca, Mokrá Lúka, Revúcka Lehota, Turčok, Lubeník, Chyžné, Magnezitovce, Jelšava, Jelšavská Teplica, Gemerský Milhošť, Prihradzany, Šivetice, Mikolčany, Nováčany, Hucín a Licince došlo

a dochádza k zalkalizovaniu pôd, ktoré je najsilnejšie do 2 až 8 km od zdroja v závislosti na prevládajúcom prúde vzduchu. Pôvodne tu boli pôdy prevažne kyslého charakteru s výmenným pH nižším ako 6,6. Podľa charakteristiky pásiem ohrozenia zásaditého typu (Grék a kol. 1991) boli identifikované 4 pásma ohrozenia: A, B, C, D. Aj keď došlo v posledných rokoch k realizácii nápravných opatrení z hľadiska životného prostredia, v pripravovanom výrobnom programe, týkajúcom sa výroby kovového horčíka, či rekonštrukčných zásahov v oblasti magnezitovej výroby, bude potrebné pamätať na inštaláciu ďalších náročných zariadení zabezpečujúcich vysokú úroveň čistoty ovzdušia a vôbec všetkých zložiek životného prostredia.

Voda

Územie čerpá zásoby vody najmä z územia Muránskej planiny. Celý región patrí pod povodie rieky Slanej. Severo-južnou osou územia preteká rieka Muráň. Súbežne s riekou Muráň, na západ od nej tečie rieka Východný Turiec, ktorá pramení na severe katastra obce Sirk spája sa s riekou Turiec v južnej časti územia. Obidva toky (Muráň aj Turiec) sa

vlievajú do rieky Slaná, ktorá prechádza v najjužnejšej časti územia - katastrom obce Gemer. Vodné toky sú výhradne lososové vody pstruhové.

Nachádzajú sa tu tri stredne veľké vodné nádrže - Miková - Revúcka Lehota (46 ha), Gemerské Teplice (12 ha), Levkuška (9 ha), Jelšava (0,8 ha). Jedná sa najmä o vody vhodné na chov kaprovitých rýb. Okrem nich sú v území menšie pstruhové rybníky ako napríklad Muránska Zdychava, Jelšava, Lubeník, Gemer, Hrlica.

Povrchové a podzemné vody oblasti Slanej v okrese Revúca (s hlavnými prítokmi Muráň a Turiec) sú znečisťované predovšetkým odpadovými vodami z prevádzok na ťažbu a spracovanie magnezitu v Lubeníku a Jelšave, komunálnymi odpadovými vodami z čistiarne odpadových vôd

v Revúcej a z verejnej kanalizácie (bez ČOV) v Tornali. Údaje o znečistení povrchových vôd sú známe len u vodného toku Muráň (od Jelšavy nadol) a Slaná.

Tab. SG 03: Kvalita povrchových vôd

vodný tok	trieda kvality povrchovej vody v ukazovateli		
	kyslíkový režim	mikrobiologické ukazovatele	biologické ukazovatele
Muráň	III. (znečistená)	V. (veľmi silne znečistená)	III. (znečistená)
Slaná	III. (znečistená)	V. (veľmi silne znečistená)	II. (čistá)

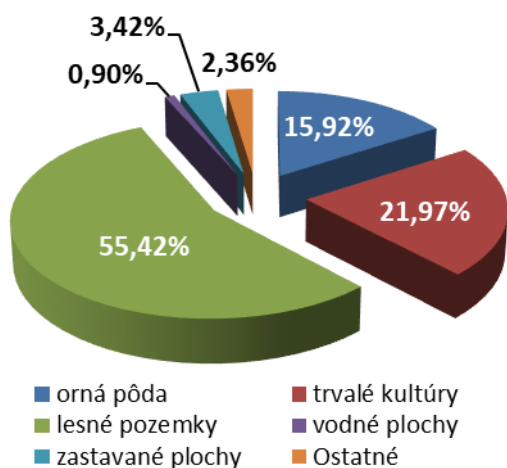
Zdroj: SAŽP 2015

Pôda a jej využívanie

Z hľadiska využitia pôdneho fondu v území zaberá najväčší podiel lesná pôda, viac ako 55,42%. Ako druhé čo do zastúpenia sú pôdy s trvalými kultúrami, ovocné sady, vinice, záhrady, trávnaté porasty), takmer 22%. Nasleduje orná pôdy, ktorá zaberá niečo viac ako 15,92% podielu pôdneho fondu územia.

Poľnohospodárska pôda tvorí vzhľadom na vysokú lesnatosť územia iba 37,89% územia. Vyššie zastúpenie má v južných častiach územia, v severných a horských častiach územia výrazne prevláda zastúpenie lesnej pôdy.

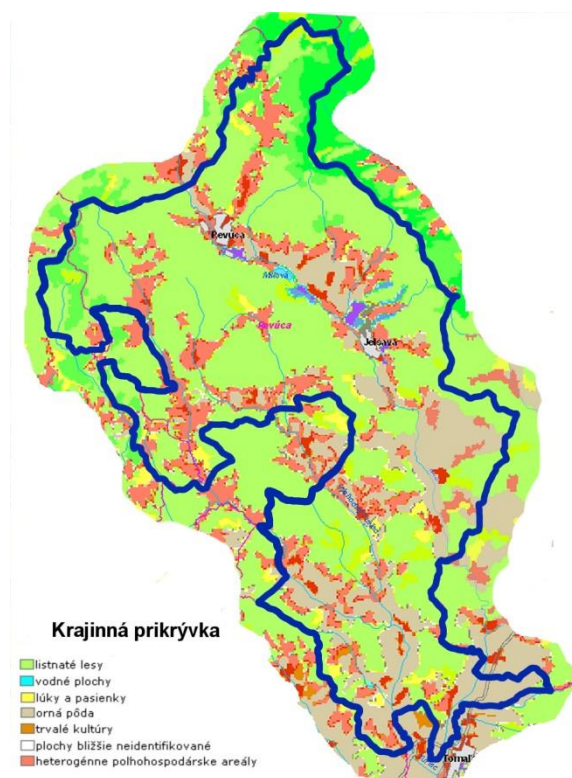
Graf č. 04: Využitie pôdy

Zdroj: ŠÚ SR 2015

Mapa č. 6 Krajinná prikrývka

Zdroj: Atlas krajiny 2015

Tab. SG 04: Využitie lesných a vodných zdrojov, využitie poľnohospodárskej pôdy

<i>Obec</i>	<i>Katastrálne územie</i>	<i>KÚ</i>	<i>Celková výmera</i>	<i>Poľnohospodárska pôda</i>			<i>Nepoľnohospodárska pôda</i>				
				<i>orná pôda</i>	<i>trvalé kultúry</i>	<i>Spolu PP</i>	<i>lesné pozemky</i>	<i>vodné plochy</i>	<i>zastavané plochy</i>	<i>Ostatné</i>	<i>Spolu NPP</i>
Držkovce	Držkovce	81311 7	20 689 509	4 554 430	4 778 463	9 332 893	10 745 894	116 382	333 250	161 090	11 356 616
Gemer	Gemer	81486 5	17 972 834	7 342 662	5 336 083	12 678 745	3 984 904	285 946	771 719	251 520	5 294 089
Gemerská Ves	Gemerská Ves	81495 4	17 695 602	7 417 616	1 605 275	9 022 891	7 433 496	238 686	689 908	310 621	8 672 711
Gemerské Teplice	Gemerský Milhošť	81499 7	3 612 314	1 947 005	396 814	2 343 819	863 358	107 599	154 220	143 318	1 268 495
	Jelšavská Teplica	81500 4	9 106 752	1 296 831	1 164 825	2 461 656	6 180 963	149 887	184 606	129 640	6 645 096
Gemerský Sad	Mikolčany	81503 9	5 718 323	2 378 815	542 908	2 921 723	2 177 160	14 165	193 855	411 420	2 796 600
	Nováčany	81504 7	6 462 129	1 725 040	803 101	2 528 141	3 689 914	22 338	160 817	60 919	3 933 988
Hucín	Hucín	82009 1	12 557 428	5 779 157	2 102 969	7 882 126	3 764 258	49 249	626 271	235 524	4 675 302
Chyžné	Chyžné	82111 0	19 549 367	1 603 475	3 804 284	5 407 759	13 638 442	41 968	302 531	158 667	14 141 608
Jelšava	Jelšava	82269 8	46 799 702	4 565 427	7 505 065	12 070 492	28 788 734	385 021	2 932 798	2 622 657	34 729 210
Krokava	Krokava	82927 7	10 402 555	248 968	2 706 262	2 955 230	7 240 324	39 882	145 231	21 888	7 447 325
Leváre	Strelnice	85904 4	7 431 240	1 518 317	1 361 805	2 880 122	3 804 595	48 050	134 020	564 453	4 551 118
Levkuška	Levkuška	83184 1	3 634 471	1 039 883	1 717 046	2 756 929	383 900	172 309	183 559	137 774	877 542
Licince	Licince	83199 9	18 277 027	5 734 449	2 099 190	7 833 639	9 603 137	200 911	505 770	133 570	10 443 388
Lubeník	Lubeník	83329 1	5 812 750	606 313	384 989	991 302	3 239 849	98 897	1 072 442	410 260	4 821 448
Magnezitovce	Kopráš	83469 6	6 594 335		1 287 861	1 287 861	4 886 261	8 748	92 176	319 289	5 306 474

	Mníšany	83470 0	8 581 983	970 628	3 150 343	4 120 971	3 232 413	36 125	290 809	901 665	4 461 012
Mokrá Lúka	Mokrá Lúka	83823 3	15 209 826	912 250	3 335 302	4 247 552	10 023 999	260 087	382 895	295 293	10 962 274
Muránska Zdychava	Muránska Zdychava	83882 9	28 581 373	166 620	7 001 499	7 168 119	21 034 023	63 413	202 634	113 184	21 413 254
Nandraž	Nandraž	83937 0	10 605 180	788 853	3 409 882	4 198 735	5 955 600	29 440	208 636	212 769	6 406 445
Otročok	Otročok	84482 9	5 384 037	2 851 544	1 014 058	3 865 602	1 152 382	110 585	191 687	63 781	1 518 435
Polina	Polina	84798 4	9 058 013	3 163 532	2 414 448	5 577 980	2 759 477	304 901	308 165	107 490	3 480 033
Prihradzaný	Prihradzaný	85022 5	4 550 580	1 739 585	889 179	2 628 764	1 717 086	22 343	127 081	55 306	1 921 816
Rákoš	Rákoš	85128 1	13 025 209	1 630 961	2 578 749	4 209 710	8 161 576	25 579	314 776	313 568	8 815 499
Rašice	Rašice	85169 8	9 108 126	2 148 750	2 270 701	4 419 451	4 241 137	110 769	254 454	82 315	4 688 675
Ratková	Ratková	85175 2	9 257 768	93 807	2 814 624	2 908 431	5 747 569	87 651	424 038	90 079	6 349 337
	Repištia	85176 1	3 454 476	21 773	2 140 562	2 162 335	1 032 842	57 061	106 298	95 940	1 292 141
Ratkovská Lehota	Ratkovská Lehota	85179 5	5 595 335	43 548	1 972 307	2 015 855	3 306 386	29 580	87 663	155 851	3 579 480
Ratkovská Suchá	Ratkovská Suchá	85181 7	5 803 440	78 517	1 721 914	1 800 431	3 774 409	42 315	156 764	29 521	4 003 009
Ratkovské Bystré	Filier	85182 5	12 287 007	304 782	5 540 301	5 845 083	6 151 064	62 305	136 415	92 140	6 441 924
	Ratkovské Bystré	85183 3	15 118 364	291 087	4 716 813	5 007 900	9 821 937	82 065	168 931	37 531	10 110 464
Revúca	Revúca	85210 4	25 047 270	1 171 475	6 345 432	7 516 907	14 221 725	172 515	2 474 061	662 062	17 530 363
	Revúčka	85222 8	13 819 839	24 251	3 250 129	3 274 380	10 038 394	51 331	219 623	236 111	10 545 459
Revúcka Lehota	Revúcka Lehota	85221 0	6 828 867	1 403 043	1 486 563	2 889 606	3 111 604	381 386	225 259	221 012	3 939 261

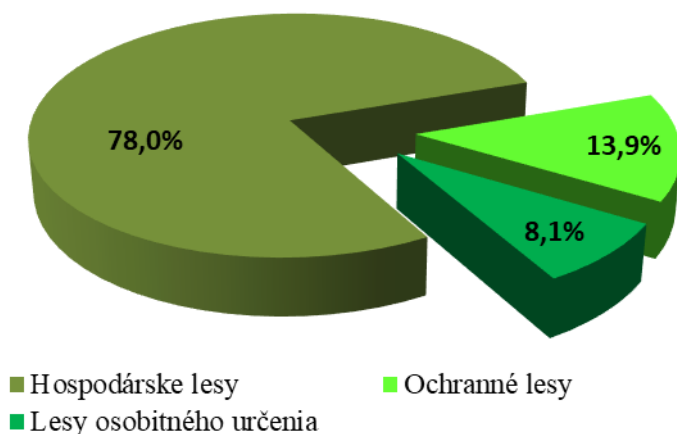
Sása	Sása	85180 9	4 608 436	46 590	1 673 554	1 720 144	2 733 065	18 334	134 154	2 739	2 888 292
Sirk	Sirk	85554 5	18 346 727	160 573	3 610 233	3 770 806	13 368 683	50 357	441 082	715 799	14 575 921
Skerešovo	Skerešovo	85580 4	12 901 478	3 929 116	1 719 137	5 648 253	6 366 110	132 278	392 694	362 143	7 253 225
Šivetice	Šivetice	86098 1	8 261 382	3 315 387	1 406 264	4 721 651	2 947 041	133 383	263 113	196 194	3 539 731
Turčok	Turčok	86594 0	14 780 007	222 971	2 963 815	3 186 786	10 986 740	20 240	348 865	237 376	11 593 221
Višňové	Višňové	86964 3	8 274 563	766 280	930 769	1 697 049	6 260 761	73 314	166 818	76 621	6 577 514
Žiar	Žiar	87436 1	4 997 425	3 342 266	761 090	4 103 356	681 187	34 221	121 375	57 286	894 069
Územie spolu v m2			485803049	77346577	106714608	184061185	269252399	4371616	16631463	11486386	301741864
Územie spolu v km2			485,803049	77,346577	106,714608	184,061185	269,252399	4,371616	16,631463	11,486386	301,741864
Územie spolu v ha			48 580,3049	7734,6577	10671,4608	18406,1185	26925,2399	437,1616	1663,1463	1148,6386	30174,1864

Zdroj: ŠÚ SR 2015

Lesy

Lesy tvoria najvýznamnejšiu časť využitia pôdy v území - až 55,42%, Celková výmera lesnej pôdy je 26 925 ha, zahŕňa lesné porasty a ostatné plochy tvorené lesnými cestami, lesnými skladmi a inými. Najväčšiu časť lesných porastov (78%) tvoria lesy hospodárske a to plochou 20 988 ha, potom sú to lesy ochranné 3 751 ha (14%) a lesy osobitného určenia 2 186 ha (8%).

Graf č. 05: Využitie lesnej PÔDY

Zdroj: LHP 2005-2014

V súčasnosti sa hospodári podľa vyhotoveného lesného hospodárskeho plánu na obdobie rokov 2005 – 2014, ktorý bol schválený Krajským lesným úradom v Banskej Bystrici. V zastúpení drevín prevládajú listnáče až 96%. Najrozšírenejší je buk, menej hrab, javor, breza, dub, topoľ, jelša a jaseň. Z ihličnatých drevín má najväčšie zastúpenie smrek, v menšej miere smrekovec, borovica a jedľa. Niekoľko lesných porastov je evidovaných ako zdroj lesného reprodukčného materiálu v členení podľa JPRL.

Tab. SG 05 Zastúpenie jednotlivých typov lesa

Typ lesa	Dubový	bukovo dubový	dubovo bukový	bukový	jedľovo- bukový	smrekovo jedľovo bukový	smrekový
Podiel v %	2,20	29,40	34,00	15,30	11,20	6,80	1,10
Podiel v ha	592,36	7 916,02	9 154,58	4 119,56	3 015,63	1 830,92	296,18

Zdroj: LHP 2005-2014

V lesoch je zastúpený len hospodársky tvar lesa vysoký. Zastúpenie pôvodných drevín, zvyšuje stabilitu porastov, produkciu akostnej drevnej hmoty ako aj plnenie ostatných funkcií lesa. Ekonomické využitie lesných pozemkov v území sa realizuje niekoľkými spôsobmi:

- ťažba a spracovanie drevnej hmoty
- pestovanie sadeníc

- poľovníctvo
- turistika a športovo – relaxačné aktivity

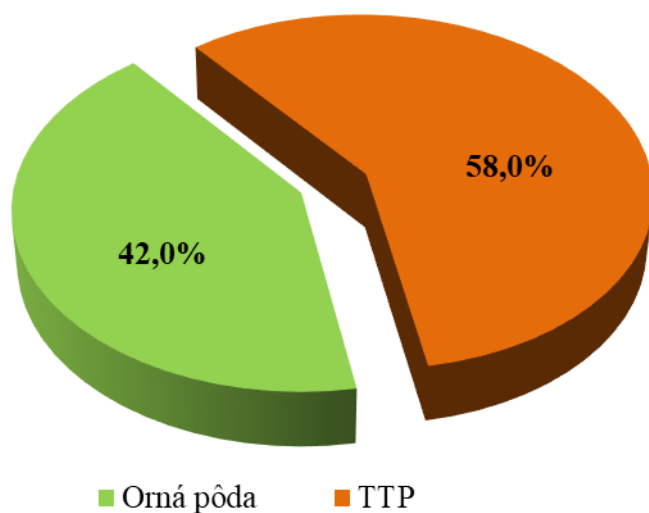
V lesoch hospodária prevažne štátne lesy - Lesy SR, š.p. a miestne lesné hospodárstva a mestské a obecné lesy napríklad Mestské lesy Revúca, s.r.o., Mestské lesy Jelšava a urbáre.

Poľnohospodárska pôda

Poľnohospodárska pôda tvorí vzhľadom na vysokú lesnatosť územia iba 38,2% územia. Vyššie zastúpenie má v južných častiach územia, v severných a horských častiach územia výrazne prevláda zastúpenie lesnej pôdy.

Z hľadiska využitia pôdneho fondu na poľnohospodárske účely, vzhľadom na charakter územia, zaberajú väčší podiel trvalé trávne porasty 58,0%, orná pôda tvorí menšiu časť poľnohospodárskej pôdy - 42,0%. Iba minimálny podiel majú ovocné sady - necelé 0,1% celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy

Graf č.06: Rozdelenie poľnohospodárskej pôdy

Poľnohospodárska pôda sa využíva najmä na chov hovädzieho dobytku a základnú rastlinnú výrobu.

Nerastné zdroje

V tomto okrese je významné ložisko magnezitu, ktoré patrí k najväčším na svete, jeho ťažba má negatívny dopad na životné prostredie.

Tab. SG 06: Nerastné suroviny

<i>Názov geologického ložiska</i>	<i>Názov druhu nerastu v geologickom ložisku</i>	<i>Zásoby ložiska v tis.m3 (tis.t)</i>	<i>Poznámka</i>
Gemerská Ves	anhydrit	71 918	ložisko neťažené, neperspektívne
Gemerská Ves	barit	582	ložisko neťažené, neperspektívne
Gemerská Ves	sadrovec	4 796	ložisko neťažené, neperspektívne
Jelšava - Dúbravský masív	magnezit	530 643	1 ložisko s rozvinutou ťažbou + 3 ložiská neťažené, perspektívne
Kameňany	dekoračný kameň		ložisko nevyhraneného nerastu
Kameňany	stavebný kameň		ložisko nevyhraneného nerastu
Licinca - juh	stavebný kameň		ložisko nevyhraneného nerastu
Licinca - východ	stavebný kameň		ložisko nevyhraneného nerastu
Lubeník	tehliarske suroviny	1 006 000	ložisko neťažené, neperspektívne
Lubeník	magnezit	17 033	1 ložisko s rozvinutou ťažbou + 1 ložisko neťažené, neperspektívne
Mokrú Lúku	dekoračný kameň, granit	1 263 000	ložisko neťažené, perspektívne
Mokrú Lúku	stavebný kameň	5 179 000	ložisko neťažené, perspektívne
Mokrú Lúku - Revúca	tehliarske suroviny	286 000	ložisko so zastavenou ťažbou
Revúčka	živce	2 915	ložisko neťažené, pripravovaná ťažba
Šivetice	tehliarske suroviny	4 796	ložisko neťažené, neperspektívne
Šivetice	keramické íly		ložisko neťažené, neperspektívne

Zdroj: ŠÚ 2014, Úrad BBSK 2014,

Ťažba sa v súčasnosti uskutočňuje iba v ložiskách magnezitu

Demografia a ľudské zdroje

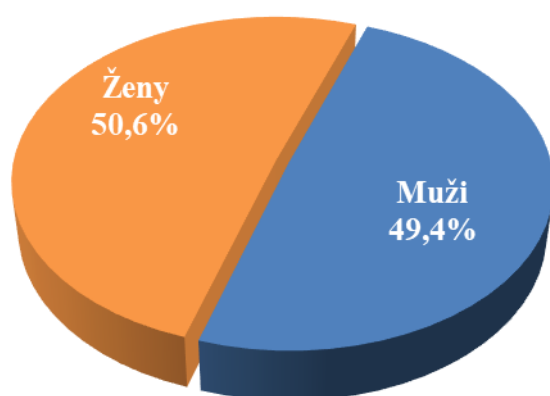
V území VSP SG na rozlohe 48 580 ha žije 29 110 obyvateľov v 35 obciach. V súčasnosti (2014) v mestách žije 15 811 obyvateľov (54,31 %), zvyšok 13 299 obyvateľov (45,69%) žije v obciach. Najmenšia obec Krokava má iba 29 obyvateľov, najväčšou obcou okrem miest je Lubeník (1 312 obyvateľov).

Tab. SG 07: Štruktúra obyvateľstva SG.

Stav k 31.12.2014	Počet obyvateľov	Počet		Výmera územia [m ²]	Hustota obyvateľstva
		ženy	muži		
Stredný Gemer	29 110	14 743	14 367	485 803 049	59,92

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Graf č.07: Štruktúra obyvateľstva podľa pohlavia

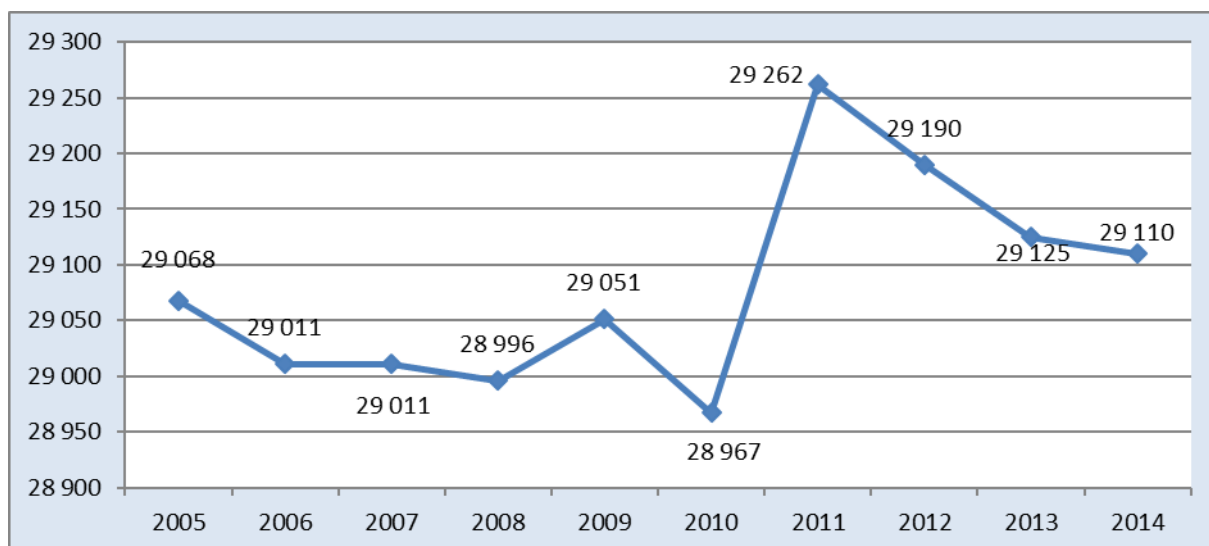

Zdroj: ŠÚ SR 2014

V danej lokalite prevažuje populácia žien. Z celej populácie tvoria 49,35% (14 367) muži a 50,65% (14 743) ženy.

Vývoj počtu obyvateľstva

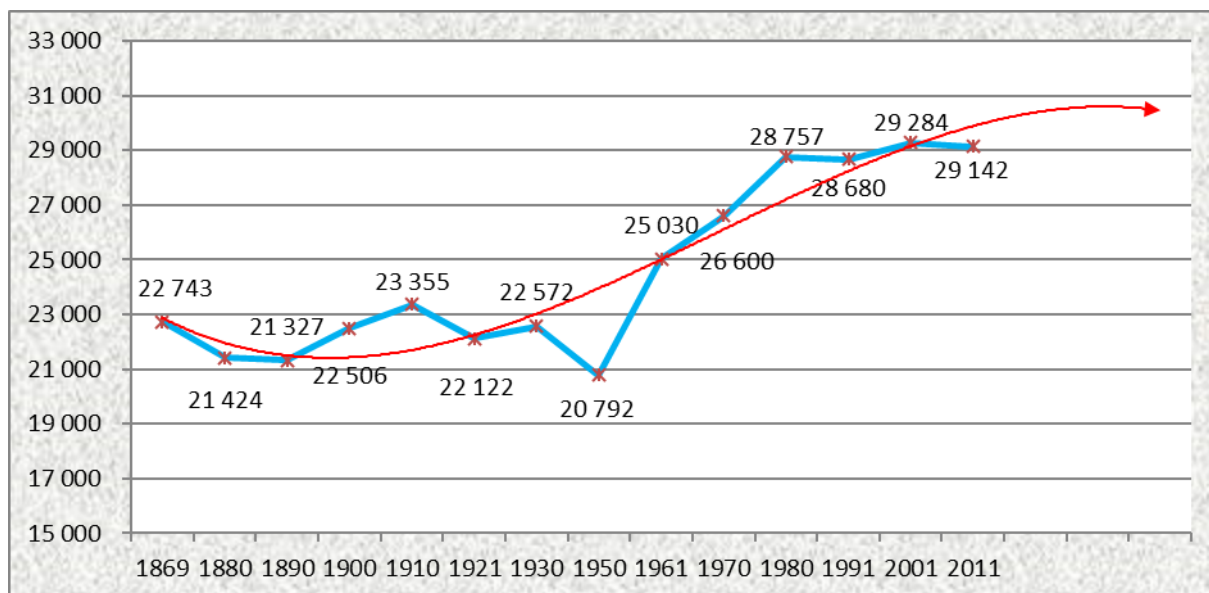
Graf č. 08: Strednodobý vývoj počtu obyvateľov v území VSP Stredný Gemer

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Z grafu môžeme posúdiť že v rokoch 2005 – 2010 nastal postupný pokles počtu obyvateľstva, pričom v roku 2010 bolo o 84 obyvateľov menej ako v prechádzajúcom roku 2009. V rokoch 2006 až 2008 sa počet obyvateľstva mierne stabilizoval. Na území VSP Stredný Gemer v roku 2011 počet obyvateľov stúpol o 295 obyvateľov čo spôsobilo, že v tomto roku bol najvyšší počet obyvateľstva na tomto území za posledných 6 rokov. Od roku 2010 počet obyvateľstva opäť klesal.

Graf č. 09: Dlhodobý vývoj obyvateľstva na území VSP Stredný Gemer s trendom vývoja

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Aj z dlhodobého hľadiska vývojový trend ukazuje súčasnú stabilizáciu počtu obyvateľov v posledných 30 rokoch. Vývoj počtu obyvateľov v jednotlivých obciach je veľmi kolísavý a rôznorodý. Väčšina obcí vykazuje pokles počtu obyvateľstva. Výrazným poklesom počtu obyvateľov viac ako 80% sú charakteristické najmä obce v horských lokalitách (Krokava, Ratkovská Lehota, Ratkovská Suchá). Naopak veľmi výrazný nárast obyvateľstva má mesto Revúca (viac ako 400%), prípadne obec Lubeník (viac ako 111%)

Veková štruktúra populácie podľa produktívnosti

Tab. SG 08:Štruktúra obyvateľstva podľa produktívnych vekových skupín a porovnanie

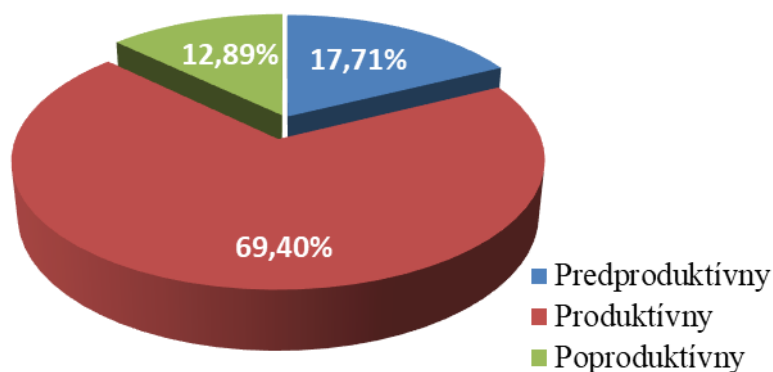
Stredný Gemer	<i>Predproduktívny</i>	<i>Produktívny</i>	<i>Poproduktívny</i>	<i>Spolu</i>	
Muži	2 646	10 267	1 454	14 367	
	18,42%	71,46%	10,12%		
Ženy	2 510	9 935	2 298	14 743	
	17,03%	67,39%	15,59%		
Spolu	5 156	20 202	3 752	29 110	
	17,71%	69,40%	12,89%		
Porovnanie	<i>Predproduktívny</i>	<i>Produktívny</i>	<i>Poproduktívny</i>	<i>IEZ*</i>	<i>IS*</i>
Stredný Gemer	5 156	20 202	3 752	44,09	72,77
	17,72%	69,43%	12,85%		
BB kraj	95 460	464 556	95 343	41,07	99,88
	14,57%	70,89%	14,55%		
SR	830 181	3 834 289	756 879	41,39	91,17
	15,31%	70,73%	13,96%		

** IEZ = Index ekonomického zaťaženia / IS = Index starnutia

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Predproduktívny = do 15 rokov; Produktívny = od 15 do 64 r.; Poproduktívny = nad 65 r.

Graf č. 10:Štruktúra obyvateľstva podľa produktívnych vekových skupín

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Podľa grafu je zrejmé že v predproduktívnom veku je na území 17,74%, v produktívnom veku 69,42 % a v poproduktívnom veku je 12,84%. Index ekonomického zaťaženia je 44,09 čím sa radí k regiónom s horšou mierou indexu (SR 41,4). Naopak Index starnutia 72,8 patrí k najlepším v rámci SR (priemer SR 91,2).

Tab. SG 09: Vývoj štruktúry obyvateľstva podľa produktívnych skupín v %

	<i>Muži</i>					<i>Ženy</i>				
	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>	<i>2010</i>	<i>2011</i>	<i>2012</i>	<i>2013</i>	<i>2014</i>
Predproduktívny	18,68	18,67	18,37	18,42	18,42	17,09	17,23	17,16	17,09	17,03
Produktívny	72,67	72,56	72,57	72,04	71,46	68,74	68,38	68,05	67,70	67,39
Poproduktívny	8,66	8,77	9,06	9,54	10,12	14,17	14,38	14,79	15,21	15,59

Zdroj: ŠÚ SR 2014

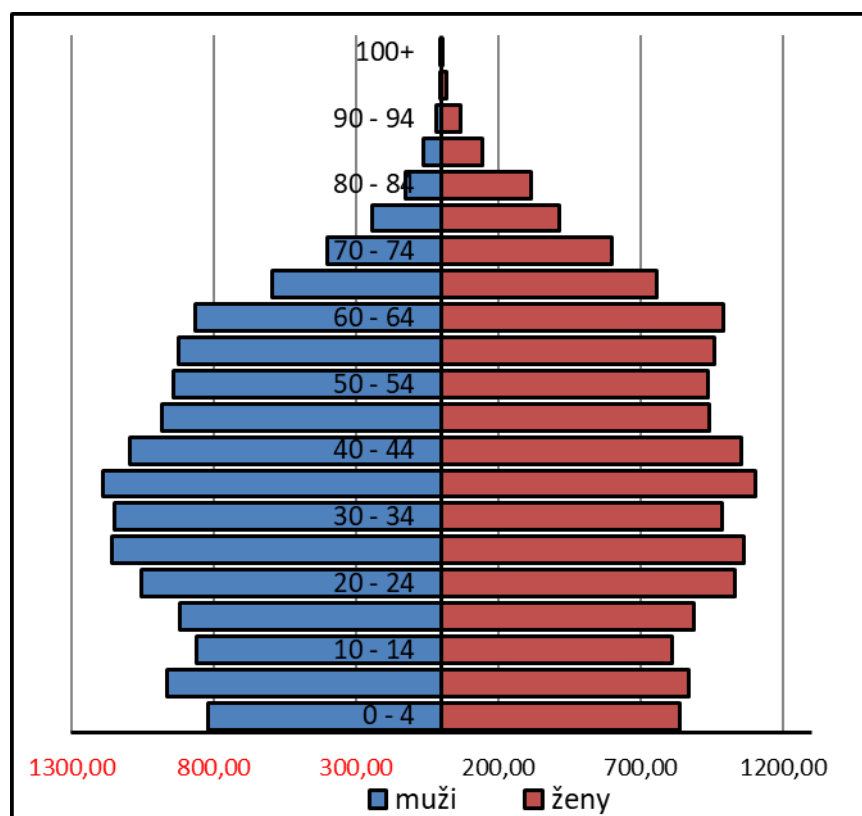
Demografické hodnoty vekového zloženia obyvateľstva územia VSP Stredný Gemer majú negatívnu tendenciu takmer vo všetkých kategóriách. Narastá podiel obyvateľstva v poproduktívnom veku z 11,45% v roku 2010 na 12,89% v roku 2014. Podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku sa udržiava približne na rovnakej úrovni 17,87% v roku 2010 a 17,71% v roku 2014, Klesá aj podiel obyvateľstva v produktívnom veku zo 70,67% v roku 2010 na 69,40% v roku 2014

Negatívna hodnota indexu ekonomického zaťaženia a jeho tendencia vývoja v takom krátkom čase (41,50% v roku 2010 a 44,09% v roku 2014) sú značným ohrozením pre ďalší rozvoj územia. Územie a obyvateľstvo je stále viac zaťažované sociálnymi problémami na úkor ekonomického rozvoja.

Z hľadiska zloženia pohybu je prirodzený pohyb obyvateľstva stabilizovaný na minimálnych plusových hodnotách, čo je v regióne s danou socio-ekonomickou situáciou nie najobvyklejší jav. Môžeme ho odôvodniť najmä zvyšujúcim zastúpením rómskeho etnika v populácii územia, ktoré je charakterizované vyššou pôrodnosťou oproti ostatným skupinám.

Naopak situácie v migrácii obyvateľstva je negatívnejšia, i keď má zlepšujúcu sa tendenciu. Toto je spôsobované najmä vystahovaním sa mladých ľudí za prácou a lepšími životnými podmienkami. Toto potvrdzujú i údaje o vývoji vekového zloženia populácie.

Graf č. 11: Veková pyramída obyvateľstva SG k 31.12.2014

Zdroj: ŠÚ SR 2014

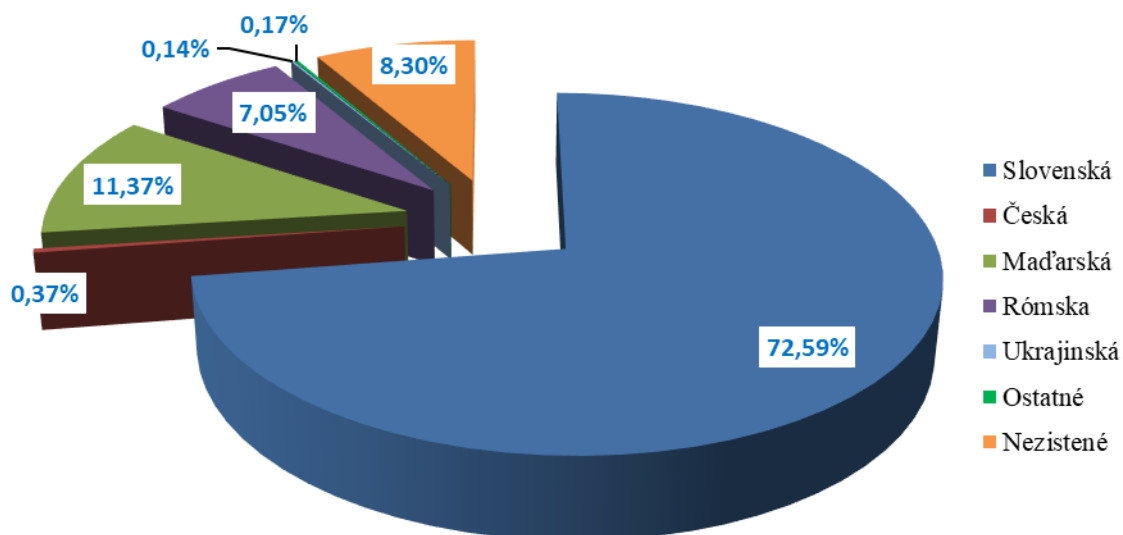
Národnostné a etnické zloženie obyvateľstva

Tab. SG 10: Zloženie obyvateľstva podľa národnosti (SODB 2011)

Národnosť	Počet	%
Slovenská	21 218	72,59
Česká	109	0,37
Maďarská	3 323	11,37
Rómska	2 062	7,05
Ukrajinská	41	0,14
Ostatné	50	0,17
Nezistené	2 426	8,30

Zdroj: SODB 2011

Graf č. 12: Zloženie obyvateľstva podľa národnosti

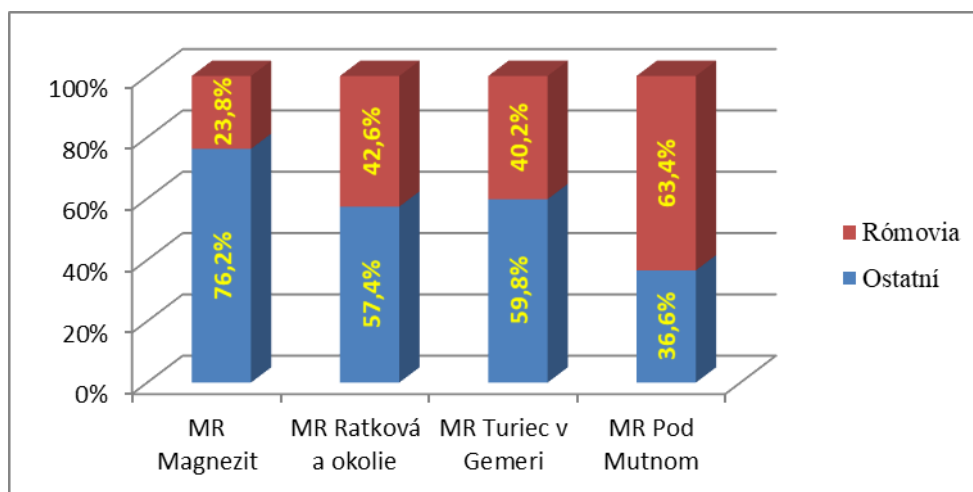
Zdroj: SODB 2011

Najväčšie zastúpenie v území majú obyvatelia slovenskej národnosti, vyše 72,6%. Obyvatelia maďarskej národnosti žijú najmä v južnej časti územia v obciach Mikroregiónu Turiec v Gemeri a Pod Mútnom, v ktorých je zastúpenie maďarskej národnosti 69,3%. Treťou najväčšou národnostnou skupinou sú obyvatelia rómskej národnosti. Podľa evidencie štatistického úradu ich žije v území 2 062, čo je 7,05% obyvateľstva. V roku 2013 Úrad splnomocnenca pre rómske komunity aktualizoval v banskobystrickom kraji Mapping rómskych osád. Podľa tejto evidencie, ktorá reálnejšie postihuje početnosť rómskeho obyvateľstva žije v obciach 9 115 obyvateľov rómskej národnosti, čo je približne až 33% populácie územia. Ich osídlenie je približne rovnomerné v celom území ako ukazuje nasledovná tabuľka.

Tab. SG 11: Rómske obyvateľstvo v území SG podľa Atlasu rómskych komunít

Názov obce	Počet obyvateľov podľa údajov z OcÚ/MsÚ	Percentuálne zastúpenie Rómov v obci	Počet Rómskeho obyvateľstva - výpočet
Držkovce	561	51,30%	288
Gemer	884	38,30%	339
Gemerská Ves	963	54,00%	520
Gemerské Teplice	360	40,80%	147
Gemerský Sad	297	25,30%	75
Hucín	906	75,10%	680
Chyžné	417	24,70%	103
Jelšava	3 119	40,10%	1 251
Levkuška	244	33,60%	82
Licince	732	69,40%	508
Lubeník	1 317	34,90%	460
Magnezitovce	448	32,40%	145
Nandraž	284	64,60%	183
Otročok	307	34,50%	106
Polina	118	26,30%	31
Rákoš	417	28,10%	117
Ratková	547	62,90%	344
Revúca	12 815	19,50%	2 499
Sása	182	79,70%	145
Sirk	1 174	47,00%	552
Skerešovo	252	43,30%	109
Šivetice	374	78,60%	294
Turčok	274	41,60%	114
Územie VSP SG	26 992	33,70%	9 091
MR Magnezit	20 014	23,77%	4 758
MR Ratková a okolie	2 710	42,62%	1 155
MR Turiec v Gemeri	3 670	40,19%	1 475
MR Pod Mutnom	2 688	63,39%	1 704

Graf č. 13: Podiel Rómskeho obyvateľstva v mikroregiónoch

Zdroj: Atlas rómskych komunít 2013

Vierovyznanie

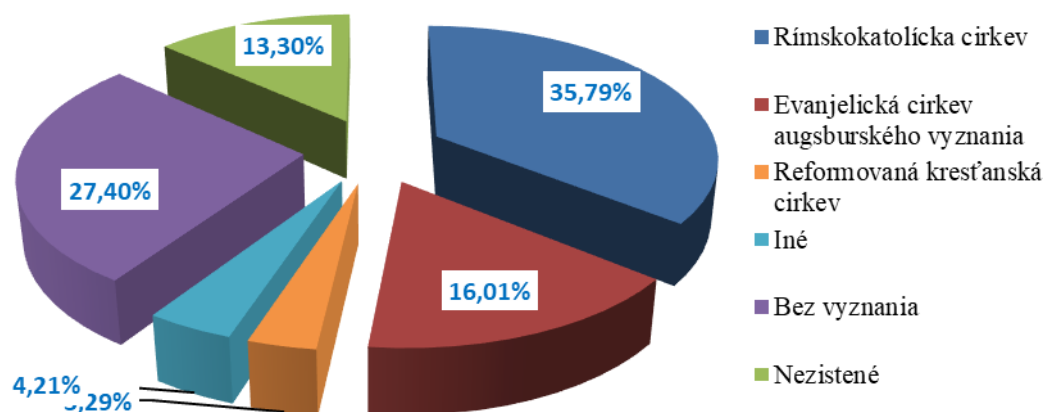
Na území SG je najviac zastúpená Rímskokatolícka cirkev a to 35,69% obyvateľstva. Druhou väčšou skupinou – 27,41% sú obyvatelia bez vyznania. U viac ako 13% nebolo vierovyznanie zistené.

Tab. SG 12: Náboženské vyznanie

<i>Náboženské vyznanie</i>	<i>počet obyvateľ'ov</i>	<i>% obyvateľ'ov</i>
Rímskokatolícka cirkev	10 460	35,79%
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	4 679	16,01%
Reformovaná kresťanská cirkev	962	3,29%
Iné	1 231	4,21%
Bez vyznania	8 009	27,40%
Nezistené	3 888	13,30%
Spolu	29 229	100,00%

Zdroj: SODB 2011

Graf č. 14: Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania

Zdroj: SODB 2011

Štruktúra obyvateľstva podľa vzdelanosti

Tab. SG 13: Zloženie obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného stupňa vzdelania na úrovni mikroregiónov a miest

Vzdelanie	MR Magnezit	MR Turiec v Gemerí	MR Ratková a okolie	MR Pod Mútnom	Revúca	Jelšava
Základné	983	1 172	851	993	1 985	812
Učňovské (bez maturity)	632	533	366	290	1 847	442
Stredné odborné (bez maturity)	375	356	240	210	1 015	287

Úplné stredné učňovské (s maturitou)	95	101	47	53	384	58
Úplné stredné odborné (s maturitou)	678	449	349	287	3 187	472
Úplné stredné všeobecné	113	98	68	39	583	82
Vyššie odborné	33	30	19	10	184	25
VŠ bakalárske	53	28	15	26	324	18
VŠ magisterské, inžinierske, doktorské	207	89	58	63	1 170	96
VŠ doktorandské	10	6	5	1	42	5
Bez vzdelania	680	769	601	641	1 793	719
Nezistené	166	118	61	105	314	213
Spolu	4 025	3 749	2 680	2 718	12 828	3 229

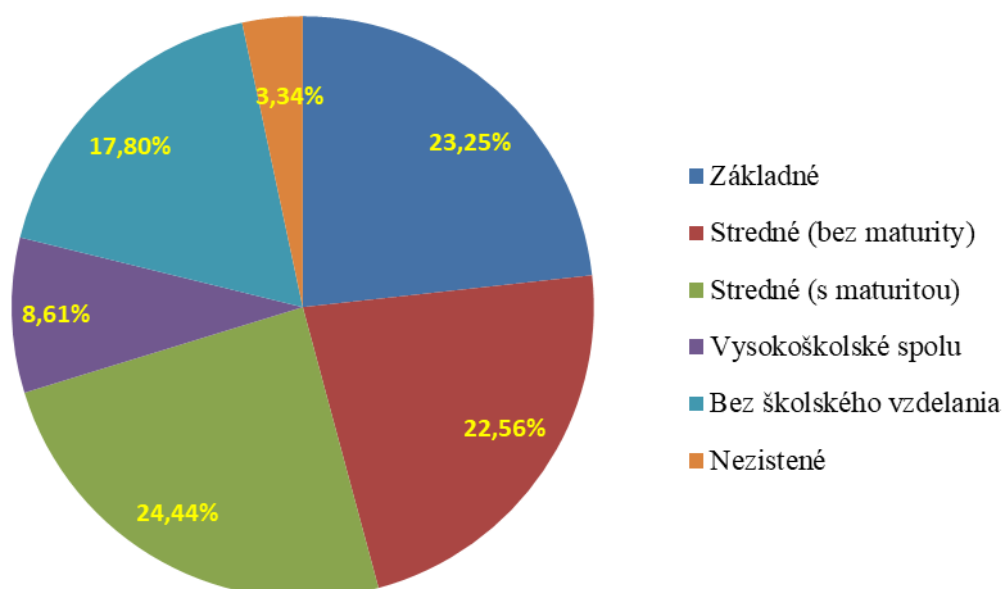
Zdroj: SODB 2011

Tab. SG 14: Štruktúra vzdelanosti obyvateľstva

<i>Najvyššie dosiahnuté vzdelanie</i>	<i>počet obyvateľov</i>	<i>% obyvateľov</i>	<i>počet obyvateľov</i>	<i>% obyvateľov</i>
Základné	6 796	23,25%	6 796	23,25%
Stredné (bez maturity)			6 593	22,56%
Učňovské (bez maturity)	4 110	14,06%		
Stredné odborné (bez maturity)	2 483	8,49%		
Stredné (s maturitou)			7 143	24,44%
Úplné stredné učňovské (s maturitou)	738	2,52%		
Úplné stredné odborné (s maturitou)	5 422	18,55%		
Úplné stredné všeobecné	983	3,36%		
Vysokoškolské spolu			2 517	8,61%
Vyššie odborné vzdelanie	301	1,03%		
Vysokoškolské bakalárske	464	1,59%		
Vysokoškolské magisterské, inžinierske, doktorské	1 683	5,76%		
Vysokoškolské doktorandské	69	0,24%		
Bez školského vzdelania (deti do 16r.)	5 203	17,80%	5 203	17,80%
Nezistené	977	3,34%	977	3,34%
Spolu	29 229	100,00%	29 229	100,00%

Zdroj: SODB 2011

Graf č. 15: Najvyššie dosiahnuté vzdelanie

Zdroj: SODB 2011

Najviac zastúpenou skupinou sú obyvatelia so stredným odborným vzdelaním s maturitou. Druhou zastúpenou skupinou sú obyvatelia so základným vzdelaním. **Až 45,8 % obyvateľstva má najvyššie stredné vzdelanie bez maturity a nižšie.** Vzdelanie ukončené maturitnou skúškou má 24,4 % ľudí. **Vysokoškolské vzdelanie (I.,II,III) má ukončených iba 8,6%.** Vzdelanostná úroveň obyvateľstva je veľmi nízka, podiel vysokoškolsky vzdelaných ľudí je na polovičnej úrovni priemeru SR (16%)

Prehľad zručností obyvateľstva.

V obciach na území VSP Stredný Gemer sa zachovalo veľa tradičných remeselných zručností, ako napríklad: výroba šindľov (Revúca, Muránska Zdychava,), tkanie plátna a pokrovcov (Nandraž, Ratkovské Bystré, Ratkovská Suchá, a prakticky celé územie SG), zvonkárstvo, čipkárstvo a hrnčiarstvo (Držkovce), pálenie kvalitnej domácej ovocnej pálenky (Ratková, Revúcka Lehota), výroba plátna i súkna (Chyžné, Revúcka Lehota, Muránska Zdychava), domácka výroba z prútia (Chyžné, Sirk, Magnezitovce, Ratková), výroba dreveného nábytku (Nandraž, Revúca, Ratkovské Bystré, Rákoš). Tradičnými zručnosťami obyvateľstva je však práca v baniach a hutných podnikoch, poľnohospodárstvo a ovocinárstvo, ale najmä pastierstvo a ovčiarstvo.

Spoločenské, kultúrne a historické zdroje

Stredný Gemer bol regiónom významných historických udalostí, zohral významnú úlohu v slovenskom národnom živote. Pôsobili tu mnohí národní buditeľia, spisovatelia a významné osobnosti kultúrneho a národného života. Centrom regiónu je mesto Revúca. V

roku 1862 tu bolo založené prvé slovenské gymnázium, ktorého budova dnes slúži ako múzeum.

Väčšina pamiatok je buď veľmi zle udržiavaná, alebo ohrozená zánikom. Výnimiek je iba niekoľko, jedná sa o pamiatky v meste Revúca, ktoré sú postupne reštaurované, alebo niektoré gotické kostolíky.

Kultúrno-historické pamiatky

Starý Jelšavský hrad - Druhý Jelšavský hrad je známy ako Starý hrad. Starý hrad postavili Ratoldovci de Ilswa v horách vyše dva kilometre západne od mesta zrejme koncom 14. storočia. Prvý raz sa hrad spomína v roku 1421 - prvá písomná zmienka. V 15. storočí bolo okolie Jelšavy poznačené vojenskými udalosťami - prítomnosťou vojsk Jána Jiskru, poľských vojakov a bratříkov. Zrejme preto bol hrad už v roku 1453 v ruinách. V roku 1461 sa na jeho mieste spomína hrádoček (castellum), hrad teda opäť opravili. Podľa súpisu z roku 1573 je hrad opäť v ruinách. Dnes sa zrúcaniny Starého hradu nachádzajú v lesnom poraste. Hrad je menší rozmermi a zaraďuje sa skôr ku šľachtickým sídlam 14. storočia. V okolí hradu bolo vystavané obvodové opevnenie z lomového kameňa. Hoci sa z hradu veľa zvyškov nezachovalo, pôdorys v podobe kamenného podlažia je ešte stále dobre viditeľný. Jelšavský hrad leží v nadmorskej výške 477 m v Revúckej vrchovine. Je vzdialený približne 10 km od Revúcej, dostupný štátnymi cestami a peším výstupom.

Kaštieľ Coburgovcov v Jelšave - V rokoch 1796 - 1801 tunajší zemepán Andrej Koháry dal v klasicistickom slohu vystavať kaštieľ na mieste údajného templárskeho kláštora. Dvojposchodovú budovu pristavali k staršej renesančnej stavbe z polovice 16. storočia. Má 4 800 štvorcových metrov, tri podlažia a vnútorný dvor. Pôvodne tu stál kláštor vybudovaný v druhej polovici 13. storočia a v 14. storočí bol prebudovaný na hrad. Ten prevzal funkciu hradu namiesto hradu, ktorý stál na vyvýšenine nad obcou. V 16. a 17. storočí objekt rozšírili a prestavali na trojkridlový renesančný kaštieľ s ústredným nádvorím a nárožnými vežami. Koncom 18. storočia ho neskorobarokovo – klasicisticky prestavali na šľachtické sídlo, pričom uplatnili všetky architektonické prvky reprezentačnej stavby. V kaštieli sa nachádza alegorická nástenná rokoková maľba z 18. storočia. Budova kaštieľa je vo veľmi zlom stave. V súčasnosti však začalo mesto pracovať na jeho obnove.

Kaštieľ v obci Gemer - Obec Gemer bola významnou kovolejárskou a obchodníckou osadou z mladšej doby bronzovej, ktorej existenciu dokladá objav bronzových predmetov. Prvá písomná zmienka o sídle pochádza z roku 1198, avšak obec pod hradom, z ktorého sa zachovali už len nepatrné zvyšky existovala už v 12. storočí. Vzácnosťou obce Gemer je neskorobarokový kaštieľ z 18. storočia. Je to barokovo - klasicistický kaštieľ, postavený na

staršom jadre z druhej polovice 17. storočia. Kaštieľ je dvojpodlažná dvojtraktová budova obdĺžnikového pôdorysu. Stav pamiatky je veľmi dobrý a momentálne je kaštieľ v obnove.

Kaštiele v obci Gemerská Ves - V obci sú dva kaštiele. Kaštieľ neskorobarokový /1768 /, klasicky upravený / 1826 /, ktorý dala postaviť rodina Draskóczyovcov, neskôr ho predali rodine grófa Spanyola. V roku 2007 bol kaštieľ odpredaný za symbolickú 1 korunu potomkom grófa Spanyola. Bohužiaľ do dnešného dňa sa jeho rekonštrukcia neuskutočnila. Druhý je barokovo-klasicistický kaštieľ postavený v roku 1778, a neskôr upravený v 1. polovici 19. Storočia, patrí premonštrátskemu prepoštvu v Jasove.

Kaštiele v Licinciach—V Licinciach sa nachádzajú dva kaštiele. Sú to jednopodlažné klasicistické kaštiele z konca 18. storočia. Dolný kaštieľ bol nedávno rekonštruovaný a v súčasnosti má ambície stať sa ubytovacím zariadením.

Kostol Zvestovania Panny Márie v Chyžnom - Jednou zo zastávok Gotickej cesty je mimoriadne cenný ranogotický rímskokatolícky Kostol Zvestovania Panny Márie v obci Chyžné. **Gotická cesta** predstavuje prvú tematickú kultúrno-poznávacu cestu na Slovensku spájajúcu dve bývalé stolice Spiš a Gemer. Kostol Zvestovania Panny Márie pochádzajúci z prvej polovice 14. storočia barokovo upravili v 18. storočí. Kostol má kazetový drevený maľovaný strop z roku 1745. V presbytériu sa zachovali pôvodné gotické okná, na južnej strane lode sa nachádza gotický lomený portál. Na vnútorných stenách presbytéria dominujú stredoveké **nástenné maľby** z druhej polovice 14. storočia. Vzácný krídlový neskorogotický hlavný oltár z roku 1508 so súsoším Zvestovania Panny Márie je dielom **Majstra Pavla z Levoče**.

Tehlová rotunda v Šiveticiach - situovaná na návrší v západnej časti obce, je pozoruhodnou stavbou nielen v regionálnom, ale aj v širšom, stredoeurópskom rámci. Vnútrotný priemer rotundy je 1 110 cm (apsida 780 cm), čo znamená, že je zrejme najväčšou stavbou svojho druhu v strednej Európe. Rotunda bola postavená niekedy v druhej štvrtine 13. storočia (pravdepodobne v 40. rokoch). Predpokladá sa, že spolu s menšou rotundou v neďalekých Prihradzanoch a zaniknutým hradom pod kopcom Muteň tvorili obrannú sústavu. Interiér rotundy zdobili románske fresky pravdepodobne z obdobia okolo roku 1270. Zobrazovali výjavy zo života sv. Margity a Ježiša Krista. Vedľa rotundy postavili v roku 1750 barokovú zvonnicu. V roku 1911 boli odkryté gotické fresky v apside, pri obnove v 30. rokoch minulého storočia bola pod nimi objavená románska vrstva malieb. Ide o takmer v plnej miere zachovanú románsku stavbu s minimom neskorších stavebných úprav. Súčasne ide o jednu z najvýznamnejších pamiatok tohto obdobia na Slovensku.

Jelšava - Už v 4. - 6. storočí bolo územie terajšieho mesta na základe vykopávok v osadách Rudno, Stará a Malá Vieska osídlené Slovanmi, ktorí do Muránskej doliny prišli z terajšieho územia Poľska. Prevažne to boli baníci. Jelšava sa i v súčasnosti vyvíja ako banícke sídlo. Jadro mesta je tvorené meštianskymi domami s pôvodnou klasicistickou a barokovou architektúrou z 18. storočia. Nachádza sa tu i neskoro baroková budova fary postavená v 18. storočí a klasicistická budova hostinca z roku 1845. Na námestí stojí dominanta mesta Jelšava Coburgov kaštieľ so záhradou (detailnejší popis vyššie). Súčasťou historického jadra je i bývalý mestský chudobinec, neskôr používaný ako škola - barokový z 18. storočia. Taktiež sa tu nachádza neskorobaroková budova radnice z roku 1781. Súčasťou mestského jadra sú i dva kostoly. Rímskokatolícky kostol sv. Petra a Pavla z roku 1849 a evanjelický kostol s bývalou školou z 18. storočia.

Revúca - Revúca, mesto ležiace v srdci historického územia Gemera má bohatú históriu odvíjajúcu sa od svojej doteraz najstaršej zachovanej písomnej zmienky z roku 1357. Revúca mala 70 usadlostí a v 15. storočí patrila medzi najľudnatejšie osady Gemera. V roku 1854 sa Revúca prvýkrát stala oboznámym – okresným mestom. Zachovalo sa tu mnoho významných budov, ktoré tvoria historické jadro mesta Revúca. Sú to napr. meštianske domy z 18. a 19. storočia. Na jednom z týchto domov sa bola umiestnená pamätná tabuľa armádného generála. Viesta. Nachádza sa tu i budova ev. fary s pamätnou tabuľou na pamiatku Roussovcov. V strede mesta sa týči klasicistická budova radnice z roku 1809, v súčasnosti stále využívaná ako mestský úrad. Dominantou je reduta – bývalý hostinec Kohút, postavený v rokoch 1858-1861. Najvýznamnejšou pamiatkou mesta je budova Prvého slovenského gymnázia s areálom (viď popis v časti „múzeá“) z roku 1872. Významnou sakrálnou pamiatkou je neskorogotický r.k. kostol sv. Vavrinca z 2.pol.15.st., ktorý je súčasťou Gotickej cesty prechádzajúcej územím Stredného Gemera. Ďalšou významnou sakrálnou pamiatkou je i Evanjelický kostol z roku 1784-1785.

Muránska Zdychava - Obec Muránska Zdychava leží v prekrásnom prostredí, pod hlavným hrebeňom Stolických vrchov, v doline potoka Zdychava. Prvýkrát sa spomína v roku 1551 pod názvom Zdykawa. Obec bola osídlená valašskou kolonizáciou a bola podriadená muránskemu panstvu. Je tu stále zachované pôvodné rozptýlené osídlenie – najvýznamnejšie lazy – **Laz Kokavka**. Na lazoch vysoko nad obcou sa akoby zastavil čas a obyvatelia tu žijú podobne, ako v minulých storočiach. Zachovalo sa tu tiež niekoľko pôvodných dreveníc. Lazy majú charakter pôvodne roztratenej kopanicovej zástavby. Zrubové domy pochádzajú z 19. storočia. Na odľahlých pozemkoch sú vybudované letné filiálne hospodárske dvory,

v ktorých žila počas poľných prác celá rodina. Ešte v polovici 20. storočia sa tu šili kožuchy a súkenné časti odevu.

Pamiatková zóna Sirk - Železník - Obec Železník bola v minulosti známa ťažbou železnej rudy. Až do roku 1965 bol Železník významným ložiskom železnej rudy (v tomto roku uplynie 50 rokov od ukončenia ťažby v ložiskách v tejto lokalite). Prvá písomná zmienka o jej ťažbe v oblasti Železníka je z roku 1570. Zástavba dnešnej pamiatkovej zóny pochádza z konca 19. a prvej polovice 20. storočia – išlo prevažne o prevádzkové budovy, ktoré boli po ukončení ťažby ako obytné domy, prípadne domy služieb. Po ťažbe sa v lokalite zachovali už len niektoré z technických stavieb – najznámejšia **je vysoká pec v Červeňanoch, postavená v rokoch 1871 – 1872; pôvodná drevená kolkáreň z roku 1906** či už spomínané prevádzkové a obytné domy (ich súčasťou je aj budova kina). **Kino Stachannov** prestalo “dočasne” fungovať po odovzdaní premietacieho stroja z roku 1932 do opravy Združeniu prevádzkovateľov a pracovníkov kín. Budova kina ostala zachovaná ako súčasť pamiatkovej zóny, vyhlásenej v roku 1991. V súčasnosti (začiatok roku 2015) sa opäť obnovila činnosť tohto kina.

Krokava - Obec s 29 obyvateľmi, v ktorej akoby zastal čas ukáže návštevníkom prvky ľudovej kultúry. Prvá zmienka o obci je z roku 1427. Obec patrí do Mikroregiónu Ratková a okolie. Malebné chalúčky v obci, položené na mieste kde končí cesta, sú v kontraste storočných domčekov ktoré pod ťarchou času padajú a stávajú sa históriou, do ktorej však umožňujú nahliadnuť.

Technické pamiatky:

Vysoká pec v Sirku, časť Červeňany - je jednou z najzachovalejších technických pamiatok svojho druhu na Slovensku. Bola postavená spolu so železiarňou v rokoch 1870-1874 Hrlicko-tapolcsánskou spoločnosťou a fungovala do roku 1903. Je vysoká takmer 14 metrov. Táto vysoká pec v Červeňanoch spracúvala limonit a siderit "predpražený" v milieroch (podobne ako drevné uhlie). Pec bola zrekonštruovaná naposledy v roku 1970. Dnes je jej okolie udržiavané pre turistov, boli tam umiestnené lavičky a vysadené stromy. Stručnú históriu železiarní na Slovensku vysvetľuje umiestnená informačná tabuľa. Chýba však popis samotného objektu. Spolu s ďalšími pamiatkami baníckej a železiarskej tradície v regióne Gemera sú včlenené do projektu tzv. kultúrnej turistiky **Železná cesta**, ktorý je súčasťou aktivity Európskej železnej cesty.

Viadukt a tunel v Magnezitovciach - K viaduktu v časti Mníšany sa dá dostať poľnou cestou vedúcou z obce. Železobetónový viadukt má dĺžku cca 120 metrov. Skladá sa z jedného veľkého železobetónového prostredného oblúka a na oboch stranách sú po dve betónové klenby. Viadukt v Mníšanoch je asi o 33 metrov dlhší ako viadukt v Telgarte. K

tunelu ležiaceho za viaduktom v smere do časti Kopráš sa dá dostať po moste alebo cez údolie, ktoré viadukt premostuje. Za viaduktom je druhý tunel, ktorý mal byť na trati medzi Lubeníkom a Slavošovcami. Jeho dĺžka je cca 400 metrov. Pred viacerými rokmi sa využíval na skladovanie zeleniny a ovocia. Preto bol vstup na kopráskej strane úplne zamurovaný a na Mníšanskej strane bola vybudovaná vstupná brána.

Múzeá

Prvé slovenské gymnázium v Revúcej

Brány tohto gymnázia, známeho ako Prvé slovenské gymnázium, sa otvorili 16. septembra 1862. Na gymnáziu sa vo všetkých vyučovacích predmetoch vyučovalo a od roku 1868 aj maturovalo v slovenskom jazyku. Počas dvanástich rokov existencie gymnázia na ňom študovalo 566 študentov takmer zo všetkých kútov Slovenska, z ktorých sa mnohí stali dôležitou súčasťou národných dejín (Martin Kukučín, Miloslav Hodža, Vladimír Hurban, Samuel Daxner, Jozef Škultéty, Juraj Janoška, Ľudovít Vladimír Rizner a iní). Škola bola založená a udržiavaná len zo zbierok a milodarov slovenského ľudu. Úlohou gymnázia bolo zabrániť odnárodňovaniu slovenskej mládeže a pripravovať národne uvedomelú inteligenciu. Na gymnáziu pôsobilo mnoho významných predstaviteľov slovenského národa, ktorí vyvíjali bohatú osvetovú činnosť (činníci Štefan Marko Daxner, Ján Francisci, Matej Nándrássy, ako i profesori Július Botto, Jozef Kvetoslav Holub, Samuel Ormis, August Horislav Škultéty, Karol Viest, Ivan Branislav Zoch a mnoho ďalších).

Historický prínos tejto vzácnej vzdelávacej inštitúcie v dejinách slovenského národa dnes pripomína stála muzeálna expozícia sprístupnená v pôvodnom dome Prvého slovenského gymnázia. V tejto rokokovej kúrii sú okrem originálnych dokumentov a obrazov umiestnené aj predmety kultúrnej hodnoty mesta a regiónu. V súčasnosti v budove sídli aj Turistické informačné centrum. Súčasťou areálu Prvého slovenského gymnázia je Park slovenských národovcov, v ktorom sú dve bronzové busty profesorov gymnázia - Ivana Branislava Zocha a Samuela Ormisa.

Mestské múzeum Jelšava a Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava

Mestské múzeum Jelšava a Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava vznikli ako rozpočtové organizácie mesta Jelšava. Organizácie sídlia v meštianskom dome z 18. storočia, ktorý vznikol ako mestská škola. Dom je v povedomí ľudí známy ako „katolícka charita“, pretože budova v minulosti patrila rímskokatolíckej cirkvi. Po 2. svetovej vojne druhé podlažie slúžilo potrebám OÚNZ Revúca. Rekonštrukcia budovy bola ukončená v marci 2011, a potom tu bolo umiestnené Mestské múzeum Jelšava a Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava. Zbierku múzea tvorí historický, etnografický a numizmatický

fond. Osvetové centrum vyšehradskej kultúry Jelšava organizuje kultúrno- spoločenské podujatia v meste, vytvára podmienky pre vznik kultúrnych tradícií, svojimi podujatiami sa zapája do kultúrnych tradícií regiónu. V priestoroch Osvetového centra vyšehradskej kultúry Jelšava majú svoje stále expozície partnerské mestá Jelšavy - Uničov, Szczekociny, Slovenský Komlôš a Nadlak.

Ľudový dom na Muránskej Zdychave

V obci Muránska Zdychava sa nachádza množstvo nádherných ľudových domov s pôvodnou architektúrou. V jednom z nich obec zriadila múzeum – Ľudový dom – ktorý je k dispozícii pre návštevníkov a turistov so záujmom o ľudovú architektúru Stredného Gemera. Ľudový dom je udržiavaná drevenica s expozíciou pôvodného tradičného zariadenia vo vnútri domu.

Príloha 11 Prehľad pamiatok v území KSP zapísaných v zozname Národných kultúrnych pamiatok

Prírodné pamiatky

Ochtinská aragonitová jaskyňa - nachádza sa v Ochtinskom kryptokrase na severozápadnom svahu Hrádku v Revúckej vrchovine medzi Jelšavou a Štítnikom. Jej dĺžka je 300 m. Aragonitová výplň vznikla za špecifických hydrochemických a klimatických pomerov v uzavretých podzemných dutinách. Ochtinská aragonitová jaskyňa predstavuje unikátny prírodný fenomén pútajúci pozornosť bohatosťou a rôznorodosťou aragonitovej výplne i svojráznym vznikom a vývojom podzemných priestorov. Na svete sa existujú iba tri jaskyne tohto typu. Je národnou prírodnou pamiatkou a **je zapísaná na zozname Svetového dedičstva UNESCO**.

Zdychavské skalky - Nachádzajú sa v katastri obce Muránska Zdychava, v okrese Revúca. Rozloha chráneného územia je 25 400 m² a vyhlásené bolo roku 1988 na ochranu rastlinného spoločenstva s rozchodníkom ročným (*Sedum annuum* L.) v Stolických vrchoch. Patrí pod VCHU: Ochranné pásmo Národného parku Muránska planina.

Tradičné zamestnania v obciach:

- drevorubačstvo - Magnezitovce, Turčok,
- **hrnčiarstvo** - Držkovce, Gemerské Teplice, Gemerský Sad, Hucín, Licince, Prihradzany, Šivetice)
- kováčstvo - Mokrú Lúka, Revúca
- ovocinárstvo spojené aj s vinohradníctvom -Gemer, Jelšava, Nandraž, Otročok, Rašice, Žiar)

- pálenie vápna - Hucín
- pálenie uhlia (uhliarstvo) – Chyžné, Licince, Magnezitovce, Mokrá Lúka, Rákoš, Revúcka Lehota, Revúca
- pestovanie tabaku – Gemer, Otročok
- povozníctvo – Chyžné, Nandraž, Polina, Revúca
- tkáčstvo – Krokava, Revúca,
- včelárstvo, voštinárstvo – Prihradzany
- výroba drevených výrobkov (riadu, truhlíc, nábytku) a iné – Krokava, Prihradzany, Ratkovské Bystré, Nandraž
- Výroba fajok - Hucín, Prihradzany
- výroba, súkna, plátna garbiarstvo, obuvníctvo a gubárstvo – Jelšava, Mokrá Lúka, Nandraž, Ratková, Ratkovské Bystré, Ratkovská Suchá
- záhradníctvom – Skerešovo

Folklór

Lykovček–Tento detský folklórny súbor pri MsKS Revúca vznikol v roku 1993. Počas svojej existencie dosiahol viaceré úspechy. Od svojho vzniku sa pravidelne zúčastňuje na regionálnych súťažiach detského tanečného a hudobného folklóru. V súčasnosti má DFS Lykovček 60 členov. Vek detí sa pohybuje od 5 rokov do 17 rokov, preto sú rozdelené do viacerých kategórií tanečníkov. DFS Lykovček spracúva tradičný hudobný a tanečný folklór stredného a horného Gemera, jeho piesne, tance, zvyky, a hry. V hovorenom slove, v spevoch a tancoch používa nárečie, ktoré je v tejto oblasti veľmi rozmanité a zložené.

Lykovec - V roku 1973 vznikol folklórny súbor pre dospelých Lykovec. Vďaka tomuto súboru sa cez jeho írečitú muziku a spev do povedomia folkloristov začal dostávať aj Gemer. Lykovec alebo jeho muziku bolo čoraz častejšie vídať na folklórnych festivaloch na Slovensku. Folklórny súbor Lykovec pôsobí i v súčasnosti, keď sa po odmlke v roku 2015 súbor znova sformoval.

Podujatia

Na území VSP Stredný Gemer sa počas roka organizuje mnoho menších lokálnych podujatí na úrovni obcí. Ide o Dni úcty k starším a akcie pre seniorov, Deň detí a rôzne akcie pre deti, Mikulášsky deň, Štefanské a Silvestrovské zábavy, Športové dni, či rôzne gastronomické súťaže ako napr. Súťaž vo varení Gemerských guliek. K väčším podujatiam s regionálnym, či nadregionálnym významom patria, Dni mesta Revúca, Dni mesta Jelšava či Vianočné trhy v Revúcej. Na území chýbajú podujatia, ktoré by združovali obyvateľov celého regiónu,

vyzdvihovali jeho kultúrne a historické dedičstvo, či prilákali väčšie množstvo návštevníkov zo susedných regiónov.

Ekonomické zdroje

Ťažisko hospodárstva v území VSP SG je najmä v primárnom a sekundárnom sektore. Hlavnými oblasťami v primárnom sektore je ťažba nerastných surovín hlavne magnezitu v strednej časti územia, lesné hospodárstvo v strednej a severnej časti územia SG a poľnohospodárstvo najmä v južnej časti.

Nosné podniky v okrese Revúca sú hlavne zamestnanecké akciové spoločnosti (SLOVMAG a.s. Lubeník, SMZ a.s. Jelšava, Rev. medic. human. Revúca). Výrazný je podiel družstevného vlastníctva a to hlavne vo výrobnom družstve a poľnohospodárskych podnikoch (GeSi Gemer Autofiltre, GeSi Gemer Kovo zo sídlom v Sirku, PD Revúca). Drobné a stredné podnikanie je zamerané na poskytovanie služieb obyvateľstvu, potravinársku druhovýrobu (pekárne), spracovanie drevnej hmoty a poľnohospodárstvo.

Tab. SG 15: Služby a počet subjektov v území SG

<i>Služby v území Stredný Gemer</i>	<i>Počet subjektov</i>
Auto - moto	49
Cestovanie a ubytovanie	24
Doprava, preprava	38
Financie a právo	128
Kultúra a zábava	15
Obchod a veľkoobchod	394
Počítače, telekomunikácie	43
Poľnohospodárstvo a lesníctvo	275
Priemysel a výroba	161
Reštaurácie a stravovanie	65
Služby a remeslá	484
Služby pre firmy	50
Šport	72
Úrady a organizácie	254
Vzdelávanie a školstvo	29
Zdravie	68

Primárny sektor

Ťažobno-spracovateľský priemysel

V okrese Revúca dominuje výrazná výrobná základňa, ktorú reprezentujú priemyselné prevádzky: **SLOVMAG, a.s. Lubeník, SMZ, a.s. Jelšava**, ako už sme spomínali, ich ťažisko je v spracovaní magnezitu, ktorý zároveň ťažia.

Poľnohospodárstvo

Najväčším subjektom je **AGRO –TRADE s.r.o. Gemerská Ves**. Stredisko v Gemerskej Vsi, ktoré vzniklo v roku 1996 sa okrem rastlinnej výroby sústreďuje aj na chov výkrmových býkov, ktoré sa chovajú za účelom ďalšieho predaja na jatočné účely. V okrese Revúca je jediné družstvo zamerané na poľnohospodársku prvovýrobu – **Agrodružstvo – S**. Základom jeho činnosti je podnikanie v oblasti poľnohospodárskej výroby, vrátane predaja nespracovaných poľnohospodárskych výrobkov. Hospodári na pozemkoch v katastri obci Muráň, Muránska Huta, Muránska Lehota, Muránska Dlhá Lúka, Revúčka a mesta Revúca. Celková výmera poľnohospodárskej pôdy na ktorej hospodári družstvo v uvedených obciach je o výmere 1 191,23 ha, z toho orná pôda predstavuje výmeru 249,14 ha. Družstvo je zaradené medzi znevýhodnené a hospodári v znevýhodnených podmienkach prevažne v horskej oblasti. V okrese Revúca pôsobia i ďalší malí podnikatelia s obhospodarovaním poľnohospodárskej pôdy, ktorých výmera nepresahuje cca 15 – 20 ha.

Okrem rozhodujúcich poľnopodnikov, v regióne pracuje 39 SHR s jednoduchou filozofiou produkcie zameranou na kombinovanú rastlinnú a živočíšnu výrobu. Z nich je 8 mladších ako 40 rokov. Najviac SHR je registrovaných v meste Revúca - 14. V území sa nachádza niekoľko drobných výrobcov kvalitných kozích a ovčích syrov, títo sa snažia realizovať svoju produkciu v drobnom predaji.

Historicky, aj v súčasnosti je podložené pestovanie kvalitného ovocia a zber lesných plodov. V nadväznosti na to vznikali pestovateľské pálenice. Historicky je veľmi známa pestovateľská pálenica a z nej pochádzajúca drienkovica, ktorú s obľubou ponúkal svojim návštevným exprezident SR Rudolf Schuster. Okrem tejto pálenice kvalitné produkty alkoholového pôvodu sú produkované aj v pestovateľských páleniciach v Ratkovej a Revúckej Lehote. V oblasti poľnohospodárskej produkcie sú aktívne aj pasienkové spoločenstvá uvedené v predchádzajúcej časti.

Tab. SG 16: Prehľad subjektov zameraných na poľnohospodársku produkciu

Názov	Adresa
AGRICOLA CIVITAS, spol. s r.o.	Gemer 277
AGRO- HANVA s.r.o.	Gemerská Ves
AGRODRUŽSTVO-S, družstvo	Revúca
AGRO-TURIEC, spol. s r.o.	Skerešovo 104
Ing. Ladislav Anderkó	Otročok 47
Eva Brezinová	Gemer 263
Ing. Cyril Buksa	Revúca
Mikuláš Ferenc	Otročok 48
MVDr. Ondrej Hamar	Revúca
Andrej Hudák	Magnezitovce 89
Zoltán Kecső	Skerešovo 27
SINEKO-AGRO s.r.o.	Gemer 274
Ing. Anton Škvarka	Šivetice 51

Zdroj: vlastný prieskum 2015

Lesníctvo

Hospodárenie v lesoch je realizované hlavne prostredníctvom štátneho podniku Lesy SR, zastrešeným odštepným závozom Revúca. Okrem nich pôsobia v území Mestské lesy Revúca spol.s.r.o. a Mestské lesy Jelšava, s.r.o. a viacero malých urbárnych a pozemkových spolkov - Mokrá Lúka, Sirk, Rašice, Šivetice, Chyžné, Muránska Zdychava, Sirk, Magnezitovce, Revúčka, Turčok, Polina, Nandraž, Gemerská Sad, Gemerská Ves, Licince, Držkovce, Leváre, Prihradzany, Otročok, Krokava, Ratkovská Lehota, a Ratkovské Bystré.

Práce v lesnom hospodárstve sú v drvivej väčšine vykonávané dodávateľskou formou prostredníctvom služieb SZČO.

Sekundárny sektor

Je veľmi slabo zastúpený v území. Najvýznamnejšie zastúpenie má textilný a obuvnícky priemysel prezentovaný napríklad firmou **REKOS Revúca s.r.o.** Potravinársky priemysel prezentuje **Mäso-Východ, a.s. Rožňava**. Významnejšie zastúpenie má aj drevospracujúci priemysel. V tejto oblasti pôsobia významnejšie firmy ako **NÁSTOLEM Revúca, a PD Revúca**. Stavebná oblasť je v súčasnosti hlbokom útlme.

Terciárny sektor

Je zastúpený hlavne obchodnými prevádzkami, ale aj už spomínanými službami pre lesné hospodárstvo. Obchodných prevádzok je na území VSP Stredný Gemer celkovo 241. Okrem nich je v území aj 57 zariadení pohostinského typu. Prevádzky služieb sú zamerané na drobné kadernícke a holičské služby, opravárenské služby a čistiace služby.

V území pôsobia tri bankové subjekty **Slovenská sporiteľňa, a.s., Poštová banka a.s.** a **VUB, a.s.**. Tieto majú svoje pobočky v mestách Revúca a Jelšava, kde sa nachádzajú aj bankomaty, výnimkou je obec Gemerská Ves, kde sa nachádza 1 bankomat.

Komerčné poisťovne **Alianz, Kooperatíva a Ergo** majú svoje pobočky umiestnené v mestách (Revúca, Jelšava). V nich pracujú stáli zamestnanci, ale majú externých spolupracovníkov, ktorí zabezpečujú poisťovacie služby obyvateľstvu nie len v mestách, ale aj v obciach. Okrem toho tu pôsobia aj pracovníci OVB, ktorí zabezpečujú poisťovacie služby obyvateľom okresu nie len v už uvedených poisťovniach, ale aj v ostatných komerčných poisťovniach, ktoré majú pôsobnosť na území Slovenskej republiky. Okrem toho poskytujú i finančné poradenstvo v oblasti investovania finančných prostriedkov do fondov.

Tab. SG 17: Finančné inštitúcie

<i>Finančné inštitúcie</i>	<i>Počet</i>
Komerčné banky	3
Komerčné poisťovne	3
Bankomaty	6

Zdroj: vlastný prieskum 2015

Cestovný ruch

V návštevnosti je región Stredný Gemer na periférii záujmu napriek obrovskému prírodnému bohatstvu využiteľného pre lesnú turistiku, či cykloturistiku a veľkému množstvu významných historických a kultúrnych pamiatok. Návštevnosť regiónu osciluje okolo 2,2 - 2,7 % z celkovej návštevnosti kraja a najžalostnejší je tento stav v počte zahraničných návštevníkov, ktorí zavítajú na toto územie.

Služby CR

Ubytovacie zariadenia cestovného ruchu sa nachádzajú v piatich obciach regiónu, pričom väčšina sa nachádza v okresnom meste Revúca alebo v jeho blízkosti. Kapacita ubytovacích zariadení je približne 547 lôžok, no pre prevádzkovateľov zariadení je ťažké tieto kapacity naplniť, často nemožné. Stravovacie zariadenia sa nachádzajú v štyroch obciach regiónu. Prevládajú reštauračné zariadenia, ktoré okrem bežnej ponuky jedál poskytujú i obedové menu počas pracovných dní a pizzerie.

Tab. SG 18: Ubytovacie zariadenia a ich kapacity

<i>Ubytovacie zariadenie</i>	<i>Počet izieb/apartmánov/chatiek</i>	<i>Počet lôžok</i>
Penzión "Kráľov dom", Revúca	6 izieb + 1 apartmán	20
Stredná odborná škola, Revúca (ubytovanie pre študentov + pre turistov)	10 dvojizbových buniek	44+22

Harmónia, Revúca	2	6
Apartmán, Revúca	3	8
Privát Galo, Revúca	2	3
Revúčka Outdoor Lounge, Revúčka, Revúca	3	8
Hotel Hunter, Revúčka – Pstružné, Revúca	20 izieb + 2 apartmány + 9 zrubových chatiek	46 v hoteli + 63 v chatkách
Penzión FLIPPER, Revúčka Lehota	-	28+17
Hostinec PSOTA, Revúčka Lehota	3	5+3
Hotel Hrádok, Jelšava	23	46+30
Penzión Poľovný Dom, Jelšava	9	25
Privát Železník, Sirk- Železník	-	5
Rekreačné stredisko Krokava, Krokava	18 izieb + 9 chatiek + 15 kempingových chatiek v lete	72+36+60
Počet ubytovacích zariadení spolu	13	
Počet lôžok spolu (vrátane prísteliek)	547	

Zdroj: vlastný prieskum 2015

Tab. SG 19: Stravovacie zariadenia a zariadenia poskytujúce občerstvenie

Mesto/obec	Názov
Revúca	Reštaurácia Rozkvet
	Reštaurácia u Jána
	Reštaurácia Kurka v ponorke
	Reštaurácia Harmónia
	Reštaurácia s pizzeriou Balaton
	Reštaurácia Centrum
	Pizzeria - Bar Aladin
	Pizzéria Modrá Lagúna
	Pizza Majči
	Pizzeria Bátori
	Kaviareň a pizzeria El Caffè
	Kebab u Mamuta
Revúčka Lehota	Penzión Flipper
	Hostinec PSOTA
Jelšava	Hotel Hrádok
	Penzión Poľovný Dom, Jelšava
Krokava	Rekreačné stredisko Krokava

Wellness služby poskytuje Hotel Hrádok v Jelšave, Revúčka Outdoor Lounge a Hotel Hunter.

Turistické trasy a cyklotrasy

Stredný Gemer má vďaka vysokému prírodnému potenciálu veľmi dobré podmienky na turistiku a cykloturistiku. Sieť cyklotrás a turistických trás prechádza Stolickými vrchmi, Revúckou vrchovinou, Jelšavským krasom a zasahujú do Národného parku Muránska planina a Slovenský kras, kde sa napájajú na turistické trasy a náučné chodníky týchto parkov. Územím prechádza významná turistická trasa Rudná Magistála, dlhá 24 km, ktorá spája Zlaté Moravce, Banskú Štiavnicu a Detvu s vrchom Stolica. Na podporu budovania turistického ruchu v regióne Revúca bolo nedávno vyznačených 43 km nových turistických trás, na ktorých boli zároveň osadené aj turistické informačné smerovky a tabuľky.

Turistické trasy sú rozdelené podľa farieb pričom červenou farbou sa vyznačujú hlavné trasy, teda hrebeňovky, trasy mimoriadneho významu, či diaľkové trasy. Zväčša práve tieto sú fyzicky najnáročnejšie a najdlhšie. Modro značené sú spravidla významnejšie stredne dlhé trasy, napríklad dlhšími dolinami, či bočnými hrebeňmi. Zelená sa používa na kratšie trasy miestneho významu a žltou sú označované najkratšie úseky, spojky, alebo skratky. Samozrejme, že presné vymedzenie druhu trasy je nejednoznačné, bez väčšieho praktického významu a preto vyššie uvedenú klasifikáciu treba brať iba ako orientačnú. Rozdielnosť farieb má slúžiť najmä na dosiahnutie čo najväčšej prehľadnosti celej turistickej siete.

Červenou farbou je označená Rudná magistrála.

Trasy označené zelenou farbou prechádzajúce územím alebo do neho zasahujúce:

- Stolica - Jelšava, námestie 5721b – 18 km
- Červená Skala - Muránska Zdychava 5739 – 21 km
- Chyžné - Dlhý diel, poľovnícka chata 5773 – 8,4 km
- Sedlo Hrádok - Gombasecká jaskyňa 5735 – 26 km
- Gemer - Gemerská Panica, stanica 5483 – 14 km
- 5721c 5721c - Čierna Lehota - Chyžné - Slavošovce - Magnezitovce - Mníšany - Revúca - Revúčka - 5,1 km
- turistika Teplica - Tisovská Poľana - Rimavská Píla - Krokava, rekr. stred 5481 – 13,7 km

Trasy označené modrou farbou prechádzajúce územím alebo do neho zasahujúce:

- Sedlo Korimovo - Revúca 2832 - 21 km
- Revúca - Revúčka 2867 – 15 km

Trasy označené žltou farbou prechádzajúce územím alebo do neho zasahujúce:

- Revúca - Sedlo Dielik 8755 – 14,1 km
- Jelšavská Teplica, zastávka – Ochtinská aragonitová jaskyňa 8760 – 19 km
- Lubeník, stanica - Slavošovce, odbočka na Ostrý vrch 8756a – 10,9 km

- Revúca - Úkorová 8697 – 3,5 km
- Dlhý diel, poľovnícka chata - Sedlo Kohúta 8699 – 1,5 km
- Malý Kohút - Skalica, poľov. chata 8698 – 1 km

Významnejšími cyklotrasami v regióne sú trasa z Revúcej cez Muránsku Zdychavu na Stolicu, cyklotrasa spájajúca Revúcku dolinu so Slavošovskou dolinou prechádzajúca cez Slavošovský tunel a Koprášsky tunel, trasa z Revúcej cez Železník do Sirku a v menšie trasy v okolí, trasa z Revúcej do Mokrej Lúky pokračujúca smer Revúcka Lehota, či trasa z Hrádku cez Hucín do Gemerskej Hôrky, kde sa napája na Cyklomagistrálu Slovenský Kras.

Informácie a propagácie územia.

Na území sa nachádzajú dve turisticko – informačné centrá poskytujúce informácie o území pre návštevníkov. Z nich jedno v meste Jelšava bolo zriadené iba v roku 2015. Propagačné materiály sú zamerané iba na konkrétne mestá (Revúca, Jelšava) a kultúrne, či historické pamiatky (napr. kostolík v Chyžnom). Chýba propagačný materiál zhrňujúci atrakcie a zaujímavosti celého územia Stredný Gemer, poskytujúci základné informácie o ich lokalizácii a význame. Veľmi dobre je spracovaná interaktívna ručne maľovaná mapa územia Stredný Gemer (http://www.malovanemapy.sk/stredny_gemer/) a interaktívna ručne maľovaná cyklomapa (<https://malovanemapy.sk/mapa/cyklo-stredny-gemer.html>), ktoré je nutné propagovať viac a šíriť v internetovej sieti. Takisto chýba informačné centrum v regióne mimo okresného mesta, ktoré by značne pomohlo v orientácii v regióne pre turistov a prispelo k zlepšeniu propagácie územia. Propagácia územia na internete je taktiež nedostačujúca. Je nutné zosieťovať a prepojiť internetové stránky jednotlivých obcí patriacich do regiónu a prepojiť ich so sociálnymi sieťami. Takisto je potrebné rozšíriť obsah spoločného web portálu Stredný Gemer (www.strednygermer.webnode.sk) a takisto ho prepojiť so sociálnymi sieťami za účelom zvýšenia povedomia o tomto portáli a zvýšenia jeho používania. Všetky stránky je potrebné sprehľadniť a zjednotiť informácie na nich poskytované z cieľom poskytnúť kvalitnú informačnú základňu pre obyvateľov a návštevníkov regiónu

Trh práce (zamestnanosť a nezamestnanosť)

Nosné a najväčšie podniky, hlavne čo sa týka najväčšieho počtu zamestnancov v okrese Revúca sú orientované na banský priemysel.

Nezamestnanosť územia je už dlhodobo najvyššia v SR, pričom rovnako postihnuté je celé územie SG. Mierne nižšia miera nezamestnanosti je v okresnom meste Revúca a vyššia v horských lokalitách Mikroregiou Ratková a okolie a južných častiach územia - MR Pod

Mutnom. V blízkom, ani širšom okolí neexistuje významnejší zamestnávateľ, ktorý by dokázal priamo ovplyvniť situáciu v území SG.

Nezamestnanosť

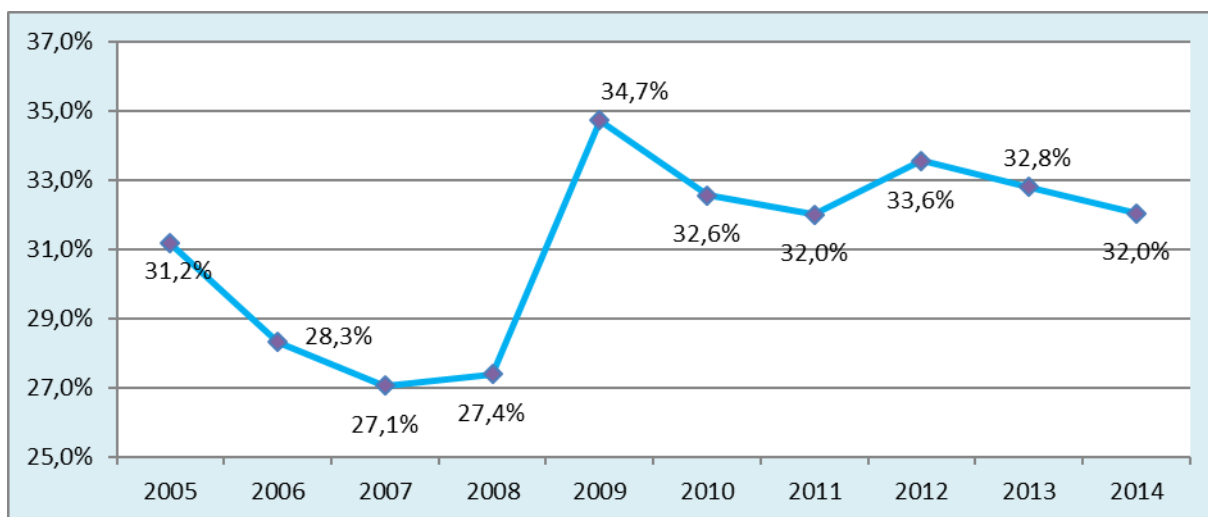
Nasledujúca tabuľka a grafy nám demonštrujú stav a vývoj nezamestnanosti v území Stredného Gemera. Ako sme už viac krát konštatovali, stav nezamestnanosti a trend jej vývoja je v území jedným z najväčších problémov. **Miera nezamestnanosti v území Stredného Gemera sa pohybuje dlhodobo na úrovni 27-32%. Aj v rokoch, kedy bola nezamestnanosť na Slovensku najnižšia (2007-2008) sa miera nezamestnanosti pohybovala nad úrovňou 25% .** Vzhľadom na to, že sa štatisticky nesleduje miera nezamestnanosti na úrovni miestnych samospráv, je výpočet miery nezamestnanosti iba približný, vypočítaný z evidovaného počtu UoZ v území SG a z výpočtu približného počtu EAO Stredného Gemera z údajov EAO v okrese Revúca v pomere počtu obyvateľov okresu Revúca a počtu obyvateľov Stredného Gemera.

Tab. SG 20: Vývoj nezamestnanosti v území SG za posledných 10 rokov

Rok	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Počet EN	4673	4158	3907	3942	5005	4825	4770	5018	4694	4469
Miera nezamestnanosti (približný výpočet)	31,2%	28,3%	27,1%	27,4%	34,7%	32,6%	32,0%	33,6%	32,8%	32,0%

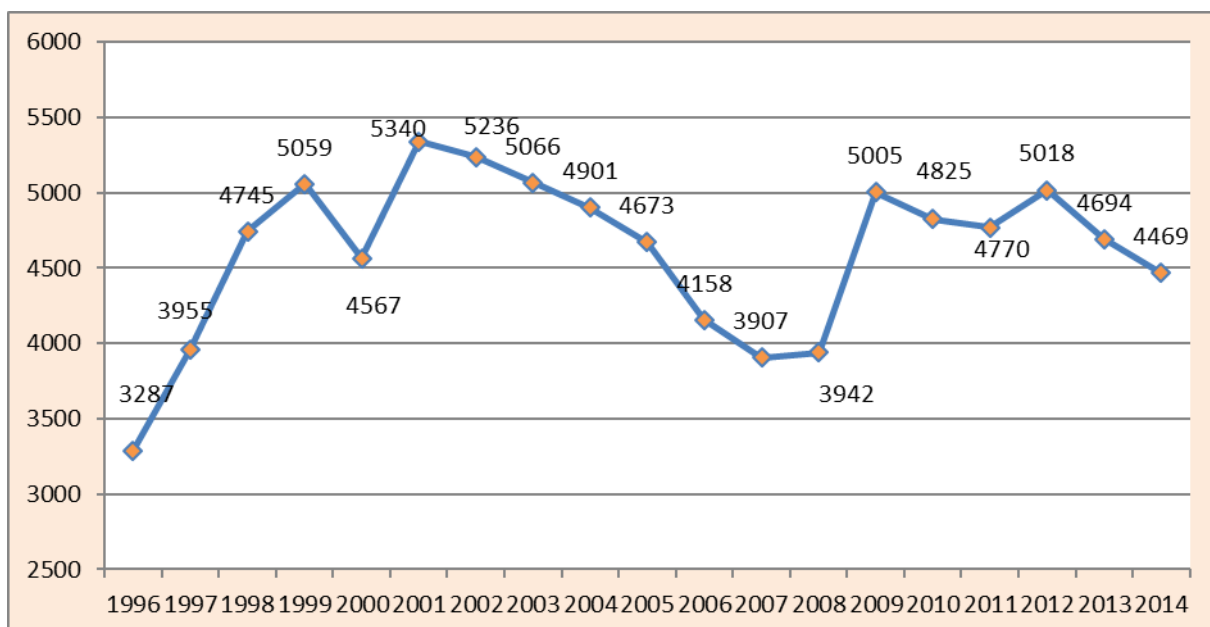
Zdroj: ŠÚ SR 2014

Graf č. 16: Vývoj odhadovanej miery nezamestnanosti za posledných 10 rokov

Zdroj: ŠÚ SR a ÚPSVaR 2014

Graf č. 17: Vývoj počtu evidovaných UoZ v území SG 19 rokov

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Pri analýze štruktúry nezamestnanosti sme vychádzali z údajov okresu Revúca, nakoľko väčšina územia leží v okrese Revúca a situácia v okrese Rimavská Sobota je obdobná.

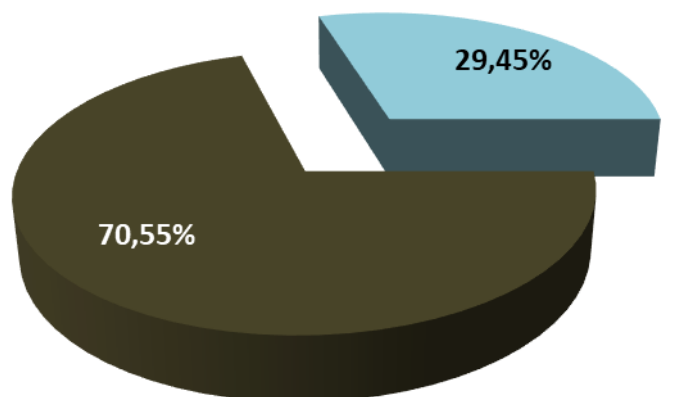
Miera nezamestnanosti v území je dlhodobo veľmi zlá, situácia je ešte horšia z pohľadu štruktúry nezamestnanosti. **Veľkým problémom je najmä podiel dlhodobo nezamestnaných UoZ, ktorý tvoria viac ako 70% z celkového počtu nezamestnaných, čo je vysoko alarmujúci údaj.**

Tab. SG 21: Znevýhodnení evidovaní uchádzači o zamestnanie (UoZ) v okrese Revúca k 31.12.2014

	okres Revúca 2014	
Počet uchádzačov o zamestnanie so ZP	206	3,20%
Počet uchádzačov o zamestnanie - absolventi	215	3,34%
Počet uchádzačov o zamestnanie - mladiství	58	0,90%
Počet dlhodobo evidovaných uchádzačov o zamestnanie	4 544	70,55%
Celkovo UoZ	6 441	100,00%

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Graf č. 18: Podiel dlhodobo nezamestnaných evidovaných UoZ v okrese Revúca 2014

■ Dlhodobo evidovaní UoZ ■ Ostatní evidovaní UoZ

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Zamestnanosť

Najvýznamnejší zamestnávateľia v území:

Primárny sektor: Lesy SR, SMZ a.s. Jelšava, Slovmag a.s. Lubeník, Agrodružstvo - S Revúca, Gemerské žriedla

Sekundárny sektor: Revúcke koberce syntetické, LVD S2, a.s. , HERMAN Slovakia s.r.o., Sklotexs.r.o,

Terciálny sektor: COOP Jednota

Neziskové služby: Mesto Revúca, Mesto Jelšava, obce a školy, Rev. Medic. Human o. nsp. Revúca, SMZ - služby, a.s. Jelšava, ÚPSVR, ZSOŠ – Revúca , ZŠ I. B. Zocha - Revúca,

Prevažnú časť zamestnávateľov sú mikro a malí zamestnávateľia do 49 zamestnancov, iba 46 zamestnávateľov zamestnáva 10-49 zamestnancov, 10 je zamestnávateľov nad 50 zamestnancov. Prevažnú väčšinu zamestnávateľov nad 10 zamestnancov tvoria neziskové právnické osoby (62%) primárne.

Kľúčové z hľadiska zamestnanosti sú v súčasnosti v regióne - verejný sektor a firmy ťažobno-spracovateľského priemyslu SMZ, a.s. (cca. 1000 zamestnancov) a Slovmag, a.s. (cca 500 zamestnancov). V blízkom, ani širšom okolí neexistuje významnejší zamestnávateľ, ktorý by dokázal priamo ovplyvniť situáciu v území SG.

Tab. SG 22: Štruktúra zamestnávateľov podľa počtu zamestnancov

Typ zamestnávateľa	Počet zamestnávateľov podľa počtu zamestnancov						Celkový súčet
	do 9	10-19	20-49	50-249	250-499	500-999	
Podnik	250	10	6	3		2	271
Živnostník	962	4					970
SHR	39						39

NO	343	10	16	5			374
Spolu	1598	24	22	8	0	2	1654

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Štruktúra zamestnávateľského a súkromného sektora

Súkromný podnikateľský sektor vzhľadom na veľkosť územia a počet obyvateľov je veľmi slabo rozvinutý. **Na 1000 obyvateľov pripadá iba 37,7 podnikateľov - FO a iba 9,3 podnikateľov - PO.** Priemer SR je 68,16 podnikateľov FO na 1000 obyvateľov a 36,21 podnikateľov PO na 1000 obyvateľov. Najmä v oblasti právnických podnikateľských subjektov je situácia hlboko podpriemerná

Tab. SG 23: Štruktúra súkromného sektora podľa formy podnikania

Fyzické osoby - podnikatelia			Právnické osoby	
Živnostníci	Slobodné povolania	Samostatne hospodáriaci roľníci	PO - ziskové	PO - neziskové
970	93	39	271	374
1102			645	

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Z hľadiska zamerania v území prevažujú podnikatelia v oblasti poľnohospodárstva, obchodné služby. Vzhľadom na nízky počet podnikateľských subjektov je aj zastúpenie jednotlivých oblastí a sektorov nedostatočné, vo všetkých oblastiach.

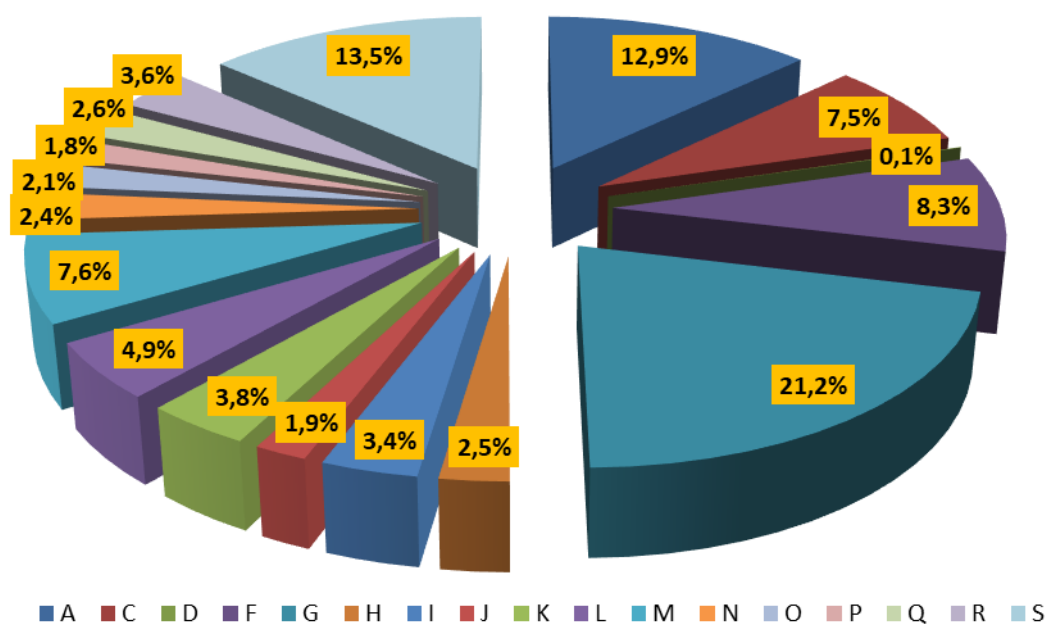
Tab. SG 24: Štruktúra podnikateľského sektora podľa zamerania činnosti

Oblasť činnosti		PO podnik	NO	živnostník	slobodné povolanie	SHR	Spolu
A	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybné hospodárstvo	51		135		39	225
B	Ťažobný priemysel	0		0			0
C	Spracovateľský priemysel	34		97			131
D	Energetický priemysel	1		0			1
E	Spracovávanie a likvidácia odpadov	0		0			0
F	Stavebný priemysel	16	8	121			145
G	Obchodné služby	81		288	1		370
H	Doprava	19		21	3		43
I	Ubytovanie a stravovanie	5		55			60
J	Telekomunikačné a informačné služby ^a	4		29			33
K	Finančné služby	1		15	51		67
L	Realitné služby	7	75	4			86
M	Odborné služby	23		94	15		132

N	Prenájom, lízing, sprostredkovanie zamestnania, cestovné agentúry, pomocné služby	14		28			42
O	Služby verejnej správy		37				37
P	Vzdelávanie	4	19	9			32
Q	Zdravotné a sociálne služby	10	2	10	23		45
R	Umelecké a športové činnosti	1	57	5			63
S	Neziskové a komunálne služby	0	176	59			235
	Celkový súčet	271	374	970	93	39	1 747

Zdroj: ŠÚ SR 2014

Graf č.19: Štruktúra podnikateľského sektora podľa zamerania činnosti podľa zaradenia SK NACE

Tab. SG 25: Vývoj počtu subjektov súkromného sektora 2004 - 2014

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
PO	344	378	420	450	477	493	515	537	560	595	645
FO	1 028	1 070	1 120	1 187	1 287	1 230	1 221	1 156	1 118	1 139	1 102
Spolu	1 372	1 448	1 540	1 637	1 764	1 723	1 736	1 693	1 678	1 734	1 747

Zdroj: ŠÚ SR 2014

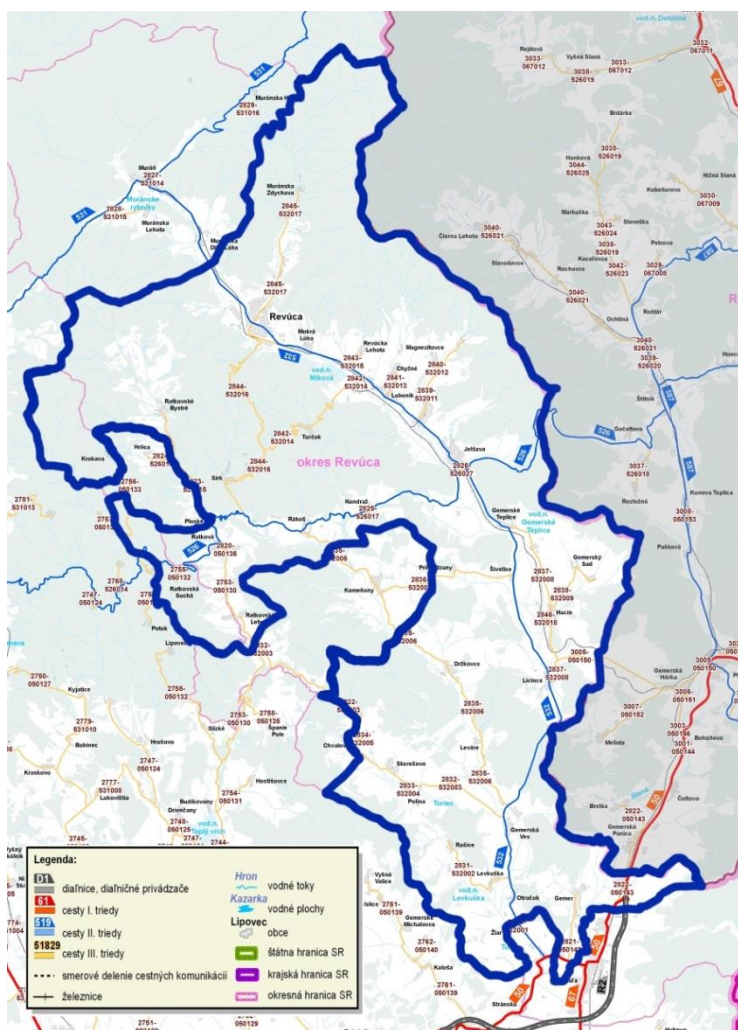
Trend vývoja počtu súkromných subjektov je rastúci, čo je jedna z mála pozitívnych črt súkromného sektora v území.

Infraštruktúra

Okres Revúca patrí svojou infraštruktúrou medzi najmenej rozvinuté okresy v rámci Slovenskej republiky. Na území okresu Revúca sa nachádza iba 2,8 km ciest I. triedy. Severo-južnú dopravnú os územia tvorí cesta II. triedy č 532 v dĺžke 40 km a západo-východnú dopravnú os územia tvorí cesta II. triedy č. 526 v dĺžke 28 km. Veľká časť ciest najmä III. triedy sú vo veľmi zlom stave. Táto okolnosť v značnej miere ovplyvňuje rozvoj stredného, drobného a rodinného podnikania, slabý záujem o investície väčšieho charakteru a možnosti vybudovania priemyselného parku na tomto území.

Mapa č.7 Cestná sieť Stredného Gemera

Zdroj: Cestná databanka 2015

Skládka odpadu sa nachádza len v obci Prihradzany.

Tab. SG 26: Súhrnný prehľad infraštruktúrnej vybavenosti

<i>Názov infraštruktúry</i>	<i>Jednotka</i>	<i>Množstvo</i>	<i>Doplňujúce informácie</i>
Cesty I. triedy	km	2,8 km	I/16
Cesty II. triedy	km	72,32	II/526, II/532
Cesty III. cesty	km	106,17	2753, 2756, 2820, 2821, 2822, 2823, 2825, 2826, 2831, 2832, 2833, 2835, 2836, 2837, 2838, 2839, 2840, 2841, 2842, 2843, 2844, 2845, 2846
Miestne komunikácie	km	120,26 km	prašný povrch 12,6 km
Chodníky	km	52,1 km	
Železnica	km	21	trate 160 a 165 - iba nákladná doprava
Železničné zastávky	počet	1 (9)	9 zastávok je mimo prevádzku na trati 165
Autobusové zastávky	počet	112	
Autobusové linky miestne	počet	23	
Autobusové linky diaľkové	počet	2	
Environmentálna a technická infraštruktúra			
Kanalizácia napojená na ČOV	počet obcí	6	
Čistička OV	počet	3	Revúca, Jelšava, Lubeník
Plyn	počet obcí	17	
Vodovod	počet obcí	26	
Elektrina		22kV	majiteľ: SSE, VSE
Osvetlenie	počet obcí	34	
Verejná zeleň	ha	37,0 ha	
Komunikačná infraštruktúra			
TV vysielanie	počet staníc	7	STV1,STV2, STV 3, Markíza, JOJ, JOJ Plus, Doma, TA3
Káblová televízia	obce	1	mesto Revúca, pokrytie dostupnosti: 47,8% obyvateľstva
Mobilné siete	počet operátorov	4	Orange, T-mobile, O2, 4-ka
Telefónna sieť	počet digitálnych ústrední	1	digitálna
Internet	počet poskytovateľov	nezistené	DSL, analóg, WIFI, mobilná sieť

Zdroj: obecne úrady, vlastný prieskum 2015

Vybavenosť službami a inštitucionálne zdroje

Na území Stredný Gemer sa v 27 obciach a v dvoch mestách nachádza predajňa potravinárskeho tovaru a 8 predajní nepotravinárskeho tovaru. Pohostinské odbytové stredisko môžeme nájsť na celom území v 14 obciach a v dvoch mestách, ktoré patria do lokality SG.

Predajne súčiastok a príslušenstva pre motorové vozidlá sú zriadené len v Jelšave, Lubeníku a Revúcej. Zariadenia pre údržbu a opravu motorových vozidiel sa nachádzajú v Gemerskej Vsi, Hucíne, Jelšave, Lubeníku, Ratkovej a Revúcej. Pohonné látky je možné natankovať z celého územia, len v mestách a to Jelšave a Revúcej.

Materských škôl je v celej oblasti 15 a deväť základných škôl. V 24 obciach chýba knižnica. Pošta okrem miest je aj v 8 obciach (Gemer, Gemerská Ves, Hucín, Licince, Lubeník, Rákoš, Ratková a Sirk).

Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti a dorast a ambulancie gynekológa sú len v mestách. Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých sú okrem miest (Jelšava, Revúca) aj v obciach Gemerská Ves, Lubeník i v Sirku. Ambulanciu stomatológa je možné navštíviť okrem miest aj v obciach Gemerská Ves a Lubeník. Lekárne a výdajne liekov je orientovaný len v Jelšave, Revúcej a v obci Sirk.

Na celom území Stredný Gemer je komunálny odpad využívaný a zneškodňovaný.

Tab. SG 27: Vybavenosť územia miestnymi službami

<i>Vybavenosť obcí a služby</i>	<i>Počet obcí s dostupnou vybavenosťou alebo službou</i>	
	<i>Áno</i>	<i>Nie</i>
Predajňa potravinárskeho tovaru	29	5
Pohostinské odbytové stredisko	16	18
Ihrisko pre futbal (okrem školských)	17	17
Komunálny odpad / využívaný KO / zneškodňovaný KO	35	0
Skládka komunálneho odpadu	1	33
Základná škola	9	25
Materská škola	15	19
Telocvičňa	7	27
Pošta	10	24
Predajňa nepotravinárskeho tovaru	8	26
Zariadenie pre údržbu a opravu motorových vozidiel	6	28
Knižnica	10	24
Samostatné ambulancie praktického lekára pre deti a dorast	2	32

Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých	5	29
Samostatné ambulancie praktického lekára gynekológa	2	32
Samostatné ambulancie praktického lekára stomatóloga	3	31
Predajňa pohonných látok	2	32
Predajňa súčiastok a príslušenstva pre motorové vozidlá	3	31
Bankomat	2	32
Lekárne a výdajne liekov	3	31
Komerčná poisťovňa	1	33
Komerčná banka	1	33
Miestna polícia	2	32
Kúpalisko umelé alebo prírodné	1	33

Zdroj: obce, internet 2015

Na území Stredný Gemer sa nachádzajú 2 mestá, Revúca a Jelšava, s mestským úradom a 32 obcí, každá s vlastným obecným úradom. Matričný úrad sa nachádza v mestách a vo väčších obciach regiónu. Daňový úrad sa nachádza iba v okresnom meste Revúca. Takmer každá obec disponuje stavebným úradom a jedným alebo dvoma farskými úradmi. Každá obec v regióne, okrem obce Krokava, má kultúrno osvetové zariadenie, pričom väčšie obce a mestá majú i dve a viac kultúrnych zariadení. V každej obci Stredného Gemera sa nachádza minimálne jeden cintorín a vo väčšine z nich sa nachádza i dom smútku. Budovy v majetku obcí sú väčšinou v zlom stave.

Tab. SG 28: Budovy v majetku obcí

Mestský úrad	2
Obecný úrad	33
Matričný úrad	7
Stavebný úrad	33
Farský úrad	43
Daňový úrad	1
Kultúrno-osvetové zariadenie	40
Cintorín	46
Domy smútku	21
Centrum voľného času	2

Zdroj: obecné úrady, 2015

Školstvo

Na sledovanom území sa nachádza 15 materských škôl, jedna základná škola poskytujúca vzdelanie na prvom stupni základnej školy, 11 základných škôl poskytujúcich vzdelanie na oboch stupňoch základnej školy a tri stredné školy.

Tab. SG 29: Vzdelávacie zariadenia v území SG

	mestá	obce	spolu
Materské školy	4	11	15
Základné školy 1- 4	0	1	1
Základné školy 1- 9	5	6	11
Stredné združené školy	1	0	1
Stredné všeobecné školy	2	0	2
Zariadenia pre voľný čas a záujmovú činnosť	8	0	8
Stredoškolské internáty	2	0	2

Zdroj: obecné úrady, 2015

Na území SG sa nachádza 15 materských škôl a to v obciach: Držkovce, Gemer a Gemerská Ves, kde vyučovacím jazykom je maďarský jazyk. V obci Hucín, Licince, Magnezitovce, Otročok, Rákoš, Ratková, Sirk, Šivetice sú MŠ s vyučovaním v slovenskom jazyku. V obci Lubeník je MŠ spojená so Základnou školou, ako aj v meste Jelšava. V okrese meste Revúca sú tri MŠ a to: Katolícka Materská Škola Svätej Rodiny, Materská Škola na ul. Sládkovičova, MŠ ul. Kollárová

Základné školy sa nachádzajú v deviatich obciach skúmaného územia. Maďarským vyučovacím jazykom sa vyučuje na Základnej škole s VJM v Držkovciach (I. stupeň), Základnej škole v obci Gemer (I. a II. stupeň), Základnej škole – Alapiskola v Gemerskej Vsi (I. a II. stupeň). V obciach Hucín, Lubeník, Ratková a Sirk sa vyučuje v slovenskom jazyku. V meste Jelšava je Základná Škola s materskou školou. V meste Revúca sa nachádza viacero základných škôl a to: ZŠ Hviezdoslavova, ZŠ I. B. Zocha, ZŠ J. A. Komenského, Základná umelecká škola.

Stredné školy

Gymnázium Martina Kukučina v Revúcej

Gymnázium je všeobecno-vzdelávacou inštitúciou, ktorá zabezpečuje výchovu a vzdelávanie žiakov v súlade s učebným plánom, s možnosťou vnútornej diferenciacie žiakov posledných dvoch ročníkov cestou voliteľných predmetov v štvorročnom štúdiu so všeobecným zameraním a v osemročnom štúdiu so zameraním na cudzie jazyky.

Súčasťou školy je školská jedáleň, kde majú študenti možnosť si vybrať z dvoch ponúk jedál. Škola nemá ubytovacie kapacity, ale žiaci študujúci na gymnáziu z iných okresov sú ubytovaní v Školskom internáte Strednej odbornej školy v Revúcej.

Prvé slovenské literárne gymnázium v Revúcej

Gymnázium je škola s celoslovenskou pôsobnosťou s rozšíreným vyučovaním slovenského jazyka a literatúry, dejepisu a špecifických predmetov rétorika, literárny seminár, literárna

tvorba a základy žurnalistiky. V škole sa vyučujú okrem latinčiny aj ďalšie cudzie jazyky (anglický, nemecký a ruský), spoločenské a prírodovedné predmety, čo umožňuje všestrannú prípravu študentov pre štúdium na všetkých typoch škôl. Študenti majú možnosť stretnúť sa so zaujímavými osobnosťami slovenskej literatúry a pracovať v literárnom klube. Škola bola zriadená 1.9.1997. Možnosti stravovania: raňajky a večere v Školskom internáte Strednej odbornej školy v Revúcej, obedy v školskej jedálni SOU SZSD v Revúcej (v bezprostrednej blízkosti školy). Možnosti ubytovania: Školský internát Strednej odbornej školy v Revúcej.

Združená stredná odborná škola v Revúcej

Škola je orientovaná na prípravu absolventov pre priemyselné odvetvia a služby v Revúckom regióne, v rámci ktorého je v súčinnosti so spracovateľskou a obchodnou sférou neodmysliteľnou súčasťou hospodárskeho a spoločenského systému. Združená stredná odborná škola má v sieti škôl a školských zariadení SR zaradené študijné a učebné odbory, ako: elektrotechnika, mechanik strojov a zariadení, murár, stolár, výroba konfekcie, stavebná výroba, drevárska a nábytkárska výroba, strojárstvo. Nové odbory: podnikanie v remeslách a službách, technické informačné služby v strojárstve

Zdravotníctvo

Zdravotnícku starostlivosť pre obyvateľov v území zabezpečuje 1 nemocnica s poliklinikou v meste Revúca, ktorá poskytuje základnú ale i odbornú ambulantnú a ústavnú starostlivosť v rámci Gemerského regiónu. V nemocnici sa nachádza 21 ambulancií, 10 lôžkových oddelení (135 lôžok). Samostatné ambulancie praktického lekára pre dospelých sa okrem miest Revúca a Jelšava aj v obciach Gemerská Ves, Lubeník a Sirk

Sociálne služby

Sociálne služby na území SG zabezpečujú obce v zmysle Zákona č.448 / 2008 Z.z. o sociálnych službách, na základe potrieb obyvateľov. Sociálnu pomoc zabezpečujú organizácie, ďalej organizácie v zriaďovacej pôsobnosti BBSK SR, mimovládne organizácie a cirkev. Všeobecne sú služby v sociálnej oblasti nedostatočné.

Ťažisko tvoria:

- Zariadenie opatrovateľskej služby „CILKA“ , Revúca
- Zariadenie opatrovateľskej služby v Jelšave

Opatrovateľskú službu poskytuje Agentúra domácej ošetrovateľskej služby ADOS a mestá a obce: Jelšava, Revúca, Chyžné, Lubeník. Významnú úlohu v oblasti poskytovania sociálnej pomoci zohrávajú i **komunitné centrá v Revúcej, Jelšave a Ratkovej.**

Tab. SG 30: Opatrovateľská služba terénnou formou

<i>Poskytovateľ / adresa</i>	<i>Cieľová skupina</i>	<i>Typ služby</i>
Mesto Jelšava, Námestie republiky č.499, 049 16 Jelšava	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnostiach občanov
Mesto Revúca, Námestie slobody 13/17, 050 01 Revúca	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnostiach občanov
Obec Chyžné, Chyžné 106, 049 18 Lubeník	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnostiach občanov
Obec Lubeník, 049 18 Lubeník 222	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnostiach občanov
Obec Rákoš, 049 61 Rákoš č.130	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnostiach občanov
neverejný poskytovateľ: ATENA - PERSONAL CONSULTING s.r.o., Komenského 1207/13, 050 01 Revúca	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnosti občanov na území SR,
neverejný poskytovateľ ATENA, n.o. , Komenského 1207/13, 050 01 Revúca	fyzické osoby odkázané na pomoc inej fyzickej osoby v súlade s § 41 zákona č. 448/2008 Z.z.	v domácnostiach občanov

Zdroj: vlastný prieskum 2015

V území v piatich obciach pôsobilo 8 terénnych sociálnych pracovníkov a 12 asistentov TSP.

Tab. SG 31: Obce zapojené do národného projektu TSP (1. - 6. výzva)

<i>obec</i>	<i>počet TSP</i>	<i>počet ATSP</i>	<i>číslo výzvy</i>
Hucín	1	2	5
Chvalová	1	1	5
Jelšava	3	6	4
Revúca	2	2	4
Sása	1	1	5

ZDROJ: <http://www.ia.gov.sk>

Iné verejné služby

Informačné centrá, poskytujúce informácie turistom a návštevníkom územia, sú zriadené v meste Revúca a Jelšava. TIC Revúca okrem poskytovania informácií zabezpečuje i predaj

vstupeniek na kultúrne a športové podujatia v rámci predajnej siete Ticketportal a Ticketart, v sieti AMS BUS a Student Agency predaj cestovných lístkov, predaj širokého sortimentu suvenírov, darčkových predmetov a máp.

Najväčšie **kino** na území SG sa nachádza v Revúcej v budove Mestského kultúrneho strediska. Kino má kapacitu 412 sedadiel a pravidelne premietajú filmy slovenských i zahraničných režisérov. Program kina je zverejnený na informačnej tabuľke pred budovou Mestského kultúrneho strediska, na internetovej stránke mesta Revúca a na stránke Mestského kultúrneho strediska na sociálnych sieťach. Od roku 2015 začalo opäť premietajú i Kino Stachanov v Sirku časť Železník. História kina v maličkých obci Železník v revúckom okrese sa začala písať v roku 1928. Budova kina je súčasťou pamiatkovej zóny Sirk - Železník, vyhlásenej v roku 1991. Kino má vlastnú stránku na sociálnych sieťach, kde uverejňuje informácie a aktuálny program.

Mimovládny sektor zastupujú neziskové organizácie zamerané na rozvoj regiónu, na kultúrnu, športovú činnosť, ochranu prírody, prácu s etnikom a sociálnu pomoc. Organizáciami zameranými na rozvoj regiónu sú napr. Agentúra pre rozvoj Gemera, Revúcka regionálna rozvojová agentúra, Lokálne partnerstvo sociálnej inklúzie Stredného Gemera, Lehvačen či Mokrolúšan. K organizáciám venujúcim sa práci s Rómskou komunitou patrí napr. občianske združenie Dobré slovo a združenie YMCA

Finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí

Tab. SG 32: Rozpočty a majetok obcí k 31.12.2014

Obec	Rozpočet			Majetok obce		
	Príjmy (bežné + kapitálové) EUR	Výdavky (bežné + kapitálové) EUR	Z toho kapitálové výdavky EUR	Neobežný majetok	Čistý majetok obce	
					celkom EUR	EUR na obyvateľa
Držkovce	320 476	335 995	53 386	972 972	1 063 348	1 859
Gemer	773 301	778 614	20 789	1 104 309	1 296 300	1 450
Gemerská Ves	2 498 817	2 695 247	1 368 505	3 255 451	3 192 878	3 319
Gemerské Teplice	81 832	80 466	776	118 108	127 254	334
Gemerský Sad	70 452	69 384	0	171 082	178 784	592
Hucín	505 189	489 976	0	306 677	365 200	400
Chyžné	96 148	100 395	13 361	224 206	297 647	707
Jelšava	2 705 382	2 725 270	376 498	19 218 993	19 043 888	5 968
Krokava	12 324	10 930	0	14 406	14 558	502
Leváre	28 965	29 008	0	122 477	121 354	1 291
Levkuška	84 217	232 326	180 000	758 265	606 284	2 569
Licince	213 952	222 853	39 835	604 398	681 912	902
Lubeník	1 172 305	1 088 232	26 695	969 206	1 145 376	873

Magnezitovce	430 365	590 978	415 558	862 302	939 060	1 998
Mokrá Lúka	178 999	157 724	8 599	1 554 275	1 450 251	2 827
Muránska Zdychava	139 880	319 790	213 954	441 368	476 750	1 907
Nandraž	67 675	71 800	13 255	369 845	389 256	1 324
Otročok	154 420	161 139	8 756	285 364	316 767	993
Polina	26 414	25 666	0	3 945	6 840	57
Prihradzany	17 922	18 707	0	124 839	129 696	1 544
Rákoš	123 128	126 752	2 569	350 634	399 324	933
Rašice	63 678	211 680	180 000	486 035	303 520	2 710
Ratková	679 329	663 728	10 008	956 923	1 180 575	2 025
Ratkovská Lehota	14 680	14 622	0	24 955	33 060	580
Ratkovská Suchá	12 021	9 583	0	14 406	16 513	337
Ratkovské Bystré	110 198	101 889	11 371	537 110	534 725	1 465
Revúca	7 220 969	8 119 236	1 290 854	24 100 895	23 347 000	1 850
Revúcka Lehota	65 894	69 998	12 575	219 666	235 060	730
Sása	51 495	49 852	0	0	2 745	15
Sirk	925 975	912 246	30 000	2 720 896	2 979 420	2 540
Skerešovo	105 473	84 920	1 628	391 909	441 980	1 804
Šivetice	119 424	119 679	0	84 722	90 134	241
Turčok	69 247	63 987	0	280 588	300 304	1 096
Višňové	19 190	16 526	0	0	8 190	128
Žiar	38 010	29 382	0	67 539	74 148	501
Spolu	19 197 746	20 798 580	4 278 972	61 718 766	61 790 101	2 123

Zdroj: Datacentrum MF SR 2015

Obce tvoria v regióne ekonomicky najstabilnejší a najsilnejší sektor. Sú takmer výlučným nositeľom rozvojových aktivít. Napriek tomu sú v regióne veľké rozdiely, ktoré najmarkantnejšie vystihuje ukazovateľ výšky čistého majetku obce na obyvateľa, ktorý je v rozpätí od 15 EUR (obec Sása) až po 5 968 EUR (mesto Jelšava). Priemerná hodnota čistého majetku na obyvateľa je 2 123 EUR. Majetok obcí predstavuje vlastné budovy (kultúrne domy, požiarne zbrojnice, budovy obecných úradov a budovy základných a materských škôl). 12 obcí malo záporný hospodársky výsledok za rok 2014.

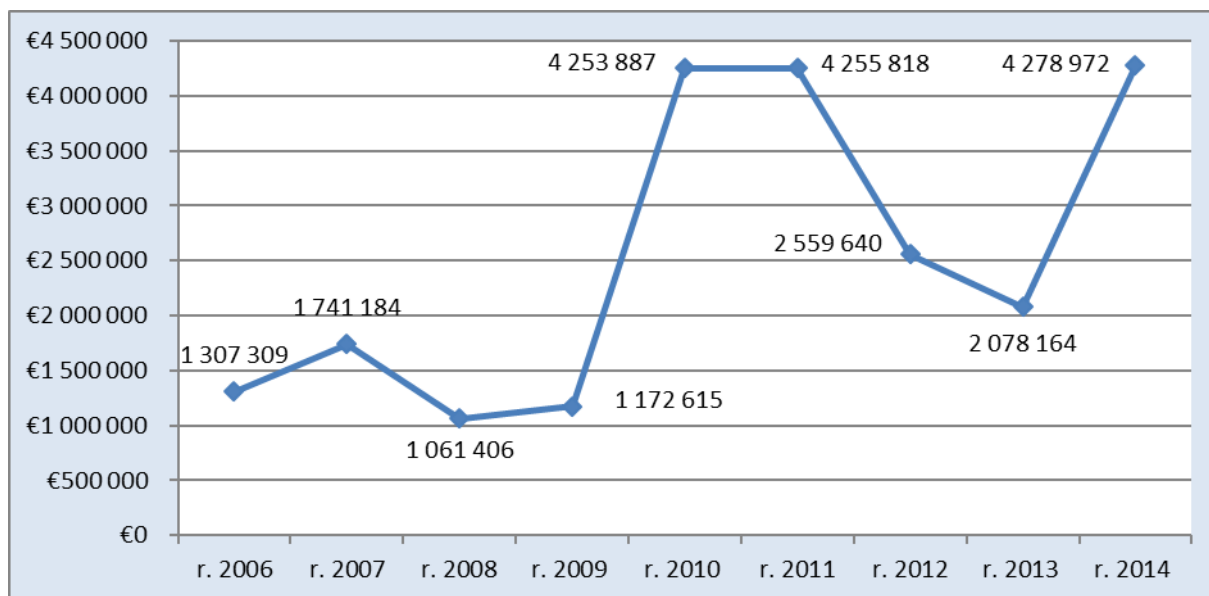
Na nízku úroveň rozvojových investičných aktivít poukazuje to, že podiel kapitálových výdavkov na celkových výdavkoch je iba 20,57%, pričom 13 obcí v roku 2014 nerealizovalo žiadne investície. Priemerný kapitálový výdavok na 1 obyvateľa bol v roku 2014 146,99 EUR. Vývoj kapitálových výdavkov je kolísajúci a poukazuje na to, že výška kapitálových výdavkov priamo závisí od úspešnosti predkladaných projektov či už z európskych, alebo národných zdrojov.

Tab. SG 33: Vývoj kapitálových výdavkoch v obciach

Obec	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Držkovce	111 532	97 955	83 383	7 394	1 251	0	14 396	27 880	53 386
Gemer	0	0	7 303	6 897	38 403	6 485	38 391	50 488	20 789
Gemerská Ves	20 580	25 559	42 090	13 491	44 393	12 161	509 599	596 906	1 368 505
Gemerské Teplice	6 274	0	0	0	0	501	15 000	200	776
Gemerský Sad	3 021	1 593	3 286	8 245	3 356	1 792	1 424	0	0
Hucín	10 522	25 725	29 277	3 767	9 032	0	30 000	0	0
Chyžné	17 161	27 418	20 746	16 385	51 089	20 816	4 968	9 589	13 361
Jelšava	203 412	166 833	147 082	78 438	1882739	1008380	474 033	34 261	376 498
Krokava	0	0	0	943	0	0	0	0	0
Leváre	3 552	0	3 353	0	0	2 253	0	0	0
Levkuška	0	0	0	0	0	1 000	950	0	180 000
Licince	94 105	38 538	16 663	4 278	5 892	256 973	47 150	1 012	39 835
Lubeník	41 725	50 355	76 346	114 391	172 300	23 738	544	38 324	26 695
Magnezitovce	11 850	1 394	763	3 534	45 395	0	0	211 117	415 558
Mokrá Lúka	154 186	852 818	45 575	86 559	26 207	283 336	9 920	111 072	8 599
Muránska Zdychava	697	1 693	14 605	15 571	111 588	13 300	20 571	43 268	213 954
Nandraž	129 788	110 270	2 091	69 300	4 959	0	0	0	13 255
Otročok	15 867	24 763	23 136	2 456	12 267	19 911	0	1 923	8 756
Polina	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Prihradzany	43 152	597	0	0	0	0	0	0	0
Rákoš	133 805	115 581	4 647	0	0	6 139	9 603	3 398	2 569
Rašice	0	0	0	1 185	29 137	6 347	0	0	180 000
Ratková	26 555	18 389	15 933	11 438	13 238	99	1 050	0	10 008
Ratkovská Lehota	0	0	1 726	0	0	0	0	0	0
Ratkovská Suchá	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ratkovské Bystré	2 191	12 514	531	8 737	2 678	2 693	1 394	80 156	11 371
Revúca	155 480	154 385	440 483	594 580	1 428 408	2 141 154	1 017 082	363 728	1 290 854
Revúcka Lehota	3 817	8 597	2 290	633	119 235	5 784	13 865	0	12 575
Sása	0	1 328	0	0	0	0	0	0	0
Sirk	108 245	2 987	75 284	117 663	35 674	441 610	329 133	500 243	30 000
Skerešovo	0	1 129	1 361	2 699	91 496	0	677	4 599	1 628
Šivetice	9 792	763	3 452	4 031	0	0	0	0	0
Turčok	0	0	0	0	104 101	0	0	0	0
Višňové	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Žiar	0	0	0	0	21 049	1 346	19 890	0	0
Spolu	1307309	1741184	1061406	1172615	4253887	4255818	2559640	2078164	4278972

Zdroj: Datacentrum MF SR 2015

Graf č. 20: Vývoj kapitálových výdavkoch obcí v území SG

Zdroj: Datacentrum MF SR 2015

Doteraz realizované aktivity v území

V regióne Stredný Gemer sa rozvojové aktivity realizujú iba v obmedzenom rozsahu v závislosti na úspešnosti predkladaných projektov.

K väčším investičným projektom patrili najmä v meste Revúca rekonštrukcie troch škôl, vybudovanie ZOS, rekonštrukcie infraštruktúry. V ostatných obciach sa jednalo najmä o rekonštrukcie budov v majetku obcí. Zaujímavým a prínosným projektom bola rekonštrukcia a zriadenie Osvetového centra vyšehradskej kultúry v Jelšave.

Okrem väčších investičných projektov významnejšiu úlohu v území v posledných rokoch zohral národný projekt terénnej sociálnej práce, ktorý sa realizoval v 5 obciach a vďaka ktorému pôsobilo 20 sociálnych pracovníkov, ktorý okrem iného zabezpečovali aj chod troch komunitných centier v Revúcej, Jelšave a Ratkovej.

Najväčším projektom v regióne bol **neinvestičný projekt SZM, a.s. „Rozvoj spoločného výskumno-vývojového a inovačného centra a jeho využitie v zefektívňovaní tepelného spracovania surovín“** v celkovej hodnote 4,636 mil. EUR. Projekt bol významný nielen z hľadiska inovácií, a zvýšenia konkurencieschopnosti a následne aj vplyvom na udržateľnosť pracovných príležitostí u najväčšieho zamestnávateľa v regióne.

Jedným z problémov je **nedostatočná kapacita (personálna, finančná) subjektov na prípravu a spracovanie projektov** hlavne menších obcí. Dôsledkom je nízky počet predkladaných projektov a ich nedostatočná kvalita a z toho prameniaca nízka úspešnosť projektov. Z celkovo podaných 185 väčších investičných projektov nad 100 tis. EUR za

posledných 5 rokov bolo úspešných iba 15 (zdroj: obce 2015) z nich 13 bolo realizovaných mestami Revúca a Jelšava. Iba mesto Revúca a Jelšava vďaka vlastným kapacitám mohli realizovať viac takýchto projektov. V roku 2015 preniesla do regiónu svoju pôsobnosť Agentúra pre rozvoj Gemera, ktorá je zaradená do Integrovannej siete regionálnych rozvojových agentúr, čím najmä personálne prispeje k čiastočnému riešeniu tohto problému.

Druhým vážnym problémom slabej úrovne rozvoja regiónu a nízkej úspešnosti získavania projektov je **nulová politická podpora celého regiónu Gemer a obzvlášť okresu Revúca**. Napriek neustále deklarovanej podpore zaostávajúcich regiónov, reálna podpora neexistovala. Čiastočnou výnimkou sú iba obidve mestá. V roku 2015 vláda SR konečne pristúpila k legislatívnej forme podpory silne zaostávajúcich regiónov, ktorá je príslubom pre zvýšenie podpory.

Tretím vážnym problémom je aj **nedostatočná kapacita obcí na realizáciu projektov, finančná (spolufinancovanie a prefinancovanie projektov) a personálna (manažment projektov)**. Situácia sa v novom programovom období čiastočne zlepšila v oblasti finančnej vďaka viacerým programom so 100% financovaním a možnosťou zálohových platieb.

Záver analyzy zdrojov

Z analyzy zdrojov vyplývajú mnohé pozitívne i negatívne stránky územia Stredného Gemera. Žiaľ prevažuje všeobecné a komplexná regresia a deprivácia regiónu, jeho výrazná ekonomická a sociálna izolácia. Nezaujím o riešenie vlastných problémov dosiahol hrozivých rozmerov. Takmer nulová konkurencieschopnosť územia je dôsledkom dlhodobého neriešených problémov a minimálnej vonkajšej podpory územia. Zlá vzdelanostná skladba obyvateľstva, slabo rozvinutý podnikateľský sektor, početné zastúpenie marginalizovaných skupín obyvateľstva, nízka úroveň aktivít tretieho sektora, pasivita miestnych samospráv a vysoká miera nezamestnanosti sú najvypuklejšími symptómami aktuálneho stavu v regióne.

Napriek negatívnejmu stavu je v území potenciál, na ktorom je možné postaviť naštartovanie rozvoja ako napríklad rozmanitosť prírodných zdrojov, nerastných surovín, lesov, poľnohospodárskej pôdy, bohatosť unikátnych historických pamiatok a geografická dostupnosť regiónu

Špecifiká územia sú podrobnejšie uvedené v následnej SWOT analýze.

Príloha č.6 – Zoznam zdrojov a vstupných dokumentov

3.2. SWOT analýza

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Nasledujúca SWOT analýza spolu so závermi analýzy zdrojov tvoria sumarizáciu analýzy zdrojov, ktorá popisuje región z pohľadu silných a slabých stránok a príležitostí a ohrození, pričom odráža reálny stav územia. Analýza bola spracovaná v štyroch samostatných oblastiach:

- Prírodné zdroje
- Ľudské a spoločenské zdroje
- Ekonomické zdroje
- Materiálne zdroje

Oblasť:	Silné stránky	Slabé stránky	Príležitosti	Ohrozenia
Prírodné zdroje	rozmanitá príroda, prírodné zaujímavosti	divoké skládky	lepšie využitie miestnych zdrojov (hubárstvo remeslá..)	živelné pohromy - veterné kalamity, povodne
	tradície rybárstva, chovu rýb a poľovníctva	znečistenie ovzdušia (emisie), znečistenie riek komunálnymi odpadmi a spôsobené ťažobno-spracovateľským priemyslom	ochrana životného prostredia	zvyšovanie intenzity cestnej premávky
	nerastné zdroje - jedny z najväčších zásob magnezitu na svete	chýbajúce kanalizácie v obciach	využitie prírodných atraktivít pre rozvoj CR	globálne klimatické zmeny
	bohaté zdroje pitnej vody / minerálne pramene v horských lokalitách	lokalizácia Ochtinskej aragonitovej jaskyne na hranici katastrov, obcí, okresov a krajov a z toho vyplývajúce problémy)		nesystémová podpora vidieka a krajinyotvorby
	dobré podmienky pre pestovanie ovocia	invázne rastliny		
	udržiavaná poľnohospodárska pôda	málo zelene, kvetín v meste Revúca		
	turistické zaujímavosti v okolí, miesta na vychádzky, vyhládka Klepaná skala a iné			
Ľudské a spoločenské zdroje	klubové aktivity v obciach (DHZ, športovci)	vysoký podiel rómskej menšiny v niektorých obciach a s tým súvisiace problémy	zlepšenie zabezpečenia bezpečnosti obyvateľstva a návštevníkov regiónov	pretrvávajúce neriešenie chudoby a sociálnej vylúčenosti Rómskej menšiny
	známe osobnosti - historické, dejatelia ale aj súčasné	nedostatočné a nevhodné podmienky v obciach pre voľnočasové aktivity	zlepšenie medzi sektorovej spolupráce v území	nárast podielu rómskeho obyvateľstva
	história baníctva a hutníctva MR Ratková a okolie	nižší záujem občanov o veci verejné	lepšie využitie miestnych zdrojov - potenciál ľudí	neodborné - politické (stranícke) rozhodovanie
	obecné /mestské slávnosti a podujatia	nezáujem a apatia obyvateľstva aj mladých ľudí o dianie okolo seba	zmeniť negatívne a skeptické myslenie ľudí	vysoká miera byrokracie
	ľudové tradície - ľudová slovesnosť (rozprávky,	odchod vzdelaných mladých ľudí z regiónu	rozvíjanie manuálnych zručností ľudí	zložitá verejná obstarávaní

	piesne, riekanky, povesti) - MR Ratková a okolie	najmä z obcí		
	veľmi aktívni dôchodcovia	zlý vzťah obyvateľstva k prostrediu v ktorom žijú	zlepšenie dostupnosti k informáciám a informovanosti	nízka úroveň vzdelania obyvateľstva
	aktívna Terénna sociálna práca	nedostatočne vybudovaný vzťah obyvateľstva k turizmu a návštevníkom MR Magnezit	zlepšenie medziľudských vzťahov	školsťvo bude naďalej vychovávať ľudí bez uplatnenia v praxi MR Magnezit
	dlhodobá cezhraničná spolupráca s mestom Litovel - Revúca	nedostatok odborných ľudských kapacít v obciach	aktivizácia obyvateľov obce a rozvíjanie spoločenského života v obci	prehlbovanie nezájmu (apatie) obyvateľstva
	aktívni študenti, mladí ľudia v meste, športovci, úspešní rodáci, Revúca	prestarnutosť obvodných lekárov	spoločné regionálne aktivity a dobrá spolupráca s okolitými regiónmi, obcami a mestami	zlá a zložitá legislatíva postavené na postihoch a nie motivácii
	spoločná história územia	slabá bezpečnosť v obciach (nie sú polícia, požiarnici, kamerové systémy...) - MR Ratková a okolie	skvalitnenie práce a služieb samosprávy	dezinformovanosť ľudí prostredníctvom verejných médií
		neexistujúce služby pre seniorov najmä v menších obciach	podpora ochrany a obnovy kultúrneho dedičstva a tradícií	nárast podielu obyvateľstva bez vzdelania; zlá vzdelanostná štruktúra obyvateľstva
		nedostatočne zabezpečená a zle dostupná zdravotná starostlivosť najmä v obciach	podpora na zlepšenie vzhľadu obcí	nedostatok (chýbajúca) politická podpora regiónu
		nedostatočná informovanosť obec - obyvateľa	podpora na udržiavanie a rozvoj tradícií	prestarnutosť obyvateľstva
		slabá spolupráca obcí	podpora budovania denných stacionárov	zlá a komplikovaná legislatíva
		neporiadok, ktorí robia prevádzky aj občania		prehlbovanie ekonomickej a sociálnej deprivácie t
		agresivita, vandalizmus a neprispôsobivosť časti obyvateľstva		podpora cestovania za prácou - zvyšovanie odlivu mladých ľudí z regiónu
		strata pracovných návykov u nezamestnaných		rozvoj technológií a odcudzovanie sa a izolácia občanov
Ekonomické zdroje	pozitívny príklad - podnikatelia v Sirku - drevovýroba, výroba dopravných značiek, filtrov, kovovýroba - parkové lavičky...) MR Ratková a okolie	minimum pracovných príležitostí v regióne	nové investície, vytváranie pracovných miest	zlá dopravná dostupnosť regiónu, zrušenie osobnej železničnej dopravy
	existujúce vhodné priestory pre malé podnikanie a služby	zlý stav mikro, malého a stredného podnikania, neexistujúce rodinné firmy	zlepšenie legislatívy a podpora pre malých farmárov a predaj z dvora	sústredenie podpory iba na centrum regiónu
	dostatok voľnej pracovnej sily	slabo rozvinuté poľnohospodárstvo, najmä malé rodinné farmy a predaj z dvora	podpora pracovných príležitostí pre ľudí s nízkym vzdelaním	nevytvorené podmienky pre malé podnikanie
	bohaté zdroje nerastných surovín	chýbajúce služby, nedostatočný stav	systémová pomoc štátu zaostalým regiónom,	nespravodlivo rozdeľované banské

		základných služieb pre obyvateľstvo; • nie sú dostupné remeselné služby pre obyvateľov; • slabo zabezpečené poštové služby, • zlé autobusové spojenia, chýbajúce služby: autoservis, stolárstvo, pohrebníctvo, lekáreň, sklenárstvo, kaderníctvo ... • zlý internetový, mobilný a televízny signál v horských lokalitách	cielené financovanie do zaostalých regiónov; garantovaná / priama podpora projektov v zaostalom regióne - Zákon o podpore menej rozvinutých regiónov	poplatky
	existencia dvoch veľkých zamestnávateľov	vysoká miera nezamestnanosti a vysoká miera stále narastajúcej chudoby a sociálneho vylúčenia, nedostatok pracovných príležitostí v regióne a blízkom okolí	obnovenie tradícií poľnohospodárskej výroby a ovocinárstva, modernizácia poľnohospodárskej výroby	nedostatok zdrojov na chod komunitných centier a sociálnych služieb
	udržiavaný chov včiel	nedostatočná propagácia regiónu a neexistencia spoločného marketingu; nedobudovaný regionálny informačný systém pre návštevníkov	príchod menších (stredných investorov), zriaďovanie malých nízkonákladových malých podnikov	rast nezamestnanosti v regióne - hromadné prepúšťanie veľkých zamestnávateľov, zhoršovanie ich ekonomickej situácie
	dobré podmienky na poľnohospodársku výrobu	slabo rozvinutý cestovný ruch (neprepojené cyklotrasy, chýbajúce služby ...)	podpora pre miestnych výrobcov a podniky	nárast neplatičov v meste Revúca
	veľmi dobré podmienky pre rozvoj lesného hospodárstva	nemožnosť dotiahnuť do regiónu investorov	vybudovanie základov pre rozvoj CR a služieb CR	zhoršenie financovania samospráv
	funkčné pálne	málo podnikateľských zámerov	motivačné cykloprogramy, náučné chodníky	nezáujem mladých ľudí o remeselné práce
	salaš Ratková	dostupné pracovné sily sú s nízkym vzdelaním a bez pracovných návykov	zmena motivačného systému pre zamestnanosť najmä dlhodobo nezamestnaných	korupcia a všeobecné zneužívanie verejných zdrojov
	funkčné a atraktívne zariadenia CR - poľovnícky Hotel Hunter, rybársky Penzión Fliper, poľovnícky Hostinec Psota	nedostatok pracovných príležitostí pre skupiny obyvateľov s nízkym vzdelaním a ZP	podporenie a zavedenie systému mentoringu pre nezamestnaných formou podpory remesiel	prehlbovanie regionálnych rozdielov
	TIK Revúca a Jelšava	nefunkčné existujúce služby CR - lyžiarske a ubytovacie stredisko Krokava, kúpaliská...	zvýšenie zamestnanosti s využitím striebornej ekonomiky	nedostatok dopravných spojení
		slabá spolupráca a zapojenie podnikateľov do verejných aktivít		
		málo interaktívne web stránky obcí a miest		
	bohaté historické, sakrálné a technické pamiatky	zlý vzhľad obcí a verejných priestranstiev	nadregionálne prepojenie cyklotrás	zlý stav cestnej infraštruktúry a zlá dostupnosť
	tradičná gemerská a	zlý stav v oblasti	vybudovanie	zhoršujúca

Materiálne zdroje	ľudová architektúra	kanalizácie, plynofikácie a nedostatočný stav zásobovania verejnými vodovodmi	nadregionálnej dopravnej siete (R2), zlepšenie dostupnosti	infraštruktúra (cesty, elektrická energia, signály) MR Ratková a okolie
	tradičná kolkáreň v Železníku	zlý stav miestnych komunikácií	rozvoj agroturistiky	zložitá geografická štruktúra regiónu
	tradície baníctva a hutníctva	dezolátny stav obecných budov	vybudovanie rekreačného zariadenia	nedokončenie pozemkových úprav
	pojzdňé BVP ako atrakcia v Ratkovskej Lehote	nie je dostatok vhodne pripravených priestorov pre voľnočasové a komunitné aktivity, chýbajú športoviská	podpora budovania priestorov pre aktivity s nezamestnanými - KC, sociálne podniky	neudržiavanosť a neprejazdnosť ciest napríklad v zime v horských lokalitách
	dostatok vhodných priestorov pre komunitný rozvoj, ale v zlom stave	schátrané historické pamiatky, veľmi zlý stav		
	funkčné mestské múzeum Revúca	nedostatok kapacít ubytovania a stravovania		
	zrekonštruované základné školy Revúca, Jelšava	nedostatok priestorov pre parkovanie		
	vybudované ZOS Revúca	zaniknuté remeselné výroby		
		zlý stav elektrickej rozvodnej siete - časté a dlhé výpadky dodávok elektriny		
		chýba infraštruktúra CR - nedostatok cyklotrás a korčuliarskych trás, chýbajúce rozhľadne a NCH - Revúca		
		TIK je cez víkend zatvorený - Revúca		
		zlý stav zastávok hromadnej dopravy		
		v meste Revúca chýba pešia zóna		

3.3. Identifikácia potrieb

Identifikácia prioritných oblastí, kľúčových problémov a potrieb územia bola realizovaná prepojením viacerých metodologických postupov. Najdôležitejším boli pracovné skupiny, v ktorých boli aktívne zapájané cieľové skupiny ako napríklad poľnohospodári, malí podnikatelia, zástupcovia cieľových skupín obyvateľstva ako sociálne vylúčené skupiny (Rómovia, ZP, seniori), mladí ľudia, poľnohospodári, mikro a malí podnikatelia, podnikatelia v cestovnom ruchu, zástupcovia neziskových organizácií, alebo zástupcovia miestnych samospráv.

Základné východiská a prioritné oblasti

Základné prioritné oblasti, kľúčové problémy a východiská boli vybrané a zadefinované nasledovne:

Prioritné oblasti:

- 1. Ekonomický rozvoj**
- 2. Rozvoj obcí, verejných a komunálnych služieb**
- 3. Cestovný ruch**
- 4. Sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín**
- 5. Manažment územia**

Vybrané kľúčové problémy:

1. Vysoká miera nezamestnanosti najmä vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných.
2. Minimálna ponuka zamestnania sa najmä pre mladých ľudí a ľudí s nízkym vzdelaním.
3. Veľmi slabá úroveň vybudovania podnikateľskej základne najmä mikro, malého a stredného podnikania, rodinných firiem
4. Zaostávajúci rozvoj poľnohospodárskej výroby
5. Minimálna ponuka služieb cestovného ruchu a návštevnosť regiónu, nízka kvalita služieb.
6. Zlý stav vzhľadom na obce, infraštruktúry, verejných budov, verejných priestorov, pamiatok
7. Nedostatok, nedostupnosť základných služieb obyvateľstvu, nízka úroveň služieb
8. Nízka úroveň aktivít obyvateľstva a nezáujem občanov o veci verejné, nedostatok príležitostí a možností pre aktívne spolunažívanie a trávenie voľného času.
9. Nízka miera spolupráce v území, či sektorovej alebo medzisektorovej.
10. Nízka miera spoločného manažmentu územia.

Prioritné oblasti a kľúčové problémy boli následne vyhodnocované z pohľadu ich riešiteľnosti vo vzťahu k dostupnosti zdrojov a k zdrojom, absorpčným kapacitám územia a reálnym možnostiam riešenia problémov vlastnými silami a kapacitami.

Východiská stratégie

Pracovné skupiny zhodne zadefinovali, že v silne zaostávajúcom regióne Stredného Gemera nasledovné Východiská stratégie:

1. Celková situácia v regióne najmä vo vidieckych častiach je vzhľadom na dlhodobý stav sociálnej a ekonomickej deprivácie regiónu charakteristická silne deprimovaným postojom občanov, bezvýchodiskovosťou, sebaizoláciou, nezáujmom a často až negáciou akýchkoľvek aktivít, nakoľko doteraz neviedli k žiadnym pozitívnym zmenám; je nutná podpora aktivít vedúcich k zvýšeniu občianskej angažovanosti.

2. Dlhodobou hlavným ťahúňom rozvoja sú miestne samosprávy, vzhľadom na ich stabilizovanú finančnú a personálnu kapacitu. V súčasnosti takmer výlučne iba samosprávy sú schopné implementovať programy podporujúce rozvoj regiónu; je nutná podpora aktivít obcí smerom k zlepšovaniu podmienok života v obciach.
3. Súkromný sektor či podnikateľský, alebo občiansky je veľmi slabo rozvinutý s nízkou mierou absorbčnosti, nízkou úrovňou finančných a personálnych kapacít - prioritne riešia vlastné prežitie; je nutná podpora vedúca k postupnému budovaniu kapacít súkromného sektora, najmä realizovateľnými menšími aktivitami.
4. Z hľadiska rozvoja zamestnanosti sú dôležité 2 veľké súkromné firmy a verejný sektor, pričom podpora pre veľké firmy z dostupných zdrojov územia (vlastné zdroje a zdroje stratégie CLLD) je nereálna, ako aj zmysluplná podpora stredných podnikateľov vzhľadom na obmedzenú výšku možnej podpory (finančný limit CLLD) by bola neefektívna; podpora z dostupných zdrojov je nereálna.
5. Z hľadiska podpory zamestnanosti je potrebné sa sústrediť na mikro a malé podniky, ich vytváranie, udržanie a to najmä v oblasti poľnohospodárstva, služieb obyvateľstvu a služieb cestovného ruchu; nutná je podpora vytvárania nových a udržiavania existujúcich pracovných miest
6. Oblasť riešenia sociálnej inklúzie je silne závislá od riešení na národnej a celospoločenskej úrovni, vlastnými a dostupnými zdrojmi je možné ju riešiť iba čiastkovo; priama podpora z dostupných je možná iba čiastkovo, vzhľadom na dôležitosť oblasti je potrebné využiť iné zdroje na národnej úrovni, sústrediť sa na zamestnateľnosť a integráciu cieľových skupín.

Potreby územia

Na základe vyššie zadefinovaných základných východísk a na základe vykonaných analýz boli spoločne zadefinované nasledovné potreby územia, ktoré tvoria základ pre zadefinovanie cieľov a opatrení.

Prioritná oblasť: Ekonomický rozvoj

1. Vytváranie pracovných miest podporou zakladania nových mikro a malých podnikov

Potreba 1.1. Podpora začínajúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR

Potreba 1.2. Podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov

Potreba 1.3. Zakladanie nových mikro a malých nepoľnohospodárskych podnikov, rodinných firiem

Potreba 1.4. Budovanie podnikov sociálnej ekonomiky

Prepojenie na SWOT analýzu: oblasť Ľudské a spoločenské zdroje a oblasť Ekonomické zdroje

Prepojenie na Kľúčové problémy č. 1, 2, 3, 4, 5

Prepojenie na Východiská stratégie č. 3, 4, 5, 6

2. Udržanie existujúcich a vytváranie nových pracovných miest podporou existujúcich mikro a malých podnikov

Potreba 2.1. Podpora poľnohospodárskej činnosti existujúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR s cieľom ich udržania a ďalšieho rozvoja

Potreba 2.2. Podpora nepoľnohospodárskej činnosti existujúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR s cieľom ich udržania a ďalšieho rozvoja formou diverzifikácie činnosti

Potreba 2.3. Udržanie a rozvoj existujúcich mikro a malých nepoľnohospodárskych podnikov, rodinných firiem

Prepojenie na SWOT analýzu: oblasť Ľudské a spoločenské zdroje a oblasť Ekonomické zdroje

Prepojenie na Kľúčové problémy č. 1, 2, 3, 4, 5

Prepojenie na Východiská stratégie č. 3, 4, 5, 6

Prioritná oblasť: Rozvoj obcí, verejných a komunálnych služieb

3. Zlepšovanie podmienok života v obciach

Potreba 3.1. Zlepšenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí

Potreba 3.2. Zatraktívnenie prostredia obcí pre život obyvateľov, vytváranie podmienok pre komunitný život, vytváranie priestorov pre voľnočasové aktivity, odstraňovanie negatívnych javov v obciach

Potreba 3.3. Zlepšenie dostupnosti centier regiónu a prepojenosti mesta a vidieka

Potreba 3.4. Vytváranie nových a rozvoj sociálnych a komunitných služieb - KC, terénne služby

Potreba 3.5. Integrovanie marginalizovaných rómskych komunit

Prepojenie na SWOT analýzu: oblasť Ľudské a spoločenské zdroje a oblasť Materiálne zdroje

Prepojenie na Kľúčové problémy č. 6, 7, 8, 9

Prepojenie na Východiská stratégie č. 1, 2, 6

Prioritná oblasť: Cestovný ruch

4. Rozširovanie a skvalitňovanie ponuky cestovného ruchu

Potreba 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atraktivít, zlepšovanie informovanosti a propagácie

Potreba 4.2. Využívanie vysokého potenciálu lesov a vysokej miery lesnatosti územia pre rozvoj ponuky CR

Prepojenie na SWOT analýzu: oblasť Prírodné zdroje, oblasť Ekonomické zdroje a oblasť Materiálne zdroje

Prepojenie na Kľúčové problémy č. 5, 6, 9

Prepojenie na Východiská stratégie č. 1, 2

Prioritná oblasť: Manažment územia

5. Budovanie spoločného manažmentu územia

Potreba 5.1. Vzdelávanie miestnych aktérov a zabezpečovanie informovanosti a propagácie v oblasti rozvoja územia

Potreba 5.2. Zabezpečenie kvalitnej implementácie a realizácie spoločnej stratégie miestneho rozvoja

Potreba 5.3. Sieťovanie a spolupráca na všetkých úrovniach

Prepojenie na SWOT analýzu: oblasť 7, 8, 9, 10

Prepojenie na Východiská stratégie č. 1, 3

4. Strategický rámec

Stratégia pre rozvoj územia Stredného Gemera vychádza zo špecifik regiónu, ako sú prírodné danosti (rozmanitosť, lesnatosť, vhodné podmienky pre poľnohospodárstvo), bohatstvo kultúrno-historických a technických pamiatok, ale najmä sociálno-ekonomická situácia charakterizovaná vysokou mierou zaostávanie regiónu vo všetkých oblastiach. Základom je budovanie a aktivizácia ľudského potenciálu v podnikateľskej, občianske a verejnej sfére a zvyšovanie miery konkurencieschopnosti regiónu.

Stratégia nadväzuje na Integrovanú stratégiu rozvoja územia Stredný Gemer 2009-2015 a napĺňa ciele a priority PRV SR 2014-2020, IROP 2014-2020 a ďalších programov a súvisiacich stratégií.

4.1. Definovanie vízie a strategického

Vízia rozvoja územia Stredný Gemer

„Rovnomerne rozvinutý jedinečný región, s trvalo udržateľným rastom, využívajúci potenciál miestnych zdrojov, ktorý má vytvorené príťažlivé a komfortné prostredie pre stabilizáciu obyvateľov, priláhujúce mladých ľudí k podnikaniu na vidieku.“

Vízia vychádza s vízie formulovanej v ISRÚ 209-2015 a odráža dlhodobú predstavu želaného stavu územia, pričom vychádza z aktuálneho stavu regiónu, jeho reálnych potrieb a možností.

Na víziu nadväzuje strategický cieľ, ktorý transformuje predstavy formulované vo vízii na konkrétny časový úsek do roku 2023 vo vzťahu k stratégii CLLD. Občania si zdefinovali nasledujúci strategický cieľ rozvoja územia v rokoch 2016-2023:

Strategický cieľ

Do roku 2023 zvýšiť konkurencieschopnosť územia a zlepšiť kvalitu života obyvateľov Stredného Gemera minimálne na úroveň okolitých regiónov

Strategický cieľ bol naformulovaný najmä vo väzbe na závery analýzy zdrojov, kľúčovým je zastavenie (pribrzdzenie) zaostávania regiónu a postupné naštartovanie endogénneho rozvoja v spojení so zlepšením získavania externých zdrojov a ich efektívnym využívaním.

4.2. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Priority definujú kľúčové oblasti, ktoré rieši CLLD stratégia za účelom naplnenia strategického cieľa. Vo väzbe na analýzy a identifikáciu potrieb boli finálne zadané štyri základné priority.

- 1. Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti**
- 2. Obnova a rozvoj obcí**
- 3. Rozvoj cestovného ruchu**
- 4. Efektívna činnosť MAS**

Do priorít nebola zahrnutá navrhovaná samostatná prioritná oblasť **Sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín**, nakoľko členovia pracovných skupín zadefinovali, že CLLD stratégia neposkytuje dostatok priestoru a zdrojov pre komplexné riešenie tejto oblasti. Jej čiastočné riešenie bolo zahrnuté do priorít Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti a Obnova a rozvoj obcí.

Napriek tomu priority pokrývajú všetky kľúčové problémové oblasti a potreby a rieši problematiku rozvoja územia komplexne v rámci použiteľných zdrojov.

Popis priorít špecifických cieľov a opatrení

Priorita 1 - Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti

Vysoká miera nezamestnanosti a nedostatok možností zamestnania je kľúčovým problémom pri zvyšovaní konkurencieschopnosti regiónu. Primárnym zámerom priority je podpora vytvárania nových pracovných miest a udržanie existujúcich pracovných miest, aby sa zastavil proces rastu miery zaostávania regiónu voči ostatným regiónom kraja a Slovenska. Priorita sa zaoberá aj riešením udržania mladých ľudí v regióne.

Sústred'uje sa na kľúčové cieľové skupiny - mladí ľudia, poľnohospodári, mikro a malí podnikatelia a sociálne vylúčené skupiny obyvateľstva. Z hľadiska zamerania je obsahuje hlavné oblasti rozvoja:

- poľnohospodárstvo
- mikro a malé podnikanie - služby pre obyvateľstvo, a čiastočne aj služby CR
- sociálna ekonomika
- diverzifikácia
- inovatívne prístupy a technológie

Priorita 2 je zameraná na riešenie nasledujúcich problémov:

- vysoká miera nezamestnanosti najmä vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných.
- zaostávajúci rozvoj poľnohospodárskej výroby
- veľmi slabá úroveň vybudovania podnikateľskej základne najmä mikro, malého a stredného podnikania, rodinných firiem
- minimálna ponuka zamestnania sa najmä pre mladých ľudí a ľudí s nízkym vzdelaním.

Priorita je riešená dvoma špecifickými cieľmi a ôsmimi opatreniami

Špecifický cieľ 1A - Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov

Rozvoj územia Stredného Gemera je prioritne naviazaný na riešenie problematiky zamestnanosti. Špecifický cieľ 1A je zameraný na také aktivity, ktoré jednoznačne vytvárajú nové pracovné miesta a to formou zakladania nových mikro a malých podnikov, ako napríklad SZČO, SHR, ale aj podnikateľské subjekty vo forme právnických osôb.

Podpora je zameraná pre mladých poľnohospodárov na začatie podnikateľskej činnosti, pre mikro a malé začínajúce poľnohospodárske podniky, ale aj mikro a malé podniky nepoľnohospodárskeho charakteru a zakladanie podnikov sociálnej ekonomiky.

Špecifický cieľ č. 1A vychádza z nasledovných potrieb definovaných v analytickej časti

Potreba 1.1. Podpora začínajúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR

Potreba 1.2. Podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov

Potreba 1.3. Zakladanie nových mikro a malých nepoľnohospodárskych podnikov, rodinných firiem

Potreba 1.4. Budovanie podnikov sociálnej ekonomiky

Doplňkovo v opatrení 1A.3 vychádza aj z potreby:

Potreba 5.3. Sieťovanie a spolupráca na všetkých úrovniach

Špecifický cieľ 1A. prispieva k fokusovým oblastiam PRV 2A, 2B, 4B, 6A, špecifickému cieľu IROP 5.1.1 a špecifickému cieľu 3.1.1 OP Ľudské zdroje.

Opatrenie 1A.1 - Podpora na investície do začínajúcich poľnohospodárskych podnikov / PRV podopatrenie 4.1

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M04, Podopatrenie 4.1 a k fokusovým oblastiam PRV 2A, 2B a 4B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1A CLLD stratégie Stredný Gemer

Na podporu boli vybrané dve oblasti PRV:

Oblasť 1 Živočíšna výroba

Oblasť 2 Zavádzanie inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a anorganických (priemyselných) hnojív a ostatných substrátov s cieľom zlepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou

Opatrenie podporuje mikro a malých začínajúcich poľnohospodárskych podnikov a farmárov v oblasti živočíšnej a rastlinnej výroby. V oblasti rastlinnej výroby je zamerané na zavádzanie inovatívnych technológií.

Opatrenie podporuje rozvíjanie a modernizáciu poľnohospodárskej výroby a zvyšovanie zamestnanosti, podporuje investičné aktivity malých podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania a investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku. Opatrenie napomáha aktivizácii súkromného podnikania v regióne a zvyšovaniu konkurencieschopnosti regiónu.

Opatrenie 1A.2 - Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov / PRV podopatrenie 6.1

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M06, Podopatrenie 6.1 a k fokusovej oblasti PRV 2B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1A. CLLD stratégie Stredný Gemer

Opatrenie podporuje zakladanie mikro a malých mladých farmárov formou paušálneho príspevku, napomáha aktivizácii súkromného podnikania v regióne

Opatrenie podporuje rozvíjanie poľnohospodárskej výroby a zvyšovanie zamestnanosti - vytváranie nových pracovných miest (samozamestnania a zamestnávania), podporuje investičné aktivity na rozbehnutie poľnohospodárskeho podniku. Vytvára predpoklady pre rozšírenie ponuky poľnohospodárskych produktov v území a rozvoj predaja z dvora.

Schválenie ŽoNFP v rámci tohto opatrenia poskytuje príjemcovi pomoci zvýhodnený prístup do opatrenia 1A.1 (alebo PRV podopatrenia 4.1), v rámci ktorého si môže uplatniť požiadavku na investície, ktoré sú v súlade s predloženým podnikateľským plánom a zároveň podmienkami a rozsahom podpory v rámci opatrenia 1A.1 (alebo PRV podopatrenia 4.1).

Opatrenie 1A.3 - Zakladanie nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev / IROP špecifický cieľ 5.1.1.

Opatrenie prispieva k realizácii IROP Špecifický cieľ 5.1.1

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1A. CLLD stratégie Stredný Gemer a čiastočne aj k naplneniu Špecifického cieľa 3 - podporuje aj služby pre oblasť cestovného ruchu.

Opatrenie podporuje zakladanie mikro a malých podnikov nepoľnohospodárskeho charakteru, aj vo forme SZČO..

Opatrenie podporuje rozvíjanie služieb a podnikateľských aktivít na vidieku a zvyšovanie zamestnanosti - vytváranie nových pracovných miest (samozamestnania a zamestnávania), podporuje investičné a marketingové aktivity na rozbehnutie podnikania. Vytvára predpoklady pre rozšírenie ponuky služieb v území a zároveň podporuje sieťovanie a vytváranie spoločných lokálnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov. Súčasťou opatrenia je podpora výrobkov a služieb v regióne nedostupných a nových - inovatívnych pre trh. Opatrenie napomáha aktivizácii malého súkromného podnikania v regióne, vytváraniu rodinných firiem, zvyšovaniu miery využívania miestnych zdrojov, podporuje rozvoj miestnych ekonomík a zvyšovanie konkurencieschopnosti regiónu.

Opatrenie 1A.4 - Podpora rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti prostredníctvom subjektov sociálnej ekonomiky (OP ĽZ špecifický cieľ 3.1.1 a špecifický cieľ 6.2.1)

Opatrenie prispieva k realizácii OP ĽZ:

- investičná priorita 3.1 Prístup uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily. **Špecifický cieľ 3.1.1 Zvýšiť zamestnanosť, zamestnateľnosť a znížiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších, zdravotne postihnuté osoby**
- investičná priorita 6.2 Poskytovanie podpory sociálnych podnikov. **Špecifický cieľ 6.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK**

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1A. CLLD stratégie Stredný Gemer ako aj k riešeniu prioritnej oblasti **Sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín**, ktorá nebola priamo zaradená do strategického rámca.

Opatrenie podporuje zakladanie subjektov v oblasti sociálnej ekonomiky a podporovanie ich činnosti. Podporuje zvyšovanie zamestnanosti hlavne dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných osôb vrátane zástupcov MRK.

Zameraním opatrenia je podpora získania pracovných návykov, vedomostí, pracovných a sociálnych zručností, pomoc pri hľadaní pracovného uplatnenia a poskytovanie pracovného a sociálneho poradenstva, podpora inovatívnych riešení, pilotných projektov na odskúšanie nových aktívnych a preventívnych opatrení trhu práce, pilotných projektov na podporu rozvoja miestnej zamestnanosti, podpora nákupu zariadení, technológií a licencií potrebných na realizáciu schváleného podnikateľského plánu sociálneho podniku s dôrazom na využívanie mikropôžičiek, podpora mikrofinančných nástrojov a podpora rekonštrukcie a výstavba priestorov subjektov sociálnej ekonomiky

Opatrenie prispieva k riešeniu jedného z najväznejších problémov regiónu - vysokej miery dlhodobej nezamestnanosti a vysokej miery nezamestnanosti MRK

Uchádzačom, ktorí absolvujú aktivity cez toto opatrenie bude poskytnutý zvýhodnený prístup do opatrení 1A.1 (PRV podopatrenie 4.1), 1A.2 (PRV podopatrenie 6.1), 1A.3 (IROP špecifický cieľ 5.1.1), v rámci ktorých si môžu uplatniť požiadavku na investície, čo sú v súlade s predloženým podnikateľským plánom a zároveň podmienkami a rozsahom podpory v rámci menovaných opatrení.

Špecifický cieľ 1B - Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov

Špecifický cieľ 1B cieľ rovnako ako ŠC 1A je prioritne naviazaný na riešenie problematiky zamestnanosti. Špecifický cieľ 1B je zameraný na také aktivity, ktoré vytvárajú nové pracovné miesta a/alebo podporujú udržanie existujúcich pracovných miest, a to formou podpory existujúcich malých a stredných podnikov.

- Podpora je zameraná na udržanie a rozvoj podnikateľskej činnosti pre mikro a malé poľnohospodárske podniky, mikro a malé podniky nepoľnohospodárskeho charakteru ale aj mladých poľnohospodárov a podnikateľov.

Naplnením cieľa sa rieši podpora celého širokého spektra mikro a malých podnikov, SZČO, SHR a pod. pôsobiacich v regióne.

Špecifický cieľ č. 1B vychádza z nasledovných potrieb definovaných v analytickej časti:

- Potreba 2.1. Podpora poľnohospodárskej činnosti existujúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR s cieľom ich udržania a ďalšieho rozvoja

Potreba 2.2. Podpora nepoľnohospodárskej činnosti existujúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR s cieľom ich udržania a ďalšieho rozvoja formou diverzifikácie činnosti

Potreba 2.3. Udržanie a rozvoj existujúcich mikro a malých nepoľnohospodárskych podnikov, rodinných firiem

Opatrenie 1B.4 zároveň vychádza aj z týchto potrieb definovaných v analytickej časti:

Potreba 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atraktivít, zlepšovanie informovanosti a propagácie

Potreba 4.2. Využívanie vysokého potenciálu lesov a vysokej miery lesnatosti územia pre rozvoj ponuky CR

Špecifický cieľ 1B prispieva k fokusovým oblastiam PRV 2A, 2B, 4B, 6A a špecifickému cieľu IROP 5.1.1

Opatrenie 1B.1 - Podpora na investície do existujúcich poľnohospodárskych podnikov / PRV podopatrenie 4.1

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M04, Podopatrenie 4.1 a k fokusovým oblastiam PRV 2A, 2B a 4B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1B CLLD stratégie Stredný Gemer

Opatrenie je totožné svojim obsahom ako Opatrenie 1A.1, rozdielny je iba prijímateľ podpory
Na podporu boli vybrané dve oblasti PRV:

Oblasť 1 Živočíšna výroba

Oblasť 2 Zavádzanie inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a anorganických (priemyselných) hnojív a ostatných substrátov s cieľom zlepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou

Opatrenie podporuje mikro a malých existujúcich poľnohospodárskych podnikov a farmárov v oblasti živočíšnej a rastlinnej výroby. V oblasti rastlinnej výroby je zamerané na zavádzanie inovatívnych technológií.

Opatrenie podporuje rozvíjanie a modernizáciu poľnohospodárskej výroby a zvyšovanie zamestnanosti, podporuje investičné aktivity malých podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania a investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku. Opatrenie napomáha udržaniu a aktivizácii súkromného podnikania v regióne.

Opatrenie 1B.2 - Pomoc na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov / PRV

podopatrenie 6.3

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M06, Podopatrenie 6.3 a k fokusovým oblastiam PRV 6A (čiastočne 2A).

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1B. CLLD stratégie Stredný Gemer

Opatrenie podporuje rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov formou paušálneho príspevku, napomáha udržateľnosti a aktivizácii súkromného podnikania v regióne

Opatrenie podporuje rozvíjanie a oživenie poľnohospodárskej výroby a zvyšovanie zamestnanosti - vytváranie nových pracovných miest (formou zamestnávania). Vytvára predpoklady pre rozšírenie ponuky poľnohospodárskych produktov v území a rozvoj predaja z dvora.

Cieľom opatrenia je poskytnúť pomoc malým poľnohospodárskym podnikom pri realizácii podnikateľských zámerov zameraných na živočíšnu a špecializovanú rastlinnú výrobu, čo bude mať za dôsledok rozvoj podnikateľských subjektov a pozitívny vplyv na rozvoj poľnohospodárstva. Podpora sa poskytne malému poľnohospodárskemu podniku na rozvoj jeho podnikateľskej činnosti spojenej s realizáciou jeho podnikateľského plánu v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby.

Schválenie ŽoNFP v rámci tohto opatrenia poskytuje príjemcovi pomoci zvýhodnený prístup do opatrenia 1B.1 (PRV podopatrenia 4.1), v rámci ktorého si môže uplatniť požiadavku na investície, ktoré sú v súlade s predloženým podnikateľským plánom a zároveň podmienkami a rozsahom podpory v rámci opatrenia 1B.1 (PRV podopatrenia 4.1).

Opatrenie 1B.3 - Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne

zárobkovo činných osôb, družstiev / IROP špecifický cieľ 5.1.1.

Opatrenie prispieva k realizácii IROP Špecifický cieľ 5.1.1

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1B. CLLD stratégie Stredný Gemer a čiastočne aj k naplneniu Špecifického cieľa 3 - podporuje aj služby pre oblasť cestovného ruchu.

Opatrenie je totožné svojim obsahom ako Opatrenie 1A.3, rozdielny je iba prijímateľ podpory.

Opatrenie podporuje udržanie a rozvíjanie mikro a malých podnikov nepoľnohospodárskeho charakteru, aj vo forme SZČO.

Opatrenie podporuje rozvíjanie služieb a podnikateľských aktivít na vidieku a zvyšovanie zamestnanosti - vytváranie nových pracovných miest (formou zamestnávania), podporuje investičné a marketingové aktivity na rozvoj podnikania. Vytvára predpoklady pre rozšírenie

ponuky služieb v území a zároveň podporuje sieťovanie a vytváranie spoločných lokálnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov. Súčasťou opatrenia je podpora výrobkov a služieb v regióne nedostupných a nových - inovatívnych pre trh. Opatrenie napomáha aktivizácii malého súkromného podnikania v regióne, vytváraniu rodinných firiem, zvyšovaniu miery využívania miestnych zdrojov, podporuje rozvoj miestnych ekonomík a zvyšuje konkurencieschopnosť regiónu.

Opatrenie 1B.4 - Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností / PRV podopatrenie 6.4

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M06, Podopatrenie 6.4 a k fokusovým oblastiam PRV 6A (čiastočne 2A).

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 1B CLLD stratégie Stredný Gemer a naplneniu Špecifického cieľa 3 - Rozšírenie a skvalitnenie ponuky cestovného ruchu, najmä podporou v Oblasti 1 a Oblasti 2.

Na podporu boli vybrané štyri oblasti PRV:

Oblasť 1 Činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou

Oblasť 2 Činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu.

Oblasť 3 Spracovanie a uvádzanie na trh produktov

Oblasť 4 Využívanie obnoviteľných zdrojov energie

Opatrenie podporuje mikro a malé existujúce poľnohospodárske podniky a farmárov s cieľom vytvárania nových pracovných miest prostredníctvom rozširovania svojej činnosti do nepoľnohospodárskych oblastí.

Opatrenie podporuje rozvíjanie malých poľnohospodárskych podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania v oblasti aktivít pri budovaní služieb a infraštruktúry CR, spracovávaní a uvádzaní produktov na trh. Súčasťou opatrenia je podpora výrobkov a služieb v regióne nedostupných a nových - inovatívnych pre trh. Opatrenie napomáha aktivizácii malého súkromného podnikania v regióne, vytváraniu rodinných firiem, zvyšovaniu miery využívania miestnych zdrojov a podporuje rozvoj miestnych ekonomík.

Opatrenie napomáha udržaniu a aktivizácii súkromného podnikania v regióne a zvyšovaniu konkurencieschopnosti regiónu.

Priorita 2 - Obnova a rozvoj obcí

Podmienky života obyvateľov v regióne sú rámcom Priority 2. Primárnym zámerom priority je zlepšovanie podmienok života v obciach s aktívnym zapojením obyvateľov, vytváranie plnohodnotných podmienok pre život obyvateľov, aby mali záujem v regióne žiť, najmä mladí ľudia.

Priorita je najvýznamnejšou z hľadiska naštartovania endogénneho rozvoja regiónu a v tomto stave regiónu zohráva kľúčovú úlohu v jeho ďalšom rozvoji.

Priorita 2 je zameraná na riešenie nasledujúcich problémov:

- nízku úroveň aktivít obyvateľstva a nezáujem občanov o veci verejné, nedostatok príležitostí a možností pre aktívne spolunažívanie a trávenie voľného času,
- zlý stav vzhľadu obcí, infraštruktúry, verejných budov, verejných priestorov, pamiatok,
- nedostatok, nedostupnosť základných služieb obyvateľstvu, nízka úroveň služieb.

Sústredzuje sa na kľúčové cieľové skupiny - mladí ľudia, obyvatelia vidieka a sociálne vylúčené skupiny obyvateľstva.

Z hľadiska zamerania je obsahuje hlavné oblasti rozvoja:

- miestna infraštruktúra
- vzhľad obcí
- životné prostredie
- bezpečnosť
- podpora podnikania
- dostupnosť
- sociálne a komunitné služby
- inovatívne prístupy a technológie

Priorita je riešená jedným špecifickým cieľom a šiestimi opatreniami

Špecifický cieľ 2 - Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera

Rozvoj územia Stredného Gemera je prioritne naviazaný na riešenie problematiky rozvoja obcí a rozvoja verejných a komunitných služieb. Špecifický cieľ 2 je zameraný na také aktivity, ktoré aktivizujú obyvateľstvo, podporujú rozvoj občianskeho a súkromného sektora a napomáhajú saturovaniu základných potrieb občanov.

Ťažisko napĺňania Špecifického cieľa 2 je najmä na miestnych samosprávach (aj vzhľadom na obmedzujúce podmienky PRV), zapojenie občianskeho sektora je najmä prostredníctvom opatrení financovaných z IROP a vlastných zdrojov.

Špecifický cieľ č. 2 vychádza z nasledovných potrieb definovaných v analytickej časti

Potreba 3.1. Zlepšenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí

Potreba 3.2 Zatraktívnenie prostredia obcí pre život obyvateľov, vytváranie podmienok pre komunitný život, vytváranie priestorov pre voľnočasové aktivity, odstraňovanie negatívnych javov v obciach

Potreba 3.3. Zlepšenie dostupnosti centier regiónu a prepojenosti mesta a vidieka

Potreba 3.4. Vytváranie nových a rozvoj sociálnych a komunitných služieb - KC, terénne služby

Potreba 3.5. Integrovanie marginalizovaných rómskych komunít

Špecifický cieľ 2. prispieva k fokusovej oblasti PRV 6B, špecifickému cieľu IROP 5.1.2 a k investičnej prioritě 5.1 OP Ľudské zdroje.

Opatrenie 2.1 - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie / PRV podopatrenie 7.2.

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M07, Podopatrenie 7.2 a k fokusovej oblasti PRV 6B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 2 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia kvalitu života v území a prispejú k oživeniu vidieka.

Opatrenie je zamerané na menšie opravy a dostavby miestnej infraštruktúry, na zlepšenie vzhľadu obcí, na úpravu a tvorbu verejných priestranstiev, parkov, námestí, výstavbu chodníkov, lávok, mostov, parkovísk, údržby odvodňovacích kanálov a obdobné aktivity.

Opatrenie je určené pre žiadateľov - miestne samosprávy.

Opatrenie napomáha riešeniu základnej vybavenosti obcí.

Opatrenie 2.2 - Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry / PRV podopatrenie 7.4.

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M07, Podopatrenie 7.4 a k fokusovej oblasti PRV 6B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 2 CLLD stratégie Stredný Gemer a čiastočne naplneniu Špecifického cieľa 3 - Rozšírenie a skvalitnenie ponuky cestovného ruchu (aktivity zamerané na trávenie voľného času) a čiastočne k naplneniu Špecifických cieľov 1A a 1B (vytváranie priestorov pre podnikateľskú činnosť a predaj miestnych produktov).

Opatrenie podporuje rozvíjanie aktivít, ktoré zvýšia kvalitu života v území a prispejú k oživeniu vidieka

Opatrenie je zamerané na investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času, rekonštrukcie obecných budov, odstraňovanie malých divokých skládok, zvyšovanie bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu, vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania, využívanie OZE a obdobné aktivity.

Opatrenie je určené pre žiadateľov - miestne samosprávy.

Opatrenie napomáha riešeniu aktivizácie obyvateľstva a základnej vybavenosti obcí.

Opatrenie 2.3 - Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel / IROP špecifický cieľ 5.1.2.

Opatrenie prispieva k realizácii IROP Špecifický cieľ 5.1.2

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 2 CLLD stratégie Stredný Gemer

Opatrenie podporuje rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia kvalitu života v území a prispejú k oživeniu vidieka, pričom sú zamerané na zlepšenie dopravného prepojenia medzi obcami a mestom.

Opatrenie je zamerané na zvýšenie vzájomnej dopravnej prepojenosti v regióne, zlepšenie dostupnosti miest a obcí, na investície súvisiace s výstavbou, modernizáciou zastávok, parkovísk, s bezpečnosťou dopravy v mestách, s nákupom vozidiel pre účely spoločnej prepravy osôb (vrátane ZP), budovanie a obnovu cyklotrás zabezpečujúcich dopravu do zamestnania.

Opatrenie sleduje aj cieľ zníženia množstva emisií z dopravy a zvýšenie záujmu obyvateľov o nemotorovú dopravu.

Opatrenie je určené pre žiadateľov - miestne samosprávy a neziskový sektor.

Opatrenie napomáha riešeniu základnej vybavenosti obcí a miest.

Opatrenie 2.4 - Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby / IROP špecifický cieľ 5.1.2.

Opatrenie prispieva k realizácii IROP Špecifický cieľ 5.1.2

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 2 CLLD stratégie Stredný Gemer ako aj k riešeniu prioritnej oblasti **Sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín**, ktorá nebola priamo zaradená do strategického rámca.

Opatrenie podporuje rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia kvalitu života v území a prispejú k oživeniu vidieka, pričom sú zamerané na zlepšenie dostupnosti obyvateľstva k sociálnym a komunitným službám, zlepšenie vybavenosti vidieka týmito službami.

Opatrenie je zamerané na zriaďovanie nových alebo rekonštrukciu a modernizáciu existujúcich zariadení pre poskytovanie komunitných sociálnych služieb vrátane materiálno-technického vybavenia na zvyšovanie kvality a kapacity komunitných sociálnych služieb na rozvoj terénnych a ambulantných sociálnych služieb, na infraštruktúru komunitných centier.

Opatrenie je určené pre žiadateľov - miestne samosprávy a neziskový sektor.

Opatrenie napomáha riešeniu aktivizácie obyvateľstva a základnej vybavenosti obcí a miest.

Opatrenie 2.5 - Mikroprojekty na podporu aktivizácie obyvateľov regiónu / Grant VSP SG

Opatrenie doplnkovo prispieva k realizácii opatrení Špecifického cieľa 2, pričom je zamerané na projekty malého rozsahu.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 2 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia kvalitu života v území a prispejú k oživeniu vidieka

Opatrenie je zamerané na malé investície v rozsahu do 1000 € zamerané na:

- skrášľovanie obcí,
- vytváranie a skvalitňovanie priestorov na voľnočasové aktivity,
- vzdelávacie a poznávacie aktivity pre deti, mládež, seniorov a marginalizované skupiny,
- iné malé projekty rozvíjajúce aktivity občanov.

Opatrenie je určené pre členov VSP Stredný Gemer. Realizuje sa formou vlastného grantového programu VSP SG, financovaného z vlastných zdrojov.

Opatrenie napomáha riešeniu aktivizácie obyvateľstva a zlepšenia vybavenosti obcí.

Opatrenie 2.6 - Integrácia marginalizovaných rómskych komunít (OP ĽZ investičná priorita 5.1)

Opatrenie prispieva k realizácii OP ĽZ:

- **Investičná priorita 5.1 Sociálno-ekonomická integrácia marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia**
- Investičná priorita 4.1 Aktívne začlenenie, a to aj s cieľom podporovať rovnaké príležitosti a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti **Špecifický cieľ 4.1.1 Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti, vrátane na trhu práce**

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 2. CLLD stratégie Stredný Gemer, ako aj k riešeniu prioritnej oblasti **Sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín**, ktorá nebola priamo zaradená do strategického rámca.

Opatrenie sa bude realizovať prostredníctvom zapojenia sa vybraných oprávnených žiadateľov do národného programu Take Away alebo prostredníctvom zapojenia sa oprávnených žiadateľov do národných projektov. Ide o národné projekty Národný projekt TSP a KCr, ktorý bude nadväzovať na práve končiacie národné projekty

Opatrenie podporuje riešenie problematiky služieb v MRK prostredníctvom národných projektov

Zameraním opatrenia je podpora profesionalizácie sociálnej práce a iných odborných činností v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí a na komunitnej úrovni, napr. terénna sociálna práca a komunitné centrá, podpora systematického poskytovania sociálnych a asistenčných služieb v obciach s prítomnosťou MRK zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti ľudí žijúcich v prostredí MRK (t.j. TSP, komunitní pracovníci / pracovníčky v oblasti sociálnych služieb), podpora existencie a fungovania komunitných centier v obciach s prítomnosťou MRK a ďalšie v súlade s výzvami OP LZ

Take Away balík umožní obciam financovanie pomocných profesií bez toho, že by museli prispieť na jeho uskutočnenie

Opatrenie napomáha riešeniu aktivizácie obyvateľstva a zlepšeniu vybavenosti obcí.

Priorita 3 - Rozvoj cestovného ruchu

Rámcom Priority 3 je rozvíjanie potenciálu a daností územia pre cestovný ruch. Primárnym zámerom priority je rozširovanie a skvalitňovanie ponuky cestovného ruchu v území

Priorita je dôležitá z hľadiska naštartovania endogénneho rozvoja regiónu, ako aj riešenia vysokej nezamestnanosti v území.

Priorita 3 je zameraná na riešenie nasledujúcich problémov:

- minimálna ponuka služieb cestovného ruchu a návštevnosť regiónu, nízka kvalita služieb
- nízka miera využívania atraktivít územia pre jeho rozvoj, napríklad vysoký podiel lesov, prírodné a kultúrno-historické pamiatky a pod.

Sústreduje sa na kľúčovú cieľovú skupinu - návštevníci vidieckeho územia, miestne samosprávy

Z hľadiska zamerania je obsahujúce hlavné oblasti rozvoja:

- infraštruktúra cestovného ruchu
- životné prostredie
- vzdelávanie
- informovanosť, propagácia a marketing
- inovatívne prístupy a technológie

Priorita je riešená jedným špecifickým cieľom a tromi opatreniami

Špecifický cieľ 3 - Rozšírenie a skvalitnenie ponuky cestovného ruchu

Rozvoj územia Stredného Gemera, vzhľadom na svoje danosti, je možné ako jednou z najschodnejších ciest naštartovať rozvíjaním cestovného ruchu. Špecifický cieľ 3 je zameraný na také aktivity, ktoré využívajú a rozvíjajú miestny potenciál za účelom zvýšenia veľmi nízkej návštevnosti regiónu.

Ťažisko napĺňania Špecifického cieľa 3 je najmä na miestnych samosprávach (aj vzhľadom na obmedzujúce podmienky PRV) čiastočné zapojenie občianskeho sektora prostredníctvom opatrenia 3.2..

Špecifický cieľ č. 3 vychádza z nasledovných potrieb definovaných v analytickej časti:

- Potreba 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atraktivít, zlepšovanie informovanosti a propagácie
- Potreba 4.2. Využívanie vysokého potenciálu lesov a vysokej miery lesnatosti územia pre rozvoj ponuky CR

Špecifický cieľ 3. prispieva k fokusovým oblastiam PRV 4A a 6B

Opatrenie 3.1 - Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie / PRV podopatrenie 7.5.

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M07, Podopatrenie 7.5 a k fokusovej oblasti PRV 6B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 3 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia atraktivitu územia a prispejú k oživeniu vidieka

Opatrenie je zamerané na menšie investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry, investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informačných systémov, budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, budovanie doplnkovej infraštruktúry, budovanie, údržba a obnova turistického značenia a pod.

Opatrenie je určené pre žiadateľov - miestne samosprávy.

Opatrenie napomáha riešeniu zvýšenia atraktivity a konkurencieschopnosti územia.

Opatrenie 3.2 - Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov / PRV podopatrenie 8.5.

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M08, Podopatrenie 8.5 a k fokusovej oblasti PRV 4A.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 3 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia atraktivitu územia, prispejú k oživeniu vidieka využitím potenciálu bohatých lesných ekosystémov.

Opatrenie je zamerané na menšie investície, ktoré súvisia s budovaním a obnovou občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie - mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy a pod.)

Opatrenie je určené pre žiadateľov - obhospodarovatelia lesa, alebo občianske združenia so súhlasom obhospodarovateľa lesa..

Opatrenie napomáha riešeniu zvýšenia atraktivity a konkurencieschopnosti územia.

Opatrenie 3.3 - Podpora prezentácie regiónu (Grant VSP SG) / Grant VSP SG

Opatrenie doplnkovo prispieva k realizácii ostatných opatrení Špecifického cieľa 3, pričom je zamerané na projekty malého rozsahu.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 3 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje rozvíjanie propagačných, informačných, prezentačných a marketingových aktivít.

Opatrenie je zamerané na malé investície v rozsahu do 1000 € zamerané na:

- organizácia kultúrnych a spoločenských podujatí v území
- vydávanie propagačných materiálov
- účasť na veľtrhoch a propagačných akciách

Opatrenie je určené pre členov VSP Stredný Gemer. Realizuje sa formou vlastného grantového programu VSP SG, financovaného z vlastných zdrojov.

Opatrenie napomáha riešeniu zvýšenia atraktivity a konkurencieschopnosti územia.

Priorita 4 - Efektívna činnosť MAS

Rámcom Priority 4 je získanie podpory na financovanie cieľov CLLD stratégie a získanie štatútu MAS pre VSP Stredný Gemer.

Priorita je nesmierne dôležitá z hľadiska zastavenia úpadku regiónu a naštartovania rozvoja regiónu, ktorý bez externých investičných a finančných stimulov nie je možné zabezpečiť vzhľadom na hlbokú mieru sociálnej a ekonomickej deprivácie. Rozvoj územia s využitím prístupu LEADER, ktorý je na Slovensku ešte stále inovatívnym prístupom a s využitím podporného nástroja pre komunitou vedený miestny rozvoj (CLLD) v programovom období 2014-2020. Komunitou vedený miestny rozvoj s využitím prístupu LEADER je jednou z najefektívnejších metód zapojenia miestnych obyvateľov vidieka do rozhodovacieho procesu o vlastnom rozvoji a do a samotného rozvoja územia prístupom zdola nahor.

Efektívna činnosť MAS je zameraná na implementáciu vlastnej stratégie Stredného Gemera. Miestna akčná skupina zabezpečuje samotný chod MAS - prevádzku, administratívnu činnosť, ale aj propagáciu a povinné informačné aktivity celom procese. Zameriava sa aj na spoluprácu medzi partnerstvami CLLD na národnej a medzinárodnej úrovni s cieľom rozvíjať spoločný potenciál a vymieňať informácie s cieľom priniesť do územia nové poznatky. Neposlednou súčasťou priority je aj rozvíjanie ľudského potenciálu partnerstva VSP SG a celého územia.

Priorita 4 je zameraná na riešenie nasledujúcich problémov:

- nízka miera spolupráce v území, či sektorovej alebo medzisektorovej
- nízka miera spoločného manažmentu územia

Sústredzuje sa na kľúčovú cieľovú skupinu - členovia a manažment VSP Stredný Gemer, miestni aktéri - realizátori aktivít vedúcich k napĺňaniu cieľov stratégie

Z hľadiska zamerania je obsahujúce hlavné oblasti rozvoja:

- manažment územia
- vzdelávanie a zvyšovanie zručností
- informovanosť, propagácia a marketing
- inovatívne prístupy a technológie
- sieťovanie a spolupráca
- implementácia programov

Priorita je riešená jedným špecifickým cieľom a dvomi opatreniami

Špecifický cieľ 4 - Zabezpečenie implementácie CLLD stratégie

Rozvoj územia Stredného Gemera je možné naštartovať iba so zapojením kvalitného manažmentu územia. Špecifický cieľ 4 je zameraný na také aktivity, ktoré vedú ku kvalitnej implementácii CLLD stratégie Stredný Gemer 2016-2023, k naplneniu je priorit a cieľov a realizáciu konkrétnych opatrení. Cieľ je nastavený v súlade s potrebami a požiadavkami PRV a IROP, k zabezpečeniu povinných procesov implementácie zdrojov z týchto programov v území.

Ťažisko napĺňania Špecifického cieľa 4 je na partnerstve VSP Stredný Gemer

Špecifický cieľ č. 4 vychádza z nasledovných potrieb definovaných v analytickej časti:

Potreba 5.1. Vzdelávanie miestnych aktérov a zabezpečovanie informovanosti a propagácie v oblasti rozvoja územia

Potreba 5.2. Zabezpečenie kvalitnej implementácie a realizácie spoločnej stratégie miestneho rozvoja
Potreba 5.3. Sieťovanie a spolupráca na všetkých úrovniach

Špecifický cieľ 4. prispieva k fokusovým oblastiam PRV 6B a IROP špecifický cieľ 5.1.1

Opatrenie 4.1 - Animácia - podpora na oživenie MAS / PRV podopatrienie 19.4.

Opatrenie prispieva k realizácii PRV Opatrenia M19, Podopatrienie 19.4 a k fokusovej oblasti PRV 6B.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 4 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje budovanie ľudského potenciálu územia.

Opatrenie je zamerané na propagáciu a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD, výmenu informácií medzi miestnymi aktérmi, rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD, vzdelávanie potenciálnych prijímateľov.

Opatrenie je určené pre členov VSP SG a miestnych aktérov. Prijímateľom podpory je VSP Stredný Gemer so štatútom MAS.

Opatrenie napomáha riešeniu manažmentu a zvyšovaniu konkurencieschopnosti územia.

Opatrenie 4.2 - Chod MAS - podpora na prevádzkové náklady / IROP špecifický cieľ

5.1.1

Opatrenie prispieva k realizácii IROP Špecifický cieľ 5.1.1.

Opatrenie prispieva k naplneniu Špecifického cieľa 4 CLLD stratégie Stredný Gemer.

Opatrenie podporuje zabezpečenie manažmentu územia a manažmentu implementácie CLLD stratégie..

Opatrenie je zamerané na komplexné zabezpečenie implementácie CLLD stratégie vrátane personálne a administratívne zabezpečenie činnosti MAS, vzdelávanie zamestnancov a členov MAS, ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD, publicitu a sieťovanie .

Opatrenie je určené pre manažment VSP SG. Prijímateľom podpory je VSP Stredný Gemer so štatútom MAS.

Opatrenie napomáha riešeniu manažmentu a zvyšovaniu konkurencieschopnosti územia.

Grafické znázornenie strategického rámca

Vízia:
„Rovnomerne rozvinutý jedinečný región, s trvalo udržateľným rastom, využívajúci potenciál miestnych zdrojov, ktorý má vytvorené príťažlivé a komfortné prostredie pre stabilizáciu obyvateľov, priťahujúce mladých ľudí k podnikaniu na vidieku.“

Strategický cieľ
Do roku 2023 zvýšiť konkurencieschopnosť územia a zlepšiť kvalitu života obyvateľov Stredného Gemera minimálne na úroveň okolitých regiónov

Priorita 1:	Priorita 2:	Priorita 3:	priorita 4:
Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti	Obnova a rozvoj obcí	Rozvoj cestovného ruchu	Efektívna činnosť MAS

Špecifický cieľ 1A:	Špecifický cieľ 1B:	Špecifický cieľ 2:	Špecifický cieľ 3:	Špecifický cieľ 4:
Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov	Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov	Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera	Rozšírenie a skvalitnenie ponuky cestovného ruchu	Zabezpečenie implementácie CLLD stratégie
opatrenie 1A.1:	opatrenie 1B.1:	opatrenie 2.1:	opatrenie 3.1:	opatrenie 4.1:
Podpora na investície do začínajúcich poľnohospodárskych podnikov (PRV 4.1)	Podpora na investície do existujúcich poľnohospodárskych podnikov (PRV 4.1)	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (PRV 7.2)	Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie (PRV 7.5)	Animácia - podpora na oživenie MAS (PRV 19.4)
opatrenie 1A.2:	opatrenie 1B.2:	opatrenie 2.2:	opatrenie 3.2:	opatrenie 4.2:
Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov v (PRV 6.1)	Pomoc na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov (PRV 6.3)	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry (PRV 7.4)	Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov (PRV 8.5)	Chod MAS - podpora na prevádzkové náklady (IROP 5.1.1)
opatrenie 1A.3:	opatrenie 1B.3:	opatrenie 2.3:	opatrenie 3.3:	

Zakladanie nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)	Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)	Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel (IROP 5.1.2.)	Podpora prezentácie regiónu (Grant VSP SG)
---	--	---	--

opatrenie 1A.4: Podpora rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti prostredníctvom subjektov sociálnej ekonomiky (OP ĽZ 3.1.1 a 6.2.1)	opatrenie 1B.4: Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností (PRV 6.4)	opatrenie 2.4: Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby (IROP 5.1.2.)
--	---	---

opatrenie 2.5: Mikroprojekty na podporu aktivizácie obyvateľov regiónu (Grant VSP SG)

opatrenie 2.6: Integrácia marginalizovaných rómskych komunít (OP ĽZ 4.1.1 a 5.1)
--

4.3. Súhrnná tabuľka strategického rámca

Tabuľka č. 3: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia <i>„Rovnomerne rozvinutý jedinečný región, s trvalo udržateľným rastom, využívajúci potenciál miestnych zdrojov, ktorý má vytvorené príťažlivé a komfortné prostredie pre stabilizáciu obyvateľov, priťahujúce mladých ľudí k podnikaniu na vidieku.“</i>		
Strategický cieľ Do roku 2023 zvýšiť konkurencieschopnosť územia a zlepšiť kvalitu života obyvateľov Stredného Gemera minimálne na úroveň okolitých regiónov		
Priorita 1: Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti		
Špecifický cieľ 1A: Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
1A.1 / Podpora na investície do začínajúcich poľnohospodárskych podnikov (PRV 4.1)	1A.3 / Zakladanie nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)	1A.4 / Podpora rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti prostredníctvom subjektov sociálnej ekonomiky (OP IZ 3.1.1 a 6.2.1)
1A.2 / Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov (PRV 6.1)		
Špecifický cieľ 1B: Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
1B.1 / Podpora na investície do existujúcich poľnohospodárskych podnikov (PRV 4.1)	1B.3 / Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)	-
1B.2 / Pomoc na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov (PRV 6.3)		
1B.4 / Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností (PRV 6.4)		
Priorita 2: Obnova a rozvoj obcí		

Špecifický cieľ 2: lepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
2.1 / Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (PRV 7.2)	2.3 / Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel (IROP 5.1.2.)	2.5 / Mikroprojekty na podporu aktivizácie obyvateľov regiónu (Grant VSP SG)
2.2 / Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry (PRV 7.4)	2.4 / Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby(IROP 5.1.2.)	2.6 / Integrácia marginalizovaných rómskych komunít (OP ĽZ 4.1.1 a 5.1)
Priorita 3:		
Rozvoj cestovného ruchu		
Špecifický cieľ 3: Rozšírenie a skvalitnenie ponuky cestovného ruchu		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
3.1 / Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie (PRV 7.5)	-	3.3 / Podpora prezentácie regiónu (Grant VSP SG)
3.2 / Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov (PRV 8.5)		
Priorita 4:		
Efektívna činnosť MAS		
Špecifický cieľ 4: Zabezpečenie implementácie CLLD stratégie		
Opatrenia PRV:	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:

4.1 / Animácia - podpora na oživenie MAS (PRV 19.4)	4.2 / Chod MAS - podpora na prevádzkové náklady (IROP 5.1.1)	-
---	--	---

4.4. Integrované znaky stratégie CLLD

Integrované znaky sú obsiahnuté v cieľoch a opatreniach, ktoré majú najväčšiu šancu spôsobiť potrebné zmeny. Jednotlivé opatrenia v stratégii boli navrhnuté tak, aby pridávali hodnotu tomu, čo už existuje a mobilizovali maximálnu podporu okolo tohto zámeru.

Na základe vnútornej a vonkajšej analýzy územia Stredný Gemer sme identifikovali problémy a cieľové skupiny, ktoré mobilizujú komunitu a umiestnili ich do širšej súvislosti, tak aby bolo možné budovať vonkajšie spojenia s ostatnými odvetviami a subjektmi, ktoré môžu ovplyvniť situáciu. Pri výbere problémov, opatrení a konkrétnych podopatrení bol dôraz kladený na budovanie vertikálne spojenia v rámci odvetví, ako aj horizontálne spojenia medzi odvetviami. Dôležitým aspektom je i spájanie znevýhodnených oblastí, ako sú napr. obce s výrazne vidieckym charakterom a ťažšou dopravnou dostupnosťou s oblasťami príležitostí, ktoré sú často sústredené v okolí väčších miest alebo strediskových obcí v regióne.

CLLD stratégia Stredný Gemer 2016-2023 z hľadiska integrovaného prístupu k rozvoju územia rieši nasledovné oblasti života v a rozvoja územia:

- **ekonomický rozvoj**
 - poľnohospodárstvo (1A.1, 1A.2, 1B.1, 1B.2)
 - cestovný ruch (1B.4, 3.1, 3.2, 3.3)
 - služby obyvateľstvu (1A.3, 1B.3, 1B.4, 2.3, 2.4, 2.6, 4.1, 4.2)
 - malé a stredné podnikanie (všetky opatrenia ŠC 1A a 1B)
 - technologické inovácie (1A.1, 1B.1 a ostatné opatrenia čiastkovo)
 - sociálna ekonomika (1A.4)
 - doprava (2.3)
- **sociálny rozvoj**
 - infraštruktúra sociálnych a komunitných služieb (2.4, 2.6)
 - MRK (1A.4, 2.4, 2.6)
 - sociálna ekonomika (1A.4)
- **rozvoj infraštruktúry**
 - základná a technická infraštruktúra (2.1, 2.3)
 - doplnková infraštruktúra (2.1, 2.2, 2.3, 2.5.)
 - infraštruktúra CR (3.1, 3.2, 2.6)

- **životné prostredie**
 - **základná a technická infraštruktúra (2.1, 2.3)**
 - **ochrana ŽP (1A.1, 1B.1, 2.2, 3.2)**
- **manažment a spolupráca**
 - **manažment (4.1, 4.2)**
 - **spolupráca (1A.3, 1B.3, 2.2. 2.5, 4.1)**

Už aj počet zaradených opatrení pri jednotlivých oblastiach vypovedá o tom kde je kladený dôraz stratégie vo vzťahu na identifikované problémy. Vzhľadom na veľmi zlý stav rozvoja územia a absorpčnú kapacitu jednotlivých sektorov v tejto štartovacej etape rozvoja je kladený dôraz najmä na podporu verejného sektora- miestne samosprávy, ktoré prostredníctvom mnohých opatrení však vytvárajú podmienky pre nasledovný rozvoj ďalších oblastí - podnikania, cestovného ruchu, sociálnych služieb a podobne. **Práve n vzhľadom na potreby a charakter stavu územia popísanom v kapitole 3.3. nemohla stratégia naplniť niektoré požiadavky na bodovacie kritériá, ako napríklad podiel prostriedkov vyčlenených na súkromný sektor, alebo podiel prostriedkov vyčlenených zo zdrojov IROP.**

Integrovaný prístup je jedným zo zásad výberu projektov. V rámci hodnotiacich kritérií takmer všetkých opatrení sú zvýhodňované projekty prinášajúce spoluprácu subjektov, alebo dopad na širšie územie.

Stredný Gemer je región s nerozvinutou infraštruktúrou a vysokým podielom príslušníkov Rómskej menšiny s čím je i úzko spätá nízka vzdelanostná úroveň tejto časti obyvateľstva. Celkovo nižšia vzdelanostná úroveň obyvateľstva, dlhodobá nezamestnanosť a s tým spojená strata pracovných návykov sa priamo odráža v kvalite pracovnej sily regiónu. Nedostatočná kvalifikovanosť obyvateľstva má často krát za následok i nízku úroveň služieb poskytovaných v lokálnych podnikoch a zariadeniach cestovného ruchu. Tieto negatívne aspekty v kombinácii so slabou propagáciou regiónu majú za následok slabú rozvinutosť cestovného ruchu v tejto časti Slovenska. Vychádzajúc zo spomenutého je zrejmé, že podnikateľské prostredie v regióne nie je priaznivé pre založenie nového podniku a podporu jeho rastu. Množstvo spomenutých spomaľujúcich efektov rastu regiónu a slabá spolupráca miestnych autorít s obyvateľmi vedie k prehlbujúcej sa apatii obyvateľstva, pasivite a hromadný odchod mladých ľudí.

Na základe analýzy územia Stredného Gemera a identifikácie jeho potrieb bola vízia partnerstva stanovená tak, aby podporovala rovnomerné rozvíjanie tohto jedinečného regiónu využívaním miestnych zdrojov spôsobom zaručujúcim jeho udržateľný rast a vytvorenie

takého prostredia, ktoré bude dostatočne prítiahľivé a komfortné pre stabilizáciu obyvateľov a pre podnikanie mladých ľudí na vidieku.

Vychádzajúc z vízie partnerstva budú preto aktivity podporujúce rozvoj Stredného Gemera smerovať v najbližších 8 rokoch k vyrovnaní úrovne rozvoja územia a kvality života obyvateľov partnerstva minimálne na úroveň okolitých regiónov. Strategický cieľ bol stanovený s dôrazom na potreby obyvateľov, tak aby zahŕňal všetky aspekty možného rozvoja tohto územia v dlhodobom meradle. Za účelom podpory dosiahnutia strategického cieľa bolo stanovených päť špecifických cieľov zaradených do štyroch prioritných oblastí. Keďže jedným z najväčších problémov a brzdiacich efektov rozvoja v regióne je vysoká miera nezamestnanosti, partnerstvo Stredný Gemer sa bude v prvom rade usilovať udržať a zvýšiť zamestnanosť v regióne, pričom sa prioritne zameria na podporu malého podnikania a lokálnej zamestnanosti.

Najväčším problémom v regióne Stredný Gemer je dlhodobo najvyššia nezamestnanosť v porovnaní s inými regiónmi Slovenska. Z dôvodu nekvalitnej a nerozvinutej infraštruktúry tohto územia nie sú v regióne vytvorené priaznivé podmienky pre príchod veľkého investora a založenie väčšieho podniku napr. s výrobným charakterom, ktorý by vytvoril nové pracovné miesta pre obyvateľov regiónu. Rozvinutá základná infraštruktúra je základom pre priaznivé podnikateľské prostredie a situácia v regióne Stredný Gemer neposkytuje dostatočne kvalitné podmienky ani pre zakladanie malých a stredných podnikov pre obyvateľov regiónu. Opatrenie 7 programu PRV a Opatrenie IROP v druhej prioritnej oblasti sú preto zamerané na obnovu a rozvoj obcí a to primárne na rozvoj základnej infraštruktúry, obnova dedín vo vidieckych oblastiach a vytvorenie základných služieb v regióne. Vytvorenie ideálneho prostredia pre zakladanie a rast podnikov nevyhnutne vyžaduje sústredenie investícií do rozvoja miestnej technickej a cestnej infraštruktúry. Druhou prioritnou oblasťou pre rozvoj Stredného Gemera je preto obnova a rozvoj obcí s cieľom zlepšenia podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách tohto územia. Ďalšou prioritou pre Stredný Gemer je rozvoj cestovného ruchu. Tento región má vysoký potenciál pre rozvoj cestovného ruchu, hlavne toho vidieckeho, agroturistiky a lesnej turistiky, ktorý je využívaný len vo veľmi malej miere. Vďaka rozvoju miestnej infraštruktúry sa zlepši dostupnosť regiónu a vytvoria sa dostačujúce podmienky pre zakladanie nových podnikov cestovného ruchu a rozšírenie a skvalitnenie služieb cestovného ruchu v regióne. Rozvoj služieb v tomto odvetví prispeje k rastu počtu návštevníkov Stredného Gemera, čím bude podporený ekonomický rast regiónu, rast kúpyschopnosti obyvateľstva a tým vytvorené priaznivejšie podmienky pre zakladanie malých podnikov a podporu lokálnej zamestnanosti.

Podpora malého podnikania a lokálnej zamestnanosti bude realizovaná cez Opatrenia programov PRV a IROP. V rámci programu PRV bude v stratégii aplikované Opatrenie 6 PRV - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti realizované cez **opatrenie 1A.2** Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov, **Opatrenie 1B.2** Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov a **opatrenie 1B.4** Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností. Opatrenie 1A.2 je zamerané na podporu mladých poľnohospodárov na začatie podnikateľskej činnosti v živočíšnej oblasti a špecializovanej rastlinnej výroby a realizáciu podnikateľského plánu. Táto podpora je určená pre mladého poľnohospodára, ktorý zakladá poľnohospodársky podnik prvý krát ako jeho jediný a najvyšší predstaviteľ. Pre mladých poľnohospodárov v regióne s najvyššou mierou nezamestnanosti a zložitou ekonomickou situáciou je práve obdobie zakladania podniku tým najzložitejším, pre mnohých z nich z hľadiska finančnej náročnosti neprekonateľným. Podpora zameraná práve na mladých začínajúcich poľnohospodárov tak účinne podporí rast samozamestnanosti mladých ľudí a následne lokálneho zamestnávania, využívania pôdneho fondu a miestnych zdrojov a prispeje k zníženiu počtu mladých ľudí opúšťajúcich tento región z ekonomických dôvodov. Podpora samostatne hospodáriacich roľníkov je zabezpečená cez **opatrenie 1B.2**. Je určená na rozvoj jeho podnikateľskej činnosti spojenej s realizáciou jeho podnikateľského plánu malého poľnohospodárskeho podniku v živočíšnej oblasti a oblasti špecializovanej rastlinnej výroby. **Opatrenie 1B.4** podporuje vytváranie a rozvoj nepoľnohospodárskych činností v regióne. Do tohto opatrenia spadajú tri druhy činností. V prvom rade sú to činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou zamerané na vytváranie podmienok pre rekreačné a relaxačné činnosti, vrátane vytvárania podmienok na poskytovanie vzdelávania a vytvorenie konferenčných priestorov. Ďalším druhom činnosti sú činnosti spojené s poskytovaním služieb pre deti, seniorov a občanov so zníženou schopnosťou pohybu, poskytujúce možnosť zamerať sa aj na terapie (hipoterapia, animoterapia), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, či zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. Takisto sem patrí i podpora vytvárania produktov a ich uvádzanie na trh. V rámci IROP pôjde o opatrenie zamerané na zakladanie a podporu existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb a družstiev.

Obyvateľov tohto regiónu, regiónu so zložitou ekonomickou situáciou, od zakladania vlastných podnikov často odrádza nutnosť vysokých počiatočných investícií, vysoká finančná náročnosť zabezpečenia prevádzky podniku a jeho hmotného zabezpečenia. Opatrenia PRV a IROP v prvej prioritnej oblasti sú nastavené tak, aby pomohli odstrániť túto prvotnú bariéru

a zjednodušili proces zakladania podnikov pre nových podnikateľov v regióne Stredný Gemer. Pre nové podniky v tomto regióne je rovnako dôležitá účinná propagácia ich produktov a služieb za účelom zvýšenia dopytu zákazníkov a získavania nových. Pre takýto malý a vidiecky región je veľmi potrebné vytváranie sietí na lokálnej úrovni, kooperácia a výmena skúseností, či podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov. Opatrenie IROP v Priorite číslo 1 sa zameriava práve na tieto spomenuté oblasti. Na vertikálnej úrovni je pri tom nutné klásť dôraz na komunikáciu medzi odvetviami a dodávateľskými reťazcami ako aj medzi odvetviami na horizontálnej úrovni. Bude tak možné zabezpečiť efektívnejšiu kooperáciu zainteresovaných subjektov s cieľom dosiahnuť prosperujúci vývoj ich činností v budúcnosti. Podpora miestnej produkcie a zabezpečenie lepších podmienok pre jej odbyť na lokálnej úrovni je podporená i cez opatrenie IROP v rámci druhej prioritnej oblasti zameraného na rozvoj základnej infraštruktúry obcí, v tomto prípade konkrétne na výstavbu a obnovu mestských trhových priestorov za účelom podpory lokálnych producentov. Trhovisko tak bude nielen ideálnym miestom pre predaj a kúpu miestnych produktov ale takisto aj miestom pre stretávanie komunity, organizovanie menších podujatí a lokálnych tematických jarmokov, či predaj sezónnych poľnohospodárskych produktov.

V rámci druhej prioritnej oblasti bude cez program IROP podporený i rozvoj základnej infraštruktúry v oblastiach ako dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel (**opatrenie 2.3**) a sociálne služby a komunitné služby **opatrenie 2.4**). Aktivita, ktoré môžu byť zahrnuté do týchto oblastí majú prierezový charakter a pre dosiahnutie čo najefektívnejších výsledkov týchto aktivít je potrebná kooperácia a systematické plánovanie všetkých zainteresovaných subjektov dotknutých odvetví. Ak má región Stredný Gemer v budúcnosti rásť a rozvíjať sa rovnomerne s dôsledkom na úzku kolaboráciu obcí v rámci jeho územia, je nutné vyrovnať tento rozdiel a zabezpečiť minimálne štandardy z hľadiska infraštruktúry pre každú obec regiónu. Podporu rozvoja infraštruktúry v obciach zahŕňa priorita 2 Obnova a rozvoj obcí. V rámci **opatrenia 2.1** ide o podporu všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie a v rámci **opatrenia 2.2** miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry. Rozvoj miestnej infraštruktúry a služieb obohatí život obyvateľstva, bude mať pozitívny dopad na podnikateľské prostredie v regióne a podporí využitie miestnych materiálnych či ľudských zdrojov pri rôznych rekonštrukčných prácach a následnej prevádzke zariadení. Opatrenie 7 programu PRV je aplikované taktiež v rámci prioritnej oblasti číslo tri a to cez **opatrenie 2.1** zahrňujúce podporu na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie. Vďaka investíciám do technickej infraštruktúry, služieb a rekreačnej

infraštruktúry bude región Stredný Gemer ako región s vysokým potenciálom pre cestovný ruch schopný využiť svoje prirodzené danosti a miestne zdroje, vytvoriť ideálne miesto pre rozvoj malých podnikov cestovného ruchu s nadväznosťou na agroturistiku a vidiecky cestovný ruch, propagáciu a predaj miestnych poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych produktov, tým prispieť k podpore samozamestnanosti a lokálnej zamestnanosti, zvýšeniu kúpyschopnosti obyvateľstva, rozvoju miestnej ekonomiky a celkovému pozdvihnutiu životného štandardu obyvateľov tohto regiónu.

Región Stredný Gemer je veľmi bohatý na lesy a lesné oblasti. Je preto nutné zahrnúť do stratégie i opatrenia zamerané na ochranu životného prostredia a udržateľnosť. Takým je i opatrenie 8 PRV Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov. V stratégii je aplikované cez *opatrenie 3.2* podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov. Toto opatrenie podporuje investície budovanie a obnovu občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch ako napr. náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, ohniská a pod. Aplikáciou činností opatrenia 3.2 v praxi sa mení prístup k ochrane vzácnych druhov lesných živočíchov, ochrana lesných ekosystémov a ich šetrné a udržateľné využívanie v prospech rozvoja cestovného ruchu v regióne. Vybudovaním malej lokálnej infraštruktúry v lesných oblastiach a podporou ochrany lesných ekosystémov sa vytvoria dokonalé podmienky pre rozvoj lesného cestovného ruchu v regióne, ktorý bude možné vhodne kombinovať so vzdelávacími a informačnými aktivitami v lesných oblastiach.

Sociálne služby sa realizujú hlavne s využitím **zdrojov OP EZ**, vzhľadom na dôležitosť tejto oblasti boli do stratégie začlenené ako opatrenia financované z iných zdrojov práve opatrenia riešiace problematiku sociálneho začleňovania všetkých marginalizovaných skupín v území so zameraním práve na zvýšenie ich zamestnateľnosti a zamestnanosti. Využívané budú najmä zdroje národných projektov, ktoré sú omnoho dostupnejšie pre územie, ako dopytové projekty, pri ktorých je úspešnosť a odhad dopadu pre územie veľmi otázná.

4.5. Inovatívne znaky stratégie CLLD

Vzhľadom na to, že situácia regiónu Stredný Gemer je veľmi zlá, rozvojové aktivity sú v území minimálne, tak môžeme všeobecne konštatovať, že 90% aktivít a opatrení realizovaných v stratégii je pre územie inovatívne. Hlavným inovatívnym faktorom je samotný prístup CLLD/LEADER.

Inovativnosť je jedným zo zásad výberu projektov. V rámci hodnotiacich kritérií takmer všetkých opatrení sú zvýhodňované projekty prinášajúce inovácie.

Technologické inovácie

Opatrenia 1A.1 a 1B.1 obsahujú špecifickú oblasť, ktorá je venovaná Zavádzaniu inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a anorganických (priemyselných) hnojív a ostatných substrátov s cieľom zlepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou (oblasť 6 podopatrenia 4.1 PRV)

Ak chceme dosiahnuť, aby stratégia podporovala rozvoj regiónu Stredný Gemer systematicky, prinášala efektívne zmeny a viedla k dlhodobému rastu územia, musí sa zamerať na také činnosti, ktoré majú na miestny rozvoj multiplikačný účinok. Opatrenia sú preto v stratégii navrhnuté tak, aby prinášali inovatívne prístupy k rozvoju územia, nové spôsoby riešenia problémov a nové odpovede, ktoré môžu viesť k dlhodobejším a udržateľnejším riešeniam. Takisto je dôležité i zapájanie miestnej komunity do spolupráce pri tvorbe projektov a posilňovanie zapájania znevýhodnených skupín obyvateľstva do verejného života a rozhodovania o regióne. Rozvoj regiónu bude vedený v duchu vzájomnej spolupráce na lokálnej úrovni, s dôrazom na využívanie lokálnych zdrojov, podpory malých lokálnych podnikov a podpory komunitných väzieb.

Základné oblasti inovácií stratégie hľadiska potrieb územia

Stratégia SG smeruje k odstráneniu problému nezamestnanosti i podporou samozamestnávania a vytvárania nových pracovných príležitostí, a to v oblasti poľnohospodárskej i nepoľnohospodárskej. Región disponuje miestnymi zdrojmi, ktoré môžu byť vhodne využité pre jeho ďalší rozvoj a to či už ide o zdroje prírodné, pôdne alebo ľudské. Pri využívaní zdrojov sa bude klásť dôraz na adekvátnosť a vhodnosť ich použitia z časového i priestorového hľadiska a efektivitu ich využitia. Vďaka podpore z opatrenia 1A.2 alebo aj ďalších budú mladí ľudia môcť začať svoju podnikateľskú činnosť v poľnohospodárskej oblasti, čím **využijú miestne materiálne zdroje v podobe poľnohospodárskej pôdy a ľudské zdroje v podobe voľnej pracovnej sily**. Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni, podporu podnikania a inovácií zahŕňajú takisto i aktivity Integrovaného regionálneho operačného programu. Tieto aktivity zahŕňajú komplexnú podporu už existujúcich podnikov, rovnako i podporu zakladania nových, a to počnúc výstavbou a obstaraním hmotného majetku, cez **marketingové aktivity až po produkčno-spotrebiteľské reťazce a sieťovanie**. Mikro, malé podniky, SZČO a družstvá budú tak môcť zvýšiť svoju produkciu, rozšíriť svoje pôsobenie na už známom trhu, či preniknúť na iné trhy. Podnik prijímajúci túto podporu musí ale spĺňať určité podmienky, ktoré ho zaväzujú neznižovať stav zamestnancov vo vzťahu k podporeným aktivitám.

Takisto budú **zvýhodnené tie projekty, ktorých výsledkom je vytvorenie pracovných miest a tie, ktorých aktivity sa týkajú podpory výrobkov a služieb, ktoré sú pre trh nové alebo výrobkov a služieb, ktoré sú nové pre podnik (opatrenie 1B.4 stratégie)**. Opatrenie 1B.2 stratégie podporuje rozvoj nepoľnohospodárskych činností, ktorými sú napríklad vidiecky cestovný ruch a **agroturistika**, rekreácia, **hipoterapia či anymoterapia, ktoré sú z hľadiska ponuky územia novinkami a inovatívnymi riešeniami**. Tieto činnosti smerujú k udržateľnému využitiu prírodného a rekreačného potenciálu regiónu so silným ekonomickým aspektom. **Tieto nové formy cestovného ruchu a rekreácie v prírode sú ukážkou šetrného využívania prírodných zdrojov inovatívnym spôsobom**, vďaka ktorým bude možné využiť potenciál regiónu Stredný Gemer ako vidieckeho regiónu s nedotknutou prírodou. Príchod turistov by pomohol zlepšiť ekonomiku regiónu, zvýšil zamestnanosť a obnovil jeho ekonomický rast. Potenciál regiónu z hľadiska využitia pre cestovný ruch bude podporený i cez opatrenie 3.1 a 3.2 zamerané na investície do rekreačnej a turistickej infraštruktúry. Vďaka tomu bude možné zabezpečiť i rozvoj ďalších nových foriem cestovného ruchu ako je napr. cykloturistika, **lesná poznávacia turistika a ekoturistika, ktoré sú z hľadiska územia inovatívnymi prvkami**. Aktivity aplikované v rámci opatrenia 3.2 prispievajú k **zvýšeniu odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov**. Ide o aktivity ako budovanie a **obnova občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch, umelá obnova a výchova ochranných lesov a lesov osobitného určenia a budovanie prvkov zvyšujúcich biodiverzitu lesných ekosystémov**. Vďaka podpore z opatrení PRV bude v regióne vybudovaná kvalitná turistická infraštruktúra, sieť turistických zariadení poskytujúcich služby vidieckeho cestovného ruchu, agroturistiky a iných nových foriem cestovného ruchu, zvýši sa prílev turistov do regiónu, vytvoria sa nové pracovné miesta a tým sa posilní celková ekonomika regiónu.

Novým a inovatívnym prístupom k podpore rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti je pre tento región i podpora zakladania subjektov sociálnej ekonomiky cez opatrenie 1A.4 (OP LŽ 3.1.1 a 6.2.1). V sociálnych podnikoch tak bude možné zamestnať voľnú pracovnú silu vo forme obyvateľov so zložitou sociálnou alebo zdravotnou situáciou, prispieť k zvýšeniu zamestnanosti v regióne, podporiť rast kúpyschopnosti týchto obyvateľov a tým prispieť k celkovému rastu ekonomiky v regióne SG.

V rámci rozvoja komunity sa bude dbať i na efektívnu prácu so sociálne vylúčenými občanmi a príslušníkmi MRK. **Podpora integrácie MRK bude zabezpečovaná cez OPELŽ 5.1 a 4.1.1** v obciach zaradených v Atlase rómskych komunít pomocou terénnej sociálnej práce, podpory a budovania komunitných centier a pomocou národného programu „Take away“.

Dôležitým aspektom budúceho rozvoja tohto územia je i aktívne zapojenie komunity do tohto procesu. Podpora medzigeneračného dialógu, zachovávanie tradícií pomocou vzájomného učenia sa, podpora aktívneho zapojenia komunity do rozhodovania o veciach verejných vedie k zlepšeniu vzťahov v komunite a k redukovaniu apatie obyvateľstva.

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra VSP

Organizačná štruktúra VSP Stredný Gemer (viď Príloha č.7) je definovaná tak, aby zabezpečovala správny chod organizácie s dôrazom na správnu implementáciu nástroja CLLD / LEADER. Základným dokumentom, ktorým sa partnerstvo riadi je dokument - Stanovy VSP Stredný Gemer. Definície úloh, zodpovedností, spôsoby delegovania a pod. jednotlivých orgánov MAS ako aj pracovné postupy a zásady Kancelárie MAS v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení pre programové obdobie 2014-2020 upresňuje Organizačný poriadok, ktorý je prílohou predkladanej stratégie. Personálne obsadenie orgánov VSP Stredný Gemer, ako aj vytváranie pracovných pozícií závisí od charakteru jednotlivých orgánov.

Organizačnú štruktúru VSP Stredný Gemer tvoria:

- a) Valné zhromaždenie – najvyšší orgán
- b) Správna rada – výkonný orgán
- c) Predseda a Podpredseda - štatutárne orgány
- d) Dozorná rada - kontrolný orgán
- e) Výberová komisia
- f) Monitorovací výbor

Valné zhromaždenie

Najvyšším orgánom združenia je Valné zhromaždenie, ktoré je tvorené všetkými členmi združenia. Základnými požiadavkami pri formovaní členskej základne VSP SG ako územia MAS, je trvalý alebo prechodný pobyt alebo prevádzka a sídlo firmy členov v území pôsobnosti VSP SG. Pri výbere a formovaní členskej základne sa prihliada taktiež na vyváženosť zloženia z pohľadu zastúpenia verejného a súkromného sektora a geografického pokrytia územia. Rozhodovanie Valného zhromaždenia je upravené v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení tak, aby žiadna zo záujmových skupín nemala viac ako 49 % hlasovacích práv. V stanovách sú definované 3 záujmové skupiny:

- Záujmová skupina podnikateľského sektora
- Záujmová skupina verejného sektora
- Záujmová skupina občianskeho sektora

Správna rada, predseda a podpredseda

Najvyšším výkonným orgánom je Správna rada a štatutári predseda a podpredseda VSP SG. Členovia Správnej rady a štatutárni zástupcovia VSP SG sú volení z členskej základne na obdobie 4 rokov. Pri návrhu na zaradenie člena do niektorého výkonného orgánu sa zohľadňuje požiadavka na vzdelanie a skúsenosti v oblastiach poslania a cieľov partnerstva. Rada ako výkonný orgán je zostavená tak aby žiadna záujmová skupina nemala viac ako 49 % hlasovacích práv.

Požiadavky na členov Správnej rady VSP SG ako výkonného orgánu:

- 1/3 členov Správnej rady disponuje minimálne 5 ročnými skúsenosťami v oblasti poľnohospodárstva, lesníctva, potravinárstva, rozvoja vidieka, regionálneho rozvoja a pod.

Tieto podmienky sa zachovávajú počas fungovania aj v prípade zmeny členov Správnej rady musí byť zabezpečené splnenie týchto podmienok.

Správna rada aj štatutári vykonávajú svoje úlohy v zmysle Systému riadenie CLLD v platnom znení.

Dozorná rada

Dozorná rada je 3-členný kontrolný orgán. Návrh členov komisie berie do úvahy skúsenosti s úlohami a kompetenciami komisie, ktoré sú uvedené v dokumentoch partnerstva VSP SG. Je zriaďovaná tak, tak aby boli v nej zastúpené všetky tri záujmové skupiny.

Kancelária a manažment

Na zabezpečenie spravovania prostriedkov VSP SG a manažment činností MAS a realizáciu jej aktivít zriaďuje Správna rada Kanceláriu MAS. Kancelária MAS bude pracovať v zložení: manažér MAS, finančný manažér a administratívny pracovník.

Tab. SG 34: Požiadavky na personálne obsadenie Kancelárie MAS

<i>Pozícia</i>	<i>Minim. vzdelanie a prax</i>	<i>Oblasť praxe</i>
Manažér MAS	ukončené vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa, viac ako 4 roky odbornej praxe	Povinná oblasť odbornej prax: • manažment organizácie, • alebo projektový manažment - • alebo regionálny rozvoj • prax v oblasti tvorby, implementácie a koordinácie projektov v rámci EŠIF, • dobrá znalosť územia MAS Ďalšie zručnosti: • komunikačné a prezentačné zručnosti, • znalosť využívania IKT, • znalosť cudzích jazykov je vítaná • absolvované vzdelávanie pre prístup
	alebo ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou viac ako 6 rokov odbornej praxe	

		LEADER je vítané
Finančný manažér	ukončené vysokoškolské vzdelanie I. alebo II. stupňa v odbore, viac ako 4 roky odbornej praxe	Povinná oblasť odbornej prax: • vedenie jednoduchého a podvojného účtovníctva, • finančný manažment projektov Ďalšie zručnosti: • znalosť územia MAS, • prax vo finančnom manažovaní projektov v rámci EŠIF • komunikačné a prezentačné zručnosti, • znalosť využívania IKT, • znalosť cudzích jazykov vítaná
	ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou v odbore, viac ako 6 rokov odbornej praxe	
Administratívny pracovník	ukončené stredoškolské vzdelanie s maturitou, viac ako 2 roky odbornej praxe	Povinná oblasť odbornej prax: • administratívne činnosti a archivácia, • práca na PC s aktívnym využívaním • znalosť využívania IKT a užívateľských softvérov Ďalšie zručnosti: • prax v administrácii projektov EŠIF • znalosť územia MAS, • komunikačné a prezentačné zručnosti, • znalosť cudzích jazykov vítaná

Výberová komisia

V prípade získania štatútu MAS a vyhlásenia výziev bude pre každú výzvu zriaďovaná Výberová komisia. Výberová komisia bude mať min. 3 členov. Bude zriadená v zmysle Stanov VSP SG a podľa podmienok implementácie nástroja CLLD/LEADER a pri svojom výkone budú dodržiavať zásady uvedené v Systéme riadenia CLLD v platnom znení a popísané v Organizačnom poriadku partnerstva.

Monitorovací výbor

Monitorovací výbor zriaďuje a jeho členov vyberá Správna rada pri splnení podmienok kladených na členov výboru. Monitorovací výbor má minimálne 3 členov, ktorí majú ukončené minimálne stredoškolské vzdelanie.

Odborní hodnotitelia.

V prípade získania štatútu MAS bude zriadená databáza odborných hodnotiteľov. Budú vyberaní v zmysle interných predpisov VSP SG a podľa podmienok implementácie nástroja CLLD/LEADER a pri svojom výkone budú dodržiavať zásady uvedené v Systéme riadenia CLLD v platnom znení a popísané v Organizačnom poriadku partnerstva.

Pracovné skupiny

Pracovné skupiny sú stále alebo dočasné poradné orgány Rady Partnerstva. Pre spracovanie stratégie CLLD bola zriadená pracovná skupina, ktorá zabezpečovala koordináciu prípravných prác, aktivizáciu obyvateľov územia VSP Stredný Gemer, šírenie informácií a propagáciu stratégie v území.

Príloha č.7 - Organizačná štruktúra VSP

Príloha č.8 - Personálna matica

Príloha č. 9 - Stanovy - schválené VZ

Príloha č. 10 - Organizačný poriadok VSP SG

5.1.2. Implementačný proces

Implementačný proces stratégie CLLD sa bude riadiť v zmysle dokumentu Systém riadenia CLLD v platnom znení, kapitola 9, doplnenom o špecifiká, ktoré si definovalo VSP SG.

Implementačný proces v sebe zahŕňa aktivity: spracovanie a zverejnenie indikatívneho harmonogramu, príprava a vyhlásenie výzvy, informačné aktivity pre spropagovanie výziev, vzdelávacie a konzultačné aktivity pre potenciálnych žiadateľov s cieľom kvalitnej prípravy projektových zámerov a Žiadostí o NFP, procesné úkony – príjem, registrácia, hodnotenie, výber Žiadostí o NFP, podpis zmluvy o NFP.

Implementácia stratégie VSP Stredný Gemer bude prebiehať v troch rovinách:

1) Žiadosti podporované v rámci PRV

Postup vyhlásenia výzvy

MAS bude vyhlasovať výzvy v zmysle indikatívneho harmonogramu výziev pre PRV, ktorý spracuje vždy v rozsahu min. na 1 kalendárny rok, ktorý zverejní prostredníctvom Systému ITMS014+ a na svojom webe <http://www.vspstrednygemer.sk>. MAS - VSP SG vypracuje harmonogram výziev, v ktorom bude uvádzať plánované termíny výziev pre jednotlivé opatrenia a pravidelne ich aktualizovať.

VSP SG môže v rámci implementácie stratégie vyhlasovať **dve formy výziev:**

- uzavretú výzvu – určenú presným dátumom vyhlásenia a uzavretia výzvy

- otvorenú výzvu – jej ukončenie je závislé na vyčerpaní disponibilných finančných prostriedkov pre danú výzvu.

Formu výzvy určí MAS podľa charakteru vyhlasovanej výzvy a uvedie ju v harmonograme výziev. MAS potenciálnym žiadateľom vždy oznámi plán ukončenia výzvy a to min. 15 kalendárnych dní pred jej predpokladaným uzavretím na svojom webe SG Stredný Gemer <http://www.vspstrednygemer.sk/>.

Žiadateľ bude predkladať Žiadosť o NFP na MAS VSP SG na základe vyhlásenej výzvy, ktorá bude zverejnená v systéme ITMS2014+. MAS bude zverejňovať vyhlásenie výzvy aj na svojom webovom sídle <http://www.vspstrednygemer.sk>. Táto informácia má pre žiadateľa len informatívny charakter. Pripravenú výzvu na predkladanie ŽoNFP zverejňuje MAS po jej kontrole a schválení zo strany PPA. V prípade pripomienok zo strany PPA je povinná ich MAS zapracovať do výzvy.

V závislosti od predpokladaného charakteru projektov bude MAS realizovať 1 kolový výber projektov.

Výzva musí obsahovať náležitosti v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. MAS môže výzvu zmeniť do dátumu uzatvorenia výzvy, nesmie meniť zásadným spôsobom podmienky poskytnutia NFP, môže zmeniť formálne náležitosti výzvy, prípadne predĺžiť termín na predkladanie ŽoNFP (min. o 7 dní). V prípade zrušenia výzvy je MAS povinná informovať o dôvodoch zrušenia. Návrh zmeny s odôvodnením MAS zasiela na vyjadrenie PPA. Zmena a prípadné zrušenie výzvy sa musí realizovať v súlade s postupmi a usmerneniami uvedenými v Systéme riadenia CLLD v platnom znení .

Postupy hodnotenia ŽoNFP.

Prijem ŽoNFP zabezpečuje MAS v rámci činnosti Kancelárie. Doručením ŽoNFP v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení začína **konanie o ŽoNFP**. Konanie o ŽoNFP sa realizuje v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení. V prípade, ak žiadateľ doručil ŽoNFP riadne, včas a v určenej forme, splnil podmienky doručenia ŽoNFP, MAS zaregistruje ŽoNFP v systéme ITMS2014+ a vykoná overenie ostatných podmienok poskytnutia príspevku v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení. Postupy administratívneho overenia ŽoNFP sú pre MAS uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER v platnom znení. Po ukončení overenia splnenia podmienok poskytnutia príspevku MAS postupuje v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení.

MAS v rámci konania o ŽoNFP zabezpečí:

- **overenie splnenia podmienok poskytnutia ŽoNFP** (v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení),

- **kontrolu oprávnenosti výdavkov** (v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení),
- **odborné hodnotenie ŽoNFP** (v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení). MAS zabezpečí priradenie odborných hodnotiteľov k ŽoNFP prostredníctvom systému ITMS2014+. MAS vedie svoju databázu odborných hodnotiteľov, ktorých vyberá na základe ich vzdelanostných a odborných zručností vzťahujúcich sa ku konkrétnym výzvam. Výstupom odborného hodnotenia je hodnotiaci hárok, ktorý obsahuje hodnotenie kritérií a súčet bodov, ktorý ŽoNFP získala. MAS vždy vo výzve stanoví minimálny počet bodov, ktoré musí žiadosť o NFP dosiahnuť, čím sa zabezpečuje kvalita podporených ŽoNFP.

Postup výberu ŽoNFP

Po odbornom hodnotení ŽoNFP nasleduje **zasadnutie Výberovej komisie**. Výberovú komisiu zriadi Správna rada pre každú výzvu samostatne. Členovia výberovej komisie budú navrhnutí tak, aby ich vzdelanostné, odborné a praktické zručnosti zodpovedali konkrétnej výzve a aspoň 50% hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy.

Výber žiadostí o NFP sa realizuje v súlade s podmienkami Systému riadenia CLLD v platnom znení. Výberová komisia stanoví konečné poradie ŽoNFP a aplikáciou rozlišovacích kritérií v Systéme ITMS2014+ v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení. Výsledkom zasadnutia výberovej komisie je **Záverečná správa z výzvy**, kde je uvedený návrh na schválenie / neschválenie / zastavenie konania o ŽoNFP. V prípade nedostatku alokovaných finančných prostriedkov pre danú výzvu Výberová komisia zaradí ŽoNFP, ktoré splnili podmienky poskytnutia príspevku do zásobníka projektov pre prípad vyhlásenia ďalšej výzvy daného opatrenia. Záverečnú správu z výzvy(ŽoNFP) spolu so všetkými predloženými ŽoNFP MAS predloží MAS do 45 pracovných dní od ukončenia výzvy na PPA.

PPA zabezpečí **príjem posúdených ŽoNFP vrátane záverečnej správy z výzvy (ŽoNFP)** a ich kontrolu vecnej správnosti a odborného hodnotenia. V prípade splnenia podmienok pre poskytnutie príspevku PPA vypracuje **zmluvu o poskytnutí NFP**.

2) Žiadosti podporované v rámci IROP

Postup vyhlásenia výzvy

Pri vyhlasovaní výzvy na predkladanie Žiadostí o príspevok (ďalej len „ŽoPr“) pre Realizátorov stratégie (ďalej len „ReS“) sa MAS riadi usmerneniami systému riadenia CLLD (kap 11.2). MAS bude vyhlasovať výzvy v zmysle indikatívneho harmonogramu výziev pre

IROP, ktorý spracuje vždy v rozsahu min. na 1 kalendárny rok a zverejní ho na svojom webe <http://strednygemer.webnode.sk>. Harmonogram výziev, v ktorom bude uvádzať plánované termíny výziev pre jednotlivé opatrenia IROP podlieha schváleniu RO pre IROP a MAS je povinná ho vždy aktualizovať.

Žiadateľ (ReS) predkladá Žiadosť o príspevok na MAS VSP Stredný Gemer na základe výzvy, ktorá bude **vyhlásená a zverejnená na webe MAS**: <http://strednygemer.webnode.sk>. Následne **RO pre IROP zabezpečí zverejnenie výzvy na svojom webe**. Pre žiadateľa (ReS) je záväzné znenie výzvy zverejnené na webe RO pre IROP. V rámci implementácie opatrení IROP môže VSP SG vyhlasovať **iba otvorenú výzvu**. Otvorená výzva je taká výzva, ktorej ukončenie je závislé na vyčerpaní disponibilných finančných prostriedkov pre danú výzvu. MAS a RO pre IROP potenciálnym žiadateľom (ReS) oznámi plán ukončenia výzvy min. 1 mesiac pred jej predpokladaným uzavretím na svojom webe. Výber ŽoPr predložených na základe otvorenej výzvy bude prebiehať v termínoch (kolách) stanovených vo výzve. MAS je oprávnené výzvu zmeniť, alebo zrušiť. Toto môže urobiť iba pri splnení podmienok a postupov zadefinovaných v kap.11.3. Systému riadenia CLLD

Postupy hodnotenia žiadostí o príspevok.

Príjem ŽoPr zabezpečuje MAS v rámci činnosti Kancelárie. Doručením ŽoPr na adresu sídla MAS **osobne písomnú formu a elektronicky** začína **konanie o ŽoPr**. MAS o prijatí ŽoPr vystaví žiadateľovi (ReS) potvrdenie a po overení splnenia podmienok zaregistruje v ITMS. MAS v rámci konania o ŽoPr zabezpečí **administratívne overenie** splnenia podmienok pre poskytnutie príspevku a zodpovedá za kontrolu oprávnenosti výdavkov ŽoPr. Závery z administratívneho overenia MAS zaznamenáva v kontrolnom zozname. Postupy administratívnej kontroly sa realizujú v súlade s kap. 11.6.2. Systému riadenia CLLD. MAS ďalej zabezpečí **odborné hodnotenie ŽoPr** v súlade s podmienkami kap. 11.6.3. Systému riadenia CLLD – prostredníctvom **2 odborných hodnotiteľov**. Títo hodnotitelia hodnotia ŽoPr na základe hodnotiacich / bodovacích kritérií zverejnených vo výzve a na základe postupu odborného hodnotenia uvedeného v príručke pre hodnotenie ŽoPr. Výstupom odborného hodnotenia je hodnotiaci hárok, ktorý obsahuje hodnotenie kritérií a súčet bodov, ktorý ŽoPr získala. MAS procesné postupy hodnotenia upraví v Príručke pre odborných hodnotiteľov. Súčasťou procesu hodnotenia ŽoPr je kontrola oprávnenosti výdavkov, ktorá sa realizuje v súlade s podmienkami a postupmi uverejnenými v kap. 11.6.1.3 Systému riadenia CLLD.

Postup výberu žiadostí o príspevok

Po odbornom hodnotení ŽoPr nasleduje **zasadnutie Výberovej komisie**. Výberovú komisiu zriadi MAS pre každú výzvu samostatne. Členovia výberovej komisie budú navrhnutí tak, aby ich vzdelanostné, odborné a praktické zručnosti zodpovedali konkrétnej výzve a aspoň 50% hlasov rozhodnutí o výbere patrilo partnerom, ktorí nie sú orgánmi verejnej správy. Výberová komisia stanoví konečné poradie ŽoPr na základe administratívneho overenia správnosti ŽoPr, hodnotenia odborných hodnotiteľov a aplikácie výberových a rozlišovacích kritérií. Výsledkom zasadnutia výberovej komisie je Protokol o výbere ŽoPr, kde je uvedený návrh na schválenie / neschválenie / zastavenie konania ŽoPr. V prípade nedostatku alokovaných finančných prostriedkov pre danú výzvu Výberová komisia zaradí ŽoPr, ktoré splnili podmienky poskytnutia príspevku do zásobníka projektov pre prípad vyhlásenia ďalšej výzvy daného opatrenia. Protokol spolu so všetkými predloženými ŽoPr následne MAS zašle na RO pre IROP. RO pre IROP posúdi v súlade so svojimi internými usmerneniami splnenie podmienok administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoPr MAS na základe predloženého Protokolu o výbere ŽoPr a samotných ŽoPr. RO pre IROP vydáva písomný súhlas so zaslaním Oznámenia o schválení ŽoPr príslušným ReS. Výber žiadostí o príspevok sa riadi usmerneniami kap. 11.7 a 11.8 Systému riadenia CLLD.

Po odoslaní oznámení o schválení ŽoPr MAS (v súlade s podmienkami uvedenými v zmluve o poskytnutí NFP uzatvorenej medzi RO pre IROP a MAS) zabezpečí uzatvorenie zmluvy s užívateľom (ReS), ktorá upraví práva a povinnosti medzi MAS a ReS. Procesy uzatvorenia zmluvy s ReS sa riadia postupmi a podmienkami kap. 11.9. Systému riadenia CLLD.

. Výber žiadostí o príspevok sa riadi usmerneniami kap. 11.7 a 11.8 Systému riadenia CLLD.

3) Žiadosti podporované v rámci vlastného grantového programu

VSP SG bude vyhlasovať výzvy pravidelne každý rok najneskôr do polovice daného roka. Žiadateľ predkladá Žiadosť o NFP na MAS VSP Stredný Gemer na základe výzvy, ktorá bude **vyhlásená a zverejnená na webe MAS: <http://www.vsp.strednygemer.sk>**. Výzvy v rámci Grantového programu VSP SG sú vyhlasované vo forme uzavretej výzvy.

Príjem ŽoNFP zabezpečuje MAS v rámci činnosti Kancelárie. Doručením ŽoNFP na adresu sídla MAS **osobne písomnú formu a elektronicky začína konanie o ŽoNFP**. MAS v rámci konania o ŽoNFP zabezpečí **administratívne overenie** splnenia podmienok pre poskytnutie NFP a zodpovedá za kontrolu oprávnenosti výdavkov ŽoNFP.

MAS ďalej zabezpečí **odborné hodnotenie ŽoNFP** – prostredníctvom **odborných hodnotiteľov**. Títo hodnotitelia hodnotia ŽoNFP na základe hodnotiacich / bodovacích kritérií zverejnených vo výzve a na základe postupu odborného hodnotenia uvedeného v

príručke pre hodnotenie ŽoNFP. Výstupom odborného hodnotenia je hodnotiaci hárok, ktorý obsahuje hodnotenie kritérií a súčet bodov, ktorý ŽoNFP získala. Po odbornom hodnotení ŽoNFP nasleduje **zasadnutie Správnej rady**. Správna rada stanoví konečné poradie ŽoNFP na základe administratívneho overenia správnosti ŽoNFP, hodnotenia odborných hodnotiteľov a aplikácie výberových a rozlišovacích kritérií. Výsledkom zasadnutia Správnej rady je Protokol o výbere ŽoNFP, kde je uvedený návrh na schválenie / neschválenie / zastavenie konania ŽoNFP. Na základe Protokolu pripraví kancelária VSP SG **zmluvy o poskytnutí NFP, ktoré podpisuje štatutár VSP SG**.

Podporné aktivity

MAS VSP SG pre zabezpečenie kvalitného procesu implementácie stratégie CLLD bude realizovať tieto podporné aktivity:

- **Informovanosť a propagácia** harmonogramu vyhlasovania výziev, tematického zamerania výziev pre širokú verejnosť partnerstva - využívať sa bude web MAS <http://www.vspstrednygemer.sk>, miestne a regionálne médiá, informačné možnosti členov MAS, tlačové informačné výstupy MAS – letáky, noviny a pod.
- **Informačné a vzdelávacie aktivity** pre potencionálnych žiadateľov pre správnu prípravu projektových zámerov a žiadostí o NFP - MAS bude organizovať informačné semináre, workshopy so zameraním na problematiku výzvy
- **Konzultácie pre potenciálnych žiadateľov** v priebehu prípravy projektových zámerov a žiadostí o NFP - MAS bude poskytovať informácie a konzultácie v rámci činnosti Kancelárie MAS
- **Konzultácie pre úspešných žiadateľov** (realizátorov projektov), ktorí majú podpísanú zmluvu o NFP s cieľom zabezpečiť bezproblémovú realizáciu a vyúčtovanie podporených aktivít - MAS bude poskytovať tieto konzultácie v rámci činnosti Kancelárie MAS

Proces implementácie stratégie v sebe prepája nadväznosť opatrení na definované ciele a identifikované potreby územia.

5.2. Akčný plán

Časť A.) Akčný plán pre základnú alokáciu

Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1A.2:Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov (PRV 6.1)
Priradenie kódu opatrenia	M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti 6.1. – Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná – 2B Sekundárna FO doplnková – 2A , 6A
Ciele a opis opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1A <u>Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov</u> . Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k zvýšeniu zamestnanosti a samozamestnanosti na riešenom území.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie má prispieť k znovu oživeniu poľnohospodárskej výroby na riešenom území . Na základe zistených potrieb je opatrenie zamerané na elimináciu odchodu mladých ľudí za prácou a zabezpečenie zotrvania mladých ľudí na riešenom území. Má podporiť rozvíjanie poľnohospodárskej výroby s vytváraním nových pracovných miest (samozamestnania a zamestnávania). Podporuje investičné aktivity na rozbehnutie poľnohospodárskeho podniku a vytvára predpoklady pre rozšírenie ponuky poľnohospodárskych produktov v území a rozvoj predaja z dvora. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 1.1. Podpora začínajúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR 1.2. Podpora mladých začínajúcich poľnohospodárov
Rozsah a oprávnené činnosti	<i>Podľa podmienok PRV SR</i> Rozsah podpory bude spočívať v poskytnutí podpory mladému poľnohospodárovi na začatie jeho podnikateľskej činnosti v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby na realizáciu podnikateľského plánu
Oprávnení prijímatelia	mladý poľnohospodár - samostatne hospodáriaci roľník (mikropodnik alebo malý podnik v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES), ktorý vykonáva poľnohospodársku prvovýrobu ako sústavnú a samostatnú činnosť pod vlastným menom, na vlastnú zodpovednosť a za účelom dosiahnutia zisku, ktorý je hlavným zdrojom jeho príjmu - táto fyzická osoba v čase podania ŽoNFP nemá viac ako 40 rokov, má zodpovedajúce profesijné zručnosti a schopnosti a prvýkrát zakladá poľnohospodársky podnik ako jeho jediný a najvyšší predstaviteľ

Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100 %																																			
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016 . Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016 . Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“																																			
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	v súlade s PRV																																			
Finančný plán	<table><tr><td>Región</td><td>Spolu</td><td>EÚ</td><td>ŠR</td><td>VZ</td><td>iné</td></tr><tr><td>MR</td><td>150 000 €</td><td>112 500 €</td><td>37 500 €</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>150 000 €</td><td>112 500 €</td><td>37 500 €</td><td>-</td><td>-</td></tr></table>						Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	150 000 €	112 500 €	37 500 €	-	-	VR	-	-	-	-	-	Spolu	150 000 €	112 500 €	37 500 €	-	-						
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																															
MR	150 000 €	112 500 €	37 500 €	-	-																															
VR	-	-	-	-	-																															
Spolu	150 000 €	112 500 €	37 500 €	-	-																															
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 - 2020.																																			
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS																																			
Merateľné ukazovatele projektu	<table><tr><td>Kód /ID</td><td>Názov/Ukazovateľ</td><td>Merná jednotka</td><td>Počiatková hodnota</td><td>Celková cieľová hodnota</td></tr><tr><td>6.1</td><td>Počet podporených činností/operácií</td><td>počet</td><td>0</td><td>3</td></tr><tr><td>6.1</td><td>Počet podporených poľnohospodárskych podnikov /prijemcov(celkom)</td><td>počet</td><td>0</td><td>3</td></tr><tr><td>6.1</td><td>Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom</td><td>počet</td><td>0</td><td>3</td></tr><tr><td>6.1</td><td>Celkové verejné výdavky</td><td>€</td><td>0</td><td>150 000 €</td></tr><tr><td>6.1</td><td>Celkové investície</td><td>€</td><td>0</td><td>150 000</td></tr></table>						Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	6.1	Počet podporených činností/operácií	počet	0	3	6.1	Počet podporených poľnohospodárskych podnikov /prijemcov(celkom)	počet	0	3	6.1	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	počet	0	3	6.1	Celkové verejné výdavky	€	0	150 000 €	6.1	Celkové investície	€	0	150 000
Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota																																
6.1	Počet podporených činností/operácií	počet	0	3																																
6.1	Počet podporených poľnohospodárskych podnikov /prijemcov(celkom)	počet	0	3																																
6.1	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	počet	0	3																																
6.1	Celkové verejné výdavky	€	0	150 000 €																																
6.1	Celkové investície	€	0	150 000																																

		(v EUR) (verejné + súkromné)			€
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Tabuľka č. 4.B Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1A.3 Zakladanie nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ 5.1.1.Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1A <u>Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov</u> Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k vytváraniu pracovných miest prostredníctvom zakladanie mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev. Investície realizované prijímateľmi zahŕňajú nasledovné oprávnené činnosti: • obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, • nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb, • podpora marketingových aktivít, • podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností
Zdôvodnenie výberu	Na základe vykonanej analýzy je jednou z najväčších potrieb zabezpečiť tvorbu nových pracovných miest. Podpora prijímateľov vytvára najväčší predpoklad pre vytvorenie pracovných miest, ktoré budú aj dlhodobu udržateľné. Zámerom je rozšírenie ponuky služieb v území a zároveň podporuje sieťovanie a vytváranie spoločných lokálnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov. Súčasťou opatrenia je podpora výrobkov a služieb v regióne nedostupných a nových - inovatívnych pre trh. Opatrenie má napomáhať aktivizácii malého súkromného podnikania v regióne, vytváraniu rodinných firiem, zvyšovaniu miery využívania miestnych zdrojov <u>Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu:</u> 1.1. Podpora začínajúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR 1.3. Zakladanie nových mikro a malých nepoľnohospodárskych podnikov, rodinných firiem 5.3 Sieťovanie a spolupráca na všetkých úrovniach
Rozsah a oprávnené činnosti	Investície realizované prijímateľmi zahŕňajú nasledovné oprávnené činnosti:

	A1 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev: - obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, - nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb, - podpora marketingových aktivít, podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností					
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH • mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH					
Intenzita pomoci	v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Oprávnené výdavky	v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min. 5 000 € max. výška príspevku 75 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	363 636,36	200 000,00	-	163 636,36	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	363 636,36	200 000,00	-	163 636,36	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	P0290	Počet podporených podnikov	podniky	0	4	
	P0091	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	FTE	0	3	
	P0288	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podniky	0	1	

	P0289	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podniky	0	1
Indikatívny harmonogram výziev	A1 – 07/2019				

Tabuľka č. 4.C Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1A.4 Podpora rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti prostredníctvom subjektov sociálnej ekonomiky (OP LŽ špecifický cieľ 3.1.1 a špecifický cieľ 6.2.1)
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1 Udržanie a zvýšenie zamestnanosti v regióne. Hlavným cieľom opatrenia je prispieť získaniu pracovných návykov, získaniu pomoci pri hľadaní pracovného miesta a uplatnení sa na pracovnom trhu.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie je v súlade s: - Investičnou prioritou OP LŽ 3.1 Prístup uchádzačov o zamestnanie a neaktívnych osôb k zamestnaniu vrátane dlhodobo nezamestnaných a osôb, ktoré sú vzdialené od trhu práce, ako aj miestne iniciatívy v oblasti zamestnávania a podpora mobility pracovnej sily a špecifickým cieľom 3.1.1 zvýšiť zamestnanosť, zamestnatelnosť a znížiť nezamestnanosť s osobitným dôrazom na dlhodobo nezamestnaných, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnuté osoby. - Investičnou prioritou 6.2 Poskytovanie podpory sociálnych podnikov. Špecifický cieľ 6.2.1 Zvýšiť mieru zamestnanosti MRK v subjektoch sociálnej ekonomiky v územiach s prítomnosťou MRK Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 1.4 Budovanie podnikov sociálnej ekonomiky
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené aktivity v rámci opatrenia: - podpora získania pracovných návykov, vedomostí, pracovných a sociálnych zručností, pomoc pri hľadaní pracovného uplatnenia a poskytovanie pracovného a sociálneho poradenstva - podpora inovatívnych riešení, pilotných projektov na odskúšanie nových aktívnych a preventívnych opatrení trhu práce - pilotné programy alebo projekty na podporu rozvoja regionálnej alebo miestnej zamestnanosti - podpora nákupu zariadení, technológií a licencií

	potrebných na realizáciu schváleného podnikateľského plánu sociálneho podniku s dôrazom na využívanie mikropôžičiek • podpora mikrofinančných nástrojov • podpora rekonštrukcie a výstavba priestorov subjektov sociálnej ekonomiky Uchádzačom, ktorí absolvujú aktivity cez toto opatrenie bude poskytnutý zvýhodnený prístup do opatrení 1A (PRV podopatrenie 4.1), 1B (PRV podopatrenie 6.1), 1C (IROP špecifický cieľ 5.1.1) a v rámci ktorých si môžu uplatniť požiadavku na investície, ktoré sú v súlade s predloženým podnikateľským plánom a zároveň podmienkami a rozsahom podpory v rámci menovaných opatrení					
Oprávnení prijímatelia	• mestá/samostatné mestské časti a obce • združenia miest a obcí • organizácie zriadené samosprávou a príspevkové organizácie • občianske združenie • miestna akčná skupina • nadácia • mimovládne neziskové organizácie • zamestnávateľia - podnikateľské subjekty					
Intenzita pomoci	v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 OP					
Oprávnené výdavky	V súlade s OP LZ					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	V súlade s OP LZ					
Finančný plán	Podľa výšky podpory získanej z výzvy OP LZ 3.1.1					
	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	-	-	-	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	-	-	-	-	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s OP LZ					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
		Počet podporených projektov	počet	0	1	
		Počet účastníkov odbornej prípravy	počet	0	15	
Indikatívny harmonogram výziev	Podľa harmonogramu OP LZ					

Tabuľka č. 4.D Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1B.1: Podpora na investície do existujúcich poľnohospodárskych podnikov (PRV 4.1)
Priradenie kódu opatrenia	M04 – Investície do hmotného majetku 4.1. – Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Primárna FO – 6B Sekundárna FO predominantná – 2B, 2A, 5C Sekundárna FO doplnková – 3A, 6A
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1B Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov, Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k zvýšeniu zamestnanosti na riešenom území.
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie má prispieť k rozvoju a modernizácii poľnohospodárskej výroby na riešenom území podporou existujúcich poľnohospodárskych projektov. Má podporiť zvyšovanie zamestnanosti a investičné aktivity malých podnikov, ako aj zvyšovanie výkonnosti a udržateľnosti poľnohospodárskych podnikov a aktivizácii podnikania v regióne. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 2.1. Podpora poľnohospodárskej činnosti existujúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR s cieľom ich udržania a ďalšieho rozvoja
Rozsah a oprávnené činnosti	V rámci stratégie boli vybrané nasledovné aktivity z operácií v kategórii A: Oblasť 1 Živočíšna výroba: Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočíšnej výroby vrátane prípravy staveniska; - Investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami; - Investície do zavádzania technológií na výrobu energie energetickou transformáciou biomasy vyprodukovanej primárne v rámci živočíšnej výroby s doplnkovou funkciou biomasy vyprodukovanej na ostatnej poľnohospodárskej pôde (nevyužitej ornej i TTP) a odpadových druhov biomasy z poľnohospodárstva, vlastnej výroby potravinárskych výrobkov. Oblasť 2 Zavádzanie inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a anorganických (priemyselných) hnojív a ostatných substrátov s cieľom zlepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou - Investície do obstarania inovatívnej techniky, technológie a strojov s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov do pôdy
Oprávnení prijímatelia	fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe (mikro a malé veľkostné skupiny fariem, mladí a malí farmári a začínajúce farmy)
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 50%
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené

	v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016 . Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016 . Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min. 5000 € max. výška príspevku 50 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	300 000,00	112 500,00	37 500,00	150 000,00	-
	VR	-	-	-	--	-
	Spolu	300 000,00	112 500,00	37 500,00	150 000,00	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 - 2020. -					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.1	Počet podporených činností/operácií	počet	0	3	
	4.1	Počet podporených poľnohospodárskych podnikov/prijemcov(celkom)	počet	0	3	
	4.1	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	počet	0	3	
	4.1	Celkové verejné výdavky	€	0	150 000 €	
	4.1	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	€	0	300 000 €	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Tabuľka č. 4.E Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1B.3 Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Špecifický cieľ 5.1.1.Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a <u>špecifického cieľa č.1B Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov</u> . Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k vytváraniu pracovných miest prostredníctvom podpory pre rozvoj mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev.
Zdôvodnenie výberu	Na základe vykonanej analýzy je jednou z najväčších potrieb zabezpečiť tvorbu nových pracovných miest. Podpora uvedeným prijímateľom vytvára najväčší predpoklad pre vytvorenie pracovných miest, ktoré budú aj dlhodobo udržateľné. Vytvára predpoklady pre rozšírenie ponuky služieb v území a zároveň podporuje sieťovanie a vytváranie spoločných lokálnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov. Súčasťou opatrenia je podpora výrobkov a služieb v regióne nedostupných a nových - inovatívnych pre trh. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 2.2. Udržanie a rozvoj existujúcich mikro a malých nepoľnohospodárskych podnikov, rodinných firiem
Rozsah a oprávnené činnosti	Investície realizované prijímateľmi zahŕňajú nasledovné oprávnené činnosti: A1 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, - nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb, - podpora marketingových aktivít, podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností
Oprávnení prijímatelia	• samostatne zárobkovo činné osoby, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH • mikro a malé podniky s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH
Intenzita pomoci	v súlade s podmienkami Výzvy IROP
Oprávnené výdavky	v súlade s podmienkami Výzvy IROP
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min 5 000 € max. výška príspevku 75 000 €

Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	727 272,73	400 000,00		327 272,73	-
	VR	-	--	-	-	-
	Spolu	727 272,73	400 000,00		327 272,73	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	P0290	Počet podporených podnikov	podniky	0	6	
	P0091	Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch	FTE	0	7	
	P0288	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	podniky	0	1	
	P0289	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	podniky	0	1	
Indikatívny harmonogram výziev	A1 – 07/2019					

Tabuľka č. 4.F Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1B.4 Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností (PRV 6.4)
Priradenie kódu opatrenia	M06 - Rozvoj poľnohospodárskych podnikov a podnikateľskej činnosti 6.4. – Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	Primárna FO – 6B Sekundárna FO predominantná – 6A, 5C Sekundárna FO doplnková – 2A, 6A
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1B <u>Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov</u> . Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k zvýšeniu zamestnanosti na riešenom území a podporiť rozvoj

	ekonomiky v oblasti cestovného ruchu. Z podopatrenia 6.4 bude súčasťou Stratégie
Zdôvodnenie výberu	Riešené územie na základe analýzy disponuje podmienkami pre rozvoj cestovného ruchu a vidiecky cestovný ruch spolu agroturistikou predstavujú jednu z hlavných možností aj pre rozvoj a udržanie zamestnanosti v území. Vybrané opatrenia poskytnú možnosť podnikateľom na rozšírenie svojej podnikateľskej činnosti a tým pádom vznikne priestor pre vytvorenie nových pracovných miest. Opatrenie podporuje mikro a malé existujúce poľnohospodárske podniky a farmárov s cieľom vytvárania nových pracovných miest prostredníctvom rozširovania svojej činnosti do nepoľnohospodárskych oblastí. Zároveň podporuje rozvíjanie malých poľnohospodárskych podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania v oblasti aktivít pri budovaní služieb a infraštruktúry CR, spracovávaní a uvádzania produktov na trh. Súčasťou opatrenia je podpora výrobkov a služieb v regióne nedostupných a nových - inovatívnych pre trh. Opatrenie napomáha aktivizácii malého súkromného podnikania v regióne, vytváraní rodinných firiem, zvyšovaniu miery využívania miestnych zdrojov a podporuje rozvoj miestnych ekonomík. Napomáha udržaniu a aktivizácii súkromného podnikania v regióne a zvyšovaniu konkurencieschopnosti regiónu <u>Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu:</u> 2.2. Podpora nepoľnohospodárskej činnosti existujúcich mikro a malých podnikateľov v poľnohospodárstve vrátane SHR s cieľom ich udržania a ďalšieho rozvoja formou diverzifikácie činnosti 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atraktivít, zlepšovanie informovanosti a propagácie 4.2. Využívanie vysokého potenciálu lesov a vysokej miery lesnatosti územia pre rozvoj ponuky CR
Rozsah a oprávnené činnosti	<u>Oblasť 1</u> - činnosti spojené s vidieckym cestovným ruchom a agroturistikou. Oprávnenými činnosťami bude výstavba ubytovacích zariadení, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ubytovacích zariadení, ako aj nevyužívaných objektov na ubytovacie zariadenie a to s kapacitou od 5 do 30 lôžok, v nadväznosti na vytvorenie alebo modernizáciu areálu na rozvoj rekreačných a relaxačných činností. V prípade obhospodarovateľov lesa je činnosť 1 oprávnená s výnimkou budovania a obnovy občianskej a poznávacej infraštruktúry (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie - mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy). <u>Oblasť 2</u> - Súčasťou opatrenia budú aj činnosti spojené s poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu. V rámci danej oblasti je možné sa zamerať aj na terapie (hipoterapia, animoterapia a pod.), lesnú pedagogiku a pod., ktoré prispievajú

	k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny. <u>Oblasť 3</u> - spracovanie a uvádzanie na trh produktov, ktorých výstup spracovania nespadá do prílohy I ZFEÚ. - vstupom spracovania môže byť aj produkt, ktorý spadá do prílohy I ZFEÚ za podmienky, že je vstupom zároveň aj produkt, ktorý nespadá do prílohy I ZFEÚ (s výnimkou spracovania poľnohospodárskych produktov, ktorých vstup spadá výlučne do prílohy I ZFEÚ a výstupom je energia z OZE alebo produkt, ktorý sa ďalej využíva na výrobu energie) vrátane doplnkovej výroby nepoľnohosp., nelesného a neakvakultúrneho charakteru, ako aj predaj vlastných produktov nepoľnohospodárskeho, nelesného a neakvakultúrneho charakteru (vrátane zariadenia mobilných predajných miest) a výrobkov a/alebo produktov iných poľnohospodárov a obhospodarovateľov lesa a akvakultúrnych podnikov za účelom ekonomického rozvoja daného územia - tvorba a rozvoj aktivít a činností spojených s poskytovaním služieb, najmä služieb súvisiacich so skladovaním, logistikou a dopravou a zriaďovaním podnikateľských inkubátorov <u>Oblasť 4</u> Využívanie obnoviteľných zdrojov energie. V rámci využívania obnoviteľných zdrojov energie sú oprávnené nasledovné investície za podmienky, že časť energie prijímateľ podpory spotrebuje vo vlastnom podniku a v prípade využívania solárnej energie, táto pokryje sprostredkovane aj časť jeho spotreby tepla resp. bude vyrobená elektrina použitá aj na klimatizáciu a pod
Oprávnení prijímatelia	- mikropodniky a malé podniky (v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) vo vidieckych oblastiach - fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti poľnohospodárskej prvovýroby - fyzické a právnické osoby obhospodarujúce lesy (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES) - fyzické a právnické osoby podnikajúce v oblasti hospodárskeho chovu rýb (akvakultúry) (mikropodniky a malé podniky vo vidieckych oblastiach v zmysle odporúčania Komisie 2003/361/ES))
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 55%
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na

	všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min 3 000 € maximálna výška príspevku 50 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	Iné
	MR	454 545,45	187 500,00	62 500,00	204 545,45	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	454 545,45	187 500,00	62 500,00	204 545,45	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 – 2020					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	6.4	Počet podporených činností/operácií	počet	0	5	
	6.4	Počet podporených poľnohospodárskych podnikov/príjemcov (celkom)	počet	0	5	
	6.4	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	počet	0	4	
	6.4	Celkové verejné výdavky	€	0	250 000 €	
	6.4	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	€	0	454 545 €	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Tabuľka č. 4.G Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.1 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (PRV 7.2)
Priradenie kódu opatrenia	M07 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (článok 20) 7.2. – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo

	rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná – 6B Sekundárna FO doplnková – 6A
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera.
Zdôvodnenie výberu	Vybrané opatrenie sleduje zabezpečenie poskytovania základných služieb vo vidieckych obciach. Hlavným problémom vidieckych oblastí je odchod obyvateľov z týchto oblastí. Práve budovaním kvalitnej infraštruktúry a poskytovaním služieb na požadovanej úrovni sa môže zamedziť tomuto nepriaznivému vývoju a prispieť tak k rozvoju vidieckych oblastí. Súčasťou aktivít bude aj začleňovanie prvkov zelenej infraštruktúry, čo bude mať pozitívny dopad na kvalitu životného prostredia vo vidieckych oblastiach. Opatrenie má podporiť rozvíjanie investícií, ktoré zvýšia kvalitu života v území a prispedia k oživeniu vidieka. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 5.4. Zlepšenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí 5.5. Zatraktívnenie prostredia obcí pre život obyvateľov, vytváranie podmienok pre komunitný život, vytváranie priestorov pre voľnočasové aktivity, odstraňovanie negatívnych javov v obciach
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti podporované v rámci opatrenia sú nasledovné: • výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; • výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní. • zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.
Oprávnení prijímatelia	a) obce v území VSP SG b) združenia obcí s právnou subjektivitou v území VSP SG
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100%
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016 . Oprávnené

	výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016 . Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min 5 000 € maximálna výška príspevku 50 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	270 000,00	202 500,00	67 500,00	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	270 000,00	202 500,00	67 500,00	-	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 – 2020					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.2	Počet podporených činností/operácií	počet	0	6	
	7.2	Celkové verejné výdavky	€	0	270 000 €	
	7.2	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	€	0	270 000 €	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Tabuľka č. 4.H Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry PRV 7.4)
Priradenie kódu opatrenia	M07 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (článok 20) 7.4. – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná – 6B Sekundárna FO doplnková – 3A, 4A-4C, 5C, 6A
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera . Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečiť poskytovanie miestnych služieb na kvalitatívne požadovanej úrovni.
Zdôvodnenie výberu	Na základe uskutočnenej analýzy vyšla ako hlavná potreba

	tvorba nových pracovných miest a zníženie nezamestnanosti. Zámerom opatrenia je vytvárať podmienky pre rozvoj podnikateľskej činnosti a zvýšenie zamestnanosti. Zabezpečenie podmienok pre aktívne trávenie voľného času a pre rozvoj rôznych kultúrnych činností prispieť k skvalitneniu života obyvateľov a k zachovaniu jedinečnosti územia. Má napomáhať k riešeniu aktivizácie obyvateľstva a základnej vybavenosti obcí <u>Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu:</u> 5.4. Zlepšenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí 5.5. Zatraktívnenie prostredia obcí pre život obyvateľov, vytváranie podmienok pre komunitný život, vytváranie priestorov pre voľno časové aktivity, odstraňovanie negatívnych javov v obciach
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti sú nasledovné: • investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrův, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; • zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; • investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; • investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémův a iných bezpečnostných prvkův); • investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktův a pod. • investície do využívania OZE vrátane investícii spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícii do miestnych služieb
Oprávnení prijímatelia	a) obce v území VSP SG b) združenia obcí s právnu subjektivitou v území VSP SG
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100%
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektův v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladův súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené

	výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016 . Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min. 3 000 € maximálna výška príspevku 75 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	440 000,00	330 000,00	110 000,00	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	440 000,00	330 000,00	110 000,00	-	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 – 2020					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.4	Počet podporených činností/operácií	počet	0	7	
	7.4	Celkové verejné výdavky	€	0	440 000 €	
	7.4	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	€	0	440 000 €	
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev					

Tabuľka č. 4.I Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.3 Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel (IROP 5.1.2.)
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera . Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečenie dostupnosti a rozšírenie ponuky poskytovaných služieb obyvateľom vo vidieckych oblastiach.
Zdôvodnenie výberu	Zabezpečením dostupnosti služieb sa zvýši kvalita života obyvateľov a vytvoria sa podmienky, ktoré budú podporovať zotrvanie obyvateľov na území pred odchodom z neho, čo jej jeden z hlavných faktorov, ktoré ohrozujú vidiecke oblasti.

	Opatrenie má napomáhať riešeniu základnej vybavenosti obcí a dostupnosti práce Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 5.4. Zlepšenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí 5.6. Zlepšenie dostupnosti centier regiónu a prepojenosti mesta a vidieka					
Rozsah a oprávnené činnosti	Zabezpečenie dosiahnutie stanoveného cieľa sa bude realizovať nasledovnými oprávnenými činnosťami: B2 - Zvyšovanie bezpečnosti a dostupnosti sídiel - výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom, budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách, B3 - Nákup vozidiel spoločnej dopravy osôb - nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôbených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, B1 - Investície do cyklistických trás a súvisiacej podpornej infraštruktúry zriaďovanie, obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjajúcich staníc pre elektrobicykle a pod.,					
Oprávnení prijímatelia	• mestá/samostatné mestské časti a obce, (vylúčené sú obce nad 20 000 obyvateľov) • združenia miest a obcí, • mikroregionálne združenia • občianske združenia • neziskové organizácie, cirkevné organizácie					
Intenzita pomoci	v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Oprávnené výdavky	v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	B1 - min. 3 000 € max. 50 000 € B2 - min. 3 000 € max. 100 000 € B3 - min. 3 000 € max. 100 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	315 789,47	300 000,00		15 789,47	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	315 789,47	300 000,00		15 789,47	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová	

					hodnota
	P0227	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	3
Indikatívny harmonogram výziev	Prioritizácia výziev: 1. B3 nákup vozidiel pre účely zabezpečenia spoločnej dopravy osôb vrátane vozidiel prispôsobených osobám s obmedzenou možnosťou pohybu a orientácie, 2. B2 výstavba, modernizácia, rekonštrukcia zastávok, staníc, parkovísk, na linkách prepájajúcich obec s mestom, budovanie prvkov a podpora opatrení na zvyšovanie bezpečnosti dopravy v mestách, 3. B1 obnova a výstavba cyklistických trás zabezpečujúcich dopravu osôb do a zo zamestnania alebo k verejným službám (napr. trasy vedúce k vlakovým, autobusovým zastávkam a staniciam v obciach a mestách) vrátane investícií do doplnkovej cyklistickej infraštruktúry vrátane odpočívadiel, chránených parkovísk pre bicykle, nabíjacích staníc pre elektrobicykle a pod., Harmonogram vyhlasovanie výziev: B3 – 08/2019 B2 – 09/2019 B1 – 10/2019				

Tabuľka č. 4.J Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.4 Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby (IROP 5.1.2.)
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.2 - Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera. Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečenie dostupnosti a rozšírenie ponuky poskytovaných služieb obyvateľom vo vidieckych oblastiach.
Zdôvodnenie výberu	Zabezpečením dostupnosti služieb sa zvýši kvalita života obyvateľov a vytvoria sa podmienky, ktoré budú podporovať zotrvanie obyvateľov na území pred odchodom z neho, čo jej jeden z hlavných faktorov, ktoré ohrozujú vidiecke oblasti. Skvalitnením poskytovania sociálnych služieb sa prispeje k skvalitneniu života ohrozených skupín obyvateľov. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 5.7. Vytváranie nových a rozvoj sociálnych a komunitných služieb - KC, terénne služby 5.8. Integrovanie marginalizovaných rómskych komunít
Rozsah a oprávnené činnosti	Zabezpečenie dosiahnutie stanoveného cieľa sa bude realizovať nasledovnými oprávnenými činnosťami:

	• C1 Komunitné sociálne služby • C2 Terénne a ambulantné služby - Sociálna služby krízovej intervencie - Opatrovateľská služba - Zriaďovanie nových alebo rekonštrukcia a modernizácia existujúcich ambulantných zariadení vrátane materiálo technického vybavenia					
Oprávnení prijímatelia	• mestá/samostatné mestské časti a obce, (vylúčené sú obce nad 20 000 obyvateľov) • združenia miest a obcí, • mikroregionálne združenia • občianske združenia • neziskové organizácie, cirkevné organizácie					
Intenzita pomoci	v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Oprávnené výdavky	v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	C1 - min. 3 000 € max 60 000 € C2 – min. 3 000 € max. 50 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	221 052,63	210 000,00		11 052,63	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	221 052,63	210 000,00		11 052,63	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	- v súlade s podmienkami Výzvy IROP					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
	P0227	Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0	2	
		Počet nových pracovných miest	počet	0	4	
Indikatívny harmonogram výziev	Prioritizácia výziev: 1. C1 Komunitné sociálne služby 2. C2 Terénne a ambulantné služby Harmonogram Výziev: C1 – 11/2019 C2 – 12/2019					

Tabuľka č. 4.K Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.5 Mikroprojekty na podporu aktivizácie obyvateľov regiónu (Grant VSP SG)					
Priradenie kódu opatrenia	-					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	-					
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera. Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečenie dostupnosti a rozšírenie ponuky poskytovaných služieb obyvateľom vo vidieckych oblastiach.					
Zdôvodnenie výberu	Zámerom grantového programu je prispievať k aktivizácii občanov a podnieť komunitné aktivity v obciach Stredného Gemera. Poskytnutím podpory pre jednotlivé projekty sa zvýši zapojenie verejnosti do diania na území a podporia sa projekty aktívnych žiadateľov, ktorí prejavia záujme o zlepšenie podmienok pre obyvateľov a návštevníkov s výrazným príspevom dobrovoľníctva. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 5.1. Vzdelávanie miestnych aktérov a zabezpečovanie informovanosti a propagácie v oblasti rozvoja územia 5.5. Zatraktívnenie prostredia obcí pre život obyvateľov, vytváranie podmienok pre komunitný život, vytváranie priestorov pre voľnočasové aktivity, odstraňovanie negatívnych javov v obciach 5.8. Integrovanie marginalizovaných rómskych komunít					
Rozsah a oprávnené činnosti	Ide o grantový program VSP SG, ktorého zameranie je : • skrášľovanie obcí • vytváranie a skvalitňovanie priestorov na voľnočasové aktivity • vzdelávacie a poznávacie aktivity pre deti, mládež, seniorov a marginalizované skupiny • iné projekty rozvíjajúce aktivity občanov					
Oprávnení prijímatelia	• členovia VSP Stredný Gemer, <i>všetky právne formy a občania</i>					
Intenzita pomoci	Maximálna intenzita pomoci je 75% oprávnených výdavkov,					
Oprávnené výdavky	- výdavky na obstaranie materiálu, tovarov a služieb - režijné výdavky					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. výška nie je stanovená, maximálna je 600 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	15 000	-	-	15 000	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	15 000	-	-	15 000	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu	Princípy pre stanovenie výberových kritérií: - komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný - realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných					

operácií	činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť - hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo možno najhospodárnejšie - efektívnosť – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom - princíp bodového hodnotenia - v celom hodnotiacom procese bude uplatňované bodové hodnotenie				
Povinné prílohy stanovené MAS	V súlade s podmienkami grantovej výzvy				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/ Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota
		Počet podporených projektov	počet	0	25
Indikatívny harmonogram výziev	2Q / kalendárneho roka (2018-2023)				

Tabuľka č. 4.L Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.6 Integrácia marginalizovaných rómskych komunít (OP IZ investičná priorita 5.1 a špecifický cieľ 4.1.1)
Priradenie kódu opatrenia	-
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	-
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera. Opatrenie je v súlade s: - Investičnou prioritou OP IZ 5.1 Sociálno-ekonomická integrácia marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia. Cieľom opatrenia je zabezpečiť Sociálno-ekonomickú integráciu marginalizovaných komunít, ako sú Rómovia. Opatrenie sa bude realizovať prostredníctvom zapojenia sa oprávnených žiadateľov do národného programu Take Away.. - Investičnou prioritou 4.1 Aktívne začlenenie, a to aj s cieľom podporovať rovnaké príležitosti a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnatelnosti Špecifický cieľ 4.1.1 Zvýšenie účasti najviac znevýhodnených a ohrozených osôb v spoločnosti, vrátane na trhu práce. Opatrenie sa bude realizovať prostredníctvom zapojenia sa oprávnených žiadateľov do národných projektov. Ide o národné projekty Národný projekt TSP a KCr, ktorý bude nadväzovať na práve končiace národné projekty
Zdôvodnenie výberu	Zameraním opatrenia je podpora profesionalizácie sociálnej práce a iných odborných činností v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí a na komunitnej

	úrovni, napr. terénna sociálna práca a komunitné centrá, podpora systematického poskytovania sociálnych a asistenčných služieb v obciach s prítomnosťou MRK zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti ľudí žijúcich v prostredí MRK (t.j. TSP, komunitní pracovníci / pracovníčky v oblasti sociálnych služieb), podpora existencie a fungovania komunitných centier v obciach s prítomnosťou MRK Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 5.1. Vzdelávanie miestnych aktérov a zabezpečovanie informovanosti a propagácie v oblasti rozvoja územia 5.7. Vytváranie nových a rozvoj sociálnych a komunitných služieb - KC, terénne služby 5.8. Integrovanie marginalizovaných rómskych komunít																								
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené aktivity v rámci opatrenia: • podpora profesionalizácie sociálnej práce a iných odborných činností v prirodzenom prostredí, otvorenom prostredí, náhradnom prostredí a na komunitnej úrovni, napr. terénna sociálna práca a komunitné centrá • podpora systematického poskytovania sociálnych a asistenčných služieb v obciach s prítomnosťou MRK zameraných na zvýšenie zamestnateľnosti ľudí žijúcich v prostredí MRK (t.j. TSP, komunitní pracovníci / pracovníčky v oblasti sociálnych služieb) • podpora existencie a fungovania komunitných centier v obciach s prítomnosťou MRK • a ďalšie v súlade s výzvami OP LZ Take Away balík umožní obciam financovanie pomocných profesií bez toho, že by museli prispieť na jeho uskutočnenie.																								
Oprávnení prijímatelia	• obce zaradené do Atlasu rómskych komunít 2013 (celkovo 23 obcí) - pre národný projekt TSP • obec Gemerská Ves – národný projekt Take Away • obec Licince – národný projekt Take Away																								
Intenzita pomoci	<i>v súlade so Stratégiou financovania Európskych štrukturálnych a investičných fondov pre programové obdobie 2014 – 2020 OP</i>																								
Oprávnené výdavky	<i>V súlade s OP LZ</i>																								
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	<i>V súlade s OP LZ</i>																								
Finančný plán	Podľa výšky poskytnutých príspevkov z NP projektov <table><tr><th>Región</th><th>Spolu</th><th>EÚ</th><th>ŠR</th><th>VZ</th><th>iné</th></tr><tr><td>MR</td><td>-</td><td>-</td><td>--</td><td></td><td>-</td></tr><tr><td>VR</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr><tr><td>Spolu</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td><td>-</td></tr></table> -	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	MR	-	-	--		-	VR	-	-	-	-	-	Spolu	-	-	-	-	-
Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné																				
MR	-	-	--		-																				
VR	-	-	-	-	-																				
Spolu	-	-	-	-	-																				
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	<i>V súlade s OP LZ</i>																								
Povinné prílohy stanovené MAS	<i>Netýka sa</i>																								

Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/ Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
		Počet obcí zapojených do NP TSP	počet	0	7
		Počet projektov v rámci NP Take away	počet	0	4
Indikatívny harmonogram výziev	V súlade s OP LZ				

Tabuľka č. 4.M Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	3.1 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie (PRV 7.5)
Priradenie kódu opatrenia	M07 – Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach (článok 20) 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	Sekundárna FO predominantná – 6B Sekundárna FO doplnková – 6A
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.3 Rozšírenie a skvalitnenie služieb cestovného ruchu.
Zdôvodnenie výberu	Cestovný ruch a vidiecky turizmus predstavujú hlavnú perspektívu, ktorá môže naštartovať rozvoj riešeného územia. Preto je hlavným cieľom opatrenie vytvoriť takú ponuku služieb v oblasti cestovného ruchu a rekreačnej a turistickej infraštruktúry, ktorá do územia priláka čo najväčší počet návštevníkov. Kvalitná ponuka služieb bude zároveň generovať aj podmienky pre ďalšie služby cestovného ruchu ako je ubytovanie a stravovanie, čím zároveň prispeje k zvýšeniu zamestnanosti v riešenom území. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atraktivít, zlepšovanie informovanosti a propagácie
Rozsah a oprávnené činnosti	Sledovaný cieľ bude napĺňaný nasledovnými činnosťami: • investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; • investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.;

	• budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhladkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.					
Oprávnení prijímateľa	a) obce v území VSP SG b) združenia obcí s právnou subjektivitou v území VSP SG					
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100%					
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016 . Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016 . Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	min. 3 000 € maximálna výška príspevku 40 000 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	250 000,00	187 500,00	62 500,00	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	250 000,00	187 500,00	62 500,00	-	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 – 2020 -					
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.5	Počet podporených činností/operácií	počet	0	7	
	7.5	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného	počet	0	0	

		pracovného úväzku celkom			
	7.5	Celkové verejné výdavky	€	0	250 000 €
	7.5	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	€	0	250 000 €
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev				

Tabuľka č. 4.N Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	3.2 Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov (PRV 8.5)
Priradenie kódu opatrenia	M08 – Investície do rozvoja lesných oblastí a zlepšenia životaschopnosti lesov 8.5. – Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	Sekundárna FO predominantná –4A-4C(P4-pôda (P)/ P4 - les (L)) Sekundárna FO doplnková – 2C
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.3 Rozšírenie a skvalitnenie služieb cestovného ruchu.
Zdôvodnenie výberu	Až 56,3 % plochy riešeného územia pokrývajú lesy. Je preto dôležité aby aj tieto oblasti boli v prípustnej miere prístupné obyvateľom a návštevníkom regiónu a predstavovali tak ďalší prvok v budovaní atrakcií cestovného ruchu pre prilákanie návštevníkov do územia. Turistický potenciál územia dáva predpoklad pre vytvorenie takých prvkov občianskej a poznávacej infraštruktúry , ktorá bude dostatočne zaujímavá a v riešenom území doteraz nerealizovaná, že bude mať za následok zvýšenie počtu návštevníkov územia. Hlavným cieľom opatrenia je skvalitnenie existujúcej a budovanie novej občianskej a poznávacej infraštruktúry za účelom zvýšenia počtu návštevníkov a zlepšenia podmienok obyvateľov obcí SG. <u>Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu:</u> 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atrakcií, zlepšovanie informovanosti a propagácie 4.2. Využívanie vysokého potenciálu lesov a vysokej miery lesnatosti územia pre rozvoj ponuky CR
Rozsah a oprávnené činnosti	Z činností PRV v uvedenom podopatrení sme vybrali činnosť 2 - budovanie a obnova občianskej a poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch (náučné a turistické chodníky, cyklotrasy, odpočívadlá, pozorovateľne, mostíky, turistické značenie, mapové panely, informačné tabule, turistické útulne, ohniská, odpadkové koše, vyhliadkové veže, lanové dráhy, schody, rebríky, chodníky, objekty a centrá biodiverzity na

	pozorovanie – mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).						
Oprávnení prijímatelia	- fyzické a právnické osoby obhospodarujúce lesy , - občianske združenia (len so súhlasom obhospodarovateľa daného lesa)						
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100%						
Oprávnené výdavky	„Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016 . Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016 . Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV.“						
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. 3 000 € Maximálna výška príspevku 40 000 €						
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné	
	MR	120 000,00	90 000,00	30 000,00	-	-	
	VR	-	-	-	-	-	
	Spolu	120 000,00	90 000,00	30 000,00	-	-	
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	V súlade s Kritériami pre výber projektov stratégie CLLD v rámci PRV SR 2014 – 2020						
Povinné prílohy stanovené MAS	Bez špecifických príloh MAS						
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota		
	8.5	Počet podporených činností/operácií	počet	0	3		
	8.5	Celkové verejné výdavky	€	0	120 000 €		
	8.5	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	€	0	120 000 €		
Indikatívny harmonogram výziev	V zmysle schváleného harmonogramu výziev						

Tabuľka č. 4.O Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	3.3 Podpora prezentácie územia					
Priradenie kódu opatrenia	-					
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	-					
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.3 Rozšírenie a skvalitnenie služieb cestovného ruchu Cieľom grantového programu je prispievať k rozvoju a udržaniu kultúrnych a spoločenských akcií v regióne a zlepšenie propagácie územia Stredného Gemera.					
Zdôvodnenie výberu	Poskytnutím podpory pre podujatia, ktoré sa konajú na území partnerstva sa zabezpečí pokračovanie v udržiavaní bohatých tradícií územia a rovnako tak podmienky pre prilákanie turistov a návštevníkov do územia, čo bude mať pozitívny vplyv aj na miestnu ekonomiku. Rovnako tak realizácia projektov zameraných na propagáciu územia bude smerovať k zviditeľneniu územia ako atraktívneho miesta pre návštevu. Marketingové aktivity budú smerované k osloveniu potencionálnych záujemcov a návštevníkov, tak aby si za miesto svojho pobytu v rámci voľného času zvolili územie Stredného Gemera. 4.1. Budovanie infraštruktúry CR, obnova a rozvíjanie miestnych atraktivít, zlepšovanie informovanosti a propagácie 5.3. Sieťovanie a spolupráca na všetkých úrovniach					
Rozsah a oprávnené činnosti	Ide o grantový program VSP SG, ktorého zameranie je : - organizácia kultúrnych a spoločenských podujatí v území - vydávanie propagačných materiálov - účasť na veľtrhoch a propagačných akciách					
Oprávnení prijímatelia	• členovia VSP SG					
Intenzita pomoci	Maximálna výška podpory je 75% z celkových oprávnených výdavkov,					
Oprávnené výdavky	- výdavky na obstaranie materiálu, tovaru a služieb - odmeny a honoráre - režijné výdavky					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. výška nie je stanovená, maximálna je 600 €					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	15 000	-	-	15 000	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	15 000	-	-	15 000	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	Princípy pre stanovenie výberových kritérií: - komplexnosť – posúdenie či je projekt komplexný a po ukončení realizácie bude funkčný a životaschopný - realizovateľnosť – či bude realizáciou plánovaných činností dosiahnutý cieľ projektu vrátane vzatia do úvahy iných aspektov, ktoré môžu projekt ohroziť - hospodárnosť – zásada hospodárnosti znamená, že žiadateľ pri zabezpečení realizácie projektu postupuje čo					

	možno najhospodárnejšie - efektívnosť – maximalizovanie výsledkov činnosti vo vzťahu k disponibilným verejným prostriedkom - princíp bodového hodnotenia - v celom hodnotiacom procese bude uplatňované bodové hodnotenie				
Povinné prílohy stanovené MAS	V súlade s podmienkami grantovej výzvy				
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/ Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
		Počet podporených projektov	počet	0	25
Indikatívny harmonogram výziev	2Q / kalendárneho roka (2018-2023)				

Tabuľka č. 4.P Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	4.1 Animácia - podpora na oživenie MAS (PRV 19.4)
Priradenie kódu opatrenia	M19 – Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER (MRVK – miestny rozvoj vedený komunitou) 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané za účelom naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č. 4 Zabezpečiť implementáciu CLLD stratégie. Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečiť oživenie MAS
Zdôvodnenie výberu	Opatrenie má zámer prispieť k rozšíreniu povedomia o stratégii CLLD. Získané skúsenosti môžu následne aktéri uvedených aktivít využiť pri svojom ďalšom rozvoji a príprave projektov financovaných zo získaných financií určených pre MAS Stredný Gemer. Propagačné podujatia sprístupnia informácie o stratégii CLLD , pre širokú verejnosť a priblížia je tak možnosti, ktoré MAS a stratégia CLLD poskytuje pri rozvoji územia stredného Gemera. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu: 5.1. Vzdelávanie miestnych aktérov a zabezpečovanie informovanosti a propagácie v oblasti rozvoja územia
Rozsah a oprávnené činnosti	Vykonávanie nasledovných činností: - propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov. Prostredníctvom uvedených animačných aktivít sa budú uskutočňovať vzdelávacie a propagačné aktivity.

Oprávnení prijímatelia	v súlade s PRV					
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 100%					
Oprávnené výdavky	v súlade s PRV					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	v súlade s PRV					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	98 903,19	74 177,39	24 725,80	-	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	98 903,19	74 177,39	24 725,80		
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	v súlade s PRV					
Povinné prílohy stanovené MAS	Netýka sa					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód /ID	Názov/ Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	19.4	Počet podporených činností/operácií	počet	0	1	
	19.4	Počet zrealizovaných animačných aktivít	počet	0	25	
	19.4	Celkové verejné výdavky	€	0	98 903,19 €	
	19.4	Celkové investície	€	0	98 903,19 €	
Indikatívny harmonogram výziev	-					

Tabuľka č. 4.R Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	4.2 Chod MAS- podpora na prevádzkové náklady (IROP 5.1.1)
Priradenie kódu opatrenia	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV / špecifickému cieľu IROP	5.1.1 Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Ciele opatrenia	Opatrenie bolo vybrané za účelom naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č. 4 Zabezpečiť implementáciu CLLD stratégie. Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečiť oživenie
Zdôvodnenie výberu	Hlavným zámerom vybraného opatrenia je zabezpečiť efektívnu implementáciu CLLD stratégie kvalifikovanými zamestnancami a zaistiť tak bezproblémový chod MAS. Vzdelávanie zamestnancov zabezpečí neustále zvyšovanie kvalifikácie a odbornosti , čoho výsledkom bude personál , ktorý je kvalifikovaný pre vykonávanie stratégie CLLD. Implementácia opatrenia rieši identifikované potreby regiónu:

	5.1. Vzdelávanie miestnych aktérov a zabezpečovanie informovanosti a propagácie v oblasti rozvoja územia 5.2. Zabezpečenie kvalitnej implementácie a realizácie spoločnej stratégie miestneho rozvoja 5.3. Sieťovanie a spolupráca na všetkých úrovniach					
Rozsah a oprávnené činnosti	Vykonávanie nasledovných činností: 1. Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD: A.) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie), B.) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD. C.) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS, D.) finančné náklady (napr. bankové poplatky), E.) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS),					
Oprávnení prijímatelia	v súlade s IROP					
Intenzita pomoci	Výška podpory z celkových oprávnených výdavkov: 95%					
Oprávnené výdavky	v súlade s IROP					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	v súlade s IROP					
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	421 052,63	400 000,00		21 052,63	-
	VR	-	-	-	-	-
	Spolu	421 052,63	400 000,00		21 052,63	-
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií / Hlavné zásady výberu operácií	v súlade s IROP,					
Povinné prílohy stanovené MAS	Netýka sa					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	O0241	Počet podporených MAS	počet	0	1	
		Počet vytvorených miest - chod MAS	počet	0	3	
Indikatívny harmonogram výziev	-					

Pozn.: Pre PRV ako aj pre IROP platí, že maximálna veľkosť oprávnených výdavkov na 1 projekt je 100 000 EUR.

Časť B.) Akčný plán pre dodatočnú alokáciu

Tabuľka č. 4.S Opatrenia PRV – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	1A.1: Podpora na investície do začínajúcich poľnohospodárskych podnikov (PRV 4.1)			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie.			
Rozsah a oprávnené činnosti	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1A <u>Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov</u>. Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k zvýšeniu zamestnanosti na riešenom území. Opatrenie má prispieť k tiež k znovu oživeniu poľnohospodárskej výroby na riešenom území zakladaním nových poľnohospodárskych projektov. V rámci stratégie boli vybrané nasledovné aktivity z operácii v kategórii A: Oblasť 1 Živočíšna výroba: • investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočíšnej výroby vrátane prípravy staveniska; • investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočíšnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami; • investície do zavádzania technológií na výrobu energie energetickou transformáciou biomasy vyprodukovanej primárne v rámci živočíšnej výroby s doplnkovou funkciou biomasy vyprodukovanej na ostatnej poľnohospodárskej pôde (nevyužitej ornej i TTP) a odpadových druhov biomasy z poľnohospodárstva, vlastnej výroby potravinárskych výrobkov. Oblasť 2 Zavádzanie inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a anorganických (priemyselných) hnojív a ostatných substrátov s cieľom zlepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou Investície do obstarania inovatívnej techniky, technológie a strojov s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov do pôdy			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ+ŠR	VZ
	MR	60 000,00	60 000,00	0

	VR			
	Spolu	60 000,00	60 000,00	0
Názov opatrenia	1B.2 Pomoc na rozvoj malých poľnohospodárskych podnikov (PRV 6.3)			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6A - Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest			
Rozsah a oprávnené činnosti	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1B Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k zvýšeniu zamestnanosti na riešenom území. Opatrenie má prispieť k tiež k znovu oživeniu poľnohospodárskej výroby na riešenom území . Cieľom opatrenie je poskytnúť pomoc malým poľnohospodárskym podnikom pri realizácii podnikateľských zámerov zameraných na živočíšnu a špecializovanú rastlinnú výrobu, čo bude mať za dôsledok rozvoj podnikateľských subjektov a pozitívny vplyv na rozvoj poľnohospodárstva. Podpora sa poskytne malému poľnohospodárskemu podniku na rozvoj jeho podnikateľskej činnosti spojennej s realizáciou jeho podnikateľského plánu v oblasti živočíšnej a špecializovanej rastlinnej výroby.			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ+ŠR	VZ
	MR	120 000,00	120 000,00	0
	VR			
	Spolu	120 000,00	120 000,00	0
Názov opatrenia	2.1 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (PRV 7.2)			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach			
Rozsah a oprávnené činnosti	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera. Vybrané opatrenie sleduje zabezpečenie poskytovania základných služieb vo vidieckych obciach. Hlavným problémom vidieckych oblastí je odchod obyvateľov z týchto oblastí. Práve budovaním kvalitnej infraštruktúry a poskytovaním služieb na požadovanej úrovni sa môže zamedziť tomuto nepriaznivému vývoju a prispieť tak k rozvoju vidieckych oblastí. Súčasťou aktivít bude aj začleňovanie prvkov zelenej infraštruktúry, čo bude mať pozitívny dopad na kvalitu životného prostredia vo vidieckych oblastiach. Oprávnené činnosti podporované v rámci opatrenia sú nasledovné: 1. výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd; 2. výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích			

	kanálov, prehĺbovanie existujúcich obecných studní. 3. zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ+ŠR	VZ
	MR	261 096,81	261 096,81	0
	VR			
	Spolu	261 096,81	261 096,81	0
Názov opatrenia	2.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry PRV 7.4)			
Priradenie k fokusovej oblasti PRV	6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach			
Rozsah a oprávnené činnosti	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.2 Zlepšenie podmienok života miestnych obyvateľov v obciach a mestách Stredného Gemera. Hlavným cieľom opatrenia je zabezpečiť poskytovanie miestnych služieb na kvalitatívne požadovanej úrovni. Na základe uskutočnenej analýzy vyšla ako hlavná potreba tvorba nových pracovných miest a zníženie nezamestnanosti. Cieľom opatrenia je poskytnúť podmienky pre rozvoj podnikateľskej činnosti a zvýšenie zamestnanosti na riešenom území. Zabezpečenie podmienok pre aktívne trávenie voľného času a pre rozvoj rôznych kultúrnych činností prispeje k skvalitneniu života obyvateľov na riešenom území a prispeje tak k pokračovaniu a zachovaniu jeho jedinečnosti. Oprávnené činnosti sú nasledovné: 1. investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrův, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov; 2. zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia; 3. investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu; 4. investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov); 5. investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod.			

	6. investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ+ŠR	VZ
	MR	150 000	150 000	0
	VR			
	Spolu	150 000	150 000	0

Tabuľka č. 4.T Opatrenia IROP – akčný plán pre dodatočnú výkonnostnú alokáciu

Názov opatrenia	1B.3 Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP 5.1.1.)			
Priradenie k ŠC IROP	Špecifický cieľ 5.1.1.Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií			
Rozsah a oprávnené činnosti	Opatrenie bolo vybrané z dôvodu naplnenia strategického cieľa a špecifického cieľa č.1B Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov. Hlavným cieľom opatrenia je prispieť k vytváraniu pracovných miest prostredníctvom podpory pre rozvoj mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev. Na základe vykonanej analýzy je jednou z najväčších potrieb zabezpečiť tvorbu nových pracovných miest. Podpora uvedeným prijímateľom vytvára najväčší predpoklad pre vytvorenie pracovných miest, ktoré budú aj dlhodobo udržateľné. Investície realizované prijímateľmi zahŕňajú nasledovné oprávnené činnosti: • obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, • nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb, • podpora marketingových aktivít, podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností			
Finančný plán	Región	Spolu	EÚ+ŠR	VZ
	MR	309 090,91	170 000,00	139 090,91
	VR			
	Spolu	309 090,91	170 000,00	139 090,91

5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

5.3.1. Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD

Monitoring a hodnotenie stratégie prebieha za účelom získania informácií o pokroku v napĺňaní stratégie pre potreby orgánov MAS a pre potreby riadiacich orgánov PRV a IROP, NSRV SR, a pod., ktoré informácie spracovávajú v rámci monitoringu a vyhodnocovania programu a MAS zabezpečí poskytovanie potrebných údajov.

System monitorovania a hodnotenia pozostáva z:

- Monitorovacích a hodnotiacich postupov a opatrení.
Ide o postupy a opatrenia, realizáciou ktorých MAS zabezpečí dosiahnutie stanovených cieľov počas implementácie stratégie. Predstavujú súbor činností a opatrení v rámci práce orgánov MAS a Kancelárie MAS s cieľom získavať potrebné informácie pre monitorovanie a hodnotenie. Tvoria tiež základnú informáciu pri predchádzaní vzniku problémov v súvislosti s implementačným procesom stratégie.
- Monitorovacích ukazovateľov, stanovených MAS, bližšie špecifikovaných v nasledujúcej kapitole 5.3.2

Uvedené monitorovacie ukazovatele stanovujú cieľové hodnoty, ktoré má MAS v pláne na území dosiahnuť, a to ako na úrovni výstupov tak aj výsledkov úspešnou implementáciou stratégie.

Stratégia obsahuje aj monitorovacie ukazovatele a ich hodnoty, ktorých naplnením plánuje MAS prispieť k dosiahnutiu cieľov na úrovni programu. MAS stanovila cieľové hodnoty ukazovateľov tak, aby bolo zabezpečené efektívne a hospodárne využitie finančných prostriedkov v rámci jednotlivých realizovaných opatrení a zároveň došlo k dosiahnutiu strategického cieľa a špecifických cieľov stratégie

Monitorovanie a hodnotenie stratégie zabezpečuje Monitorovací výbor MAS. Úlohy Monitorovacieho výboru sú definované v rámci Organizačného poriadku. Monitorovací výbor realizuje svoju činnosť v zmysle vypracovaného Plánu činnosti pre zabezpečenie monitorovania a hodnotenia, ktorý si sám vypracuje. Svoj Plán činností realizuje prostredníctvom pracovných stretnutí členov Monitorovacieho výboru a uskutočňovaním monitorovania a hodnotenia podporených projektov priamo na mieste ich realizácie.

Zistené skutočnosti následne spracuje a predloží formou zápisov zo pracovných stretnutí, so zhrnutím svojich zistení, návrhov, formou monitorovacích správ Rade Partnerstva Stredný Gemer príp. Valnému zhromaždeniu, vždy po zasadnutí Monitorovacieho výboru. Predseda MV sa pravidelne zúčastňuje zasadnutí Správnej rady VSP Stredný Gemer, kde prezentuje návrhy jednotlivých členov Monitorovacieho výboru. Tieto informácie a správy tvoria

podklad pre Orgány MAS prostredníctvom ktorých môže realizovať zmeny za účelom naplnenia stratégie.

Rámec plánu hodnotenia

Monitorovací výbor vypracováva a schvaľuje 1 x ročne priebežnú monitorovaciu správu, v polovici obdobia implementácie sa zrealizuje strednodobé hodnotenie a po ukončení implementácie stratégie sa vykoná záverečné hodnotenie. Záverečnú monitorovaciu správu, ktorú zasiela riadiacim orgánom PRV a IROP. Monitorovacie správy (priebežnú aj záverečnú) prezentuje na zasadnutiach Valného zhromaždenia a uverejní na web stránke VSP SG <http://www.vspstrednygemer.sk>.

I. Priebežné hodnotenie

Údaje potrebné pre monitorovanie a hodnotenie priebehu implementácie stratégie zabezpečuje Kancelária MAS. Zber údajov získava prostredníctvom predložených formulárov ŽoNFP a monitorovacích správ prijímateľov, vlastnou administratívnou činnosťou sledovania stavu implementácie stratégie. Údaje takto získané a zosumarizované predkladá Monitorovaciemu výboru na hodnotenie vždy **za obdobie jedného roka** implementácie stratégie.

II. Strednodobé hodnotenie

V polovici implementácie stratégie CLLD (najneskôr do 30.6.2020) sa vykoná strednodobé hodnotenie. Jeho cieľom je posúdenie výstupy a výsledky intervencie celej stratégie CLLD. Výsledok hodnotenia tvorí podklad pre aktualizáciu stratégie CLLD. Strednodobé hodnotenie predkladá MAS spolu so „Správou o implementácii stratégie CLLD“.

III. Záverečné hodnotenie.

Záverečné hodnotenie sa realizuje na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov a ich prínosu pre naplnenie cieľov stratégie CLLD. Záverečné hodnotenie spolu so záverečnou monitorovacou správou, zasiela riadiacim orgánom PRV a IROP.

Monitorovacie správy sú prezentované na zasadaniach Valného zhromaždenia a zabezpečí sa ich zverejnenie na webovom sídle MAS.

Druhy a postupy hodnotenia

Monitorovanie a hodnotenie stratégie sa bude v území MAS realizovať priebežne, vždy za obdobie 1 roka, počas doby implementácie od roku 2017 do roku 2023 .

Budú realizované nasledovné monitorovania:

- Monitorovanie realizovaných projektov – ide o monitorovanie projektov, ktoré sa v rámci implementácie stratégie realizujú na území MAS – monitorovanie prebieha počas realizácie jednotlivých projektov a po ich ukončení, pričom sa predovšetkým sleduje naplnenie a dodržanie stanovených cieľov a monitorovacích ukazovateľov na úrovni MAS

- Monitorovanie finančnej časti realizovaných projektov – ide o monitorovanie a získavanie informácií o reálnej výške oprávnených výdavkov, realizovaných verejných obstarávaníach, efektívnosti a hospodárnosti využitia finančných prostriedkov atď.
- Monitorovanie multiplikačných efektov - na úrovni sledovania a hodnotenia konkrétnych multiplikačných efektov a dopadov implementácie stratégie CLLD – pozostáva najmä z komplexného monitorovania stavu regiónu a sledovania dopadov projektov a stratégie CLLD na život občanov.

Strednodobé a záverečné hodnotenie vykonáva nezávislý hodnotiteľ, pričom by mali byť zohľadnené špecifiká v jednotlivých oblastiach sebahodnotenia, ako aj prínos implementácie stratégie CLLD pre územie MAS v oblasti siedmich kľúčových znakov LEADER. Plán, druhy a postupy hodnotenia sa riadia usmerneniami kap. 10 Systému riadenia CLLD

Zpracovanie výsledkov hodnotenia

Výsledky hodnotenia slúžia ako východisko pre spracovanie návrhov na zmeny stratégie CLLD a príslušnej dokumentácie. V zásade sa jedná o zmeny a podmienky zmien zadefinované v odseku 3 kap. 10.1.1. Systému riadenia CLLD. Tieto zmeny podliehajú jednak schvaľovaniu príslušného orgánu MAS (v súlade so stanovami a internými predpismi) ako aj podliehajú súhlasu príslušných riadiacich orgánov pre PRV a IROP. Zmenu kritérií pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD možné realizovať po roku odo dňa nadobudnutia právoplatnosti zmluvy o poskytnutí NFP na Chod MAS. Zmeny stratégie CLLD je možné realizovať v nadväznosti na výsledky strednodobého hodnotenia. Zmena pôsobnosti územia MAS sa môže vykonať jeden krát v priebehu programového obdobia 2014 – 2020, a to najskôr po dvoch rokoch odo dňa nadobudnutia právoplatnosti zmluvy o poskytnutí NFP na Chod MAS.

Hodnotenie multiplikačných efektov

Hodnotenie multiplikačných efektov je súčasť procesu hodnotenia implementácie stratégie – plnenia cieľov a dosahovania výsledkov a výstupov projektov. Toto hodnotenie sa vykonáva ako súčasť strednodobého hodnotenia - v polovici implementácie stratégie CLLD (najneskôr do 30.6.2020) a ako súčasť záverečného hodnotenia

Na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov sa realizuje hodnotenie prínosu stratégie CLLD v širšej väzbe na dopad regiónu na úrovni jednotlivých multiplikačných efektov ako aj mieru a úroveň diseminácie výsledkov a výstupov implementácie stratégie. Pri hodnotení sa využívajú štatistické a evidenčné údaje jednotlivých sektorov a miestnych

úradov, ale najmä vlastné hodnotenie členmi monitorovacieho výboru v spolupráci s podkladmi kancelárie MAS. Výhodou pre výsledné hodnotenie multiplikačných efektov je možnosť sledovania zmien v regióne v spolupráci s s koordináčnymi centrami Akčných plánov okresu Revúca a Rimavská Sobota.

S verejnosťou budú komunikované výsledky každého projektu, ako aj celkové výsledky stratégie CLLD. Súčasťou komunikácie bude aj získavanie spätnej väzby napríklad o dopadoch projektov a stratégie na život občanov, spôsobe riešenia definovaných problémov a pod.

Sebahodnotenie

V rámci činnosti jednotlivých orgánov MAS prebieha aj proces sebahodnotenia, ktorý zahŕňa kontrolu činností a úloh orgánov MAS na základe Stanov a Organizačného poriadku. Sledovanie dodržiavania stanovených úloh a činností zabezpečuje Dozorná rada. Na výročnom zasadnutí Valného zhromaždenia bude predstavené hodnotenie činnosti MAS ako aj plnenie úloh stanovených pre jednotlivé orgány MAS.

Sebahodnotenie sa realizuje v nasledovných oblastiach

- implementácia stratégie CLLD vrátane hodnotenia plnenia 7 kľúčových znakov LEADER
- implementačný proces
- riadiaci proces
- propagácia a vzdelávanie členov MAS

Hodnotenie implementácie stratégie CLLD vrátane hodnotenia plnenia 7 kľúčových znakov LEADER

Hodnotenie implementácie stratégie vrátane popisu spôsobov overovania, frekvencie a získavania monitorovacích ukazovateľov sú popísané v úvodnej časti tejto kapitoly. Pri hodnotení sa vždy prihliada zároveň na vyhodnotenie 7 kľúčových znakov LEADER:

1. Oblasť stratégie miestneho rozvoja - podstatné je vyhodnotenie posilňovania súdržnosti a homogenity územia, spoločných tradícií a využívania miestnych zdrojov.
2. Prístup zdola nahor - vyhodnocovanie najdôležitejšieho princípu pozostáva na hodnotení miery zapojenia sa miestnych aktérov do procesov v území a do implementácie stratégie CLLD, zvyšovanie odbornosti, informovanosti, identifikácie potrieb a pod.. Tento princíp je možné vyhodnocovať iba v rozsahu, hraníc nastavených riadiacim orgánom zhora nadol.

3. Verejno-súkromné partnerstvá: Miestne akčné skupiny MAS - hodnotenie stavu partnerstva, plnenia základných kritérií MAS, vyváženosti MAS, spájanie aktérov v území.
4. Uľahčovanie inovácie - vyhodnotenie zavedenia prístupu LADER ako inovácie v tvorbe miestnych politík, vyhodnotenie novátorských akcií a originálnych metód realizácie
5. Integrované a viacsektorové akcie - sledovanie a hodnotenie akcií, projektov a aktivít realizovaných v prepojení rôznymi ekonomickými, spoločenskými, kultúrnymi, ekologickými aktérmi a zainteresovanými sektormi.
6. Vytváranie sietí - hodnotenie regionálnej, nadregionálnej a medzinárodnej spolupráce v rámci sietí – výmeny skúseností, výsledkov. Zlepšovanie prepojenia medzi vidieckymi oblasťami, projektmi a ľuďmi.
7. Spolupráca - hodnotenie projektov spolupráce.

Hodnotenie implementačného procesu

Spočíva v hodnotení procesov zabezpečujúcich plnenie stratégie, ako je plnenie harmonogramu vyhlasovania výziev, stanovených míľnikov, plnenie stanovených postupov, postupov obstarávania a výberu. Hodnotenie súladu procesov s aktuálnymi riadiacimi dokumentmi PRV a IROP a pod. **Zdroje údajov** sú monitorovacie správy Chodu MAS, vlastné evidencie, správy Revíznej komisie. **Frekvencia hodnotenia** je totožná s frekvenciou podávania monitorovacích správ z implementácie stratégie.

Hodnotenie riadiaceho procesu

Sledovanie a hodnotenie manažmentu, kvality personálnej práce orgánov, plnenie stanovených kvalitatívnych kritérií v obsadzovaní pozícií a pod. **Zdroje údajov** sú monitorovacie správy Chodu MAS, vlastné evidencie kancelárie, správy Revíznej komisie. **Frekvencia hodnotenia** je totožná s frekvenciou podávania monitorovacích správ z implementácie stratégie.

Hodnotenie propagácie a vzdelávania členov MAS

- Sledovanie a hodnotenie počtu, rozsahu a kvality propagačných a informačných aktivít, prípadne počtu účastníkov ak je to relevantné.
- Sledovanie a hodnotenie počtu, rozsahu, kvality a počtu účastníkov vzdelávacích aktivít pre členov MAS.

Zdroje údajov sú monitorovacie správy Chodu MAS, vlastné evidencie (napr. prezenčné listiny), správy o činnosti MAS. **Frekvencia hodnotenia** je totožná s frekvenciou podávania monitorovacích správ z implementácie stratégie

Na základe predložených správ Valné zhromaždenie môže prijať opatrenia, ktoré zabezpečia efektívnu a úspešnú implementáciu stratégie.

Identifikácia rizík implementácie stratégie:

Finančné riziká

- riziko dvojitého financovania
- riziká systému implementácie projektov IROP – ŽoNFP je MAS
- nečerpanie alokovaných zdrojov z dôvodu
 - nezáujem o realizáciu projektov z dôvodu vysokej administratívnej náročnosti prípravy a vyúčtovania projektov
 - nezáujem o realizáciu projektov z dôvodu malých skúseností potencionálnych žiadateľov s prípravou a realizáciou projektov
 - nezáujem o realizáciu projektov z dôvodu nedostatočného prístupu k finančným zdrojom potrebných na prefinancovanie projektov systémom refundácie
- neúmerné predlžovanie úhrady ŽoP na úrovni RO (pre Chod MAS aj projekty žiadateľov)
- neumožnenie systému financovania Chodu MAS formou zálohových platieb

Opatrenia

- krížová kontrola PPA, VÚC
- kvalitne ošetrená zmluva medzi MAS a RO v rámci platnej legislatívy a kvalitne ošetrené zmluvy medzi MAS a ReS.
- vzdelávanie žiadateľov v oblasti prípravy a administrácie projektov
- dostatočné vlastné finančné rezervy, spolupráca s miestnymi samosprávami
- pravidelný monitoring a vyhodnocovanie realizácie stratégie a včasné prijímanie opatrení na plnenie ukazovateľov (zmeny v hodnotiacich a výberových kritériách, zmena alokácie jednotlivých opatrení, a pod

Procesné riziká

- možnosť vzniku konfliktu záujmov, či už na strane orgánov MAS, alebo na strane žiadateľa/prijímateľa
- riziko zneužitia kompetencie, pozície na úrovni MAS
- neúmerná miera byrokracie v procesoch zúčtovania a kontroly
- neplnenie mĺnikov a harmonogramov
- neplnenie základných kritérií štatútu MAS počas implementácie

Opatrenia

- transparentnosť, zverejňovanie zmlúv, správ, výsledkov
- vnútorné kontrolné mechanizmy, väzba na územie a vzťahy v území
- budovanie psychickej odolnosti a vzdelávanie žiadateľov voči byrokratickej šikane
- pravidelný monitoring a vyhodnocovanie realizácie stratégie a včasné zachytenie prípadného sklzu a nastavenie konkrétnych opatrení
- kvalitne nastavení vlastné predpisy (stanovy a interné predpisy) a aktívna činnosť v území.

Riziká ľudských zdrojov

- nedostatok (výpadok) odborných kapacít, obmedzené odborné kapacity na zabezpečenie riadenia a implementácie procesov (odborní hodnotitelia, výberové komisie, manažment...)

Opatrenia

- priebežné vzdelávanie a príprava vlastných odborných kapacít

5.3.2. Monitorovacie ukazovatele

Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2023
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	20 000
Počet obyvateľov podporenej VSP	29 110
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B)	10

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2023
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	1 630 000,00 €
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	98 903,19 €

Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	6
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	14
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výroby, ktoré sú pre firmu nové	podnik	2
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výroby, ktoré sú pre trh nové	podnik	2
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	5

Tab. SG 35: povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV,

Fokusová skupina / Špec. cieľ	Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota v roku 2023
2A	Počet podporených činností / operácií	počet	0	3
	Počet podporených poľnohosp. podnikov(celkom)	počet	0	3
	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	FTE	0	3
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	150 000
	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	EUR	0	300 000
2B	Počet podporených činností / operácií celkom	počet	0	3
	Počet podporených poľnohosp. podnikov	počet	0	3
	Počet novovytvorených	FTE	0	3

	pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom			
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	150 000
	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	EUR	0	150 000
4A	Počet podporených činností / operácií	počet	0	3
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	120 000
	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	EUR	0	120 000
6A	Počet podporených činností / operácií	počet	0	5
	Počet podporených poľnohosp. podnikov/prijemcov	počet	0	5
	Počet novovytvorených pracovných miest projektom prepočítaný na ekvivalent plného pracovného úväzku celkom	FTE	0	4
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	250 000
	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	EUR	0	454 545
6B*	Počet podporených činností / operácií	počet	0	20
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	960 000
	Celkové investície (v EUR) (verejné + súkromné)	EUR	0	960 000
5.1.1	Počet podporených podnikov	počet	0	10
	Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	0	10
	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové	počet	0	2
	Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové	počet	0	2
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	600 000
	Celkové investície	EUR	0	1 090 909
5.1.2	Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	0	4
	Počet nových služieb a prvkov verejnej	počet	0	5
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	510 000
	Celkové investície	EUR	0	543 275

6B**	Počet podporených činností / operácií	počet	0	34
	Celkové verejné výdavky	EUR	0	1 630 000
	Celkové investície	EUR	0	1 984 545

* fokusová oblasť 6B zahŕňa opatrenie č.7

**fokusová oblasť 6B zahŕňa opatrenie č.19 LEADER,

Tab. SG 36: Vlastné ukazovatele na úrovni Stratégie CLLD

Ukazovateľ	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet vytvorených pracovných miest v rámci MAS (Kancelária MAS)	počet	0	3
Počet zrealizovaných výziev	počet	0	16
Počet animačných aktivít MAS	počet	0	25
Počet vytvorených pracovných miest	počet	0	24
Počet mikroprojektov podporených z vlastných zdrojov	počet	0	50

Tab. SG 37: Vlastné ukazovatele na úrovni špecifických cieľov stratégie CLLD

Špecifický cieľ	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota
1A	Počet nových pracovných miest	Počet FTE	0	6
	Počet podporených podnikov	Počet	0	7
	Celkové verejné investície	EUR	0	350 000,00
	Celkové investície	EUR	0	513 636,36
1B	Počet nových pracovných miest	Počet FTE	0	14
	Počet podporených podnikov	Počet	0	14
	Celkové verejné investície	EUR	0	800 000,00
	Celkové investície	EUR	0	1 481 818,18
2	Počet nových pracovných miest	Počet FTE	0	4
	Celkové verejné investície	EUR	0	1 220 000,00
	Celkové investície	EUR	0	1 253 274,85
3	Celkové verejné investície	EUR	0	370 000,00
	Celkové investície	EUR	0	370 000,00

4	Počet zrealizovaných animačných aktivít	Počet	0	25
	Počet zrealizovaných výziev MAS	Počet	0	16
	Počet pracovníkov kancelárie MAS	Počet	0	3

Vlastné ukazovatele na úrovni opatrení stratégie CLLD

Ukazovatele na úrovni opatrení sú uvedené v tabuľkách Akčného plánu

6. Finančný rámec

6.1. Financovanie stratégie CLLD

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

Celkový rozpočet na CLLD stratégiu VSP SG v zmysle maximálnych limitov uvedených v Systéme riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 - 2020 stanovených vo Výzve 21/PRV/2017 Príloha č. 4 – Tabuľka maximálnej základnej alokácie verejno-súkromného partnerstva.

	SPOLU EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	3 238 903,19
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	2 740 000,00
Chod VSP a animácie	498 903,19

Tabuľka č. 9: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP rozdelené podľa fondov

	Fond	Región	Spolu v EUR
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	PRV+ IROP	MR	3 238 903,19
		VR	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	PRV+ IROP	MR	2 740 000,00
		VR	
Chod VSP	IROP	MR	400 000,00
		VR	
Animácie	PRV	MR	98 903,19
		VR	

Tabuľka č 10: Rozdelenie zdrojov na jednotlivé typy nákladov v rámci príslušných programov

	región	PRV				IROP				SPOLU			
		EPFRV	ŠR	VZ	spolu	EFRR	ŠR	VZ	spolu	fondy	ŠR	VZ	spolu
operácie v rámci stratégie CLLD	MR	1222500,00	407500,00	354545,45	1984545,45	1110000,00	0,00	517751,19	1627751,19	2332500,00	407500,00	872296,64	3612296,64
	VR												
chod MAS	MR					400000,00	0,00	21052,63	421052,63	400000,00	0,00	21052,63	421052,63
	VR												
animácie	MR	74177,39	24725,80	0,00	98903,19					74177,39	24725,80	0,00	98903,19
	VR												
SPOLU	MR	1296677,39	432225,80	354545,45	2083448,64	1510000,00	0,00	538803,82	2048803,82	2806677,39	432225,80	893349,27	4132252,46
	VR												
	spolu	1296677,39	432225,80	354545,45	2083448,64	1510000,00	0,00	538803,82	2048803,82	2806677,39	432225,80	893349,27	4132252,46

6.2. Finančný plán pre opatrenia

Tabuľka č. 11: Sumárna tabuľka finančného plánu

V tabuľke č. 11 je sa uvedený prehľad podľa opatrení stratégie CLLD, v členení podľa fondu (EPFRR/PRV, EFRR/IROP) a zdrojov financovania v nadväznosti na vyvážený pomer medzi fondmi vyplývajúci z indikatívnej výšky finančnej alokácie na stratégiu CLLD, ktorá pre stratégie mimo BSK (menej rozvinutý región) je: 54 : 46 (PRV: IROP) s odchýlkou maximálne do 6 percentuálnych bodov od stanoveného pomeru. Vzhľadom na potreby a implementačné kapacity regiónu sme využili odchýlku takmer v plnej výšky 6% v prospech PRV

Opatrenie stratégie CLLD		Fond	Región	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
1A.2	Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov	PRV (EPFRV)	MR	150 000,00	112 500,00	37 500,00	0,00	
			VR					
1A.3	Zakladanie nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	IROP (EFRR)	MR	363 636,36	200 000,00		163 636,36	
			VR					
1B.1	Podpora na investície do existujúcich poľnohospodárskych podnikov	PRV (EPFRV)	MR	300 000,00	112 500,00	37 500,00	150 000,00	
			VR					
1B.3	Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	IROP (EFRR)	MR	727 272,73	400 000,00		327 272,73	
			VR					
1B.4	Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	PRV (EPFRV)	MR	454 545,45	187 500,00	62 500,00	204 545,45	
			VR					
2.1	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	PRV (EPFRV)	MR	270 000,00	202 500,00	67 500,00	0,00	
			VR					
2.2	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	PRV (EPFRV)	MR	440 000,00	330 000,00	110 000,00	0,00	
			VR					

2.3	Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	IROP (EFRR)	MR	315 789,47	300 000,00		15 789,47	
			VR					
2.4	Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby	IROP (EFRR)	MR	221 052,63	210 000,00		11 052,63	
			VR					
3.1	Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	PRV (EPFRV)	MR	250 000,00	187 500,00	62 500,00	0,00	
			VR					
3.2	Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	PRV (EPFRV)	MR	120 000,00	90 000,00	30 000,00	0,00	
			VR					

Tabuľka č. 12: Celkový pomer medzi fondmi na stratégiu

	PRV (EPFRV) : IROP (EFRR)
Stratégia CLLD mimo BSK (viac rozvinutý región):	59,49 : 40,51
Stratégia CLLD v rámci BSK (viac rozvinutý región):	-

Tabuľka č. 13: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD		Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor
			(označiť „X“)	(označiť „X“)
1A.2	Pomoc na začatie podnikateľskej činnosti pre mladých poľnohospodárov	150 000		X
1A.3	Zakladanie nových mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	200 000		X
1A.4	Podpora rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti prostredníctvom subjektov sociálnej ekonomiky	mimo IROP a PRV		
1B.1	Podpora na investície do existujúcich poľnohospodárskych podnikov	150 000		X
1B.3	Podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	400 000		X
1B.4	Podpora na investície do vytvárania a rozvoja nepoľnohospodárskych činností	250 000		X
2.1	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	270 000	X	
2.2	Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	440 000	X	

2.3	Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	300 000	X	
2.4	Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby	100 000	X	
		110 000		X
2.5	Mikroprojekty na podporu aktivizácie obyvateľov regiónu	mimo IROP a PRV		X
2.6	Integrácia marginalizovaných rómskych komunit	mimo IROP a PRV		
3.1	Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	250 000	X	
3.2	Podpora na investície do zlepšenia odolnosti a environmentálnej hodnoty lesných ekosystémov	120 000		X
3.3	Podpora prezentácie regiónu	mimo IROP a PRV		X
	Celkový rozpočet podľa sektorov	-----	1 360 000	1 380 000
	Percentuálny pomer zamerania stratégie	-----	49,64%	50,36%

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

7.1. Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

Kľúčovým prínosom stratégie je naštartovanie ekonomického ale aj sociálneho rozvoja územia Stredného Gemera. Dve zo štyroch priorít stratégie sú zamerané priamo na podporu ekonomického rozvoja - **Priorita 1 Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti** a **Priorita 3 - Rozvoj cestovného ruchu**. Ale aj ostatné dve priority prispievajú doplnkovo, vytváraním predpokladov a podmienok k ekonomickému rozvoju. Zlepšovanie ekonomického rozvoja a zvyšovanie konkurencieschopnosti územia sú jednou z kľúčových priorít stratégie. Plánované opatrenia sú zamerané primárne na tvorbu pracovných miest so zapojením neverejného sektora. Stratégia predpokladá vytvorenie minimálne 23 nových pracovných miest. Zameriava na rozvoj rôznych odvetví ekonomiky a služieb na svojom území, s výrazným zameraním na miestne špecifiká, konkurenčné výhody. Súčasťou stratégie sú aj opatrenia na podporu znevýhodnených/ marginalizovaných skupín pri rozvoji ekonomického potenciálu územia.

Zameranie stratégie orientované na vytváranie pracovných miest vychádza z výsledkov vykonaných analýz a prieskumu. Vybrané opatrenia smerujú do oblastí, ktoré predstavujú najväčší potenciál pre zlepšenie ekonomického rozvoja územia. Sústredenie sa na vybrané oblasti, rešpektujúc pri tom špecifiká územia a jeho konkurenčné výhody, dáva predpoklad pre úspešné naplnenie cieľov v oblasti tvorby pracovných miest. Tvorbou pracovných miest dôjde k posilneniu ekonomickej kapacity územia a v určitej miere dôjde aj k zamedzeniu odchodu predovšetkým mladých ľudí za prácou mimo územie.

Jednou z kľúčových podmienok pri všetkých navrhovaných opatreniach zameraných na tvorbu pracovných miest je vytváranie pracovných príležitostí pre zástupcov marginalizovaných a znevýhodnených skupín obyvateľstva, najmä zástupcov MRK, ale aj dlhodobo nezamestnaných. Napĺňanie zámeru sa dosahuje bodovým zvýhodnením projektov vytvárajúcich miesta pre zástupcov marginalizovaných skupín. Okrem tohto prístupu je do stratégie zaradené aj opatrenie, ktoré konkrétne cielene podporuje rozvoj sociálnej ekonomiky, vytváranie sociálnych podnikov a zamestnávanie znevýhodnených skupín obyvateľstva.

Veľká časť opatrení je orientovaná na podporu podnikateľských aktivít v oblasti poľnohospodárstva. Toto zameranie vychádza z prírodných podmienok a dlhoročnej tradície poľnohospodárstva na riešenom území, ale aj slabým stavom rozvoja poľnohospodárstva v posledných rokoch.

Významnou oblasťou, ktorá prispeje k vytvoreniu pracovných miest je cestovný ruch. Územie má ideálne predpoklady na vytvorenie komplexnej ponuky v oblasti cestovného ruchu. Spojenie jeho prírodných podmienok, bohatej histórie a kultúrnych tradícií predstavuje konkurenčnú výhodu oproti iným oblastiam. Podporením aktivít v cestovnom ruchu dôjde k jej rozvinutiu a využitiu v prospech rozvoja územia a k zvýšeniu jeho ekonomického rastu. Podpora podnikania a vytvárania nových produktov predstavuje posilnenie konkurenčnej výhody podnikov a prispeje tak ich rozvoju a vytváraniu ďalších pracovných miest. Zavádzanie nových výrobkov predstavuje pridanú hodnotu, ktorá zabezpečí udržateľnosť podniku a trhu a jeho ďalší možný rozvoj.

Tieto opatrenia sú plánované s dôrazom na racionálne využívanie prírodných zdrojov a ochranu životného prostredia, čo je vo väčšine opatrení zabezpečené formou zvýhodnenia pri bodových kritériách..

Vytvorenie pracovných miest - **celkovo 24**, sa predpokladá v opatreniach 1A.2, 1A.3, 1B.1, 1B.3, 1B.4 a 2.4 pričom 1 pracovné miesto je kalkulovaná v zmysle kapitoly 7.2. Metodického pokynu na spracovanie stratégie CLLD (Celkové zdroje PRV+IROP $3\,238\,903,19 / 135\,000 = 23,992$.

Podiel rozpočtu stratégie CLLD (výdavky na operácie 2 740 000,- €) k počtu predpokladaných novovytvorených pracovných miest (24) je 114 167,- € na 1 pracovné miesto.

Podiel rozpočtu stratégie CLLD (výdavky PRV a IROP 3 238 903,19 €) k počtu predpokladaných novovytvorených pracovných miest vrátane chodu MAS (t.j.27) je 119 960,- € na 1 pracovné miesto.

V prípade prepočtu rozpočtu stratégie (výdavky PRV a IROP 3 238 903,19 €) k počtu predpokladaných novovytvorených pracovných miest bez chodu MAS (24) je 134 955,- € na 1 pracovné miesto.

Stratégia výrazne inkorporuje inovatívne prvky, ako aj možnosti zelenej a striebornej ekonomiky na miestnej úrovni. Ostatné opatrenia sú zamerané na zlepšenie podmienok sociálnych, inštitucionálnych, ľudských, vzdelanostných pre vytváranie nových pracovných miest a prístupu k zamestnanosti, čím sa nepriamo podporí hospodársky rozvoj územia.

V rámci akčného plánu sa stanovili aj merateľné ukazovatele, ktoré kvantifikujú prínosy ekonomického rozvoja

7.2. Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Stratégia sa v rámci jednotlivých opatrení konkrétne zaoberá a kladie si za primárny cieľ zvyšovanie konkurencieschopnosti v daných oblastiach, čo sa prejavuje aj na výraznej snahe o riešenie prierezových cieľov (inovácie, životné prostredie, zmiernenie klimatických zmien a klimatická adaptácia). Popisuje jednotlivé odvetvia a v rámci cieľov a aktivít navrhuje jednotlivé riešenia na zvýšenie konkurencieschopnosti. Nastavuje jednotlivé kritériá tak aby bola primárne podporená zvýšená konkurencieschopnosť v daných sektoroch v rámci územia.

Značná časť opatrení stratégie je zameraná na **zvyšovanie konkurencieschopnosti poľnohospodárstva** ako jednej z primárnych oblastí rozvoja územia a zvyšovania zamestnanosti. Predstavuje podstatnú a neoddeliteľnú časť stratégie, čo predstavuje zároveň prínosom k napĺňaniu cieľov PRV. Vzhľadom na rozsah a prioritu problémov územia a obmedzené zdroje dostupné pre implementáciu CLLD stratégie neboli do stratégie výraznejšie zahrnuté opatrenia podporujúce rozvoj lesného hospodárstva.

Z vybraných opatrení je zrejmé že stratégia svojou realizáciou prispeje k dosiahnutiu cieľov PRV. Zvolené opatrenia prispievajú k úspešnému naplneniu fokusových oblastí, a to :

- 2B Uľahčenie vstupu poľnohospodárov s primeranými zručnosťami do odvetvia poľnohospodárstva a najmä generačnej výmeny
- 6A Uľahčenie diverzifikácie, zakladania a rozvoja malých podnikov ako aj vytvárania pracovných miest
- 2A Zlepšenie hospodárskeho výkonu všetkých poľnohospodárskych podnikov a uľahčenie reštrukturalizácie a modernizácie poľnohospodárskych podnikov, najmä na účely zvýšenia ich účasti na trhu, zamerania na trh a poľnohospodárskej diverzifikácie

Opatrenia smerujú teda nielen k rozvoju poľnohospodárskych činností potenciálnych prijímateľov projektovej podpory ale zároveň predstavujú možnú podporu pri diverzifikácii poľnohospodárskej činnosti aj na nepoľnohospodárske aktivity, čo prinesie podniku možnosť ďalšieho rozvoja a vznik nových pracovných miest. Rozšírením poskytovaných činností o nepoľnohospodárske činnosti dôjde k diverzifikácii a rozšíreniu zdrojov príjmov podporených žiadateľov. Podporou vzniku nových poľnohospodárskych podnikov, ako aj

podporou existujúcich, dôjde k podpore konkurencieschopnosti poľnohospodárstva, lesníctva a potravinárstva zároveň sa prispeje k zlepšeniu stavu poľnohospodárskej pôdy a to jej efektívnym využívaním pri rešpektovaní a maximálnej ochrane životného prostredia.

Stratégia sa v rámci dostupných možností pokúša maximálne využiť zdroje práve aj **oblasti začleňovania marginalizovaných skupín obyvateľstva**. Vzhľadom na špecifickosť zdrojov programu CLLD (jeho súčasťou nie sú zdroje ESF) sme v stratégii prioritnú oblasť „**Sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín**“ neriešili samostatne, ale sme jej riešenie čiastočne zakomponovali do realizovaných priorít.

V **Priorite 1 Rozvoj malého podnikania a lokálnej zamestnanosti** je začleňovanie marginalizovaných a zraniteľných skupín obyvateľstva riešené zvýhodňovaním projektov formou bodov za zamestnávanie zástupcov týchto znevýhodnených skupín obyvateľstva ako aj zvýhodňovanie projektov, ktoré uľahčujú prístup marginalizovaných skupín k výsledkom projektu. Okrem týchto systémových zvýhodnení je súčasťou Priority 1 aj opatrenie **1A.4 Podpora rozvoja regionálnej a miestnej zamestnanosti prostredníctvom subjektov sociálnej ekonomiky** ktorej napĺňanie je plánované s využitím práve zdrojov OP Ľudské zdroje (OP ĽZ špecifické ciele 3.1.1 a 6.2.1).

Taktiež aj v ďalších dvoch opatreniach č.2 a č.3 sú zvýhodňované projekty uľahčujúce prístup marginalizovaných skupín. Súčasťou Priority 2 Obnova a rozvoj obcí je **opatrenie 2.6 Integrácia marginalizovaných rómskych komunít**, ktorej naplnenie je plánované prostredníctvom využitia zdrojov národných projektov (TSP, TAKE AWAY) financovaných zo zdrojov OP Ľudské zdroje (OP ĽZ 4.1.1 a 5.1). Priamy efekt a dopad na znevýhodnené skupiny obyvateľstva bude mať realizácia **opatrenia 2.4. Rozvoj základnej infraštruktúry a služieb - sociálne služby a komunitné služby**, ktoré bude realizované zo zdrojov IROP 5.1.2. V opatrení 1B.4 je špeciálna oblasť podpory venovaná činnostiam spojeným s **poskytovaním služieb pre cieľovú skupinu: deti, seniori a občania so zníženou schopnosťou pohybu, ktoré prispievajú k rekonvalescencii, lepšiemu začleneniu do spoločenského života, zvýšeniu motoriky cieľovej skupiny.**

Prínos stratégie k začleňovaniu zraniteľných skupín obyvateľstva a ciele stratégie v tejto oblasti sú popísané konkrétne, vrátane uvedenia konkrétnych opatrení v členení podľa cieľových skupín. Špecifický dôraz je kladený na opatrenie určené pre sociálne začleňovanie marginalizovaných skupín obyvateľstva vrátane marginalizovaných rómskych komunít. Do prípravy týchto opatrení boli zapojení relevantní aktéri z miestnej ú

Začleňovanie zraniteľných skupín obyvateľov predstavuje významný prvok pre skvalitnenie ich života. Stratégia prispieva k ich začleňovaniu realizáciou projektov vo vybraných

opatreniach , kde cieľovou skupinou sú zraniteľné skupiny obyvateľov. Zvolením si takýchto opatrení pri príprave stratégie si MAS Stredný Gemer uvedomuje potrebu riešenia začleňovania zraniteľných skupín obyvateľov do bežného života. Poskytnutím podpory projektom zameraným na riešenie začleňovania sa vytvorili podmienky, ktoré sú predpokladom efektívneho riešenia sledovanej problematiky. Vyčlenená podpora predstavuje možnosť, ako aspoň čiastočne prispieť k problematike začleňovania zraniteľných skupín. Snahou stratégie je prispieť k riešeniu problematiky v maximálnej možnej miere, s využitím skúseností aktérov, ktorí v danej problematike pracujú.

Pri príprave týchto opatrení boli aktívne zapojení (účasť na pracovných stretnutiach, formulovanie pripomienkovanie návrhov ...) miestni aktéri, ktorí zastupujú zraniteľné skupiny obyvateľstva a to tak, že sa venujú práci s cieľovými skupinami, ako zástupcovia Lokálneho partnerstva sociálnej inklúzie Stredného Gemera, alebo pracovníci zástupcovia TSP, či neziskové organizácie pracujúce napríklad so zdravotne postihnutými v obciach, ale aj priamo zástupcovia marginalizovaných skupín sa zapájali buď účasťou na stretnutiach, alebo účasťou na dotazníkovom prieskume.

Prínos stratégie k životnému prostrediu je prítomný vo všetkých zvolených opatreniach, ktoré stratégia obsahuje. Ochrana a starostlivosť o životné prostredie tvoria neoddeliteľnú súčasť projektov, ktoré budú na území realizované. Dôraz bude kladený na zabezpečenie čo najvyššej možnej miery ochrany životného prostredia. Kvalita životného prostredia priamo súvisí s kvalitou života obyvateľov územia. Stratégia preto podporuje environmentálnu stránku pri realizovaných projektoch a poskytuje priestor pre projekty zamerané na zlepšenie stavu životného prostredia na území. Príspevky projektov k zelenej infraštruktúre bude predstavovať pridanú hodnotu realizovaných projektov a bude zahŕňať prvky tvorby a ochrany životného prostredia na území MAS, ktoré budú mať pozitívny vplyv na kvalitu životného prostredia. Priamo sa problematikou životného prostredia, znižovaním záťaže ŽP, alebo odstraňovaním následkov zaoberajú viaceré opatrenia stratégie, napr. 1A.1 a 1B.1 zavádzaním inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a anorganických (priemyselných) hnojív a ostatných substrátov s cieľom zlepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti **pôdy a ochrany pred jej degradáciou**, alebo **podpora využívania OZE** v opatrení 1B.4, a 2.2, či **investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov - investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu** v opatrení 2.2. Taktiež **podpora rozvoja využívania cyklodopravy na ceste do práce prispieva k znižovaniu záťaže prostredia emisiami**. V oblasti vzdelávania sa problematike ŽP venuje **opatrenie 3.2. ktoré podporuje budovanie**

poznávacej infraštruktúry v lesných ekosystémoch (náučné chodníky, pozorovateľne, objekty a centrá biodiverzity na pozorovanie - mokrade, malé vodné plochy, ukážkové lesné biotopy).

7.3. Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Napĺňanie cieľov IROP prostredníctvom špecifických cieľov Prioritnej osi 5 je približne vyvážené rozdelené medzi súkromný a verejný sektor (59%:41%) a jednak medzi konkrétnymi Špecifickými cieľmi 5.1.1 a 5.1.2 (43%:57%)

Ciele IROP sú do štruktúry stratégie včlenené vecne a logicky, vo vzťahu k iným cieľom pôsobia doplnkovo, resp. synergicky. V podnikateľskom sektore dopĺňujú podporu mikro a malého podnikania pre žiadateľov nepoľnohospodárskeho zamerania, čo považujeme za jeden z kľúčových faktorov pre naštartovanie súkromného sektora. Pre verejný sektor synergicky dopĺňajú rozvojové aktivity spájajúce obce a mestá regiónu. Významným spôsobom podporujú oblasť rozvoja infraštruktúry sociálnych a komunitných služieb, ktoré sú nesmierne dôležité pre zastavenie prehlbovania sociálnej vylúčenosti marginalizovaných skupín obyvateľstva.

Opatrenia stratégie realizované prostredníctvom špecifických cieľov Prioritnej osi č.5 sú orientované na podporu rozvoja podnikateľskej činnosti a na zvyšovanie zamestnanosti na území Stredného Gemera a na podporu rozvoja služieb poskytovaných obyvateľom územia obcami a mestami. Bez zdrojov a možností realizácie aktivít prostredníctvom IROP by nebolo možné pripraviť stratégiu, ktorá by integrovane dokázala naštartovať riešenia aspoň tých najvážnejších problémov. Zdroje IROP vytvárajú komplementárne podmienky pre ucelenejšie riešenie problematiky rozvoja územia.

Stratégia prispieva k napĺňaniu nasledovných špecifických cieľov:

- Špecifický cieľ 5.1.1.Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
- Špecifický cieľ 5.1.2 Zlepšenie udržateľných vzťahov medzi vidieckymi rozvojovými centrami a ich zázemím vo verejných službách a vo verejných infraštruktúrach

Podporou podnikov s inovatívnymi nápadmi a produktmi, ktoré sa na trhu, resp. pri podporených podnikoch doteraz nerealizovali, dôjde k posilneniu ich konkurencieschopnosti a zvýšeniu zamestnanosti na miestnej úrovni. Zakladaním nových a podporou existujúcich

oprávnených žiadateľov dôjde k rozvoji miestnej ekonomiky, zamestnanosti a kvality života obyvateľov územia.

Realizáciu projektov v oblasti verejných služieb a verejnej infraštruktúry sa prispeje k zlepšeniu podmienok v území v zmysle dostupnosti a kvality poskytovaných služieb pre obyvateľov Stredného Gemera.

7.4. Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

V predchádzajúcich kapitolách 7.1 až 7.3 sú popísané aj synergické efekty opatrení stratégie

7.4.1. Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, respektíve plánujú realizovať

Zoznam stratégií, ktoré sa na území realizujú, resp. plánujú realizovať:

- PHSR BBSK 2015-2023, ktorý si stanovil prioritné oblasti: Konkurencieschopná ekonomika, Zdravé a adaptabilné prostredie, Lepšia kvalita života
- Regionálna integrovaná územná stratégia BB kraja 2014-2020, (RIÚS BBSK, 2015), ktorá si stanovila tieto prioritné oblasti: Bezpečnú a ekologickú dopravu v samosprávnom kraji, Efektívnejší prístup k verejným službám, Zvýšenie konkurencieschopnosti regiónu, rozvoju kreatívneho potenciálu kraja, Zlepšenie kvality životného prostredia a zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja.
- Akčný plán rozvoja okresu Revúca – podpora najmenej rozvinutých okresov (2016)
- PHSR Mikroregiónu Magnezit 2015-2022 (Obce Chyžné, Lubeník, Magnezitovce, Muránska Zdychava, Mokrú Lúka, Nandraž, Revúcka Lehota)
- PHSR Mikroregiónu Turiec v Gemeri 2015-2022
- PHSR Mesta Jelšava 2015-2022
- PHSR mesta Revúca na roky 2015-2022

Väčšina týchto stratégií je pripravovaná práve v tomto období (najmä PHSR obcí a mikroregiónov) a pri ich spracovávaní sa navzájom úzko spolupracovalo, tak aby tieto stratégie boli na jednej strane navzájom kompatibilné a na druhej strane, aby vytvárali synergický dopad. V procese pripomienkovania PHSR BBSK sa na základe našej stratégie sme zasielali pripomienky na doplnenie a dopracovanie niektorých oblastí, ktoré sú dôležité pre rozvoj regiónu a ktoré sa riešia v CLLD stratégii.

Stratégia VSP Stredný Gemer je vo vzťahu vzájomnej doplnkovosti a podpory s navrhovaným **PHSR BBSK 2015-2023**, konkrétne s :

Prioritná oblasť 1: Zdravé a adaptabilné prostredie - Zelený región (napríklad Špecifický cieľ 1.3. Zhodnocovať prírodný potenciál vidieckej krajiny a Špecifický cieľ 1.4. Zlepšiť kvalitu životného prostredia)

Prioritná oblasť 2: Lepšia kvalita života – Služby pre ľudí región (napríklad Špecifický cieľ 2.2. Podporovať sociálnu inklúziu prostredníctvom komunitne poskytovaných služieb alebo Špecifický cieľ 2.5 Zachovať a zhodnotiť kultúrne dedičstvo, kultúru a tradície územia

Prioritná oblasť 3: Konkurencieschopná ekonomika – udržateľné a konkurencieschopné miestne ekonomiky – (konkrétne Špecifický cieľ 3.2: Vytvoriť podmienky pre podnikanie mladých ľudí, Špecifický cieľ 3.3: Rozvíjať udržateľný cestovný ruch a Špecifický cieľ 3.4: Podporiť vytváranie nových pracovných miest na vidieku a v znevýhodnených oblastiach)

Akčný plán rozvoja okresu Revúca

Koordinačné centrum bude poradným orgánom a sekretariátom Rozvojovej rady okresu Revúca, bude úzko spolupracovať s RRA a OOCR a Centrom poradenstva a podpory podnikania a podporovať implementáciu opatrení MAS. Centrum bude zriadené v spolupráci s mestom Tornaľa, ktorá poskytne kancelárske priestory a technickú podporu.“
Odôvodnenie: Stanovovanie takýchto podmienok je nad rámec podmienok poskytovania pomoci z PRV. Spolupráca MAS s RRA a OOCR by mala byť na dobrovoľnej báze MAS. Jednotlivé ciele MAS nie sú viazané cieľmi Akčného plánu. Ale sú navzájom doplnujúce sa a vychádzajú z rovnakých analýz územia.

Prepojenie je v nasledových opatreniach:

B.1 Podpora rozvoja podnikateľských subjektov, najmä MSP

B.2 Vybudovanie podpornej infraštruktúry pre rozvoj cestovného ruchu

C.1 Zlepšenie prístupu na trh práce v okrese pre dlhodobo nezamestnaných, mladých, nízko kvalifikovaných, starších a zdravotne postihnutých

D.2 Podpora rozvoja sociálnych služieb

E.1 Zlepšenie stavu kultúrnej infraštruktúry

E.2 Vytvorenie podmienok pre zlepšenie stavu ostatnej infraštruktúry

Stratégia MAS Stredný Gemer **je v súlade s princípmi Miestnej agendy 21**, ktorá vychádza z dokumentu Agenda 21 a je základným dokumentom trvaloudržateľného rozvoja . Opatrenia zahrnuté v stratégii rešpektujú a dodržiavajú princíp trvaloudržateľného rozvoja územia, ako predpokladu pre zabezpečenie kvalitného života na území MAS.

V regióne je málo **príkladov dobrej praxe** v oblasti synergie rozvoja územia. Jedným z nich je príprava **vybudovania spoločnej cyklotrasy**, ktorá by využila povrchové teleso nedostavanej železničnej spojky z rokov II. svetovej vojny, vrátane využitia viaduktov, tunela a pod. V súčasnosti je spracovaná štúdia a projektová dokumentácia, pričom pri jej spracovaní a príprave sa spojili zámery miesta obci MR Magnezit, zámery BBSK, ako aj zámery susedných regiónov - Muránska planina - Čierny Hron a Mikroregiónu Štítnická dolina.

Ďalším príkladom a zároveň najvýznamnejším integračným projektom bolo určite vybudovanie a činnosť **Lokálneho partnerstva sociálnej inklúzie Stredného Gemera, ktoré tu pôsobí od roku 2004**. Partnerstvo bolo budované za podpory Fondu sociálneho rozvoja jednak zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu a jednak zo zdrojov Ministerstva práce sociálnych vecí a rodiny. Okrem vlastných realizovaných projektov toto partnerstvo realizovalo implementáciu zdrojov ESF a národných zdrojov v území okresu Revúca. Jednalo sa o menšie investičné a neinvestičné projekty v obciach. Tieto projekty boli realizované na základe stratégie rozvoja územia, ktorá vychádzala z priorit FSR a zároveň bola koncipovaná v úzkej spolupráci s Akčným plánom zamestnanosti Subregiónu Gemer 2005 -2008 (BBSK), ako aj s Akčným plánom vidieka BB kraja - Strategický akčný plán vidieckeho regiónu Gemer-Malohont 2006-2009, Na základe týchto stratégií bol v rokoch 2005-2007 zrealizovaný **komplex 36 projektov v celkovej hodnote približne 1,5 mil. EUR**.

LPSI SG malo spracované vlastné rozvojové stratégie z ktorých vychádzala Integrovaná stratégia rozvoja územia 2009-2015. Súčasná CLLD stratégia je následne pokračovaním práve Integrovanej stratégie rozvoja Stredného Gemera. Takýmto spôsobom sa zachováva kontinuita strategického plánovania v území Stredný Gemer, aj keď sa nepodarilo zabezpečiť implementáciu tejto poslednej stratégie, nakoľko nebola podporená zo zdrojov OS 4 LEADER PRV 2007-2014. **Táto strata kontinuity podpory územia - ukončenie podpory stratégie LPSI SG a nezískanie podpory pre ISRÚ má za následok absolútne utlmení väčšiny rozvojových projektov a postupný prepád regiónu medzi najzaostalejšie v SR i v EÚ.**

7.4.2. Synergie a komplementarity

Zabezpečenie prístupu synergie a komplementarity medzi stratégiou a **OP Ľudské zdroje** vyplýva priamo z dokumentu OP Ľudské zdroje, kde je uvedené že MAS ako aj žiadatelia z územia MAS budú oprávnenými žiadateľmi v rámci OP Ľudské zdroje. Špecifický cieľ stratégie č. 1A „Zvýšenie zamestnanosti zakladaním nových mikro a malých podnikov“, je vo

vzťahu doplnkovosti a nadväznosti ku Prioritnej osi 2 OP Ľudské zdroje Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí a prioritnej osi 3 Zamestnanosť, tým, že poskytuje podporu pre subjekty, ktoré majú oprávnenie podnikat' (t.j. nie nezamestnaných), a to formou paušálnej platby pre mladého poľnohospodára, ktorý po prvýkrát zakladá poľnohospodársky podnik, resp. na rozvoj podnikania pre poľnohospodársky mikropodnik na realizáciu podnikateľského plánu.

Špecifický cieľ 1B „Rozvíjanie existujúcich mikro a malých podnikov“ je vo vzťahu doplnkovosti a nadväznosti ku Prioritnej osi 2 OP Ľudské zdroje Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí a prioritnej osi 3 Zamestnanosť, tým, že

- poskytuje podporu pre poľnohospodárske/lesné/akvakultúrne subjekty, ktoré majú oprávnenie podnikat' (t.j. nie nezamestnaných), a to formou nenávratného finančného príspevku na investície do nepoľnohospodárskych/nelesných/neakvakultúrnych činností s cieľom podporiť diverzifikáciu týchto podnikov, čím nepriamo prispieva aj k tvorbe/udržaniu pracovných miest v týchto podnikoch;
- poskytuje podporu pre nepoľnohospodárske/nelesné/neakvakultúrne subjekty vo vidieckych oblastiach, ktoré majú oprávnenie podnikat' (t.j. nie nezamestnaných), a to formou nenávratného finančného príspevku na investície do vidieckeho cestovného ruchu, resp. do poskytovania služieb pre deti, seniorov a občanov so zníženou schopnosťou pohybu, čím nepriamo prispieva aj k tvorbe/udržaniu pracovných miest v týchto podnikoch.

Opatrenia stratégie 1.A.2 a 1B.2 sú vo vzťahu doplnkovosti a nadväznosti ku Prioritnej osi 2 OP Ľudské zdroje Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí a prioritnej osi 3 Zamestnanosť, tým že podporuje udržateľnosť a zvyšovanie zamestnanosti podnikateľských subjektov

Opatrenie stratégie 2.4 , časť sociálne a komunitné služby je vo vzťahu doplnkovosti a nadväznosti ku Prioritnej osi 2 OP Ľudské zdroje Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí a prioritnej osi 3 Zamestnanosť, tým že podporuje vytváranie nových pracovných miest.

V stratégii sú začlenené dve opatrenia, prostredníctvom ktorých plánuje stratégia konkrétne implementovať zdroje OP ĽZ, s využitím cieľov a priorít 3.1.1, 4.4.1, 5.1 a 6.2.1 O/ ĽZ).

7.5. Popis multiplikačných efektov

Pozitívne multiplikačné efekty

Stratégia CLLD a systém LEADER je vo svojej podstate založená na podporu multiplikačného efektu. Vzhľadom na charakter stratégie CLLD a výšku zdrojov nemá CLLD stratégia potenciál naraz zmeniť podmienky života a stav regiónu. Podstatou stratégie CLLD a jej integrovaného prístupu je naštartovanie rozvoja regiónu. Opatrenia a aktivity realizované CLLD stratégiou sú zamerané na také aktivity, ktoré majú výrazný multiplikačný efekt, t.j. podporujú generovanie ďalších rozvojových aktivít. Výslednými multiplikačnými efektami stratégie sú:

- rast počtu pracovných miest,
- vyššia miera uplatnenia sa obyvateľstva,
- vyššia miera využívania miestnych zdrojov,
- rozširovanie spektra služieb pre obyvateľov a návštevníkov,
- navyšovanie príjmov obcí z daní,
- navyšovanie sa príjmov vidieckeho obyvateľstva a zvyšovanie kúpnej sily domácností,
- rast investícií v oblasti cestovného ruchu,
- rast investícií do oblasti sociálnych služieb a riešenia sociálnych problémov najmä marginalizovaných skupín obyvateľstva,
- skvalitňovanie vzťahu obyvateľstva k životnému prostrediu,
- narastanie záujmu o tradície a kultúru regiónu,
- prehĺbovanie miery spolupráce v území, či už sektorovej, alebo medzisektorovej,
- zvyšovanie kvality života obyvateľov a socio-ekonomická situácia v území.

Za najdôležitejší multiplikačný efekt však považujeme **zvyšovanie záujmu obyvateľstva o stav regiónu v ktorom žijú a aktívnejšie zapájanie občanov sa do komunitného života, ako aj vyššiu mieru využívania miestnych zdrojov.**

Diseminácia (šírenie) výsledkov

Je dôležité zabezpečiť čo najširšiu „akceptáciu“ realizovaných projektov, aktivít stratégie CLLD a ich výsledkov medzi verejnosťou, či už laickou, alebo odbornou. Pre tento účel je špeciálne zamerané opatrenie 5.2, v rámci ktorého sa budú realizovať:

- **vzájomné výmeny informácií a skúseností medzi miestnymi aktérmi**, formou seminárov, konferencií, workshopov pre členov MAS, ďalších aktérov; okrem

výmeny informácií budú zamerané aj na rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác

- **propagačné a informačné aktivity**, prezentujúce výsledky napríklad formou tlačených materiálov, webových stránok, banerov, prezentačných stánkov a pod.

Z verejnosťou budú komunikované výsledky každého projektu, ako aj celkové výsledky stratégie CLLD. Súčasťou komunikácie bude aj získavanie spätnej väzby napríklad o dopadoch projektov a stratégie na život občanov, spôsobe riešenia definovaných problémov a pod.

Hodnotenie multiplikačných efektov je spracované v kapitole 5.3.1. Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD

Prílohy:

Príloha č.1 - Vymedzenie územia a obyvateľstva VSP Stredný Gemer

Príloha č.2 - Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti VSP SG

Príloha č.3 - Mapy územia VSP Stredný Gemer

Príloha č.4 - Zoznam členov VSP podľa sektorov

Príloha č.5 - Dokumentácia dokladujúca proces vzniku a tvorby VSP Stredný Gemer

Príloha č.5-1 - Dokumentácia preukazujúca proces tvorby stratégie CLLD a informačné aktivity

Príloha č.6 - Zoznam zdrojov a vstupných dokumentov CLLD stratégie Stredného Gemera 2016-2023

Príloha č.7 - Organizačná štruktúra VSP SG

Príloha č.8 - Personálna matica VSP Stredný Gemer

Príloha č.9 - Stanovy VSP SG

Príloha č.10 - Organizačný poriadok VSP SG

Príloha č.11 - Prehľad pamiatok v území VSP Stredný Gemer zapísaných v zozname Národných kultúrnych pamiatok